

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

MAGISTRSKO DELO
MORALNI POGUM V LUČI ZAPOSLENIH NA
PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA

Petra Jalšovec

LJUBLJANA, 2015

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU

Ime in priimek: Petra Jalšovec

Naslov magistrskega dela: MORALNI POGUM V LUČI ZAPOSLENIH NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA

Ime in priimek mentorice: doc. dr. Nina Mešl

Ime in priimek somentorice: doc. dr. Ana Marija Sobočan

Kraj: Ljubljana Leto: 2015

Število strani: 329 Število prilog: 5

Število tabel: 46 Število slik: 2

Število opomb: 10

Ključne besede: moralni pogum, socialno delo, delovno okolje, strokovna identiteta, osebna drža

Povzetek: Moralni pogum je, ko strokovnjak zmore in si upa udejanjiti nekaj več od samo svoje strokovnosti ter ko si upa ob vsem tem vedno znova delati na etični podlagi. Moralni pogum je tudi to, da si upa spregovoriti, govoriti in delati v najvišje dobro ljudi ter da ob tem prevzema odgovornost za svoja dejanja in se v največji meri zavzema za ljudi. Moralni pogum je tesno povezan z etiko socialnega dela in delom socialnih delavk na mikro in makro nivoju. Ker je moralni pogum v socialnem delu pogosto spregledana tema, sem želela z raziskovanjem prispevati k večji prepoznavnosti moralnega poguma, ozaveščenosti in govoru o njem ter posledično k spodbujanju moralnega poguma v praksi in vsakdanjem delu strokovnih delavcev. Raziskala sem, kako socialne delavke in strokovnjaki drugih poklicev opredeljujejo moralni pogum, na kakšen način je ta povezan z znanostjo socialnega dela, njegovo etiko in osebnostnimi značilnostmi. Raziskala sem tudi, kako na moralni pogum vpliva institucionalno okolje.

DATA OF MASTER THEISIS

Name and surname of the Autor: Petra Jalšovec

Title: MORAL COURAGE IN THE LIGHT OF EMPLOYEES IN THE FIELD OF SOCIAL SECURITY

Name and surname of the Menthor: Assist. Prof. Nina Mešl, Ph.D

Name and surname of the co-menthor: Assist. Prof. Ana Marija Sobočan, Ph.D.

Location: Ljubljana Year: 2015

The numbers of page: 329 The numbers of appending: 5

The numbers of Tables: 46 The numbers of picture: 2

The numbers of notes: 10

Key words: moral courage, social work, working environment, professional identity, personality attitude

Summary: Moral courage is when an expert does something more, something more than only thei professionalism and work. Moral courage is to dare to speak out, to speak and act for the greatest good of people in between taking responsibility for their actions and affect in favor of the people. Moral courage is strongly linked with the ethics of social work and with the work of social workers on a micro and macro level. As moral courage in social work is often an overlooked topic, I wanted to contribute through research to a better visibility and awareness of moral courage while encouraging people to talk about it. I researched how social workers and experts from different fields define moral courage, how moral courage is connected to science of social work, ethics of social work and personal characteristics. I also researched how moral courage is influenced by the institutional environment.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

MAGISTRSKO DELO
MORALNI POGUM V LUČI ZAPOSLENIH NA
PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA

Mentorica: doc. dr. Nina Mešl

Avtorica: Petra Jalšovec

Somentorica: dr. Ana Marija Sobočan

LJUBLJANA, 2015

PREDGOVOR

O moralnem pogumu v poklicu socialne delavke in socialnega delavca¹ skozi šolanje in naše delo ne slišimo veliko. Njegov obstoj lahko zaznamo zgolj skozi opazovanje dela socialnih delavk ter drugih poklicev na področju socialnega varstva. Z druge strani nam opazovanje omogoča, da zaznamo tudi pomanjkanje moralnega poguma v praksi in delu strokovnih delavcev. V magistrskem delu sem želela ugotoviti, kaj moralni pogum sploh je in kaj osebi da moč, da moralno pogumno ravna ali ne ravna v različnih situacijah.

V teoretičnem delu magistrskega dela obravnavam stroko socialnega dela kot znanost in umetnost, prav tako obravnavam prostor, v katerega se socialno delo umešča, ter orodja, metode, znanja, teorije in pristope, ki jih socialne delavke uporabljajo pri svojem delu. Moralni pogum je ozko povezan z etiko, zato teoretično proučujem tudi njo in njeno povezavo z moralnim pogumom. Skozi teorijo proučujem in opredeljujem moralni pogum v socialnem delu ter moralni pogum v socialnem varstvu.

V raziskavi iščem odgovor na vprašanje, kaj je moralni pogum in kako ga zaposleni v socialnem varstvu opredeljujejo. Zanima me, kako je moralni pogum povezan z znanostjo socialnega dela, strokovnim znanjem in etiko. Raziskujem, kako je moralni pogum povezan z različnimi osebnostnimi značilnostmi in vrednotami človeka. Raziskujem tudi, kateri dejavniki v delovnem okolju strokovnjaku ali strokovnjakinji² omogočajo ali pa ne omogočajo, da moralno pogumno ravna, ter kako je delovno okolje povezano z moralnim pogumom.

Kaj je moralni pogum, kako se lahko izraža in s čim vse je povezan, je razvidno iz nadaljevanja.

¹ V nadaljnjem besedilu tako za moški kot za ženski spol uporabljam termin socialna delavka (izjema so transkripti).

² V nadaljnjem besedilu tako za moški kot za ženski spol uporabljam termin strokovnjak (izjema so transkripti).

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorici doc. dr. Nini Mešl in somentorici dr. Ani Mariji Sobočan za vse usmerjanje, nasvete, potrpežljivost, razumevanje in podporo v času pisanja magistrskega dela ter raziskovanja moralnega poguma.

Zahvaljujem se vsem profesorjem in asistentom ter mentorjem na različnih praksah, s katerimi sem imela priložnost sodelovati in se od njih učiti med študijem, ker so s svojimi znanji oblikovali tudi moja znanja in me posledično popeljali na pot pisanja magistrskega dela.

Zahvaljujem se dr. Kim Strom-Gottfried za inspiracijo in zagon raziskovanja moralnega poguma.

Zahvaljujem se štirim socialnim delavkam in enemu socialnemu delavcu, ki so pristali opraviti obsežne intervjuje na temo moralnega poguma, saj brez njih to delo in posledično anketa ne bi bila izvedljiva. Zahvaljujem se vsem 126 anketirancem, ki so si vzeli del svojega časa in ga namenili izpolnjevanju vprašalnika ter s tem omogočili obsežne in kakovostne rezultate o moralnem pogumu.

Posebna zahvala velja mojim staršem, Dragutinu in Štefaniji, ter sestri Marti za vso podporo in spodbudo v času šolanja. Hvala Dejanu, ki je verjel vame in mi v vsakem trenutku stal ob strani.

Hvala tudi lektorici Jasmini Vajda Vrhunec za kakovostno, strpno in profesionalno lektoriranje mojega magistrskega dela.

Pogumen človek je tisti, ki gre naprej kljub strahu, ki ga čuti.

Platon

KAZALO VSEBINE

1	TEORETIČNI UVOD	12
1.1	SOCIALNO DELO	12
1.1.1	STROKA SOCIALNEGA DELA	12
1.1.2	SOCIALNO DELO KOT ZNANOST IN UMETNOST.....	15
1.1.3	PROSTOR SOCIALNEGA DELA	16
1.1.4	NEFORMALNO IN FORMALNO SOCIALNO DELO	17
1.1.5	ZLATA ORODJA SOCIALNEGA DELA	20
1.2	ETIKA.....	27
1.2.1	KODEKS ETIČNIH NAČEL V SOCIALNEM VARSTVU TER KODEKS ETIČNIH NAČEL SOCIALNIH DELAVK IN SOCIALNIH DELAVCEV.....	30
1.3	MORALNI POGUM	35
1.3.1	MORALNI POGUM V SOCIALNEM DELU	40
2	METODOLOGIJA	44
2.1	PROBLEM	44
2.1.1	OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA.....	44
2.1.2	RAZISKOVALNE TEZE	45
2.2	METODOLOGIJA.....	46
2.2.1	VRSTA RAZISKAVE	46
2.2.3	MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV.....	48
2.2.4	OPREDELITEV ENOT RAZISKOVANJA: POPULACIJA IN VZOREC.....	49
2.2.5	ZBIRANJE PODATKOV	50
2.2.6	OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	51
3	REZULTATI.....	68
3.1	REZULTATI INTERVJUJEV	68
3.2	REZULTATI ANKETE	89
4	RAZPRAVA	125
4.2	OMEJITVE RAZISKAVE.....	134
5	SKLEPI	136
6	PREDLOGI	138
7	OPOMBE	140
8	POVZETEK	141
9	LITERATURA.....	142
10	PRILOGE	146

10.1	VPRAŠANJA ZA ODPRTE INTERVJUJE	146
10.2	ODPRTO KODIRANJE INTERVJUJEV	147
10.3	OSNO KODIRANJE INTERVJUJEV	193
10.4	SPLETNA ANKETA	205
10.5	ANALIZA ANKETE	215
10.5.1	SPOL	215
10.5.2	DOSEŽENA IZOBRAZBA	215
10.5.3	TRENTNA ZAPOSLOITEV	216
10.5.4	ŠTEVILO LET DELA NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA.....	217
10.5.5	MORALNI POGUM.....	217
10.5.6	MORALNI POGUM V SOCIALNEM VARSTVU	233
10.5.7	LASTNOSTI	249
10.5.8	VREDNOTE	260
10.5.9	STALIŠČA O MORALNEM POGUMU.....	271
10.5.10	PRIMERI RAVNANJ	279
10.5.11	POVEZAVA ZNANJA, METOD, KONCEPTOV IN PRISTOPOV Z MORALNIM POGUMOM	284
10.5.12	ZNANJA, METODE, KONCEPTI IN PRISTOPI.....	284
10.5.13	MORALNI POGUM KREPI IN VLIVA	295
10.5.14	MORALNI POGUM MANJŠA	307
10.5.15	VPLIV DELOVNEGA OKOLJA NA MORALNI POGUM	317
10.5.16	TRENTNO DELOVNO OKOLJE VPLIVA	317
10.5.17	POZITIVEN VPLIV NA MORALNI POGUM.....	318
10.5.18	NEGATIVEN VPLIV NA MORALNI POGUM	320
10.5.19	MORALNI POGUM IN ZAČETEK POKLICNE POTI	322
10.5.20	MORALNI POGUM IN IZKUŠNJE	322
10.5.21	MORALNI POGUM IN DELOVNO OKOLJE	323
11	IZJAVA O AVTORSTVU	329

KAZALO SLIK

Slika 1: Formalno in neformalno socialno delo (Lavalette 2013: 121)	18
Slika 2: Pot moralnega poguma: od etičnega izziva do ukrepanja (Sekerka in Bagozzi 2007: 133)	39

KAZALO TABEL

Tabela 1: Trije nivoji etičnega odločanja	29
Tabela 2: Model moralnega poguma – POUI	38
Tabela 3: Etično-moralna terminologija	39

INTERVJUJI

Tabela 4: Opredelitev moralnega poguma	148
Tabela 5: Primeri ravnanja moralnega poguma.....	151
Tabela 6: Primeri dejanj, kjer moralni pogum ni prisoten.....	158
Tabela 7: Dobra socialna delavka.....	160
Tabela 8: Moralno pogumna socialna delavka	163
Tabela 9: Povezava in razlike med dobrimi in pogumnimi socialnimi delavkami.....	166
Tabela 10: Moralni pogum krepi	167
Tabela 11: Moralni pogum manjša	168
Tabela 12: Moralni pogum v življenju	169
Tabela 13: Dileme in opora	170
Tabela 14: Osebne lastnosti in moralni pogum	171
Tabela 15: Moralni pogum in vrednote	172
Tabela 16: Moralni pogum in delovno okolje	173
Tabela 17: Vpliv moralnega poguma na delovno okolje.....	175
Tabela 18: Moralni pogum v delovnem okolju povečuje	176
Tabela 19: Moralni pogum v delovnem okolju manjša	177
Tabela 20: Delovno okolje, ki je moralnemu pogumu prijazno	181
Tabela 21: Socialno delo	182
Tabela 22: Dojemanje poklica.....	185
Tabela 23: Moralni pogum in etična načela	187
Tabela 24: Moralni pogum in koncepti, metode, pristopi in druga znanja.....	189
Tabela 25: Delovne izkušnje in moralni pogum.....	191
Tabela 26: Moralni pogum in predsodki	192

SPLETNA ANKETA

Tabela 27: Spol anketirancev	215
Tabela 28: Dosežena izobrazba	215
Tabela 29: Trenutna zaposlitev	216
Tabela 30: Število let zaposlenosti na področju socialnega varstva.....	217
Tabela 31: Opredelitev moralnega poguma	217
Tabela 32: Moralni pogum v socialnem varstvu	233
Tabela 33: Povezava moralnega poguma in lastnosti človeka	249

Tabela 34: Moralni pogum in lastnosti človeka	250
Tabela 35: Seznam lastnosti, povezanih z moralnim pogumom	258
Tabela 36: Povezava moralnega poguma in vrednot.....	260
Tabela 37: Moralni pogum in vrednote	261
Tabela 38: Seznam vrednot, povezanih z moralnim pogumom	268
Tabela 39: Povezava metod, konceptov, pristopov in drugih znanj z moralnim pogumom.....	284
Tabela 40: Metode, koncepti, pristopi in druga različna znanja.....	284
Tabela 41: Moralni pogum krepi	295
Tabela 42: Moralni pogum manjša	307
Tabela 43: Vpliv delovnega okolja na moralni pogum	317
Tabela 44: Vpliv trenutnega delovnega okolja na moralni pogum.....	318
Tabela 45: Moralni pogum in začetek poklicne poti	322
Tabela 46: Moralni pogum in izkušnje v praksi	323

1 TEORETIČNI UVOD

1.1. SOCIALNO DELO

Da lahko razumemo moralni pogum v luči socialnega dela, je pomembno, da najprej ubesedimo, kaj je socialno delo kot stroka ter kaj kot znanost in umetnost. Socialno delo bom skozi teorijo ter navedbe različnih avtorjev in teoretikov poskušala umestiti v svoj prostor ter mu dati namen in pomen, kot ga vidim jaz. Opisala bom formalno in neformalno socialno delo s poudarkom na metodah, konceptih in pristopih v socialnem delu, ki so naš steber in naše vodilo pri strokovnem delu z ljudmi. To so naša zlata orodja socialnega dela.

1.1.1 STROKA SOCIALNEGA DELA

»Socialno delo ima že dolgo preteklost, ki po vsej verjetnosti sega prav do začetkov človeške družbe. Zanimivo je, da se večina znanosti sklicuje na odkritja in izume moških. Začetki socialnega dela pa so povezani z dosežki žensk, ki so se borile za družbene reforme. S tem so reševale probleme najbolj ogroženih skupin prebivalstva, po drugi strani pa so reformna prizadevanja služila dviganju blaginje družbe kot celote.« (Stritih 1998: 159–160) Da je socialno delo to, kar danes je, in da mu lahko rečemo znanost, je rezultat njegovega razvoja, na katerega je vplivalo več stvari. Ena izmed njih so bile tudi uporabniške pobude. Videmšek (2012) navaja, da brez uporabniških pobud in zavezanosti socialnega dela k socialni pravičnosti kot temeljnemu načelu stroke teorije, ki govorijo o profesionalizaciji socialnega dela, ne bi bile mogoče. Stroka socialnega dela se je s tem odmaknila od drugih disciplin in nakazala svojo posebnost: uporabniki in uporabnice³ so nepogrešljivi partnerji pri izboljšanju kakovosti življenja ljudi (Videmšek 2012: 113). Videmšek (2012) po Shulamit Ramon (2003) povzema, da si vednost vedno lastijo tisti, ki imajo moč. Ljudje, ki imajo moč, tako lahko oblikujejo resnice, vplivajo na oblikovanje pomenov in predvidevajo rešitve za to resnico (Videmšek 2012: 120). Škerjanc (2010) pojasnjuje, da uporabniki socialnovarstvenih storitev prinesejo v vsako sodelovanje s strokovnim delavcem tiha znanja, v katerih so zbrana izvedenstva

³ V nadaljnjem besedilu tako za moški kot za ženski spol uporabljam termin uporabnik (izjema so transkripti).

uporabnikov v prejemanju storitev in za svoje življenje. Ta znanja so pomembna za načrtovanje in izvajanje programov ter za oblikovanje programov za študij socialnega dela. Vendar je izmenjava tih znanj mogoča v varnih okoliščinah, ki bi jih v praksi socialnega dela lahko poimenovali kot okoliščine, v katerih ima uporabnik vpliv na oblikovanje prejete storitve (Škerjanc 2010: 11–12).

Lavalette (2013) navaja, da si akademiki s področja socialnega dela ter socialne delavke iz prakse morajo pogosto postavljati temeljno vprašanje, kaj sploh je socialno delo. Brez dvoma se nekateri v tem poklicu razburjajo, ker se takšno vprašanje še vedno pojavlja. Navsezadnje je naš poklic uveljavljen, obsega več mednarodnih in regionalnih teles, v številnih državah pa ima tudi jasne, zakonsko določene obveznosti, vloge in funkcije, ki jih morajo izvajati strokovnjaki. Prav tako ima nacionalne in mednarodne kodekse prakse in etike socialnih delavk. Čeprav obstajajo posamezne nacionalne različice, vsi »vemo«, kaj pomeni praksa socialnega dela. Toda v resnici se že v okviru nacionalnih držav, še bolj pa ob mednacionalnih primerjavah, pojavi precejšnje nesoglasje glede vprašanja, kaj socialno delo je in kaj bi moralo biti. Opisuje, da znotraj socialnega dela obstajajo konkurenčne filozofije prakse in delovanja, te pa odslikavajo različne odnose do družbenega sveta. Socialno delo vključuje ljudi, ki uporabljajo medicinske modele oviranosti, pa tudi take, ki delujejo po načelih socialnih modelov. Socialno delo kot poklic torej vključuje ljudi, ki še naprej patologizirajo vedenje »strank« ali uporabnikov služb, pa tudi tiste, ki skušajo razumeti in pojasniti dejanja uporabnikov v luči krivic in zatiranja, ki sicer oblikujejo družbe. Socialno delo vsebuje modele dela, ki temeljijo na spreminjanju vedenja, pa tudi take, ki so osredinjeni na izpolnjevanje posameznikovih potreb (Lavalette 2013: 116–117). Zaviršek (2003) poudarja, da čeprav je socialno delo pogosto strukturno manj cenjeno in ima glede na druge poklice pomoči manj družbenega vpliva, imajo posamezne socialne delavke v odnosu do svojih sogovornikov, uporabnikov, veliko moč. Nujno je zavedanje, da socialno delo ni le pomoč ljudem in ni zgolj »nedolžno« poslušanje zgodb, temveč lahko usodno vpliva na človekovo življenje (Zaviršek 2003: 220). Če ne vidimo »socialnih ran«, ne moremo zares pomagati niti posamezniku niti skupnosti (Stritih 2005: 343). Če jih vidimo, je potrebno ogromno moralnega in etičnega zavedanja in znanja, da lahko si sploh upamo delati z ljudmi. Če ne znamo, si ne upamo ali imamo predsodke, je naša etično-moralna odgovornost, da to priznamo in tudi povemo. Lussi o tem, da priznamo, da ne znamo, in da v tem ni nič napačnega, govori kot o odpiranju problema. Čačinovič Vogrinčič (2008: 19) navaja, da to načelo končno dovoli socialni delavki, da tudi svojo nemoč podeli z udeleženi

v problemu, da si strokovnjaki upajo prepoznati, da ne vedo, kam hočejo priti, in da si upajo zaprositi za pomoč.

Mesec navaja: »Socialno delo je stroka, katere naloga je pomoč konkretnim osebam, posameznikom, skupinam in skupnostim pri reševanju socialnih problemskih situacij in družbenem vključevanju, da bi lahko zadovoljevali osnovne potrebe primerno kulturi, v kateri živijo, in primerno običajni kakovosti življenja. Pri opravljanju te naloge stroka spoštuje avtonomijo uporabnikov, se opira na njihove vire samopomoči in solidarnosti ter usklajuje potrebe njih in njihovega družbenega okolja. Socialno delo je hkrati veda o tej strokovni dejavnosti ter tudi o neformalni pomoči in solidarnosti ter o okoliščinah, v katerih se odvijajo. Socialno delo kot stroko in kot vedo usmerjajo vrednote svetovnega etosa.« (Mesec 2006: 245)

Od vsega začetka je bistvena prednost naše stroke to, da so socialne delavke prav z upoštevanjem posebnosti človeka v njegovem okolju vedno znova odkrivale pomemben vir pomoči, ki ga v tistem času druge znanosti še niso poznale in ga tudi socialne delavke niso znale znanstveno utemeljiti (Stritih 1998: 163). Videmšek (2012) navaja, da je značilnost socialnega dela ta, da se dela z ljudmi, ki so izključeni in odrinjeni na rob družbe. To so navadno skupine ljudi ali posamezniki, ki so imeli (zgodovinsko gledano) najmanj priložnosti povedati svojo resnico (Videmšek 2012: 115). Socialno delo je delo z uporabnikom in nikakor ne brez njega. Pomembno je, da socialne delavke zagotavljamo izbiro, vpliv in večanje moči ljudi ter da se zmeraj znova opremo na različne koncepte in metode, izhajajoč iz osebe, s katero delamo. Socialno delo, ki poteka z uporabnikom, postane del njegovega življenja in deluje v situacijah, kakršnih še ni bilo (Škerjanc 2010: 112). V socialnem delu skupaj z udeleženiimi na različne načine rešujemo težavne življenjske situacije, v katere so zašli. Ob tem se spremenita doživljanje in ravnanje vpletenih, izboljšajo se njihovi odnosi z okoljem, z viri zadovoljevanja njihovih potreb itn. Te spremembe so lahko obsežne in trajne (Mesec 2006: 236). Pri vsem tem je pomembno ohranjanje jezika socialnega dela. Jezik socialnega dela ima to posebnost, da mora ostati razumljiv in vsakdanji tudi v konceptih stroke, zato da bi ga lahko uporabniki uporabljali kot enakopravni sogovorniki v kontekstu socialnega dela, saj tako postajajo soodgovorni tudi zanj (Čačinovič Vogrinčič 2003: 201).

Čačinovič Vogrinčič (2003) dodaja, da imamo danes v znanosti in stroki socialnega dela jezik, na katerega se lahko opremo, saj tako ubesedi paradigmatške spremembe, da se lahko opremo nanje kot na znanje za ravnanje:

- odnose med socialno delavko in uporabnikom definira kot soodkrivanje in soustvarjanje dobrih izidov;
- edinstveni delovni projekt pomoči ali načrt skrbi temelji na raziskanih alternativah in dogovorjenih korakih;
- omogoči soustvarjanje interdisciplinarnosti, ki jo potrebujemo. Socialnega dela v procesih pomoči in sodelovanja ni, če ga v odnosu ne ustvarimo (Čačinovič Vogrinčič 2003: 202).

1.1.2 SOCIALNO DELO KOT ZNANOST IN UMETNOST

Čačinovič Vogrinčič (2003) navaja, da je socialno delo vabilo na pogled skozi okno drugega. Želim nam, da bi v odprtih prostorih za pogovor vedno znova znali pogledati skozi lastno okno in dodati pogled skozi okno drugega, da bi tako obstala oba pogleda – in s tem možnost za socialno delo. Prav zato je tako »zelo pomembno, da uporabljamo, varujemo in utrjujemo jezik socialnega dela. Tudi zato, da ga lahko spreminjamo.« (Čačinovič Vogrinčič 2003: 202)

Milošević Arnold navaja, da je socialno delo »uporabna znanost za pomoč ljudem, da bi dosegli zadovoljivo raven psihosocialnega funkcioniranja. Profesionalna dejavnost za pomoč posameznikom, skupinam ali skupnostim, da dosežejo ali ohranijo sposobnosti socialnega funkcioniranja, in ustvarjanje družbenih razmer, ki to omogočajo.« (Milošević Arnold, Postrak 2003: 16) Mesec pojasnjuje, da »naloga socialnega dela ni reševanje vsakršnih problemov v odnosih med ljudmi, tudi ne družbenih problemov v pravkar opisanem smislu, ampak reševanje socialnih problemov, pojmovanih kot težav in stisk konkretnih oseb pri zadovoljevanju temeljnih materialnih potreb: težnje po pridobitnem delu, osnovni usposobitvi, izobrazbi in vzgoji, skrbstvu v primeru nesamostojnosti in po funkcionalni socialni mreži« (Mesec 2006: 237). S pozitivnimi koraki k spremembi in cilju na mikro nivoju posledično vplivamo tudi na pozitivne spremembe na makro in mezo nivoju.

Šugman Bohinc (1996) opisuje socialno delo kot znanost. Že leta 1996 je menila, »da se lahko socialno delo, če zavzame opisano držo, ki utemeljuje nujnost spremembe epistemološkega okvira znanstvenega opazovanja, uspešno postavi po robu dosedanjim kriterijem znanstvenosti (ki jih mnoge naravoslovne znanosti, na modelu katerih so bili ti kriteriji utemeljeni, že nekaj časa spodbijajo in zavračajo) in opredeli ter izvaja svoj način opisovanja ter obravnavanja psihosocialnih interakcij kot novoznanstvenega, z vso potrebno rigoroznostjo, natančnostjo in

veljavnostjo svojih opazanj, opisov in ravnanj» (Šugman Bohinc 1996: 405). Danes socialno delo vidimo in z njim ravnamo kot z znanostjo.

Socialno delo je tudi umetnost. Kot navaja Šugman Bohinc (2007 v Videmšek (2012: 123) je socialno delo umetnost predvsem zato, ker se nenehno podajamo v neznane odnose z neznanimi izidi. Naloga socialne delavke je, da je fleksibilna, odzivna in pripravljena na soustvarjanje zelenih izidov. Pomembno je, da dela na podlagi sistematično-nesistematičnega pristopa, ki ga opisuje Šugman Bohinc (1997), in iz socialnega dela naredi umetnost – umetnost, ki nam omogoča uporabo splošnih konceptov, metod, znanja in teorije na podlagi individualnosti uporabnika, zmeraj na nov način. Šugman Bohinc (1997) opisuje, da je »sistematično-nesistematični pristop pristop čim bolj raznolikega odzivanja socialnega delavca na raznolikost uporabnikov njegovih uslug, zahteva veliko samostojnost strokovnjaka, saj se mora znajti in odgovoriti tukaj in zdaj, v vsakokrat novi, neponovljivi in nepredvidljivi socialni interakciji. Odgovornosti za svoje ravnanje ni več mogoče prelagati na smernice, navodila, kriterije, predpise itn. stroke oziroma delovne ustanove in nadrejenih. Odgovornost ostaja naša lastna in je povezana z opisano samostojnostjo sprejemanja odločitev, doživljanja in ravnanja v interakcijah socialnega dela.« (Šugman Bohinc 1997: 304)

Socialno delo je mavrična paleta prepletanja stroke, znanosti in umetnosti, prepletanja znanj naših sogovornikov s pomočjo naših glavnih orodij in stalnih sopotnikov našega dela. Orodja so naša znanja, metode, koncepti, ki nas in naše sogovornike, strokovnjake, popeljejo na potovanje, kjer so spremembe mogoče, kjer so cilji dosegljivi in kjer osebe napredujejo do zelenega cilja – do cilja rešitve težave ali njenega zmanjševanja.

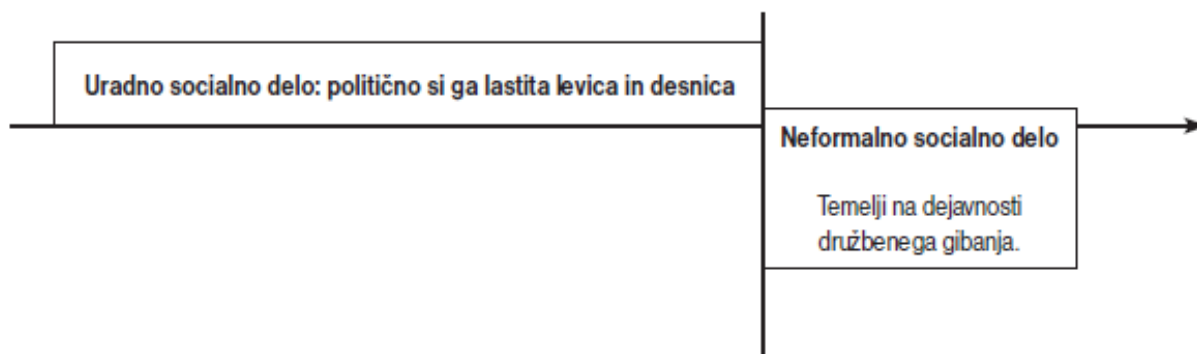
1.1.3 PROSTOR SOCIALNEGA DELA

Socialno delo lahko poteka v treh različnih prostorih, ki jih opredeljuje Milošević Arnold (2009): institucionalni prostor, zasebni prostor in javni prostor. Socialno delo poteka največkrat v institucionalnem prostoru. To je prostor, v katerem socialne delavke opravijo večino svojega strokovnega dela (pisarna, kabinet) in tudi prebijejo večino delovnega časa. S tem prostorom se morejo naučiti primerno ravnati in ga optimalno uporabiti v smislu zagotavljanja kakovostnih storitev za uporabnike in tudi kakovostnega preživljanja delovnega življenja strokovnih delavcev. Svoje delo pa socialne delavke opravljajo tudi v prostorih drugih institucij, s katerimi sodelujejo in v katerih opravijo določene naloge, ki so povezane s konkretnim delom (na primer sodišča, upravne enote, šole, otroški vrtci, zdravstveni domovi, bolnišnice, domovi za stare

ljudi, zapori, zavodi za zaposlovanje, zavodi za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zavodi za usposabljanje ipd.) (Milošević Arnold 2009: 12). Občasno se odpravijo v druge institucije tudi na obisk k uporabnikom, ki v njih začasno ali trajno živijo (na primer vzgojni zavodi, varstveno-delovni centri, domovi za stare ljudi, materinski domovi, varne hiše) (op. cit.: 13). Pomembno je, da vemo, da socialne delavke delajo v vseh teh institucijah, organizacijah in različnih društvih ter tudi na drugih primernih delovnih mestih. Milošević Arnold (2009) zasebni prostor definira kot prostor, v katerem uporabniki živijo. Obisk strokovnega delavca na domu uporabnika pomeni pravzaprav vstop v njegov zasebni prostor. Do tega nimamo pravice brez povabila uporabnika ali dogovora z njim; izjema so posebni primeri in okoliščine, ko moramo intervenirati v skladu z zakonom (ibid.). Socialno delo lahko poteka tudi v javnem prostoru, ki ga uporabljamo vsi in v katerem se pogosto zadržujejo različne skupine uporabnikov. Javni prostor je odprt za vse, v njem naj bi bili vsi ljudje izenačeni. Javni prostor uporabljajo zlasti strokovni delavci in prostovoljci, ki se ukvarjajo s preventivnimi programi za otroke, mladostnike in brezdomce ter s preprečevanjem in zdravljenjem odvisnosti od nedovoljenih drog (op. cit.: 14).

1.1.4 NEFORMALNO IN FORMALNO SOCIALNO DELO

Obstoj in razvoj socialnega dela v delovnem okolju je v interesu obeh strani: delovnega okolja, ki ga sestavljajo vse profitno in neprofitno usmerjene delovne organizacije v zasebnem in javnem sektorju, ter samega socialnega dela. Delovno okolje uporablja znanje socialnih delavk pri vodenju in upravljanju človeških virov, še zlasti pri ohranjanju in razvijanju motivacije ter ustvarjalnosti zaposlenih pri delu (Rapoša - Tanjšek 1998: 284). V institucionalnem okolju socialnega dela lahko vidimo več načinov dela, ki ga socialne delavke delajo. Poleg raziskovalnega socialnega dela osebno socialno delo vidim na tri mogoče načine: prvo je socialno delo v njegovem polnem pomenu delo s pomočjo koncepta »znanje za ravnanje« (Rosenfeld) in uporaba vseh veščin, konceptov, pristopov in metod socialnega dela v praksi, torej preliv teorije v prakso v polnem pomenu. Druga vrsta dela, ki ga opažam, je mešanica birokratskega in socialnega dela, ki omogoča ohranitev socialnodelovne prakse. Vendar pa birokratizacija krade čas, dragocen čas za socialno delo z ljudmi. Tretje socialno delo, ki pravzaprav to niti ni, vendar je vseeno prikazano kot socialno delo, je delo socialne delavke, ki temelji le na birokratskem delu, ki ga določene socialne delavke opravljajo. V tem delu se »socialno« izgubi. Lavelette (2013) opredeljuje delo socialnih delavk kot formalno in neformalno socialno delo, kar prikazuje slika 1.



Slika 1: Formalno in neformalno socialno delo (Lavalette 2013: 121)

Lavalette (2013) izraz neformalno socialno delo uporablja v treh pomenih. (1) Uporablja ga, ko opredeljuje dejavnost, ki je v rabi v preprostem, vsakdanjem pomenu pridevnika *popular*: priljubljena je pri »uporabnikih služb« – vseč jim je in jo podpirajo – tega za socialno delo, ki ga usmerja država, pogosto ne moremo trditi! (2) Ta izraz uporablja, da bi to dejavnost (»ljudsko socialno delo«) razlikoval od oblik formalnega socialnega dela (torej javnega, ki ga usmerja država) (Lavalette 2013: 120). Socialno delo, ki ga usmerja država, je sporno v tem, da v vse večji meri birokratizira in s tem onemogoča socialnim delavkam, da delajo socialno delo, da delajo po potrebnih konceptih, metodah in pristopih, ker jim zmanjkuje časa – časa za strokovno delo jim zmanjkuje zaradi preobremenjenosti z birokratizacijo, ki je v današnjem času postavljena kot »norma socialnega dela«. Lavalette (2013) navaja, da socialno delo lahko občasno sovpadе z neformalnim socialnim delom, čeprav menim, da gre za ločeni dejavnosti. Omenjeni dejavnosti socialnega dela bi bilo koristno pojmovati kot sekajoči se premici. Na vodoravni premici je formalno socialno delo. Skrajno desno od desne premice je patologizirajoče, nadzirajoče socialno delo in na levi radikalno socialno delo; večina socialnih delavk je med obema skrajnostma. Obstaja pa tudi navpična premica. Ta od formalnega socialnega dela vodi navzdol vse do neformalnega socialnega dela – zanimive so točke, kjer se ti premici sekata. (3) Izraz *popular* uporablja tudi v povezavi z ljudskimi gibanji za pravičnost, z gibanji, ki jih včasih imenujemo gibanja »ljudskih razredov«. Z drugimi besedami, pri njih uzremo socialno delo, ki je zavestno politično angažirano in si prizadeva biti vključeno v družbena gibanja svojega časa (Lavalette 2013: 120–121). Banks (2011) piše o tem, da študenti in študentke po navadi trčijo ob način dela v določeni organizaciji, ki je na primer lahko preveč birokratski, se pravi, da sili k temu, da se uporabnike obravnava kot primere ali številke, ne da bi jim lahko zagotovili potrebno pomoč. Največkrat imajo jasno sliko o tem, kako bi delo moralo potekati, kako bi morali ravnati in kako želijo ravnati, a hkrati vidijo, da ne morejo, saj

na primer ni denarja, ni časa in ni dovolj moči. Banks je opravila veliko intervjujev s socialnimi delavkami, ki delajo že dolgo. Večina izmed njih zelo dobro ve, kaj bi socialno delo moralo biti in zakaj so sami prišli vanj, vendar so zelo razočarani, saj ne morejo opravljati tega, kar menijo, da bi bilo prav. Angleščina pozna izraz *moral distress*, ki v prevodu pomeni moralno stisko. Govori o tem, da veš, kaj bi bilo treba storiti, pa tega ne moreš in se ob tem počutiš slabo. Banks meni, da je to, ko v praksi vidiš, da ne moreš delati tistega, za kar si bil izučen, nekaj zelo težavnega za socialne delavke in študente (Banks 2011: 265–266).

Delo socialne delavke je ozko povezano s socialno politiko. Stritih (1998) navaja, da »socialna politika blaži vpliv nehumane racionalnosti kapitalističnega načina gospodarjenja. Vendar socialna politika dejansko pomeni poseganje v ekonomijo, ker neposredno vpliva na plačilno sposobnost prebivalstva, in po drugi strani pomeni zvišanje davkov.« (Stritih 1998: 166)

Dirk Bäcker (v Stritih 1998: 166) pojasnjuje, da »gre v odnosu med politiko in gospodarstvom predvsem za distribucijo tveganj in negotovosti delovanja obeh podsistemov. Oba sistema potrebujeta in ustvarita neko vmesno področje, ki jima omogoči, da s kombinacijo svojih negotovosti in tveganj dosežeta varno tveganje, se pravi tveganje, ki ga lahko predvidita in vkalkulirata.« Stritih (1998) dodaja, da »ko se vprašamo, kakšno mesto med drugimi podsistemi družbe zavzema socialno delo, hitro ugotovimo, da so potrebe in tudi viri socialnega dela le posredno povezani s politiko in z ekonomijo, bolj neposredno pa so povezani s socialno politiko, s pravnim podsistemom, pa tudi s cerkvenimi ustanovami in z nekaterimi emancipatornimi gibanji (delavska gibanja, feminizem, gibanja za zaščito raznih manjšin itn.)« (Stritih 1998: 166–167). Stritih ob tem poudarja: »Odnos med socialno politiko in socialnim delom torej nikakor ni podoben odnosu med zakonodajno in izvršilno funkcijo politike, oziroma z drugimi besedami, socialno delo ni izvršilna funkcija socialne politike. Socialno delo ima svoje znanstvene osnove in svojo teorijo, s katero socialni delavci utemeljujejo svoja praktična dejanja. Vendar moramo razviti razlikovanje tudi med teorijo in prakso socialnega dela. Teorija socialnim delavcem omogoča orientacijo v zapletenih situacijah vsakdanjega življenja. Teorija omogoča, da se skozi praktično socialno delo z ljudmi vije tudi nepretrgan proces konverzacije.« (Stritih 1998: 166–167)

V vsem tem delujemo v prostoru. Prostor je v življenju in pri delu z ljudmi zelo pomemben dejavnik in njegovega pomena se včasih premalo zavedamo. Prostor namreč precej vpliva na interakcije med ljudmi ter seveda precej usmerja tudi interakcije socialne delavke z uporabniki

in drugimi, s katerimi se srečuje v različnih profesionalnih vlogah. Stik strokovnjaka z različnimi ljudmi, zlasti z uporabniki, je lahko zunaj uradnega delovnega (institucionalnega) prostora veliko pristnejši in bolj sproščen. To nedvomno pripomore tudi k boljšim medsebojnim odnosom, boljšemu poznavanju uporabnikove življenjske situacije, s tem pa tudi k uspešnosti dela (Milošević Arnold Urh 2009: 135).

Sobočan (2011) navaja, da so socialne delavke v središču interakcije med osebnim in družbenim (Payne 2006 v Sobočan 2011: 205), pričakovanja in naloge, ki jih morajo izpolnjevati, pa so številne, saj segajo od individualnega dela z uporabniki do zagovorništva in dela v skupnosti, vse to v kontekstu zahtev različnih sistemov ali glasov, ki pogosto niso v soglasju (na primer uporabniki, svojci – skrbniki, skupnost, organizacija, v kateri so zaposleni, socialna politika, zakoni in pravila, osebni moralni sistem ipd.). Vrednote, kot so človekove pravice, dostojanstvo in enakost, na katerih temelji socialno delo, so hkrati v (vse večjem) nasprotju z obstoječim ekonomskim redom, v katerem socialno delo deluje (Sobočan 2011: 205). Sobočan (2011) pojasnjuje, da se socialno delo lahko »vzpostavlja in ohranja kot avtonomen poklic le tako, da ostaja zavezano vrednotam in etičnim načelom, na katerih temelji in ki se morajo skozi čas tudi reflektirati in dopolnjevati tako, da lahko v vedno novih družbenih situacijah zagotavljajo orodje za boj z nepravičnostjo in izključevanjem« (Sobočan 2011: 205). Metode socialnega dela in strokovno znanje, ki temeljijo na teh vrednotah in načelih, bi morali ostati ključni medij za dialog z drugimi poklici v iskanju najboljših izidov za ljudi, ki potrebujejo pomoč oziroma so uporabniki storitev, predvsem pa osrednje orodje za ravnanje s (konfliktnimi) pričakovanji in nalogami (ibid.). V socialnem delu se srečujemo s situacijami, ki pravzaprav nimajo samo »srečnih« izidov, in prav strokovna in reflektirana praksa verjetno razlikuje med etičnim in neetičnim ravnanjem (op. cit.: 213).

1.1.5 ZLATA ORODJA SOCIALNEGA DELA

Zlata orodja socialnega dela, kot sem jih poimenovala, so različne metode dela, koncepti, pristopi in druge teorije, ki jih uporabljajo strokovnjaki na različnih področjih v socialnem delu. V tem poglavju želim prikazati zame pomembna orodja socialnega dela. Kriterij izbora so moje praktične izkušnje skozi študij ter učenje o prepletanju teorije in prakse. Kriterij izbora so vsa orodja, ki so se v času mojega šolanja izkazala za izredno pomembna.

Koncepti, metode in pristopi nam v pogovoru in procesu dela prinašajo novo razvidnost, novo razumevanje, usmerjeni pa so k rešitvi, ki jo skupaj soustvarjamo, in se nato skupaj prepletejo v edinstvenost, znanost in umetnost socialnega dela. Mešl (2008) poudarja, da moramo v socialnem delu raziskovati v smeri, da bi lahko pojasnili svoje ravnanje, da bi imeli besede za poimenovanje konceptov, ki jih razumemo kot oporo, na katero se lahko naslonimo v kompleksih praktičnih situacijah (Mešl 2008: 51).

Teorija socialnega dela nam, kot navaja Mešl (2008: 11), »pomaga, da prepoznamo vzorce, odnose in pomembne spremenljivke, kar pomaga pri vnašanju reda v kompleksnost sodobne prakse. Teorija nam pomaga, da primerjamo, evalviramo in urejamo podatke.« Prav tako nam pomaga, da prenašamo znanje iz ene situacije v drugo ter da spoznamo podobnosti in razlike v svojih praktičnih izkušnjah. Trdna in logična teoretska struktura nam omogoči, da pojasnimo svoje delovanje drugim ter da prenašamo znanje in spretnosti na preverljiv način. Teorija socialni delavki priskrbi neke vrste gotovost. Seveda zaradi narave socialnega dela negotovosti ne moremo popolnoma preseči (Mešl 2008: 11). Mešl (2008) negotovost razume kot nujen del naše stroke, ki nas v vsaki novi praktični situaciji usmerja k izhodišču, da nimamo »pravih« odgovorov, saj so »pravi« le tisti, ki jih soustvarimo z uporabniki (ibid.). Mešl (2008) dodaja, da so mnogi, ki so delali v praksi socialnega dela, občutili strašljivo odgovornost praktičnega dela in osamljenosti, ki spada zraven. Teorija ne bo nikoli v celoti pregnala teh občutkov, vendar nam teoretska orientacija ponudi osnovo, na kateri lahko organiziramo, kar vemo. Niz oprijemljivih konceptov nam lahko pomaga, da se izognemo brezciljnemu potovanju z uporabnikom; to se pojavi, ko ne vemo, kaj delamo. Teorija je nujen pogoj za vedo o socialnem delu in za strokovno ravnanje v praksi (op. cit.: 12).

V socialnem delu so izdelani elementi za odprto in spoštljivo raziskovanje, ki jih soustvarjamo s pogovorom. Določenim tehnikam je skupno, da vzpostavijo odnos, v katerem je zavarovana kompetentnost posameznika (Čačinovič Vogrinčič 2006: 42). Osrednji prostor, kjer se dogaja proces pomoči v socialnem delu, je pogovor, v katerem sta socialna delavka in uporabnik sogovornika in soustvarjalca (op. cit.: 8). Pri tem je izredno pomembno spoštljivo zavezništvo. Čačinovič Vogrinčič ga opisuje kot solidarnost z uporabnikom in njegovo družino, podporo njihovim virom moči, njihovim kompetentnostim, vizijam, sanjam in vzpostavljanju izvirnega delovnega projekta (ibid.). Škerjanc (2005: 57) opisuje nalogo strokovnih služb na naslednji način: »Naloga strokovnih služb je vzpostaviti sodelujoč odnos pri spremljanju in podpiranju uporabnika pri uresničevanju njegovega življenjskega cilja.« Škerjanc (2005) meni, da je za uresničevanje teh ciljev je treba spremeniti nesorazmerje vpliva med uporabnikom in strokovno

delavko ter zagotoviti participacijo uporabnikov (Škerjanc 2005: 57). To lahko zagotovimo s tem, da delamo socialno delo.

Stritih (1998: 167) opozarja, da teorija ne more biti navodilo, kaj naj socialna delavka dela v določenih tipičnih situacijah. Pojasnjuje, da ji teorija lahko v njenem praktičnem delu koristi že v predhodni situaciji, ko si s pomočjo svoje teoretske orientacije postavlja netrivialna vprašanja kot izhodišče za delo: »Kakšna je sploh verjetnost, da bom o stranki izvedela nekaj, česar morda doslej ne ve nihče (niti stranka sama, niti njeni svojci, niti drugi strokovnjaki)? Bom lahko odkrila še neuresničene zmožnosti stranke in neuresničene možnosti v strankinem okolju? Bom lahko pomagala stranki videti sedanjost iz perspektive prihodnosti? Bom lahko pomagala stranki v njenih prizadevanjih za odkrivanje večje raznolikosti v njenem socialnem kontekstu (v vsakem trenutku je več možnosti) in pri sebi (kaj me veseli, kaj vse mi pomaga vzdržati)? Bom znala stranko podpreti tako, da bo našla zase sprejemljivo rešitev protislovnosti med zavestnim in nezavednim, med telesom in duševnostjo ter kulturnimi resursi okolja? Bom lahko in kako bom pomagala stranki, da se iz ponavljanja podedovanih, tradicionalnih vedenjskih vzorcev premakne v smeri kreiranja novih odgovorov.« (Stritih 1998: 167–168)

Zaviršek piše o tem, da teorija socialnega dela poudarja, da je socialno vključevanje temeljna naloga v praksi socialnega dela. Socialno vključevanje ne pomeni, da kdo »ustreza« večini, ali pa, da je vključen kot »izjema«, temveč da se razširjajo norme normalnosti (Zaviršek 2003: 223). Mešl (2008) poudarja, da nikoli ne gre le za naša znanja in izkušnje; v socialnem delu vselej vstopamo v odnose z ljudmi, ki so prišli k nam po pomoč – torej se kompleksnost našega dela podvoji, potroji itd. To je zahtevna naloga, a ne nemogoča. Sodobno socialno delo nam ponuja varne, uporabne okvire za delo, na katere se moremo in moramo opreti, da vedno znova odpremo prostor za soustvarjanje dobrih izidov v kompleksnih procesih pomoči (Mešl 2008:3).

V socialnem delu in nasploh v celotnem socialnem varstvu je treba uveljaviti takšne pristope, ki bodo izhajali iz priznanja izvedenstva uporabnikov za svoje življenje in v prejemanju pomoči v obliki socialnovarstvenih storitev, ukrepov in dajatev. Izvedenstvo uporabnikov za svoje življenje je ključno za samega prejemnika storitve, izvajalce in tudi načrtovalce ukrepov socialnega varstva (Škerjanc 2010: 39).

Od pristopov, ki jih lahko uporabljamo pri našem delu, so zelo pomembni in vodilni pristopi antirasističnega, antidiskriminatornega in kulturno kompetentnega socialnega dela. Če socialne delavke niso občutljive za diskriminacije in rasizem, tvegajo, da bodo tudi same pripomogle k

spodbujanju in ohranjanju obstoječega stanja. Namesto da bi pripomogle h krepitvi moči in pravičnosti, imajo nasproten učinek – ljudem jemljejo moč, izvajajo kontrolo nad njimi in s tem večajo obstoječe neenakosti (Urh 2013: 44). Urh navaja, da so za kulturno kompetentno socialno delo značilni primerna usposobljenost, spretnost, ustrezna sposobnost za delo v večkulturni družbi in delo s pripadniki različnih kultur (op. cit.: 37). Kulturno kompetentno socialno delo deli na dimenzijo etične oziroma kulturne občutljivosti, ki jo opisuje kot socialno delo, ki se odziva na potrebe, vire in kulturo pripadnikov manjšin ter jim zagotavlja učinkovite izbire storitev, ki temeljijo na enakosti in socialni pravičnosti (op. cit.: 35). Druga dimenzija so antirasistična načela, ki so del antirasističnega socialnega dela, ki se spoprijema z družbenimi razumevanji in strukturnimi neenakostmi, ki jih vzdržuje rasizem, deluje za preseganje in odpravljanje neenakosti ter temelji na zagotavljanju učinkovitejših in občutljivejših služb, ki se odzivajo na potrebe ljudi, kot jih sami definirajo (op. cit.: 56–57). V današnji družbi v socialnem delu srečujemo mnogo drugih in različnih kultur, kjer moramo brezpogojno uporabljati antirasistična načela, kulturno kompetentno delo, ki nam omogoča delovati v okviru antidiskriminatornega socialnega dela.

V socialnem delu upoštevamo tri zorne kote: reflektivno-terapevtski, socialistično-kolektivistični in individualno-reformistični pogled (Milošević Arnold in Postrak, 2003: 71). Lahko se opiramo tudi na različne teoretične modele dela, kot so: psihodinamski model, krizna intervencija in na nalogo usmerjeni modeli, sistemsko-ekološki modeli, socialno-psihološko-komunikacijski modeli, humanistično-eksistencialistični modeli, kognitivno-behavioristični model, radikalni in feministični model, antidiskriminacijsko socialno delo ter perspektiva moči in zagovorništvo (op. cit.: 77). V socialnem delu uporabljamo različne metode, kot so metode dela s skupino, posameznikom, skupnostjo in družino, uporabniške evalvacije, supervizije, intervizije, metode pogajanja, kompromisa, povzemanja, preverjanja, raziskovanje življenja uporabnika na mikro, mezo in makro ravni. Pri našem delu so nam vodilo različni koncepti, kot na primer: etika udeležnosti, perspektiva moči, zagovorništvo, delovni odnos, individualni delovni projekt pomoči, znanje za ravnanje, soprisotnost, krepitev moči, aktivizem, soustvarjanje rešitev, ocena zmanjševanja škode, ocena tveganja, normalizacija, individualni načrt, koncept tukaj in zdaj, soudeležnosti v problemu, soudeležnosti v rešitvi. Uporabljamo tudi različne druge pristope proaktivnosti etično občutljivega socialnega dela, antirasističnega socialnega dela, kulturno kompetentnega socialnega dela, mediacije, individualni pristop, skupinski pristop itd. Pri našem delu se vsekakor lahko opremo na številne druge teorije. Videmšek (2008) navaja, »da ni mogoče šablonsko prenesti koncepta v praktično delo. Z

vsakim sogovornikom vedno znova vzpostavljamo enkraten delovni odnos, ki temelji na prepričanju, da imajo vse odgovore o možnih rešitvah sogovorniki sami. Vloga strokovnega dela je, da posameznika podpre in mu pomaga pri njegovem iskanju odgovorov.« (Videmšek 2008: 216)

V nadaljevanju bom naštela in na kratko opisala zame zlata orodja, koncepte, ki naj bi jih uporabljali v vsakdanji praksi socialnega dela, ne glede na to, katera teoretična izhodišča z različnimi metodami dela, koncepti in pristopi strokovnjak uporablja pri svojem delu ter se nanje opira ali s katero skupino ljudi dela. Menim, da so spodaj naštetá zlata orodja osnova našega strokovnega delovanja v socialnodelovnem okvirju in hkrati osnova, da lahko ravnamo moralno pogumno. Ko zadovoljimo kriterij strokovnosti, si lahko upamo biti in delovati moralno pogumno.

1. KONCEPT DELOVNEGA ODNOSA

Čačinovič Vogrinčič (2003) poudarja, da je socialno delo trdo delo v dobrem pomenu besede. Trdo delo je vzdrževanje konteksta socialnega dela v projektih pomoči in sodelovanja. V konceptu delovnega odnosa vidi eno izmed opor socialnodelovnemu ravnanju (Čačinovič Vogrinčič, 2003: 201). Koncept delovnega odnosa postavlja uporabnika, udeleženega v problemu, v vlogo soustvarjalca pomoči, sodelovanja, rešitev. To je v učinkovitem socialnem delu pomembna, a tudi nova, posebna naloga (ibid.). Delovni odnos uporabnike in socialne delavke definira kot sodelavce v skupnem projektu, ki imajo nalogo, da soustvarijo deleže pri rešitvi. Delovni odnos omogoči, da je ustvarjanje rešitve za kompleksne probleme ljudi zastavljeno kot izviren delovni projekt (Čačinovič Vogrinčič 2006: 18). Čačinovič Vogrinčič (2003) citira Bassa, Dosserja in Powella ter navaja naslednje korake v projektu pomoči: pridruževanje, odkrivanje, spreminjanje, proslavljanje, ločitev, reflektiranje (Čačinovič Vogrinčič 2003: 201). Elementi delovnega odnosa so dogovor o sodelovanju, instrumentalna definicija problema Lussija, soustvarjanje rešitve in osebno vodenje Bowkampa in Vriesa (Čačinovič Vogrinčič 2006: 18).

Pomembni teoretski koncepti delovnega odnosa so:

- KONCEPT ETIKE UDELEŽENOSTI (Hoffman 1994 v Čačinovič Vogrinčič 2006)

Naše delo mora temeljiti na konceptu etike udeležnosti (Bouwkamp in Vries v Čačinovič Vogrinčič et al. 2008: 12), ki je sodelovanje, v katerem nihče ne potrebuje zadnje besede; je pogovor, ki se nadaljuje. Tukaj strokovnjak odstopi od pravice, da posreduje resnico in rešitev.

Strokovnjakovo moč nadomesti občutljivo skupno iskanje oziroma raziskovanje (ibid.). »Kot nova osrednja vrednota socialne misli *in* akcije se pojavlja etika udeležенosti *in ne* več iskanje vzroka *ali* resnice.« (Hoffman 1994: 23 v Čačinovič Vogrinčič 2006: 19)

– KONCEPT ZNANJE ZA RAVNANJE (Rosenfeld 1993 v Čačinovič Vogrinčič 2003)

Socialna delavka, ki ni brez besed, ker ima znanje za ravnanje, zna dvoje: a) vzpostaviti in vzdrževati delovni odnos, b) podeliti znanje z uporabniki v procesu soustvarjanja interpretacij v razgovoru in tako omogočiti »prevajanje« v osebni ali lokalni jezik in nazaj v jezik stroke (Čačinovič Vogrinčič 2003: 201).

– KONCEPT RAVNANJA S SEDANOSTJO ALI KONCEPT SOPRISOTNOSTI (Andersen 1994 v Čačinovič Vogrinčič 2008)

Ta koncept govori o prisotnosti v poslušanju, ki hkrati pomeni biti na voljo za sočutje in razgovor. Poslušalec ni le sprejemnik zgodbe, temveč s svojo prisotnostjo spodbuja tudi dejanje ustvarjanja zgodbe (Čačinovič Vogrinčič 2008: 14).

– KONCEPT PERSPEKTIVE MOČI (Saleebey 1997 v Čačinovič Vogrinčič 2003)

Saleebey (v Čačinovič Vogrinčič 2003: 20) navaja, da »praksa, ki temelji na perspektivi moči, da bo vse, kar delaš kot socialni delavec, delavka, utemeljeno s tem, da pomagaš odkriti, olepšati, raziskati in izkoristiti uporabnikovo moč in vire, ko mu pomagaš, da doseže svoje cilje, uresniči svoje sanje in razbije okove ovir in nesreč.« Čačinovič Vogrinčič (2003) meni, da je zelo osebna odločitev socialne delavke to, da se odloči, da ravna iz perspektive moči, ki ji omogoča sodelovanje v procesu, ki ga strokovnjak vodi v smeri moči. V takem ravnanju se fokus socialnega dela premakne od problemov in rešitev zanje k novim možnostim v življenju (ibid.).

2. KONCEPT ZAGOVORNIŠTVA

Zaviršek et al. (2002: 80) navajajo, da beseda zagovornišтво v dobesednem smislu pomeni »govoriti za drugega« oziroma »govoriti v korist drugega«. Žiberna (2011: 61) pojasnjuje, da je zagovornišтво v naši družbi šele na začetku razvoja, namenjeno pa je zaščiti, varovanju in zastopanju pravic ranljivih skupin, kot so otroci, mladoletniki, bolniki, starejši, invalidi in osebe z različno razvojno prizadetostjo. Zaviršek et al. (2002: 80) dodajajo, da obstajajo različne definicije zagovornišтва. Najpogosteje se zagovornišтво definira kot dejavnost, ki vključuje eno

osebo, več oseb ali skupino ljudi – uporabnikov socialnovarstvenih storitev, lahko tudi njihove predstavnike oziroma zagovornike, ki se zavzemajo za uresničevanje njihovih potreb in želja ali za skupen uporabniški cilj pri vplivnih drugih. Zagovorništvo pogosto poskuša preprečiti predlagane spremembe (ibid.). Namen zagovorništva je, da poveča občutek moči posameznice in posameznika; pomaga jim, da pridobita večje samozaupanje, postaneta asertivnejša, dobita več izbire v svojem življenju, izboljšata kakovost življenja in zmanjšata izgube, prikrajšanost ter izključenost (ibid.). Cvahte (2011: 43) zagovorništvo opredeli kot okrepljen glas posameznika, ki nima dovolj moči, da bi svoje interese, želje in potrebe varoval in sporočal sam. Žiberna (2011: 61–62) cilj zagovorništva opredeli kot omogočanje vsem ranljivim skupinam zavedanje svojih pravic in odgovornosti, ustvarjanje pogojev, da s pomočjo zagovornika uveljavijo svojo moč pri soodločanju, da pridobijo večjo zaščito v preprečevanju izključenosti ponižanih, diskreditiranih občanov v različnih okoljih. Zagovorništvo pomeni tudi ozaveščanje o pravicah. Uporabniki pogosto ne vedo, da so njihove pravice kršene (Zaviršek et al. 2002: 106).

3. KRATKA, V REŠITEV USMERJENA DRUŽINSKA TERAPIJA (Steve de Shazer in Insoo Kim Berg v Čačinovič Vogrinčič 2008)

Avtorja koncepta kratke, v rešitev usmerjene družinske terapije sta Steve de Shazer in Inso Kim Berg. Čačinovič in sodelavci (2008) ta model opisujejo kot uporabno in konkretno oporo za raziskovalne pogovore. Tako kot v konceptu delovnega odnosa je tudi v njunem konceptu velik poudarek na jeziku, na moči, ki jo ima ubeseden korak spremembe. Družbene interakcije določa in vzdržuje jezik, zato pogovor odkriva alternative, nove možnosti uporabe jezika, saj se predpostavlja, da nov govor podpre sogovornika v tem, da misli drugače in da najde način, da drugače tudi ravna (Čačinovič in sodelavci 2008: 19). V konceptu kratke, v rešitev usmerjene terapije je vse, kar spada v sodobno teorijo socialnega dela: globoko spoštovanje zmožnosti klienta, uporabnika, da reši problem, in predpostavka, da ima neodkrite vire moči, kompetence, ki so uporabne pri oblikovanju rešitve (op. cit.: 39). Elementi modela kratke, v rešitev usmerjene terapije, so: raziskovanje življenja uporabnika, kratek opis problema, odnosna vprašanja, izjeme, lestvica za določitev teže, vprašanja spodbujanja motivacije, vprašanje o čudežu, pogajanje o spremembi ter dajanje pohval in nalog (Čačinovič Vogrinčič 2008: 19–22).

1.2 ETIKA

Moralni pogum je ozko povezan z etiko socialnega dela, zato je pomembno, da najprej preverimo, kaj sploh etika socialnega dela je in kako nam lahko pri našem delu pomaga.

Dragoš (2003: 283) navaja, da »vse, kar počnemo, lahko počnemo s premislekom ali brez. Isto velja za področje moralnih odločitev. Te so lahko vsebovane v naših ravnanjih zavestno, premišljeno, načrtno, ali pa brez premisleka, nereflektirano. V prvem primeru o njih razmišljamo in se sprašujemo, kakšna moralna odločitev je v dani situaciji boljša ali slabša in zakaj velja za tako – ko si postavljamo vprašanja te vrste, se gibljemo na področju etike.« Dragoš (2008) poudarja, da je etika teorija o morali, torej o tem, zakaj naj ravnamo na določen način, zakaj veljajo nekatere odločitve za dobre, poštene, pravilne, druge pa za njihovo nasprotje, katere so odločilne okoliščine in kateri odločilni argumenti za kvalifikacijo moralnih ravnanj itn. V drugem primeru, ko si takih vprašanj ne postavljamo, pa se gibljemo na področju, ki ga lahko na tem mestu opišemo kot implicitno ali praktično etiko. Praktična (nereflektirana) etika ostaja implicitna zato, ker se zanašamo na neko rutino, ki se v zvezi z nameravanim početjem ali pa zaradi socialnega konteksta, v katerem se gibljemo, zdi splošno sprejemljiva in povsem zadostna. Namesto sistematičnega premisleka o možnih utemeljitvah in smiselnosti svojega početja se zatekamo k obrazcem, navodilom, receptom, ki v družbenih praksah s svojo inertno prisotnostjo vzbujajo videz samoumevne veljavnosti (najpogosteje zaradi dolgotrajnega ponavljanja ali zaradi podpore institucionalnih avtoritet, ki jih vzdržujejo). Praktična prednost take drže je, da se nam ni treba vsakokrat znova obremenjevati s teoretskimi premisleki, saj pri večini vsakodnevnih opravil dejansko niso potrebni (Dragoš 2003: 283). Dragoš (2008) pojasnjuje, da je korekcija praktične etike možna z navezavo na normativno etiko. Normativna etika se ukvarja z razlago osnovnih, etično relevantnih pojmov in s premisleki o (ne)ustreznosti posameznih teorij moralnega ravnanja, ne opremlja pa nas z vednostjo o tem, kdaj naj sploh uporabimo tak premislek, kako spoznamo situacije, kjer postane etična presoja smiselna, priporočljiva ali celo nujna, kakšna je narava moralnih motivacij, narava obstoja moralnih lastnosti, od kod izvirajo pomeni moralnih pojmov, kot so dobro, slabo, pravilno, pošteno itn. Odgovori na ta vprašanja so potrebni za uporabo spoznanj s področja normativne etike, čeprav presegajo njen nivo. Zato se s temi vprašanji ukvarja metaetika, ki je pomembno področje tudi za reševanje profesionalnih etičnih dilem v socialnem delu (Dragoš 2003: 284). Dragoš (2003) razlikovanje omenjenih treh ravni etike ponazarja v tabeli 1, ki jo je treba brati od spodaj navzgor (ibid.). Ko si postavljamo vprašanja o izvorih etičnih meril, principov, vrednot,

normativnih sistemov, ne zato, da bi razrešili konkretno moralno dilemo v posamičnem primeru, temveč zato, da bi izboljšali razumevanje načinov in metod za ravnanje v moralno konotiranih situacijah, takrat razmišljamo na metaetičen način (gl. Reamer 1990: 14 ss. v Dragoš 2003: 287–289).

TRIJE NIVOJI ODLOČANJA		
NIVO ODLOČANJA	VSEBINA ODLOČANJA	TIPičNA VPRAŠANJA
C) METAETIKA	• refleksija osnovnih predpostavk teoretskega utemeljevanja posameznih moralnih sistemov • kriterij prepoznavanja in utemeljevanja razlik med moralnimi in nemoralnimi vprašanji, rešitvami • evalvacija posledic etičnih odločitev	• Je določena dilema sploh moralno relevantna ali ni? • Je res vselej moralno reševati moralno dilemo z uporabo moralnih kriterijev? • Če je dilema moralno relevantna in »zahteva« moralno ravnanje, s kakšne vrste moralnimi sistemi imam opravka v situaciji, na katero se odzivam? • Če imam v situaciji opravka s konfliktnimi moralnimi sistemi, kateremu naj dam prednost in zakaj?
B) NORMATIVNA OZIROMA VSEBINSKA ETIKA	• utemeljitev moralnih pojmov, kot so dobro, slabo, pravica, dolžnost, dostojanstvo itn. • teorije obravnavanja moralnih dilem	• Kaj je najbolj dobro in pravilno (ravnanje, lastnost, posledica): tisto, kar je maksimalno koristno za vse, ali tisto, kar ostane socialno funkcionalno tudi takrat, ko dejanje posplošimo na vse ljudi, ali pa je odločilna le vsebina odločnosti (česa ali koga)? • Naj odobravam ali obsojam (in pod kakšnimi pogoji): vojno v Iraku, evtanazijo, splav, samomor, smrtno kazen, neobičajne spolne prakse, umetno oploditev samskih žensk, socialno neenakost, svobodo govora tudi za rasiste in verske nestrpneže?
A) PRAKTIČNA OZIROMA IMPLICITNA ETIKA	• ravnanje v skladu z navadami, rutinami, zdravim razumom • neproblematično sprejemanje samoumevnosti • nekritično sledenje implicitnim moralnim	• Vprašanja v zvezi s konkretno moralno oziroma situacijsko dilemo so redkejša od trditev in opis problema je deležen manj pozornosti kot opis odgovornosti vpletenih. • Vprašalni stavki, začetni z vprašalnico »zakaj«, so pogostejši pri iskanju krivcev za nastalo situacijo kot pa za njeno opisovanje; hkrati so

	predpostavkam, pozitivno ali negativno sankcioniranim znotraj verskih, političnih, slojevitih, sorodstvenih idr. socialnih skupin	vprašalnice »zakaj« pogostejše pri opisu nastale situacije kot pri razlagi uporabljenih moralnih izrazov in pojmov (kot so dobro, pravično, dolžnost itn.).
--	--	---

Tabela 1: Trije nivoji etičnega odločanja (Dragoš 2003: 285).

Dragoš (1994) izpostavlja, da je *etika v socialnem varstvu* etika poklicev (oziroma njihovih izvajalcev), ki delujejo na področju socialnega varstva. To etiko predpisujejo kodeksi posameznih poklicev. Dragoš (1994) pojasnjuje, da je etika, ko je kodirana v posamezni profesiji, v izključni pristojnosti te profesije. To pa zlasti iz naslednjih dveh razlogov:

- ker je le iz notranje logike posamezne profesije sploh lahko razvidno, kateri etični poudarki so ustrezni za dejavnost, ki jo profesija opravlja,
- ker je le na podlagi temeljnega diskurza, okrog katerega se strukturira konkretna profesija, mogoče kodirati tako etiko, ki enotno zavezuje njene nosilce ne glede na različnost njihovih delovnih mest. Ker je torej specifičnost poklicne etike v tem, da se nanaša na zahteve določenega poklica, njena splošnost pa v tem, da je uporabna na vseh delovnih mestih, kjer se profesionalci zaposlujejo, lahko to specifičnost in splošnost ter najustreznejšo kombinacijo med njima najbolje določi le posamezna profesija. Tudi kodeksi profesionalne etike, ki kodificirajo te kombinacije med specifičnim in splošnim, so zato v pristojnosti zgolj tiste profesije, na katero se nanašajo. Z drugimi besedami: ni nobene druge instance, ki bi od zunaj oziroma od zgoraj določala ali korigirala etiko neke profesije (Dragoš 1994: 515).

Sobočan (2012) meni, da je etika eno izmed področij, za katera se pogosto zdi, da zna o njih vsak nekaj povedati, hkrati pa takrat, ko je treba o njih povedati kaj kanček bolj poglobljenega, večinoma presodimo, da nismo dovolj kompetentni, da bi o njih govorili. Vsakdo se v svojem življenju gotovo kdaj sreča s težavnimi odločitvami, strokovni delavci na področjih, ki vključujejo (človeška) življenja, pa morda še pogosteje. Najpogosteje se znajdejo v etičnih dilemah tisti, ki poznajo svoje notranje oziroma strokovne vrednote in jih hočejo upoštevati; tisti, ki so glede tega bolj »površinski«, morda določenih situacij sploh ne prepoznajo kot problemske, predvsem v situacijah, v katerih ni nekaj prav in nekaj narobe (to so pravzaprav preproste situacije – vsaj z vidika odločanja, če že ne ravnanja), temveč se je treba odločiti med

ravnanji, ki imajo vsako svoje opravičljivo ozadje, ali med posledicami, ki so vse enako negativne (Sobočan 2012: 429). Sobočan (2012) navaja Strom-Gottfried, ki opozarja, da sta prepoznavanje etične dileme in odločitev o ravnanju le dva dela sestavljanke: tretji del obsegajo ukrepanje, delovanje, uresničitev odločitve. Pogosto ni dovolj vedeti, kaj je prav, temveč predvsem imeti dovolj moralnega poguma, da to tudi naredimo. Avtor nadaljuje, da je odločanje proces, predvsem pa, da šteje etično ravnanje, kadar je odločitve treba uresničiti. Dobra odločitev, ki je uresničena na slab način, se lahko sprevrže v slabo odločitev (Sobočan 2012: 429). Strom-Gottfried (v Sobočan 2012) poudari, da se etično ravnanje krepi, če čim večkrat ravnamo etično, in slabi, če nanj pozablamo. S tem zagovarja razvijanje »etičnih navad«. Zanje meni, da jih je treba prakticirati vsak dan na podlagi lastnih odločitev in opazovanja ter ocene odločitev, ki jih sprejemajo ljudje okoli nas na osebni in strokovni ravni (Sobočan 2012: 430).

Ko govorimo o etiki, o njej razmišljamo in jo povezujemo z različnimi etičnimi normami. Grmič (1996: 19) etične norme povezuje s svobodno voljo. Pojasnjuje, da je za to, da se lahko odločimo v skladu z etično normo, potreben motiv, razlog za takšno odločitev. Motiv je lahko vse, kar pokaže na predmet odločitve kot na vrednoto, kot na nekaj, kar ima za človeka svojo vrednost, kar je, če gre za etično dejanje, etično dobro in nam vest narekuje, da se za to tudi odločimo, da se za to moramo odločiti. Haring v Grmič (ibid.) navaja: »Naravno popolnoma dobro je ravnanje samo, če ustreza dejanskim in ukazanim vrednotam. Hudo pa je, če človek ne poskuša ravnati ustrezno stvari.«

Etika v socialnem delu je neko vodilo, ki nam omogoča pravilno ravnanje in nam pomaga na naši poti dela in odločanja. V veliko pomoč so nam kodeksi, o katerih pišem v nadaljevanju.

1.2.1 KODEKS ETIČNIH NAČEL V SOCIALNEM VARSTVU TER KODEKS ETIČNIH NAČEL SOCIALNIH DELAVK IN SOCIALNIH DELAVCEV

Dragoš (1996) navaja, da če profesionallec (na primer v odnosu do uporabnika) ravna profesionalno, je to nujno tudi etično, saj se v nasprotnem primeru izneveri lastnemu strokovnemu poslanstvu, zgreši namen svojega početja, dela napake itn. (Dragoš 1996: 49). Pri etičnem in profesionalnem ravnanju se lahko strokovni delavci oprejo na etične kodekse. Banks (2011) pojasnjuje, da je opazna težnja k povezovanju študija in prakse »strokovne etike« z etičnimi kodeksi, ki so zapisani ali nenapisani sklopi norm, ki navadno označujejo osrednji namen stroke ter opišejo etična načela in pravila ali standarde strokovne prakse. Običajno jih

napišejo in regulirajo strokovna ali nadzorna telesa ter vplivajo na določitev meje stroke, promocijo strokovne identitete, vodenje in nadzor praktikov ter varovanje uporabnikov (Banks 2003 v Banks 2011: 187). Te norme lahko označimo kot »zunanje«, saj ne izvirajo iz posameznega strokovnega delavca, ki dela v praksi. Sestavljajo jih splošna načela in pravila, ki nepristransko veljajo za vsakogar, ki dela v določenem poklicu (ibid.). Strokovna etika se osredotoča na ravnanje, se pravi na dejanja tistih, ki so v vlogi strokovnjakov. Gre za razmislek o odločitvah glede tega, kaj bi bilo treba storiti, in za presojanje, ali so bila storjena dejanja pravilna ali napačna glede na objektivna etična načela. Etični kodeksi nas spodbujajo k razmišljanju na tak način, kot velja tudi za številne učbenike, ki si po navadi za ponazoritev ali razpravo na veliko pomagajo s primeri, usmerjenimi k delovanju (op. cit.: 188).

Sobočan (2011) navaja, da vprašanje etike in socialnega dela postaja vse zanimivejše oziroma pomembnejše in znanstveno odmevno. To se na eni strani kaže pri nastajanju in specializaciji oziroma prenovi etičnih kodeksov in dokumentov. Na primer Mednarodna federacija socialnih delavk in delavcev (IFSW) je leta 2004 nadomestila prejšnji etični dokument z novim, poimenovanim *Etika v socialnem delu, načela* [*Ethics in Social Work, Statement of Principles*]. V zadnjih desetih letih so nastali ali se preoblikovali etični kodeksi številnih poklicnih združenj v socialnem delu (Sobočan 2011: 206). Osrednjega pomena je tudi poklicna integriteta: ne nazadnje je namen etičnih kodeksov prav to – javna afirmacija predanosti pripadnikov poklica posebnim načelom in vrednotam ter delovanje v skladu z njihovim položajem v družbi. Poklicna integriteta je tako osrednja vrednota etičnih kodeksov (AASW, BASW, NASW) in se navezuje na lastnosti, kot so iskrenost, zanesljivost, nepristranskost (Sobočan 2011: 207). Vloga in pomen etičnega kodeksa sta predvsem v tem, da pripomore k »poklicnemu statusu« določenega poklica, vzpostavi in vzdržuje poklicno identiteto, vodi strokovne delavce pri njihovem delovanju, varuje uporabnike storitev pred zlorabami ter regulira poklic (Banks 2006: 97 v Sobočan 2011: 207). Sobočan citira Ronnyja, ki navaja, da se etika socialnega dela ne bi smela razlikovati od drugih humanističnih idealov; da bi pravzaprav vsako socialno delavko morala voditi osebna etična naravnost, ki temelji na spoštovanju drugih, s tem pa pravzaprav niti ne bi bilo potrebe po etičnem kodeksu za socialno delo (Ronny v Sobočan 2011: 207).

V socialnem delu v Sloveniji imamo socialne delavke dva kodeksa, ki nas usmerjata pri etičnem delu. Prvi je Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu, drugi pa je Kodeks etičnih načel socialnih delavk in socialnih delavcev. Dragoš (2013) pojasnjuje, da je Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu krovni etični kodeks, veljaven za vse strokovne profile, ki delujejo znotraj

socialnega varstva, tako v javnem kot v zasebnem sektorju. To pomeni, da so izvajalci storitev posameznih profesij (socialno delo, psihologija, sociologija, pedagogika, zdravstvo, pravo ipd.) zavezani dvema etičnima kodeksoma, tako svojemu matičnemu kot socialnovarstvenemu. Prve regulirajo poklicna združenja posameznih profesij, drugega pa Socialna zbornica Slovenije (SZS). Zato je razumljivo, da je kodeks SZS splošnejši, saj ne more kodificirati vseh posebnih načel, specifičnih za posamezne profesije, hkrati pa kodeksi posameznih profesij ne morejo vsebovati določil, ki bi bila v koliziji s kodeksom SZS (Dragoš 2013: 341).

Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu je bil leta 2014, to je po osemnajstih letih obstoja, prenovljen. Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu ima enaindvajset točk, v katerih so opisana različna splošna etična načela ravnanj v socialnem varstvu. Kodeks v svoji prvi točki opisuje, da »delavci na področju socialnega varstva spoštujejo ta kodeks etičnih načel in tudi kodekse posameznih poklicev ali kodekse izvajalcev storitev, ki so jih le-ti v okviru svoje dejavnosti sprejeli in ki se nanašajo na ravnanje z uporabniki socialnega varstva. Med delavce sodijo vsi zaposleni na področju socialnega varstva in vsi drugi, ki sodelujejo pri opravljanju nalog na področju socialnega varstva.« (Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu 2014) V drugi točki pojasnjuje, da »pri svojem delu se delavci socialnega varstva ravna po načelih etičnosti in občega dobrega, da bi tako uporabnike in sebe zavarovali pred neustrezno uporabo strokovnega dela in družbene moči. Svoje delo morajo razmejiti od ideoloških, osebnih in institucionalnih vplivov ter interesov, ki bi utegnili ovirati njihovo strokovno presojo o tem, ali s svojim delom dejansko pomagajo posamezniku ali pa zgolj zastopajo interese, ki niso v skladu z načeli strokovne pomoči.« (ibid.) Kodeks etičnih načel je namenjen varstvu pravic uporabnikov socialnovarstvenih storitev in varovanju strokovne integritete delavcev socialnovarstvene dejavnosti. Presoja etičnosti ravnanja opravlja Častno razsodišče SZS, ki pri presoji upošteva Pravilnik o delovanju Častnega razsodišča. Častno razsodišče se pri svojem delu lahko opre na različne vire ter pri presoji upošteva ravnanje delavca v socialnem varstvu in druga pomembna dejstva (ibid.). Kodeks opredeljuje osemnajst področij, kjer zavezuje strokovne delavce k etičnemu ravnanju: spoštovanje človekovih pravic in svoboščin, spoštovanje in sprejemanje različnosti, spoštovanje poklicne avtonomije, enakopravnost prostovoljskega dela, pomoč za samostojnost in samopomoč, nezdržljivost vlog, spoštovanje odločitev posameznikov, možnost izbire pomoči, dolžnost pomoči, spoštovanje človekove individualnosti, potreb in dostojanstva, kriteriji komuniciranja z javnostmi, preprečevanje osebnega nadlegovanja in nasilja, uveljavljanje in varovanje zasebnosti v domačem okolju ali socialnih ustanovah, odprtost organizacij socialnega varstva in izvajalcev, zaupanje in varstvo

osebnih podatkov, dolžnost izobraževanja in usposabljanja, sodelovanje in medsebojna pomoč med delavci socialnega varstva pri delu z uporabniki, odgovornost do družbe (ibid.).

Kodeks etike socialnih delavk in delavcev Slovenije ureja specifično področje socialnega dela in etičnega ravnanja. Ker lahko v socialnem delu etično primernost oziroma neprimernost profesionalnih postopkov presojamo samo na posamičnem nivoju vsakega konkretnega primera, je na splošni ravni možno opozoriti zgolj na najočitnejše nepravilnosti in odstopanja od temeljnih etičnih načel socialne profesije. Kodeks torej ne more predstavljati izčrpane zbirke pravil, s katerimi bi regulirali vsa možna etična ravnanja profesionalcev v socialnem delu. Lahko pa opozarja na tiste minimalne in splošno sprejete kriterije, ki jih je treba nujno upoštevati v situacijah, ki zahtevajo etično presojo. S tem namenom socialne delavke izhajajo iz temeljnih pravic uporabnikov in spoznanj pri delu z njimi (Kodeks etike socialnih delavk in delavcev Slovenije). Kodeks je urejen s 33. členi, ki se umeščajo v štiri različna poglavja: I. Uvodne določbe, II. Odnos do uporabnikov, III. Odnos do profesionalnega okolja, IV. Odnos do širšega družbenega okolja. Socialne delavke se s kodeksom in 1. členom zavezujejo k osnovni nalogi, ki je osredotočanje na probleme, ki jih imajo posamezniki, skupine ali cele skupnosti pri integraciji v tista socialna okolja, ki so za njih življenjsko pomembna. Zaradi vse večje kompleksnosti, spremenljivosti in nepredvidljivosti življenjskih razmer postajajo v socialnem delu (poleg neposredne pomoči) vse bolj pomembna tudi takšna znanja in veščine, s katerimi:

- razvijamo samopomoč in omogočamo ljudem uporabiti njihove lastne sposobnosti za reševanje problemov,
- izboljšujemo dostopnost uporabnikov do obstoječih ali novih virov pomoči,
- vplivamo na zakonsko regulacijo socialnih pravic ter prilagajanje in razvoj socialne politike (ibid.).

Sobočan (2011) je pri primerjanju različnih kodeksov etičnih načel v socialnem delu in v primerjavi z različnimi državami ugotovila, da kodeksi v socialnem delu večinoma temeljijo na načelih (pravicah in dolžnostih) po vzoru deontološke teorije, manj pa utilitarističnih pristopov. Kodeksi se razlikujejo predvsem zaradi različnih nacionalnih zakonskih okvirov, družbeno-kulturnih razlik in odnosa do države blaginje ali socialnih storitev, vendar so si v mnogočem seveda tudi zelo podobni (med drugim tudi zato, ker so številni nastali na podlagi že obstoječih) (Sobočan 2011: 206). Sobočan s pomočjo Greya in Healya opisuje, da bi še ena ključna skupna lastnost etičnih kodeksov lahko bila, da se večinoma ne dotaknejo realnega

družbenega in ekonomskega konteksta, v katerem se socialno delo izvaja, temveč ostajajo na abstraktni (in tudi idealizirani) ravni. Večina etičnih kodeksov izraža pomen spoštovanja posameznika (njegove enkratnosti, dostojanstva, avtonomije) in spodbujanja uporabnikovega samoodločanja (pravice do izbire), čeprav nekateri zagovarjajo predvsem varovanje uporabnikovih pravic (NASW). Posebno mesto ima po navadi tudi načelo zaupnosti, vendar imajo do njega različne kulture in države različen odnos in poglede: zaupnost, na kateri temelji individualni delovni odnos, ponekod ni omejena na posameznika ali delavca, temveč vključuje tudi širšo skupnost, na primer v nekaterih afriških in azijskih državah (Gray et al. 2008; Healy 2001 v Sobočan 2011: 206). Naslednje pomembno načelo v etičnih kodeksih je načelo socialne pravičnosti (zanjo sicer ne obstaja enotna definicija). Posebej pomembno mesto ima socialna pravičnost v kanadskem (CASW) in avstralskem (AASW) kodeksu etike. Nekateri kodeksi eksplicitno omenjajo »zmanjševanje krivic« (AvenirSocial) ali nalogo socialnih delavk, da razkrivajo sistemske neenakosti, krivice ipd. in se bojujejo proti njim (Sobočan 2011: 207).

1.3 MORALNI POGUM

Kaj je moralni pogum? Najprej bom definirala vsak pojem posebej.

Morala je v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (2015) opisana kot nekaj, kar vrednoti in usmerja medsebojne odnose ljudi kot posledica pojmovanja dobrega in slabega. Opisana je kot načelo in stališče ter psihična pripravljenost oziroma zavzetost nekoga za izvršitev določenega dejanja ali dosego določenega cilja. Morala je tudi nekaj, kar bi bilo pri naših ravnanjih, vedenju in mišljenju dobro in koristno upoštevati (Slovar slovenskega knjižnega jezika 2015 – »morala«). Sobočan (2013) moralo opredeljuje kot vrednostni sistem ter naravnost posameznic in posameznikov za splošno, vsakdanjo oceno ali prepričanje o tem, kakšno vedenje je družbeno sprejemljivo. V Wikipediji (2015) lahko zasledimo, da morala oziroma moralnost označuje obliko človekovega odnosa do sveta, drugih ljudi in do sebe. Manifestira se v motivaciji postopanja, ocenjevanju moralno relevantnih dejanj, dobrih in slabih. Nanaša se torej na tisto, kar je dobro in kar je slabo, kar je pravilno in kar je napačno pri človekovi osebnosti in njegovem postopanju. Potemtakem je lahko celota moralnih vrednot in običajev v neki družbi (Wikipedija 2015 – »morala«). Shark (1989) navaja, da je morala skupek družbenih predpisov, norm, ki so sankcionirane s posebno notranjo sankcijo, ki jo subjekt oziroma individuum izvaja pri sebi zaradi kršitve omenjenih norm. Morala je tem bolj učinkovita, kolikor bolj je ponotranjena, kolikor bolj si jo oseba prisvoji (Shark 1989: 284 v Milošević Arnold in Poštrak 2003: 34). Durkheim (2014) moralo definira kot zbir pravil, ki so kakor kalupi z jasno določeno obliko, v katere moramo preliti svoje delovanje. Teh pravil nam v trenutku, ko moramo delovati, ni treba graditi z izpeljevanjem iz višjih načel, saj že obstajajo, so že v celoti izdelana, že živijo in delujejo okrog nas. Ta pravila so moralna realnost v konkretni obliki (Durkheim 2014: 30). Delovati moralno pomeni delovati po normi, ki določa naše delovanje v danem primeru, še preden se nujnost odločitve sploh pojavi (op. cit.: 28).

Pogum je v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (2015) opisan kot pripravljenost storiti nekaj kljub težavam, nevarnosti. Pogum je definiran na primeru osebe, ki si upa storiti nekaj kljub težavam, nevarnosti, ki vzbuja pozornost zaradi nenavadnosti ali posebnosti; gre za osebo, ki je drzna (Slovar slovenskega knjižnega jezika 2015 – »pogum«, »pogum-en«). Za pogum pravijo, da je glavna vrlina, saj če ga imamo, si upamo, kadar je treba, boriti se tudi za vse druge vrednote. Če opazimo, da se nekomu zgodi krivica, in nimamo poguma, da bi mu vsaj poskušali pomagati, še nismo sočutni. Pogum ni to, da nekaj vemo, temveč odločitev; ni mnenje, temveč

dejanje (Štaudohar 2014). Pogum je vrlina le, kadar predvideva neko obliko nesebičnosti, upor proti zlu, altruizem in širokosrčnost. »Treba je imeti trden duh in mehko srce.« (Štaudohar 2014) Prav o tem piše Comte-Sponville, ko navaja, da brez poguma in preudarnosti ne bi bilo drugih vrlin (Štaudohar 2014). Štaudohar (2014) citira Johna Wayna, ki je dejal: »Pogum je to, da te je na smrt strah, a vseeno osedlaš konja in se odpraviš.« To, da se bojiš, a vseeno nekaj storiš, je morda prava definicija poguma. Pogum ni odsotnost strahu, temveč sposobnost, da se z njim soočimo in ga, ko se pojavi, obvladamo (Štaudohar 2014). Eno samo dejanje pogumnega človeka lahko za sabo potegne marsikaj. Pogumen je marsikdo. Štaudohar (2014) navaja, da »nekdo, ki se upre krivičnemu šefu; nekdo, ki se boji višine, a vseeno spleza na drevo in reši jokajočo mačko; sramežljivi pisatelj, ki se na smrt boji nastopanja, a vseeno premaga strah in stopi pred množico; nekdo, ki trepeti pred pajki, a se vseeno sooči z njimi; mati, ki sama vzgaja otroke; borec za socialne pravice; nekdo, ki tvega svoje dobro delovno mesto, da pove resnico o krivicah, ki jih dela korporacija, v kateri je zaposlen. Tisti, ki so pravični in tako pogumni, da spregovorijo o krivicah in goljufijah, ki jih prekrivajo močnejši, so danes lahko tako učinkoviti in herojski kot vitezi, ki so se z mečem lotili zmajev, ki so bruhalo smrtonosni ogenj.« (Štaudohar 2014)

Kaj pa je potem moralni pogum? Wikipedija (2015) moralni pogum definira kot pogum, ki nam pomaga, da sprejmemo ukrepe za moralno delovanje kljub tveganju neželenih posledic. To je pogum, ki je potreben, da ukrepamo, ko ima nekdo različne dvome ali strahove o posledicah. Moralni pogum vključuje skrben premislek. Moralni pogum je viden kot vzorna modernistična oblika poguma (Wikipedija 2015 – »moralni pogum«). Kidder (2005) piše o moralnem pogumu kot o pripravljenosti, da se osebno izpostavimo, da vztrajajmo in da prevzamemo vse s tem povezane neprijetnosti. Izvira iz čvrstosti moralnih načel in je neodvisna od telesne konstitucije (Kidder 2005: 29). Lachman (2010) moralni pogum definira kot sposobnost posameznika, da premaga strah in stoji za svojimi temeljnimi vrednotami in etičnimi obveznostmi. Moralni pogum vključuje pripravljenost, da govorimo in naredimo tisto, kar je prav, v obraz različnih sil, ki bi lahko vodile osebo, da deluje na nek drug način (Lachman 2010). Sekerka in Bagozzi (2007) moralni pogum opredeljujeta kot sposobnost osebe, da uporabi in sledi notranjim načelom, da naredi, kar je dobro za druge, ne glede na grožnjo, ki je lahko morebitna posledica. Moralni pogum je zavestno razmišljanje o želji, da delujemo v dobro smer. Avtorja menita, da dejanja moralnega poguma izvirajo iz navade srca, ki nam lahko olajša ukrepanje z osebno voljo in samoregulacijo. Njuna slika moralno pogumne osebe je, da je to nekdo, ki dosledno udejanji odločitve v luči tega, kar je dobro za druge, kljub osebnemu tveganju (Sekerka in

Bagozzi 2007: 135). Sekerka in Bagozzi (2007: 135) citirata Cavanagha in Moberga, ki navajata, da to pomeni upoštevanje mišljenja, kaj je dobro in kaj ni, ki osebo vodi k zavestni izbiri za moralno dobra dejanja (Cavanagh in Moberg 1999 v Sekerka in Bagozzi 2007: 135). Solomon (1999 v Sekerka in Bagozzi 2007: 135) navaja, da moralni pogum ni zgolj samodejno obnašanje samo na sebi, temveč je praksa in dosledno početje tega, kar oseba ve, da bi morala početi (Solomon 1999 v Sekerka in Bagozzi 2007: 135). Moralni pogum je skladna praksa ob kreposti volje (Sekerka in Bagozzi 2007: 135). Miller (2005: 25) moralni pogum opredeljuje kot vrlino volje, ki deluje kot konzervans za druge vrline.

Moralni pogum je ukrepanje in delanje nečesa, kar je prav, ko gledaš strahu v obraz. Lachman (2010) moralni pogum definira kot sposobnost posameznikov, da premagajo strah in stojijo za svojimi temeljnimi vrednotami in etičnimi obveznostmi. Moralni pogum krepi premagovanje strahu pred tveganjem, posledično, in kar je najpomembnejše, pa krepi razvoj tolerance do tega, da ukrepamo. Z moralno pogumnimi dejanji se razvijajo človeška samozavest in pogajalske sposobnosti. Lachman (2010) navaja, da lahko, ko človek moralno pogumno ravna, pride do nezaželenih posledic za lastna dejanja, vendar je pomembno zavedanje, da je ohranjanje visoke integritete pomembnejše kot samo izogibanje tej posledici z neukrepanjem.

Miller (2005) je opredelila moralni pogum s petimi različnimi komponentami. Prva komponenta je prisotnost in priznanje moralne situacije. Druga komponenta je moralna izbira. Pogumen posameznik mora ravnati in odločati na ravni razuma. Ko je bila sprejeta odločitev, posameznik mora ukrepati. Vedenje je tretja komponenta moralnega poguma. Biti mora v skladu z moralno odločitvijo. Naslednja komponenta je individualnost. Moralni pogum zahteva, da posamezna oseba sprejeme različna tveganja in vse posledice kot posameznik. Končni del avtoričinega pojmovanja moralnega poguma je strah. Pogumen posameznik se mora soočiti s strahom in ga premagati. Strah ne sme ovirati ukrepanja. Moralni pogum je ena izmed tistih stvari, ki jih je mogoče ustrezno doseči le tako, da jo izvajaš. Da bi dobili pogum, moramo biti pogumni.

Lachman (2010) je razvila model CODE (slovensko: model POUI), ki vodi medicinske sestre, da udejanjajo moralni pogum. Menim, da se model (tabela 2) lahko preslika za lažje udejanjanje moralnega poguma tudi v socialnem varstvu.

MODEL CODE	MODEL POUI
Courage to be moral requires:	Pogum , da smo moralni, zahteva:

Obligations to honor (What is the right thing to do?)	Obveznost spoštovati (Kaj je prav storiti?)
Danger management (What do I need to handle my fear?)	Upravljanje z nevarnostjo (Kako lahko obvladam svoj strah?)
Expression and action (What action do I need to take to maintain my integrity?)	Izražanje in ukrepanje (Kako moram delovati, da bom ohranil/-a svojo integriteto?)

Tabela 2: Model moralnega poguma – POUI (Lachman, 2010)

Lachman (2010) model opisuje tako: "P" najdemo v kratici zaradi poguma, "O" predstavlja različne etične obveznosti medicinskih sester, "U" ponazarja upravljanje nevarnosti, ki vključuje kognitivne strategije za čustveni nadzor, ki je potreben za moralni pogum in pri premagovanju odpora, da tvegamo, "I" pa govori o izražanju in delovanju z uporabo odločnosti in pogajalskih spretnosti. Ta vedenja omogočajo medicinskim sestram, da priznajo svoje strahove, vendar ob tem ne dovolijo, da bi to bili strahovi, ki bi jim onemogočali, da delujejo kot zagovornice svojih bolnikov (Lachman 2010).

Lachman (2010) prikazuje tudi opredelitev etično-moralne terminologije (tabela 3)

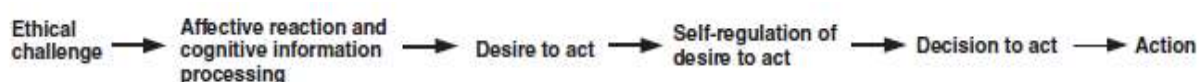
POJEM	OBRAZLOŽITEV
Moralni značaj	Posedovanje kreposti, zmernosti, pravičnosti, modrosti in poguma (Stanford Encyclopedia of Philosophy 2007 v Lachman 2010).
Moralni pogum	Sposobnost posameznika, da premaga strah in se postavi za svoje temeljne vrednote (Lachman 2007a v Lachman 2010).
Moralna krepost	Udejanjanje ponavljajočih se dejanj na podlagi nekega moralnega značaja (na primer pogum). Navada prakticiranja različnih vrlin (Aristotel, 350 BCE / 1998 v Lachman 2010).
Moralna modrost	Spodobnost, da oseba stvari razume tako, da vključuje v svoje razumevanje tudi moralno dožemanje, moralno občutljivost in moralno domišljijo (Lachman 2009 v Lachman 2010).
Moralno dožemanje	Sposobnost osebe, da opazuje, kaj se dogaja z moralnega vidika (Lachman 2009 v Lachman 2010).
Moralna občutljivost	Sposobnost osebe, da vključi obsežno paleto informacij, ukrepanje na podlagi nje in odzivanje na potrebe posameznika na moralni način (Lachman 2009 v Lachman 2010).

Moralna domišljija	Sposobnost osebe, da razmišljanja o tem, kaj je morda oseba želela biti ali narediti oziroma kaj bi lahko naredila kot posameznik v tem spletu okoliščin ali dejanj (Lachman 2009 v Lachman 2010).
Moralna integriteta	Dobro počutje s samim seboj v temeljnem načinu, da sebe dojemajo kot strokovnjaka, ki počne dobro delo, in kot osebo z značajem, ki si prizadeva živeti moralno življenje (Laabs 2007 v Lachman 2010).
Etična pristojnost	Sposobnost osebe za analizo in odzivanje na moralni problem, neomejeno z avtomatskimi odzivi in prepričanji oziroma čustvenimi odzivi (Lachman 2010).

Tabela 3: Etično-moralna terminologija (Lachman 2010)

Sekerka in Bagozzi (2007) se sklicujeta na Resta (1986), ko navajata, da se, ko se oseba znajde pred določenim etičnim izzivom, če je ta izziv priznan kot moralno vprašanje, posameznik znajde pred različnimi čustvi in pritiski, konkurenčnimi pritiski, ki lahko osebo popeljejo do tega, da deluje ali da ne deluje. To se manifestira tako, da se oseba odzove na določen način. Razvoj posameznikovega odziva, da deluje v skladu z moralnim pogumom, je odvisen od osebnih dejavnikov, družbenih sil, organizacijske direktive, družbenih norm, zaznave kazni in nagrade, družbenega pritiska in tudi drugih situacijskih ali kontekstualnih dejavnikov (Sekerka in Bagozzi 2007: 133). Rorty (1986, 1988 v Sekerka in Bagozzi 2007: 133) navaja, da posameznik mora biti pripravljen, da ukrepa, oziroma mora v sebi zbrati pripravljenost za ukrepanje v smeri potencialnega ukrepanja in mu nato slediti v njegovem celotnem procesu odločanja. Sekerka in Bagozzi (2007: 133) sta opredelila pot moralnega poguma: od etičnega izziva do ukrepanja (slika 2).

Pot je naslednja: etični izziv → čustvena reakcija s kognitivno obdelavo informacij → želja, da delujemo → samoregulacija želje, da delujemo → odločitev, da delujemo → delovanje.



Slika 2: Pot moralnega poguma: od etičnega izziva do ukrepanja (Sekerka in Bagozzi 2007: 133)

Na tej poti si lahko pomagamo tudi s Kidderjevo (2005) lestvico sedmih kontrolnih točk na poti do moralnega poguma:

1. **Ocenimo stanje.** Ali mislim, da ta situacija zahteva pogum? Je dovolj le fizični pogum ali zahteva moralni pogum?
2. **Proučimo vrednote.** Tukaj poskušamo prepoznati vrednote in stati za njimi. Katere so tiste vrednosti, ki nam lahko pomagajo? Ali jih lahko prepoznam in stojim za njimi?
3. **Stati z vestjo.** Tukaj se sprašujemo, kaj vse potrebujemo. Kaj so načela, ki jih je treba v dani situaciji navesti, in katere vrednosti je treba v dani situaciji zastopati?
4. **Opazovanje nevarnosti.** Ali imamo jasno sliko nevarnosti, s katero se soočamo? Kako se lahko uspešno soočimo z njo in s strahom ob njej?
5. **Boj s stisko.** Smo pripravljeni ostati v tej situaciji? Kaj nam vliva zaupanje, da bi vztrajali?
6. **Izogibanje pasti.** Sprašujemo se, ali lahko trdno nastopimo proti zaviralcem moralnega poguma.
7. **Razvijanje moralnega poguma.** Odločimo se za moralno pogumno dejanje (Kidder 2005: 17).

Moralni pogum je pripravljenost osebe, da moralno pogumno ravna, njeno vztrajanje pri moralno pogumnih dejanjih in trdno zagovarjanje odločitev, ki izražajo moralni pogum. Moralni pogum je odločanje in sprejemanje različnih ukrepov kljub strahu ali posledicam, ki bi lahko bile prisotne za različna moralno pogumna dejanja. Iz navedb avtorjev je razvidno, kako opredeljujejo moralni pogum in samo etično-moralno terminologijo. Da bi se lahko lažje odločili in moralno pogumno ravnali, si v vsakodnevni praksi lahko pomagamo s Kidderjevo (2005) lestvico kontrolnih točk, ki je lahko naša spodbujevalna lestvica moralnega poguma.

1.3.1 MORALNI POGUM V SOCIALNEM DELU

Socialno delo je delovanje, v katerem se prek konkretnih aktivnosti v konkretnem medčloveškem odnosu vedno znova preverjajo in uresničujejo vsa spoznanja o človeku in humanosti družbe. Povezanost socialnega dela in morale je po Milošević Arnold in Postrak (2003) večplastna:

1. socialno delo kot neprofesionalna in profesionalna dejavnost z drugimi ljudmi in za ljudi v smislu varstva članov družbe, vzajemne pomoči, spodbujanja sprememb, razvoja socialne integracije in soustvarjanja. Pri tem gre po mnenju Vojana Rusa za moralna

dejanja, ker se s socialnim delom zavestno spreminjajo obstoječa neugodna stanja in razmere;

2. socialno delo kot (pretežno) profesionalna dejavnost, ki jo lahko razumemo kot samo moralno dejanje, ker gre vedno za medsebojno razmerje najmanj dveh ljudi. Pri vsaki aktivnosti socialnega dela se vedno znova prepletajo osebni, družbeni in človeški vidiki, zato lahko ugotovimo, da gre pri tem za moralna dejanja;
3. moralne norme kot sestavni del profesionalnega vedenja socialne delavke v smislu varovanja interesov uporabnikov na eni strani in profesionalnega statusa na drugi. Te moralne norme so kot vodilo za profesionalno ravnanje, formulirane v kodeksu etike socialnih delavk, in zavezujejo vsako izmed njih v vsaki konkretni profesionalni situaciji (Milošević Arnold in Poštrak 2003: 35).

Socialno delo je disciplina in praktična znanost, ki je neločljivo povezana z moralnim pogumom in upoštevanjem etike. V tem smislu etiko dojemamo kot zavestno oziranje nazaj in reflektiranje na moralo (Ethicsupdates 2006 v Maučec 2007: 321). Sobočan (2011) opredeljuje pojma etike in morale na naslednji način. Pojem etika uporablja kot skupek teorije o moralnem ravnanju in prakticiranja norm, ki izhajajo iz moralnih predpostavk – v tem okviru etiko razume predvsem kot strokovno etiko, torej etiko, ki izhaja iz vrednot in etičnih načel posamezne stroke (socialnega dela), etično ravnanje v socialnem delu pa kot ravnanje in prakso, ki temeljita na vrednotah in etičnih načelih socialnega dela kot poklica. S pojmom morale opisuje vrednostni sistem in naravnost posameznikov, ki se je oblikovala zunaj normativnega sistema socialnega dela (in se morda deloma preoblikovala znotraj izobraževanja za socialno delo ali zaradi izkušenj v socialnem delu). Pravi, da je razlika najočitnejša takrat, kadar se osebni moralni okvir ne sklada z etičnim okvirom socialnega dela. Etiko v socialnem delu torej razume kot ravnanje v skladu z vrednotami in načeli socialnega dela, kot ravnanje, h kateremu so socialne delavke zavezane v svojem poklicu, moralo pa razume kot niz osebnih vrednot, ki se ali pa ne (vsaj ne v celoti) skladajo z etiko socialnega dela (v negativnem ali tudi pozitivnem smislu) (Sobočan 2011: 205).

Kaj pa je moralni pogum v socialnem delu? Teorije o moralnem pogumu v socialnem delu nisem zasledila. Moralni pogum, kot ga jaz razumem in opredeljujem, je prevzemanje odgovornosti za svoje delo, odločitve, proces dela in odnos, ki ga gradimo z našimi sogovorniki. Moralni pogum je brezpogojno zavzemanje za ljudi v njihovih situacijah. Moralni pogum je to, da pogledamo strahu v oči ter moralno pravilno in etično-moralno odreagiramo. Naloge in

poslanstva socialne delavke so sočutno raziskovanje življenjske situacije posameznika ali posameznice, družine in skupnosti ter iskanje in pisanje novih zgodb, soustvarjanje novih in pomembnih sprememb z našimi sogovorniki, biti »tukaj in zdaj« z njimi ter v teh trenutkih ustvarjati boljši jutri. Pomemben del našega delovanja so zaznavanje in odpravljanje diskriminacije, zaznavanje različnih krivic, zatiranja in nepravičnosti. Moralni pogum zahteva zaznavanje stvari, vendar brez prizadevanja za odpravljanje nepravičnosti, neetičnega ravnanja in različnih krivic zaznavanje izgubi smisel. Moralni pogum je, da kljub določenemu strahu, ki ga lahko imamo v sebi, naredimo nekaj več, nekaj, kar ima smisel. Naše delo in aktivizem, ki sta ozko prepletena z moralnim pogumom in etiko, skupaj z našo razvidnostjo, sposobnostjo, da pogledamo in da vidimo celotno sliko, ozaveščenostjo in zaznavanjem pridobita smisel. Naša naloga je, da se borimo za socialno pravičnost, krepitev moči in enakopravno sodelovanje med ljudmi ter za ustvarjanje enakih možnosti, pa tudi, da smo v nenehni borbi za ljudi skupaj z njimi. Prispevek mojega magistrskega dela je, da pokažem, da je moralni pogum nujno povezan z etiko socialnega dela ter pogumom posameznika in posameznice, da si upata narediti nekaj več. Nanj vpliva tudi institucionalno okolje. Moralni pogum, etika in naš odnos, ki ga soustvarimo s sogovorniki, so ključ do uspeha glede želenih sprememb v procesih podpore in pomoči v socialnem delu. Raziskovanje moralnega poguma, povezave etike in moralnega poguma ter iskanje povezave s strokovnostjo socialnega dela so zato nujno potrebni in relevantni, da bi lahko moralni pogum bolje razumeli in ga več uporabljali v socialnem delu kot umetnosti in znanosti.

Moralni pogum pomeni pripravljenost, da se osebno izpostavimo tveganju in s tem povezanimi neprijetnostmi, ki ne vplivajo na telo; izvira iz čvrstosti moralnih načel in je neodvisna od telesne konstitucije (Kidder 2005: 29).

Moralni pogum je ozko povezan z etičnim odločanjem. Sobočan (2011) piše o etičnem odločanju, ki izhaja iz dveh ravni: prva, intuitivna raven obsega osebne občutke, ideje in poglede na to, kaj je »prav« ali »narobe« v dani situaciji, druga, to je kritična, refleksivna raven, pa obsega racionalne sodbe in oceno situacije. Druga raven vključuje poznavanje in razmislek o etični teoriji, etičnih načelih, pravilih, vrednotah in standardih poklica v zvezi s specifičnim položajem, v katerem je treba sprejeti odločitev. Rest (1994, v Sobočan 2011: 208) je prepoznal štiri ravni moralnega vedenja. Prva raven je moralna občutljivost, to je zavedanje, kako naša dejanja vplivajo na druge. Druga je raven moralnega presojanja in sodb, pri čemer gre za zmožnost, da presojamo kritično, glede na moralne vrednote in obstoječe možnosti (da znamo presoditi, katero dejanje ali odločitev je moralno upravičeno), pa naj gre za racionalno-

deduktivni proces odločanja ali za odločanje glede na druge znane primere ipd. Tretja raven je moralna motivacija. Pri tem postavimo moralne vrednote nad druge, ki niso moralne narave (v praksi socialnega dela bi to lahko bile na primer vrednote, povezane z interesi nadrejenih v določeni organizaciji). Četrta raven se nanaša na moralni značaj: na osebnostne lastnosti (kot so pogum, stanovitnost, samozavest), ki so potrebne za etično ravnanje (Sobočan 2011: 208).

Več o moralnem pogumu v socialnem varstvu bom prikazala z rezultati raziskave. Žal Štaudohar (2014) navaja, da je moralnega poguma vedno manj – poglodal ga je oportunizem, kot lačne miši pozimi v kleti pogrizejo jabolko. Fizičnega poguma je dovolj, moralni je redek (Štaudohar 2014). Vendar pa Miller (2005) pojasnjuje, da je moralni pogum ena izmed tistih stvari, ki jih je mogoče ustrezno doseči le tako, da jo delaš (Miller 2005: 26).

2 METODOLOGIJA

2.1 PROBLEM

2.1.1 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

Moralni pogum? Kaj je sploh moralni pogum? Zelo dobro znamo definirati pojem morala in pojem pogum posebej. Vendar pa nam je veliko težje povedati, kaj je moralni pogum, kje ga najdemo, kako ga uporabljamo, ali se ga lahko naučimo. Moralni pogum naj bi bil prisoten v vsakdanjem ravnanju vsakega strokovnjaka, socialne delavke, ki dela na področju dela z različnimi ljudmi, ki so v večini primerov marginalizirani. Moralni pogum naj bi bil eno izmed glavnih orodij v boju za njihove pravice in tudi že v našem pristopu, da vedno znova ravnamo moralno pogumno.

Zakaj sem se sploh odločila, da raziščem to področje v Sloveniji? Med različnimi aktivnostmi, ki sem jih in jih še opravljam med študijem socialnega dela, v praksi socialnega dela, s spoznavanjem socialnih delavk na različnih področjih, različnih društev in institucij, sem opazila, da je moralni pogum eden izmed nujnih sopotnikov našega dela. Vendar pa se o moralnem pogumu v Sloveniji ne govori dovolj (sploh se ne omenja); o tej temi v Sloveniji še nisem zasledila raziskave s področja socialnega dela in menim, da se te teme tudi ne reflektira dovolj v vsakodnevni praksi socialnega dela. Pri praktičnem delu sem opazila, da so dejavniki, ki manjšajo in večajo pogum socialnih delavk, različni: etika, osebne vrednote in značilnosti socialnih delavk, ravnanje s stereotipi in družbeno pogojenim mnenjem, razumevanje socialnega dela kot znanosti in umetnosti, omejevanje dela v zakonskih okvirih in vpliv institucionalnega okolja. Moralni pogum je tesno povezan z etiko socialnega dela in delom socialnih delavk na mikro in makro nivoju. Ker je moralni pogum v socialnem delu pogosto spregledana tema, želim z raziskovanjem prispevati k večji razvidnosti in ozaveščenosti o moralnem pogumu ter k spodbujanju govora o tem. Raziskala bom, kako socialne delavke in strokovnjaki drugih poklicev opredeljujejo moralni pogum, na kakšen način je ta povezan z znanostjo socialnega dela, etiko socialnega dela in osebnostnimi značilnostmi. Raziskala bom tudi, kako na moralni pogum vpliva institucionalno okolje.

2.1.2 RAZISKOVALNE TEZE

Raziskovalne teze:

1. Moralni pogum je težko opredeljiv.
2. Moralni pogum je povezan z znanostjo socialnega dela.
3. Moralni pogum je povezan s strokovnim znanjem.
4. Moralni pogum je povezan z etičnimi načeli.
5. Moralni pogum je povezan z osebnimi značilnostmi človeka.
6. Moralni pogum je povezan z vrednotami človeka.
7. Institucionalno okolje odločilno vpliva na moralni pogum.

Dodatna raziskovalna teza je nastala na podlagi rezultatov petih intervjujev:

8. Moralni pogum je pogosto pomešan s temeljnimi strokovnimi ravnanji strokovnih delavcev.

Raziskovalna vprašanja:

1. TEMA: OSEBNA OPREDELITEV

Kako socialna delavka opredeljuje moralni pogum, kako ga pri svojem delu uporablja in kako ga ohranja? Kako socialna delavka povezuje etiko socialnega dela in moralni pogum? Kako na moralni pogum vplivajo osebne karakteristike in vrednote človeka?

2. TEMA: STROKOVNA IDENTITETA

Kako poklicna identiteta socialnih delavk vpliva na moralni pogum? Katera znanja, metode in koncepti socialnega dela socialni delavki pomagajo, da moralni pogum ohranja in ga krepi?

3. TEMA: INSTITUCIONALNI OKVIR

Kako na moralni pogum vpliva institucionalno okolje? Kaj socialni delavki vzame in kaj ji da moč, da bi bil moralni pogum njen stalni sopotnik pri delu?

2.2 METODOLOGIJA

2.2.1 VRSTA RAZISKAVE

Raziskava je empirična, kvalitativna, kvantitativna in poizvedovalna. Empirična je, ker sem zbirala novo izkustveno gradivo in ustvarjala teorijo s pomočjo spraševanja v obliki intervjuja in spletne ankete na določeno temo (Mesec 2009: 84). Raziskava je kvalitativna, ker je bilo moje osnovno izkustveno gradivo zbrano v raziskovalnem procesu in z besednimi opisi, ter kvantitativna, ker sem imela številne podatke za primerjavo in določitev strinjanja z določenimi izjavami. Raziskava je poizvedovalna. Značilnost tovrstne raziskave je, da nam omogoča uvod v spoznavanje nekega področja problematike, katerega namen je odkriti problem. Namen poizvedovalne raziskave je, da skušamo opredeliti osnovne značilnosti, jih definirati in poiskati njihove vsebine (op. cit.: 80). Na neraziskanem področju teme moralnega poguma na slovenskem območju sem tako želela odkriti, kaj ta sploh je, kako je povezan z različnimi dejavniki, recimo vrednotami, lastnostmi, delovnim okoljem, ter koliko ga ljudje sploh ozaveščajo in tudi uporabljajo. S to vrsto raziskave si nisem prizadevala proučiti celotne populacije ali reprezentativnega vzorca, temveč sem se omejila na manjše število primerov, to je na 5 izvedenih intervjujev s 4 socialnimi delavkami in 1 socialnim delavcem, ter vzorec 126 anketnih vprašalnikov, na katere so odgovorili strokovnjaki. Pri zbiranju gradiva sem uporabila tudi več različnih postopkov.

Raziskava je sestavljena iz dveh delov. Prvi del raziskave temelji na 5 intervjujih, s katerimi sem dobila odgovore na raziskovalne teze in raziskovalna vprašanja ter sem tudi sama začela bolje razumeti moralni pogum. S pomočjo odgovorov in analize intervjujev sem oblikovala anketo, ki je drugi del raziskave. Anketa je pripomogla k pridobitvi več in kvalitetnejših rezultatov o tem, kaj je moralni pogum, kako ga osebe opredeljujejo. Pripomogla je k razvidnosti in natančnejšim podatkom o tem, kateri dejavniki in osebe krepijo moralni pogum ter z druge strani njihov moralni pogum tudi manjšajo. Pridobila sem konkretne podatke o tem, kako na splošno delovno okolje vpliva na moralni pogum in kako trenutno delovno okolje teh oseb vpliva na njihov moralni pogum. Anketa mi je omogočila, da so moji rezultati kakovostni in jih lahko posplošim tudi na raziskovanje različnih vrednot, lastnosti človeka in znanja, s katerimi povezujemo moralni pogum.

Z raziskavo sem poskušala zajeti temo moralnega poguma. Ker je moralni pogum v socialnem delu pogosto spregledana tema, sem želela z raziskovanjem prispevati k večji razvidnosti in ozaveščenosti o moralnem pogumu ter k spodbujanju govora o tem. Raziskala sem, kako socialne delavke in strokovnjaki drugih poklicev opredeljujejo moralni pogum, na kakšen način je ta povezan z znanostjo in etiko socialnega dela ter osebnostnimi značilnostmi. Raziskala sem tudi, kako na moralni pogum vpliva institucionalno okolje.

2.2.3 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Raziskava je sestavljena iz dveh delov. V prvem delu raziskave sem uporabljala smernice za kombinirani, delno standardizirani odprti intervju s 4 socialnimi delavkami in 1 socialnim delavcem. Smernice so v prilogi 10.1. Vsako intervjuvanje je potekalo individualno in neposredno. S pomočjo odprtih vprašanj sem pridobila besedne opise, mnenja, stališča, opažanja in razlage določenih tem oziroma vprašanj, ki sem jih postavila.

V drugem delu raziskave sem uporabila tudi anketni vprašalnik z različnimi merskimi instrumenti. Anketni vprašalnik je nastal na podlagi kvalitativne analize intervjujev. Imela sem pripravljenih 21 vprašanj in 2 podvprašanja. Vprašanja so bila odprtega in zaprtega tipa. Pri teh vprašanjih sem uporabila različne instrumente. Tako sem uporabila instrumente, ki vsebujejo samo en indikator, ko sem na primer spraševala o spolu ali o tem, koliko let strokovnjak že dela na področju socialnega varstva. Pri raziskovanju različnih strinjaj ali nestrinjanj z določenimi trditvami sem uporabila ocenjevalne lestvice oziroma lestvice subjektivnega ocenjevanja – lestvice nedefiniranih pojmov z besednimi opisi in lestvice objektivnih indikatorjev.

Vir podatkov predstavljajo vsi odgovori, ki sem jih pridobila s pomočjo spletne ankete in 5 intervjujev.

2.2.4 OPREDELITEV ENOT RAZISKOVANJA: POPULACIJA IN VZOREC

Populacija izvedenih intervjujev so 4 socialne delavke in 1 socialni delavec, ki so delali na področju vladnega in nevladnega sektorja v prvi polovici leta 2015.

Vzorec intervjujev je neslučajnostni in priložnostni: 4 socialne delavke in 1 socialni delavec, ki so meseca januarja pristali na to, da z njimi opravim delno standardizirani intervju na temo moralnega poguma. Značilnost vzorca je, da so bili vsi po poklicu socialni delavci ali socialne delavke in so zaposleni na področju socialnega varstva z različnimi delovnimi izkušnjami (4–30 let dela v socialnem varstvu).

Populacija anketnega vprašalnika so različni strokovnjaki, ki delajo ali se na druge načine vključujejo na področje vladnega in nevladnega sektorja v prvi polovici leta 2015. Anketa je bila odprta za zaposlene v socialnem varstvu; izobrazba socialne delavke ni bila pogoj, ker so na tem področju aktivni tudi drugi pomembni poklici, ki vnašajo pestrost, nove vidike in nova znanja, delajo z ljudmi ter se tudi odločajo ali pa ne za moralni pogum. Tako sem z anketo želela zajeti vse zaposlene na področju socialnega varstva. Značilnost vzorca je razvidna iz rezultatov.

Vzorec anketirancev je slučajnostni in vključuje 126 strokovnjakov, ki so v obdobju od 15. 4. do 6. 5. 2015 odgovorili na anketni vprašalnik, ki sem ga posredovala različnim vladnim in nevladnim organizacijam, društvom, združenjem ipd.

2.2.5 ZBIRANJE PODATKOV

Kot glavni metodi zbiranja podatkov sem uporabila metodo poizvedovanja s pomočjo delno standardiziranega intervjuja in anketnega vprašalnika.

Pri izvedbi intervjujev sem si pomagala z vnaprej določenimi vprašanji o moralnem pogumu, torej temi, ki jo raziskujem. Vprašanja sem razdelila na tri teme: osebna opredelitev, profesionalna raven in institucionalni okvir. Vprašanja so mi bila v pomoč, da nisem pozabila, kaj vse želim raziskati in izvedeti. Primer vprašanj je v prilogi 10.1. Pred intervjujem sem sogovornike prosila za dovoljenje za snemanje, da sem lahko lažje pripravila transkripte intervjujev. Intervjuje sem snemala in jih kasneje dobesedno zapisala. Upoštevala sem anonimnost oseb, tako da sem vsaki osebi nadela namišljeno ime ali ga je ta izbrala sama. Vsakemu imenu sem dodelila prvo črko namišljenega imena, ki mi je olajšala izvedbo analize. Moji sogovorniki so bili: Domen (D), Majda (M), Katarina (K), Ana (A) in Vesna (V). Žal sem pri Vesni imela nesrečo s snemanjem in posnetek ni bil uporaben. Z Vesno sem se dogovorila, da mi je poslala odgovore na moja vprašanja, ki sem jih uporabila kot gradivo za analiziranje. Anonimnost sem zagotovila z brisanjem zvočnih posnetkov po zapisu intervjujev. Transkripte intervjujev sem najprej vsaki osebi poslala po e-pošti in jih nato še enkrat prosila za dovoljenje, da jih lahko uporabljam. Če so sogovorniki želeli, so lahko spremenili svoje odgovore. Svoje odgovore so spremenili samo toliko, da so preoblikovali določene izjave na način, da so bile razumljivejše, da je bilo jasno, kaj so želeli sporočiti. Dovoljenje za nadaljnjo uporabo gradiva sem pridobila od vseh sogovornikov.

Po odprtem kodiranju intervjujev sem s pomočjo rezultatov kvalitativne analize pripravila vprašalnik spletne ankete. 15. 4. 2015 sem objavila spletno anketo na portalu 1-ka in povezavo do nje poslala na 150 e-poštnih naslovov socialnih delavk, različnih institucij in organizacij, ki delujejo v socialnem varstvu. Anketa je bila aktivna od 15. 4. do 6. 5. 2015. Odprlo jo je 556 oseb. Anketo je odprlo, a je ni začelo izpolnjevati, 222 oseb, polovično jo je izpolnilo 208 oseb in v celoti jo je izpolnilo 126 oseb. Anketa je bila srednje obsežna in je v povprečju od osebe zahtevala 18 minut in 34 sekund časa. Pri oblikovanju rezultatov in sami analizi spletne ankete sem upoštevala le 126 anket, ki so bile v celoti izpolnjene. Anketa je v prilogi 10.4. Pridobljene podatke sem prevzela iz spletnega sistema 1ka.si in jih vnesla v program SPSS.

2.2.6 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Analizo empiričnega gradiva sem opravila s pomočjo kvalitativne in kvantitativne metode. Po kvalitativni in kvantitativni obdelavi vsega pridobljenega gradiva sem ustrezno zapisala vse rezultate.

2.2.6.1 Analiza intervjujev

Analizo intervjujev sem izvedla s pomočjo metode kvalitativne analize, ki bom jo podrobno opisala v nadaljevanju. Celotno analiza je v prilogah 10.2. in 10.3.

2.2.6.1.1 Kvalitativna metoda analize intervjujev

2.2.6.1.1.1 Urejanje gradiva in določitev enot kodiranja

Po osnovnem dobesednem zapisu intervjuja sem najprej določila enote kodiranja, in sicer tako da sem podčrtala ustrezne izjave, ki odgovarjajo na moja raziskovalna vprašanja in teze ter so na kakršen koli način v povezavi z moralnim pogumom. Transkripti intervjujev so v osebnem arhivu.

Primer intervjuja⁴:

– Del intervjuja s sogovornico Majdo

Petra: Prva tema je osebna opredelitev. Kako bi ti opredelila moralni pogum?

Majda: **Moralni pogum je po mojem mnenju neka osebna drža, osebno prepričanje, da mora biti človek pogumen za določena dejanja, da se zna postaviti zase in za druge, da si upa sprejeti določene izzive, pridobiti določene izkušnje, ki jih še nima, ter sprejemati določene odločitve, ki so v socialnem delu pogosto tudi zelo težke. (M9)**

Petra: Kaj pa zate pomeni moralni pogum oziroma kakšna so zame moralno pogumna dejanja?

⁴ Intervjuji in transkripti so zaradi boljšega razumevanja besedila delno lektorirani. V prilogi in osebni arhivu so izvirna besedila.

Majda: A misliš tako, da vidim, da je nekdo junak?

Petra: Recimo, samo v socialnem delu.

Majda: **Primer moralnega poguma je zame to, da se nekdo kot zagovornik upa zoperstaviti določenemu sistemu – to lahko pomeni tudi svojim sodelavcem ali pa svojim kolegom v stroki. (M10) Da si upa zagovarjati pravice, ne glede na to, pred kom jim mora zagovarjati. (M11) Lahko ima pred seboj neko socialno delavko iz centra za socialno delo, ali pa iz druge organizacije. (M12) Pravi moralni pogum je zame to, da si nekdo upa zastopati svoja stališča, svoje vrednote, pravice nekega uporabnika. (M13)**

Petra: Zdaj si že navedla nekatere primere moralnega poguma, kot je zoperstavljanje. Se spomniš še kakšnega primera, ki bi ga lahko navedla kot moralno pogumno dejanje?

Majda: **Mislim, da je na nek način moralno pogumno dejanje, na žalost, dandanes že vse, kar ni del neke rutine socialnega dela. (M14) Včasih si z določenimi dejanji že malo na meji z nekimi predpisi. (M15) Recimo danes je že težko ne trčiti ob nek predpis, če daš uporabnika v avto. (M16) Jaz ne vem, če si to dovolijo vse organizacije. (M17) Za to že moraš imeti na nek način moralni pogum. (M18) Ali pa za vstop v neko naselje ali novo okolje, ki ga ne poznaš, pa si slišal, da je v njem ogromno orožja. (M19) Tako, v tem smislu. (M20) Da si upaš vstopiti v neko čisto novo okolje, kar bi po mojem mnenju na nek način moralo biti samoumevno. (M21)**

Petra: Kaj te v takšnih situacijah opogumlja, da lahko te strahove nekako daš na stran in poskušaš biti pogumnejša?

Majda: Jaz glede tega nimam nekih strahov, ker nimam slabih izkušenj. (M22) Tega, da bi imela neke strahove vstopati v nova okolja ali pa spregovoriti z neznancem na ulici, ne bi rekla. (M23) Mogoče ti ne znam točno odgovoriti na to. (M24) **Mislim, da mora to biti neka osebna drža. (M25)**

Petra: Ne vem, če sva se dobro razumeli; se pravi, da tebi neka osebna drža pomaga, da postaneš moralno pogumnejša?

Majda: Ja, absolutno. (M26) (M)

Petra: Kaj pa pomeni biti na splošno moralno pogumen v življenju, izven socialnega dela oziroma poklica?

Majda: **Recimo, da zastopaš samega sebe in druge, ne glede na to, kakšna je družbena norma. (M27) Da zastopaš svoje vrednote, ne glede na to, če si edini v množici drugače mislečih. (M28)**

2.2.6.1.1.2 Odprto kodiranje

V nadaljevanju sem začela z odprtim kodiranjem, in sicer tako da sem naredila tabelo z vnaprej predvidenimi kategorijami, kot so moralni pogum, moralni pogum v socialnem varstvu in druge predvidene kategorije. Med analizo sem v tabelo dodala tudi nove kategorije, ki so se mi za raziskavo zdele smiselne. Vsaki izjavi sem dodala še ustrezno kodo, ki sem jo zapisala zraven izjave v oklepajih in jo odebelila. Vseh pet intervjujev sem kodirala skupaj in jih razdelila na tri vnaprej določene teme. Celotno odprto kodiranje in analiza intervjujev sta v prilogah 10.2 in 10.3.

Primer odprtega kodiranja (v celoti v prilogi 10.2 – tabela 4)

KATEGORIJA: OPREDELITEV MORALNEGA POGUMA

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA
1.	M9: Moralni pogum je po mojem mnenju neka osebna drža ...	Osebna drža
2.	M9: Osebno prepričanje, da mora biti človek pogumen za določena dejanja ...	Osebno prepričanje
3.	M9: ... da se zna postaviti zase in za druge ...	Postaviti se zase in za druge
4.	M9: ... da si upa sprejeti določene izzive ...	Sprejemanje
5.	M9: ... pridobiti določene izkušnje, ki jih še nima ...	Pridobitev izkušenj
6.	M9: ... sprejemati določene odločitve, ki so v socialnem delu pogosto tudi zelo težke.	Odločanje
7.	M13: Pravi moralni pogum je zame to, da si nekdo upa zastopati svoja stališča, svoje vrednote, pravice nekega uporabnika.	Zastopanje
8.	M14: Mislim, da je na nek način moralno pogumno dejanje, na žalost, dandanes že vse, kar ni del neke rutine socialnega dela.	Vse, kar ni del rutine socialnega dela

9.	M21: Da si upaš vstopiti v neko čisto novo okolje, kar bi po mojem mnenju na nek način moralo biti samoumevno.	Upanje
10.	M70: Da ne pogleda v stran, ko vidi, da je nekaj narobe.	Ne pogledati stran, ko je nekaj narobe
11.	M192: Kot prvo osebna drža ...	Osebna drža
12.	M192: ... potem skupek nekih značilnosti ...	Značilnosti
13.	M192: ... da si upaš nekaj narediti.	Upati
14.	M193: Da si med ljudmi ...	Delo na terenu
15.	M193: ... da uresničuješ svoj poklic tako, kot je mišljen.	Uresničevanje poklica
16.	M194: Da nisi nek birokrat, da si na terenu ...	Delo na terenu
17.	M194: ... da deluješ v skladu z vrednotami.	Vrednote
18.	V7: Moralni pogum – integriteta, poštenost, iskrenost, resnicoljubnost, prevzemanje odgovornosti, samodisciplina, pravičnost, humanost.	Vrednote
19.	V14: Ali ko opozoriš nekoga na višjem nivoju, da stvari niso urejene, dorečene.	Opozarjanje
20.	V64: Ne smemo si dovoliti, da »kar nekaj delamo« ...	Dosledno in profesionalno delo

2.2.6.1.1.3 Oso kodiranje

Po odprtem kodiranju sem izvedla oso kodiranje, in sicer tako da sem kodirane izjave socialnih delavk združila v skupne kategorije. Za lažje nadaljnje razumevanje raziskave in čim boljši prikaz rezultatov sem določenim kodam znotraj kategorije dodala še dodatni opis kode (predvsem zaradi obsežnosti izjav). Vsi opisi so nastali na podlagi izjav uporabnikov. V določenih primerih sem dodala tudi podkategorije in pripisala več istih ali podobnih kod.

Celotno oso kodiranje je v prilogi 10.3.

Primer osnega kodiranja (v celoti v prilogi 10.3)

1. Opredelitev moralnega poquma

- * **Delo na terenu** (14.M193; 16.M194)
- * **Dosledno in profesionalno delo** (20.V64)
- * **Ne pogledati stran, ko je nekaj narobe** (M.70)
- * **Nekaj več** (44.A240; 45.A421; 46.A242; 53.A402)
- * **Odkritost** (64.D25)
- * **Osebna drža** (1.M9; 11.M192)
- * **Osebno prepričanje** (2.M9)
- * **Pravšnja mera strahu** (22.K15)

- * **Presoja in ukrepanje** (42.A162)
- * **Spopadanje** (33.K273)
- * **Upanje** (8.M14; 13.M192)
- * **Vrednote** (57.D5; 17.M194, 18.V7, 26.K18; 56.D4)
- * **Vse, kar ni del rutine socialnega dela** (8.M14)
- * **Zagovorništvo** (40.A136; 47.A246+A247)
- * **Zastopanje** (7.M13)

2. Primeri ravnanja moralnega poguma

- * **Nekaj več**
- * **Predsodki**
 - Ko greš čez predsodke in govorice. (74.M19)
- * **Primeri**
 - Narediti nekaj v strokovni sferi, kar bi naredil samoumevno za druge. (72.M16–M18)
 - Osebe ne pustiš na točki neinformiranosti. (73.M35)
 - Podaš vse informacije in na vse možne načine širiš socialno mrežo ljudi ter jim omogočiš pozitivne izkušnje, iz katerih kasneje lahko izhajajo in ravnaajo drugače. (76.M36–M39)
 - Podati vse nove informacije. (77.M41)
 - Ko ponudiš neke druge perspektive, ki še bolj spremenijo življenjsko situacijo osebe na boljše. (78.M42–M46)
 - Ko ne obupaš in deluješ na mikro in makro ravni s konkretno intervencijo na tem področju. (79.M95–M106)

2.2.6.1.1.4 Oblikovanje rezultatov

V rezultatih sem poskusno teorijo kreirala s pomočjo kod in izjav. Nastalo teorijo sem opisala s pomočjo kod, ki jih nisem posebej označevala in sem iste kode občasno podkrepila z izjavami iz intervjujev. Izjave sem zapisala z ležečo pisavo in v oklepajih pripisala najprej številko odprtega kodiranja in nato številko izjave s črko intervjuvane osebe.

Kategorija: moralni pogum

Kode: ne pogledati stran, ko je nekaj narobe; reagiranje; pravšnja mera strahu; iskanje; spoprijemanje

Zapis rezultata: Moralni pogum je, ko strokovnjak kljub strahu, ki ga čuti, ne pogleda stran in reagira. S strahom, ki ga ima, se sooči in se z njim spoprime. Oseba, ki je moralno pogumna, */ne pogleda vstran, ko vidi, da je nekaj narobe (10.M70)/*, temveč s */pravšnjo mero strahu (22.K15)/*, tudi če te je strah (28.V8)/, odreagira, in */da se s tem strahom, ki ga imamo, spoprimemo in iščemo rešitve, kako ven iz tega (25.K17)/*, da se */lahko spoprimemo tudi s strahovi naših uporabnic in uporabnikov (27.K20)*.

Razlaga števil in črk v oklepajih: primer 10.M70. Številka 10 označuje zaporedno številko odprtega kodiranja intervjujev, M70 pa označuje, da je izjava vzeta iz intervjuja z Majdo in je njena 70. izjava po vrsti.

2.2.6.2 Analiza spletne ankete

Analizo spletne ankete sem izvedla s pomočjo metode kvalitativne in kvantitativne analize, način vsake pa sem podrobno opisala v nadaljevanju.

Kvantitativne podatke, kot so povprečja, spol, strinjanje ali nestrinjanje z določenimi trditvami, sem obdelala s pomočjo programa SPSS. Vsa odprta vprašanja sem izvzela in pridobljene podatke obdelala na kvalitativni način z odprtim in osnim kodiranjem. Ker sem imela odprta in zaprta vprašanja, sem vsakemu odprtemu vprašanju, ki je tudi bilo ena kategorija, zaradi lažje analize dodelila eno črko in vse odgovore nato oštevilčila z eno številko. Uporabljala sem črke: E, F, G, H, I in J. Začela sem s kvalitativno in kvantitativno analizo vsega zbranega gradiva.

Celotna analiza, ki sledi anketnemu vrstnemu redu z ustrezno bodisi kvalitativno ali kvantitativno analizo, je v prilogi 10.5.

2.2.6.2.1 Kvalitativna analiza ankete

2.2.6.1.1.1 Urejanje gradiva in določitev enot kodiranja

Vse besedne opise, ki sem jih pridobila s pomočjo 6 odprtih vprašanj, sem s pomočjo programa SPSS izvozila iz spletnega mesta 1ka.si. Po izvozu v program SPSS sem jih izvozila v Excel, ki mi je olajšal kvalitativno obdelavo pridobljenega gradiva. Vsak odgovor, ki sem ga pridobila, je bil moja enota kodiranja. Vsaki enoti sem dodala ustrezno številko s črko, ki je označevala analizo te kategorije. Imela sem naslednje kategorije: moralni pogum (črka E, številke 1–123), moralni pogum v socialnem varstvu (črka F, številke 1–119), moralni pogum in lastnosti (črka G, številke 1–105), moralni pogum in vrednote (črka H, številke 1–112), metode, koncepti, pristopi in druga različna znanja (črka I, številke 1–119), moralni pogum krepi ... (črka J, številke 1–123), moralni pogum manjša ... (črka K, številke 1–122). Vsa odprta vprašanja sem odprto in osno kodirala, razen dveh kategorij. Pri kategorijah moralni pogum in lastnosti (G) ter moralni pogum in vrednote (H) sem izvedla odprto kodiranje in po njem preštela kode, da bi izvedela, kolikokrat se določena koda oziroma lastnost/vrednota pojavlja. Ti dve vprašanji sta bili podvprašanji vprašanju; tistemu, ki je v spletni anketi izbral odgovor DA ali MOGOČE, se je odprlo še podvprašanje.

Vprašanja pri osnem kodiranju sem, ne glede na to, da je včasih odgovor lahko imel več kod, uvrstila samo pod eno kodo, kar sem storila zaradi lažje organizacije vseh rezultatov in zato, ker sem želela, da odgovor, ki ga je zapisala posamezna oseba, ostane cel. To pri pisanju dokončnih rezultatov ni igralo bistvene vloge, ker so bile zajete vse kode in kategorije.

2.2.6.1.1.2 Odprto kodiranje

Odprto kodiranje odgovorov je potekalo na enak način kot odprto kodiranje intervjujev.

Primer odprtega kodiranja odprtega vprašanja (v celoti v prilogi 10.5.5 – tabela 31)

KATEGORIJA: MORALNI POGUM

Številka odgovora	IZJAVA	KODA
1.E	Biti pogumen, da se držiš moralnih vrednot.	VREDNOTE
2.E	Biti močen.	MOČ
3.E	Biti zvest svojim vrednotam in jih zagovarjati.	VREDNOTE
4.E	Boriti se za svoje in uporabnikove vrednote in prepričanja.	BORBA
5.E	Če smo pripravljeni javno spregovoriti, delovati ali zastopati pravice soljudi ali svoje lastne pravice.	SPREGOVORITI
6.E	Da človek ne laže sam sebi, tudi če je v veliki stiski.	ISKRENOST
7.E	Da delam tisto in to tako, kot mi narekujejo lastne moralne norme, ne glede na odzive okolja.	NORME
8.E	Da deluješ po etičnih in moralnih načelih.	NAČELA
9.E	Da narediš pravo stvar, kljub temu da tvegaš neprijetnost, kakšno zasmehovanje itd.	NAČELA
10.E	Da narediš tisto, kar je prav, v skladu s svojim znanjem, prepričanjem, vestjo.	DELOVANJE
11.E	Da nekaj narediš, ker veš, da je to prav in dobro.	DELOVANJE
12.E	Da ravnam tako, kot mislim, da je prav, kljub možnim posledicam.	DELOVANJE

13.E	Da se nečesa lotiš, tudi če te je strah.	DELOVANJE
14.E	Da se odločaš skladno z moralnimi normami, čeprav je to včasih težko.	ODLOČANJE
15.E	Da se odločiš za strokovno ravnanje, kjer ocenjuješ, da ni nujno, da bo izid nujno ugoden za uporabnika.	ODLOČANJE
16.E	Da se postaviš za tistega, ki se sam ne zmore zase.	DELOVANJE
17.E	Da se zaradi svojih moralnih načel upaš zoperstaviti trenutnim pritiskom v dani situaciji, ki te silijo v nemoralna dejanja, čeprav predvidevaš, da si za svojo izbiro lahko neugodno sankcioniran.	DELOVANJE
18.E	Da si upam zagovarjati svoje odločitve, ki so v korist stranki, ki ima težave, da si upam izpostaviti za pravice sebe in drugih itd.	UPATI SI
19.E	Da si upaš.	UPATI SI
20.E	Da si upaš biti človek in ne birokrat v dani delovni situaciji.	UPATI SI

Primer odprtega kodiranja odprtega podvprašanja (v celoti v prilogi 10.5.7 – tabela 34)

KATEGORIJA: MORALNI POGUM IN LASTNOSTI

Številka odgovora	ODGOVOR	KATEGORIJA	NAŠTETE LASTNOSTI
1.G	Čast, pogum, čustva, predanost, poštenost.	Lastnosti	Častnost
			Pogum
			Čustva
			Predanost

			Poštenost
2.G	Človek, ki se upa.	Lastnosti	Upati si
3.G	Čustva, status v družbi, morala itd.	Lastnosti	Čustva
			Status
			Moralnost
4.G	Da je stabilna osebnost, da je senzibilen za krivice, nepoštenje, da zna videti globalno itd.	Lastnosti	Stabilnost
			Senzibilnosti
			Širina
5.G	Delovna zavest, privzgojene vzgojne kakovosti: biti iskren, opozoriti na nepravilnosti in na povzročeno škodo, občutek za empatijo in prisotne druge vrednote.	Lastnosti	Delovna zavest
			Iskrenost
			Empatija
6.G	Dobra samozavest, pozitivna samopodoba, pozitivno samovrednotenje.	Lastnosti	Samozavest
			Samopodoba
			Samovrednotenje
7.G	Dobrosrčnost.	Lastnosti	Dobrosrčnost
8.G	Drznost.	Lastnosti	Drznost
9.G	Drznost, načelnost.	Lastnosti	Drznost
			Načelnost
10.G	Empatija do sočloveka	Lastnosti	Empatija
11.G	Empatija, sočutje in skrb za ljudi.	Lastnosti	Empatija
12.G	Empatija; biti na strani šibkejšega.	Lastnosti	Empatija
13.G	Empatijo, poštenostjo, radovednostjo.	Lastnosti	Empatija
			Poštenost
			Radovednost
14.G		Lastnosti	Etika

	Etika, morala, toleranca, empatija, srečnost, altruizem, svetovni nazor.		Moralnost
			Toleranca
			Empatija
			Srečnost
			Altruizem
			Svetovni nadzor
15.G	Hrbteničnost, drznost, čut za resnico in pravico itd.	Lastnosti	Hrbteničnost
			Drznost
			Čut za resnico in pravico
16.G	Iskrenost.	Lastnosti	Iskrenost
17.G	Iskrenost, poštenost.	Lastnosti	Iskrenost
			Poštenost
18.G	Iskrenost, spoštljivost, poštenost, empatičnost.	Lastnosti	Iskrenost
			Poštenost
			Spoštovanje
			Empatija
19.G	Menim, da je moralni pogum povezan z vrednostnim sistemom in posameznika ter njegovim nazorom. Pogum, vztrajnost, doslednost, empatija, spoštljivost, upoštevanje, drznost – osebno jih ne ocenjujem kot posebne osebnostne lastnosti. So pa v današnjem času redkost in v povezavi s tem posebnost – iskana manjkajoča dodana vrednost strokovnih	Lastnosti	Pogum
			Vztrajnost
			Doslednost
			Empatija
			Spoštovanje
			Upoštevanje
			Drznost

	delavcev, ki pa je vsekakor povezana s tem, da sta etika in morala v vsakdanji praksi grobo izrabljeni. Moralni pogum na področju socialnega varstva ni cenjen.		
20.G	Mislim, da je povezan s samozavestjo.	Lastnosti	Samozavest

2.2.6.1.1.3 Osnovno kodiranje

Po odprtem kodiranju sem izvedla osnovno kodiranje, in sicer na enak način kot pri intervjujih. Razlika je v tem, da sem tukaj uporabila polne izjave in ne le opise na podlagi izjav. V rezultatih sem odgovore anketirancev označila z ležečo pisavo.

Primer osnega kodiranja (v celoti v prilogi 10.5.5)

Kategorija: Moralni pogum

*** BORBA**

- Boriti se za svoje in uporabnikove vrednote in prepričanja. (4.E)

*** DELOVANJE**

- Da narediš tisto, kar je prav, v skladu s svojim znanjem, prepričanjem, vestjo. (10.E)
- Da nekaj narediš, ker veš, da je to prav in dobro. (11.E)
- Da ravnam tako, kot mislim, da je prav, kljub možnim posledicam. (12.E)
- Da se nečesa lotiš, tudi če te je strah. (13.E)
- Da se postaviš za tistega, ki se sam ne zmore zase. (16.E)
- Da se zaradi svojih moralnih načel upaš zoperstaviti trenutnim pritiskom v dani situaciji, ki te silijo v nemoralna dejanja, čeprav predvidevaš, da si za svojo izbiro lahko neugodno sankcioniran. (17.E)

*** DRZNOST**

- Drznost v smer, kamor je treba pogledati, pa večina noče. (32.E)

*** ISKRENOST**

- Da človek ne laže sam sebi, tudi če je v veliki stiski. (6.E)

*** IZRAŽANJE**

- Izražanje lastnega mnenja. (37.E)
- Moralni pogum je pogum, ki izraža tvoja moralna prepričanja, ki jih izraziš tudi pred drugimi ljudmi. (59.E)
- Povedati na glas, kar je prav. (96.E)

*** MOČ**

- Biti močen. (2.E)
- Moralni pogum je iskanje moči za to, kako storiti tisto, kar vemo, da bi bilo prav. (60.E)

*** ODGOVORNOST**

- Moralna odgovornost, da si nekaj upaš oziroma da se lotiš tudi navidezno nemogočih nalog. (52.E)
- Odgovornost. (72.E)
- Odgovornost do samega sebe. (73.E)

*** ODLOČANJE**

- Da se odločaš skladno z moralnimi normami, čeprav je včasih težko. (14.E)
- Da se odločiš za strokovno ravnanje, kjer ocenjuješ, da ni nujno, da bo izid nujno ugoden za uporabnika. (15.E)

*** OSEBNO**

- Je moč posameznika, da sledi svojim vrednotam, jih živi ter z vzgledom in konstruktivnimi akcijami soprispeva k udejanju le-teh v svojem življenju ter tudi širše v družbi. (40.E)
- Je močan občutek do pravičnosti, ki se izraža na način, da jo oseba, ki to lastnost ima, izrazi ne glede na morebitne posledice (nerazumevanje s strani okolice). (41.E)
- Ko črpamo nadmoč v predanosti svojemu poslanstvu in si priznamo, da smo tudi kdaj nemočni v plavanju proti toku. (47.E)

*** POGUM**

- Je pogum, kjer posameznik sledi lastnim vrednotam, premaga strah in naredi nekaj več za dobrobit ljudi. (42.E)
- Moralni pogum je po mojem mnenju pogum, ki ne zajema osebnih koristi posameznika, temveč se opira na dobrobit vseh vključenih (v posameznem primeru, situaciji). (53.E)

*** TRDNOST**

– Tole: da se profesionalni standardi ne podreajo pritisku neprofesionalnih standardov. (108.E)

*** TVEGANJE**

– Tveganje in pripravljenost slediti resnici v stroki, osebno, poklicno. (109.E)

*** UKREPANJE**

– Pogum, da ukrepamo po svojih moralnih načelih. (88.E)

*** UPATI SI**

– Da si upam zagovarjati svoje odločitve, ki so v korist stranki, ki ima težave, da si upam izpostaviti se za pravice sebe in drugih itd. (18.E)

– Da si upaš. (19.E)

– Da si upaš biti človek in ne birokrat v dani delovni situaciji. (20.E)

2.2.6.1.1.4 Oblikovanje rezultatov

V rezultatih ankete sem poskusno teorijo kreirala s pomočjo kod in izjav. Nastalo teorijo sem opisala s pomočjo kod, ki jih nisem posebej označevala in sem iste kode občasno podkrepila z odgovori iz ankete. Odgovore sem označila z ležečo pisavo in zraven izjave v oklepajih pripisala najprej številko odprtega kodiranja odprtih vprašanj in nato črko odgovorov, ki se nanašajo na določeno vprašanje.

Kategorija odprtega kodiranja: moralno pogum

Koda: drznost, moč

Zapis rezultata: Moralni pogum je drznost: */Drznost v smer, kamor je treba pogledati, pa večina noče. (32.E)/* Moralni pogum je moč: */Moralni pogum je iskanje moči za to, kako storiti tisto, kar vemo, da bi bilo prav. (60.E)/*

Razlaga števil in črk v oklepajih: primer 32. E. Številka 32 označuje zaporedno številko odprtega kodiranja vseh odprtih vprašanj ankete, črka E pa označuje, da je izjava vzeta iz odgovorov, ki so jih anketiranci podali na vprašanje, kaj je za njih moralni pogum.

2.2.6.1.2 Kvantitativna analiza spletne ankete

Pri kvalitativni analizi spletne ankete sem izračunala aritmetične sredine in odstotke. Pri tem koraku sem si pomagala s programom SPSS.

Primer: računanje odstotka

SPOL	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
Moški	20	15,9
Ženski	104	82,5
Ne želim odgovoriti	2	1,6
ŠTEVILO ODGOVOROV	126	100,0

(v celoti v prilogi 10.5.1)

Primer kvantitativne analize strinjanja z določenimi trditvami

(v celoti v prilogi 10.5.9)

Za analizo določenih trditev sem uporabila še seštevanje in seštela odstotke strinjanja ali nestrinjanja. Odstotkov nevtralnih odgovorov nisem spojila z nobeno vrednostjo, temveč sem jih vrednotila posebej.

Izjava: »Moralni pogum je osebno prepričanje in drža, ki jo določena oseba zavzema.« Z izjavo se strinja 89,7 % anketirancev.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	1	0,8
SE NE STRINJAM	7	5,6
SEM NEVTRALEN/-NA	5	4,0
SE STRINJAM	44	34,9
ZELO SE STRINJAM	69	54,8
ŠTEVILO ODGOVOROV	126	100,0

Izjava: »O moralnem pogumu govorimo, kadar strokovna oseba pogleda vstran, ker ne more nič narediti, čeprav ve, da oseba doživlja krivice.« Z izjavo se ne strinja 93,6 % anketirancev.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	93	73,8
SE NE STRINJAM	25	19,8
SEM NEVTRALEN/-NA	3	2,4
SE STRINJAM	3	2,4
ZELO SE STRINJAM	2	1,6
ŠTEVILO ODGOVOROV	126	100,0

Primer: računanje aritmetičnih sredin

(v celoti v prilogi 10.5.17)

Kdo ima največji vpliv na to, da se odločate za moralno pogumna dejanja?

Odgovorite s številko od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni, da določen dejavnik nima nič vpliva na odločanje za moralno pogumna dejanja, 5 pa pomeni, da je njegov vpliv velik.

Tukaj sem število odgovorov pomnožila s številko, ki so jo izbrali, da bi dobila povprečno oceno, kako določeni dejavnik vpliva na moralni pogum. Pridobljeno število sem delila s številom 126, kar je predstavljalo število oseb, ki so odgovorile na vprašanje.

SODELAVCI	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
1	9	7,1
2	19	15,1
3	41	32,5
4	33	26,2
5	24	19,1
ŠTEVILO ODGOVOROV	126	100,0

ARITMETIČNA SREDINA: $422 / 126 = 3,35$

DIREKTORJI	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
1	12	9,6
2	28	22,2
3	28	22,2
4	32	25,4
5	26	20,6
ŠTEVILO ODGOVOROV	126	100,0

ARITMETIČNA SREDINA: $410 / 126 = 3,25$

UPORABNIKI	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
1	1	0,8
2	6	4,8
3	15	12,0
4	35	27,8
5	69	54,8
ŠTEVILO ODGOVOROV	126	100,0

ARITMETIČNA SREDINA: $543 / 126 = 4,31$

3 REZULTATI

3.1 REZULTATI INTERVJUJEV

V izčrpnih 5 intervjujih, ki so trajali približno eno uro, sem sogovornike, torej 4 socialne delavke in 1 socialnega delavca, spraševala o moralnem pogumu. Postavljala sem jim vnaprej določena vprašanja, ki so mi bila smernica za vodenje intervjuja. Vprašanja so v prilogi 10.1. Moralni pogum sem raziskovala v treh različnih stebrih oziroma temah. Rezultate tako predstavljam po temah.

1. OSEBNA OPREDELITEV

Moralni pogum je za sogovornike osebna drža, osebno prepričanje, odločanje, upanje in je povezan z vrednotami. Moralni pogum je */neka osebna drža (1.M9)/*, */osebno prepričanje, da mora človek biti pogumen za določena dejanja (2.M9)/* in */sprejemati določene odločitve, ki so v socialnem delu pogosto tudi zelo težke (6.M9)/*. Moralni pogum je, */da si upaš nekaj narediti (13.M192)/* in da */deluješ v skladu z vrednotami (17.M194)/*, kot so */integriteta, poštenost, iskrenost, resnicoljubnost, prevzemanje odgovornosti, samodisciplina, pravičnost, humanost (18.V14)/*. Moralni pogum je, ko strokovnjak kljub strahu, ki ga čuti, ne pogleda vstran in reagira. S strahom, ki ga ima, se sooči in se z njim spoprime. Oseba, ki je moralno pogumna, */ne pogleda vstran, ko vidi, da je nekaj narobe (10.M70)/*, temveč s */pravšnjo mero strahu (22.K15)/*, */tudi če te je strah (28.V8)/*, odreagira, in */da se s tem strahom, ki ga imamo, spoprimemo in iščemo rešitve, kako ven iz tega (25.K17)/*, da se */lahko spoprimemo tudi s strahovi naših uporabnic in uporabnikov (27.K20)/*. Moralni pogum je, da oseba opozarja na različne krivice in stvari, ki so kršene, osebe, ki imajo na to vpliv, da */opozoriš nekoga na višjem nivoju, da stvari niso urejene, dorečene (19.V64)/*. Moralni pogum je, da si oseba upa zastopati svoja in uporabnikova stališča in vrednote ter na podlagi njih gre v boj proti družbenim prepričanjem, pri čemer sledi in se ravna po tem, kaj naj bi bilo pravilno. Sogovorniki so rekli, da je moralni pogum to, */da si nekdo upa zastopati svoja stališča, svoje vrednote, pravice nekega uporabnika (7.M13)/*, */da stojiš za svojimi dejanji in prevzameš odgovornost za njih, kar je včasih neprijetno in težko (61.D16)/*. Moralni pogum je, */da nekako greš čez ta boj proti družbenim prepričanjem, ker ti misliš, da je tako pravilno (52.A401)/*.

Sogovorniki so pojasnili, da je moralni pogum nekaj, kar ni del rutine socialnega dela in pogosto tudi ni ozaveščen: */na žalost dandanes že vse, kar ni del rutine socialnega dela (8.M14)/*,

/imamo očitno problem z definicijo moralnega poguma, da sploh ne vemo točno, kaj je (50.A322)/, mogoče je tudi to problem, da nimamo dovolj ozaveščenega moralnega poguma (49.A289)/. Menijo, da moralni pogum v današnji družbi, ki ni prijazna moralnemu pogumu, ne pride do izraza: /ne pride do izraza, sploh v današnji družbi (32.K94)/, /ta družba ni nekako za dejanja moralnih pogumnežev (29.K62)/, /zakonodaja tudi več ne sledi največjim koristim ljudi in njihovi zaščiti, jih mogoče tako malo izkorišča oziroma ni na njihovi strani. Mogoče ta del pa, tu bi potrebovali strokovni delavci ta moralni pogum (38.A122–A123)/. Moralni pogum pa je, /da si upaš nekaj narediti (13.M192)/, da se postaviš v /zaščito sogovornika, človeka, zoper neko drugo organizacijo zaradi tega, ker je tam en posameznik, ti si uradna institucija (40.A136)/.

Moralni pogum so povezali tudi z asertivnostjo, človečnostjo, delom na terenu, doslednim in profesionalnim delom, iskrenostjo ter iskanjem. Včasih niso vedeli, kaj je moralni pogum: */očitno imamo problem z definicijo moralnega poguma, da sploh ne vemo točno, kaj je (50.A322)/. Moralni pogum pa je nekaj več kot le strokovnost in socialno delo. Je nekaj bolj osebnega, za kar se človek odloči, da naredi v dobro ljudi, in kar mu stroka, etika ali nek zakon ne predpostavljajo, ter ob vsem tem v prvi vrsti ravna predvsem etično, strokovno in v dobro ljudi: /tisto nekaj več, tisto nekaj bolj osebno (46.A242)/, /narediš nekaj več, nekaj dodatnega v dobro ljudi, brez da bi ti to nek zakon predpostavljal ali pa mogoče etika socialnega dela (45.A421)/. Moralni pogum je, ko si upamo biti odkriti, pošteni, odločni, ko z nekim osebnim prepričanjem, osebno držo in osebnim pristopom naredimo nekaj več. Da se postavimo zase in na podlagi resnice presodimo in ukrepamo. Moralni pogum je povezan tudi z osebnim življenjem, omogoča strokovnemu delavcu pridobitev drugačnih izkušenj, /izkušenj, ki jih še nima (5.M9)/.*

Sogovorniki menijo, da se moralni pogum krepi skozi izkušnje, vendar prav tako menijo, da so moralni pogum ter samo odločanje za moralni pogum in moralno pogumna dejanja lahko naučeni prek vzgoje. */Bistveno pri tem pa je poleg izkušenj po moje tista začetna faza, ta vzgoja od malih nog naprej, ker se mi zdi, da se v trenutni družbeni situaciji zelo izgubljajo te vrednote, ki so bile včasih precej pomembnejše, ki so tiste, ki omogočajo neke medčloveške pristne odnose. Se mi zdi, da se preveč spodbujajo tekmovalnost, konkurenca, boji, te neke materialne dobrine, ki pa ne omogočajo pristnega človeškega stika. Mi pa smo le socialna bitja in potrebujemo ravno to. In se mi zdi, da je za razvoj nekega moralnega poguma, tudi potem kasnejšega, pomembna predvsem vzgoja. (43.A213–A216)/*

Iz rezultatov bi lahko zapisala definicijo moralnega poguma. Moralni pogum je osebna drža, osebno prepričanje, da mora človek biti pogumen za določena dejanja, da si upa zastopati stališča, vrednote in pravice. Moralni pogum je, da si upaš nekaj narediti, da opozarjaš na nepravilnosti in z ravno pravšnjo mero strahu reagiraš ter se postaviš v zaščito sogovornika. V vsem tem oseba deluje v skladu z vrednotami, kot so integriteta, poštenost, iskrenost, resnicoljubnost, prevzemanje odgovornosti, samodisciplina, pravičnost, humanost.

Moralni pogum v življenju so opisali kot nekaj, kar ti pomaga, da sprejemaš odločitve in */da si pripravljen narediti tisto, kar je prav, ne glede na posledice (204.V16)/*. Moralni pogum v življenju je neko osebno vodenje, */da neke stvari, za katero misliš, da je pravilna in dobra zate, ne narediš zato, da bi bilo to v slabo nekomu drugemu (210.A143)/*, in da poskušaš biti dober do vseh ljudi. Moralni pogum v življenju je potreben za doseganje ciljev in ti pomaga, da slediš tistemu, za kar meniš, da je prav, in da ne delaš v škodo drugega. Z moralnim pogumom v življenju se lahko spoprijemamo z vsemi strahovi, saj nam daje neko upanje in moč, da se ne vdamo: */da se ne vdaš, da nekaj storiš, čeprav je težko, včasih na prvi pogled celo nemogoče (203.V15)/*. Moralni pogum v življenju je povezan z vrednotami in se izraža z zastopanjem: */zastopaš samega sebe in druge, ne glede na to, kakšna je družbena norma (200.M27)/*, *da zastopaš svoje vrednote, ne glede na to, če si edini v množici drugače mislečih (201.M28)/*. Moralni pogum v življenju se izraža tudi prek zavedanja prepletanja poklica in osebnega življenja. Sogovornica Ana je povedala: */Tako da tudi te stvari prineseš domov, pa kdaj si tudi utrujen in, ne vem, kakšne spolne zlorabe – slišiš takšne informacije, ki te dejansko bremenijo, ki jih ne moreš izbrisati in vplivajo tudi na osebno življenje. Ko enkrat postaneš socialni delavec, to si in to vpliva tudi na tvoje osebno življenje in življenje nasploh. In teh stvari se moraš zavedati. (207.A91, A100–A101)/*

V nadaljevanju bom predstavila, kako so sogovorniki opisali dobro in moralno pogumno socialno delavko ter kaj so povedali o dilemah v socialnem delu.

Dobro socialno delavko so označili kot nekoga, ki ima človeka na prvem mestu, je empatičen in ima rad ljudi. Običajno naredi nekaj več, kot se od nje pričakuje. Dobra socialna delavka */ne bi smela biti nek uradnik (120.K200)/* in */moralno ne sodi (125.D160)/*. Razume življenjske izkušnje, okoliščine in potrebe ter širši družbeni kontekst in spoštuje celotno življenjsko situacijo človeka. Dobra socialna delavka ima veliko znanja in ga zna uporabljati, vendar se zaveda, da ne ve vsega in da mora svoje znanje vseskozi nadgrajevati. Svojega dela ne jemlje

birokratsko ter dela in se vključuje v projekte. /Sodeluje v različnih delovnih skupinah, podaja strokovna mnenja, pripombe, daje predloge za spremembo zakonodaje. (115.V45)/

Dobra socialna delavka dela tukaj in zdaj, s pogledom naprej, pri tem upošteva etiko in kodeks ter ima moralne vrednote. /Po mojem mnenju pa je dober socialni delavec tisti, ki dela po svojih najboljših močeh, dobro za ljudi in pri tem sledi strokovnim smernicam, ki določajo strokovno delo z etiko socialnega dela oziroma etičnim kodeksom. (122.A49)/ Prav tako /zaščiti človekovo dostojanstvo, to je tisto minimalno, še posebej pri otrocih (108.M130)/.

Katarina je poudarila, da je zadnje čase malo socialnih delavk, ker postajajo birokrati, /v kar pa jih je država na centrih zelo prisilila zadnje čase. Ker na eni strani so oni za pomoč, potem pa so še represivni organ. V isti stavbi, v isti instituciji. Grozno. Zato je tako malo dobrih socialnih delavk in delavcev (121.K201–K205)/. Ana pravi, da včasih njene sodelavke čutijo stisko in nekaj naredijo čez zakon v dobro posameznika, vendar ne ve, ali je prav, da bi se na ta način nekoga definiralo kot dobrega ali slabega: /Nekatere sodelavke izražajo stisko, ko delajo na pravicah, da kdaj kaj spregledajo, pa kaj naredijo v dobro posameznika in kaj tudi čez zakon. Takrat so one v prekršku. Tega pa ljudje niti ne vidijo in so precej nehvaležni. Takrat potem ne vedo, ali so dobre ali slabe, in se o tem veliko sprašujejo. (130.A54–A57)/ Prav tako dodaja: /Ta del o hvaležnosti ali nehvaležnosti z druge strani lahko mogoče koga definira kot dobrega ali slabega, pa ne vem, če je vedno prav, da bi se na ta način strokovne delavke ocenjevale. (131.A58)/

Moralno pogumna socialna delavka čuti avtonomnost pri svojem ravnanju ter širše pogleda na težavo/problem s strokovnim predvidevanjem in ustrezno prevencijo. Sogovorniku prizna, kadar je jezna, ter jezo obvlada in z njo ravna na pravilen način oziroma vsa svoja čustva, ki jih doživlja, usmeri v pozitivno smer. S tem izraža moralni pogum. Moralno pogumna socialna delavka /ne opredeljuje uporabnikov glede na versko, narodnostno ali kako drugo opredelitev (144.V18)/. Moralni pogum se vidi iz njenih dejanj in iz tega, kako se socialna delavka pogovarja s sogovorniki. Katarina je pojasnila, da moralni pogum vidi /z njenimi dejanji. Moralni pogum je vedno povezan z dejanji, ni samo nekaj teoretičnega. (149.K60–K61)/ Pa tudi s tem, /kako se pogovarja z uporabnico; kako se pogovarja, kadar smo mi zraven, in kako se, kadar nas ni, če govorimo o centru za socialno delo ali kakšni drugi instituciji (150.K53)/.

Moralno pogumna socialna delavka deli vse nove informacije z ljudmi, upošteva kodeks etičnih načel ter ravna v skladu s stroko in etiko. Ima širino in ravna v skladu s potrebami uporabnikov. /Ne da samo ravna po nekih minimalnih zakonskih dolžnostih. (134.M34)/ Moralno pogumno

je, */da narediš neko mrežo, nekaj več (136.M108)/*. Vedno išče skupaj z ljudmi drugačne možnosti in rešitve ter vedno stoji ob strani sogovornikom.

/Ne čaka samo navodil, ampak tudi sam išče najboljše rešitve, poti, ne sledi slepo, ampak misli s svojo glavo. (147.V49)/ Pomaga se spoprijemati s strahovi sogovornikov in se skupaj z njimi bori za vrednote, človekove pravice in mirno življenje. Ekstrenalizira in brezpogojno stoji ob strani sogovorniku, krepi njegovo moč ter je zmožen stabilnega zagovarjanja stališč in vrednot, pri vsem tem pa ravna strokovno. Moralno pogumna socialna delavka */si upa iskati pot (142.V18)/* in */si »upa« storiti nekaj več (146.V48)/*. Dela v dobro ljudi, v dobro cele družine, si upa biti odprta in imeti razumevanje tudi za druge vrednote, ki jih imajo sogovorniki. Pri vsem tem sledi in ravna v skladu s svojimi moralnimi vrednotami.

Obstajajo povezave in razlike med dobrimi in moralno pogumnimi socialnimi delavkami. Povezava med njimi je tesna: */Ni dobre socialne delavke ali delavca, če nima moralnega poguma. (158.V52)/* Ena izmed navedb je tudi: */Če si dober, etičen socialni delavec, si sigurno tudi moralno pogumen. (159.K219)/* V obojem zavzamejo neko prepričanje in stališče, da delajo dobro za sogovornike. Povedali so še: */Dober socialni delavec si bo vzel čas zate in te bo poslušal, ampak ne bo ukrepal. Moralno pogumen pa bo še ukrepal. (162.K220–K221)/* Pa tudi, da */delo dobro za ljudi in v skladu s tem, da je strokovno. Ampak se mi pa zdi, da pretehtaš res tisto, kar je dobro, tudi napram mogoče nekim družbenim pričakovanjem ali neki zakonodaji (163.A291–A292)/*. Med drugim so poudarili, da za birokratsko delo ne potrebuješ moralnega poguma: */Če se že na začetku zacementiraš v neko pisarno, nikoli ne greš na teren, obravnavaš samo vloge, ti verjetno res ni treba razvijati moralnega poguma. (166.M64)/*

Socialne delavke se pri svojem delu znajdejo v različnih dilemah in se v njih oprejo na svoja znanja in vrednote, za katere se borijo. Vrednote so jim glavno orodje, ki jim pomaga v njihovem boju z dilemami: */Dilem v socialnem delu je ogromno in takrat pač potrebuješ nek pogum. In takrat potrebuješ stabilne vrednote, da se lažje odločiš, kako ravnati. (212.M78)/* */V dilemah se oprejo na svoje znanje in na vrednote, za katere se borijo. Katarina je o tem povedala: /Pomagalo mi je to, da sem vedela, da je to vrednota, za katero se jaz borim. (217.K226)/*

Ana je pojasnila: */Da v primeru, ko ne vem, kaj je prav, kaj narobe, kako zdaj, ko je neka nova situacija zame, ali da doživljam stres ob tem, vedno pristopim do nekoga, ki ima več izkušenj, povem svoje mnenje, svoj način, kako bi se tega lotila, in potem skupaj reagiramo, najdemo neke nove rešitve. (219.A303)/* */Kake pritožbe in te stvari, začneš dvomiti takrat v svoje delo.*

Ob vsaki pritožbi se mi zdi, da malo podvomiš v svoje delo, čeprav veš, da si takrat prav naredil, veš, kako si naredil, ampak vseeno je še tisti občutek, kaj pa, če res ni to to. Kaj pa, če je res, da je bila tisto napaka ... In takrat je »fajn« supervizija ali pa vsaj intervizija, da evalviraš – te stvari pridejo zelo prav. (220.A357–A360)/

V dilemah se med znanjem in vrednotami oprejo na supervizijo, intervizijo, etiko in pogum. Pomaga jim tudi odprt pogovor z uporabniki, kot podpora pa tim sodelavcev. V soustvarjanju in pogovoru se oprejo na njihove stabilne vrednote, ki jih zagovarjajo in ki jim omogočajo lažje odločanje in ravnanje.

Raziskovala sem, kaj vse krepi in kaj jim manjša moralni pogum. Rezultati so razvidni iz nadaljevanja.

Moralni pogum krepijo drža strokovnega delavca, njegove izkušnje in mnenje. Moralni pogum krepijo tudi povratne informacije, ki jih dobi, kar sta recimo opisali Vesna in Katarina: */Če sem iskrena, me najbolj krepi, ko vidim odraslo osebo, ki sem jo obravnavala kot mladostnika, ko pride nazaj, pripelje punco, fanta, otroka, ali pove, da je končala fakulteto, magistrirala, ali pa me povabi na poroko, pove, da je dobila službo – to so povratne informacije in dodatna spodbuda zame. (177.V63)/ /Imam srečo, da veliko delam z uporabnicami, in najlepše stvari se mi zgodijo recimo 10–15 let kasneje. Se mi je že nekajkrat zgodilo, da me poiščejo osebe, ki sem jim takrat pomagala, da mi povedo, da so srečno poročene ali imajo otroka. Ali pa, če se srečamo, rečejo: »Kolikokrat se jaz spomnim tvojih besed in jih poskušam uporabljati.« (173.K145–K147)/ /Te pa to žene naprej in ti da ta pogum za naprej, da prav delaš oziroma v redu delaš in da si na pravi poti. (174.K150)/ /In potem se kaka stvar reši – se mi zdi, da je to neko tako dejanje, da ti da potem zagon ali pa moralni pogum za naprej. (182.D67)/ Krepijo pa ga tudi /pozitivne stvari, ki se zgodijo (177.A338)/. Moralni pogum krepijo praksa in opazovanje moralno pogumnih dejanj drugih oseb, /to, da je neka oseba vpeta v izkušnjo ali pa v situacijo, kjer se dogaja moralni pogum, kjer občuti ta moralni pogum, da ga bo lahko tudi sama osvojila (176.A198)/, ter znanje in nek določen izziv, ki ga socialno delo predstavlja.*

Moralni pogum manjša današnja družba, ki ni prilagojena moralno pogumnim dejanjem, ker ta niso zaželeni. Manjšajo ga tudi določene neprijetne izkušnje, ki jih lahko socialne delavke doživijo. To so slabe izkušnje in nedoseganje cilja. Majda je to opisala tako: */Mislim, da se pogum manjša, ko večkrat doživiš slabe izkušnje ali odpor, ko želiš nekaj doseči skupaj z uporabnikom, pa poskušaš desetkrat, pa tudi desetič ne dosežeš nekega cilja. (184.M150)/*

Moralni pogum manjšajo neprijetne izkušnje s sogovorniki v delovnem odnosu, določene pritožbe in dileme okrog pravilnega ravnanja: */Ob vsaki pritožbi se mi zdi, da malo podvomiš v svoje delo, čeprav veš, da si takrat prav naredil, veš, kako si naredil, ampak vseeno je še tisti občutek, kaj pa, če res ni to to. Kaj pa, če je res, da je bila tisto napaka ... (196.A358–A359)/* Moralni pogum manjšajo tudi osebni dejavniki. Manjša ga mnenje, da se dotično področje ne bo spremenilo skupaj z zavistjo, zlobo, apatijo in labilnostjo: */Labilnost je tista, ki mora biti odsotna pri moralno pogumnih ljudeh. (193.K258)/* Moralni pogum manjšata politika in zakonodaja, in sicer */nepripravljenost politike, da bi poslušala in upoštevala stroko (188.V77)/*. Manjša ga trenutno politično in finančno stanje, v katerem se je Slovenija znašla s sistemskim neomogočanjem in nespreminjanem stvari, zakonodaje, ki koristi in je v dobro ljudi. Moralni pogum manjša tudi strah, strah pred nekompetentnim delom: */Najbolj se bojim tega, da bom imel občutek, da sem sam sebi namen. Ali pa, da bomo mi kot organizacija takšni postali – če bi zelo zrasli, bi se to mogoče lahko zgodilo. (197.D237–D239)/*

Raziskovala sem povezavo **moralnega poguma z osebnimi lastnostmi človeka in njegovimi vrednotami**. Ugotovila sem, da je moralni pogum tesno povezan z osebnimi lastnostmi človeka in njegovimi vrednotami. Vse to so sogovorniki povezali tudi z različnimi izkušnjami, ki lahko le-te okrepi ali oslabi: */Mislim, da je to zelo povezano s tem, koliko dobrih in slabih izkušenj ima človek, saj te le-te skozi življenje zagotovo izoblikujejo. (224.M49)/* */Osebnost, se mi zdi, bi znala biti to, kar tudi vpliva na ta neki moralni pogum oziroma na te neke vrednote. (244.D45)/* Kako so sogovorniki to povezali, je razvidno iz nadaljevanja.

Moralni pogum so povezali z odprtostjo osebe, optimizmom, učljivostjo, poštenostjo, pripravljenostjo na iskanje rešitev, samozavestjo, pozitivno samopodobo, odličnostjo in spoštovanjem vseh živih bitij. Ana je dejala, da je to odvisno, */s katerimi osebnimi lastnostmi oziroma karakteristikami se povezuje ... mogoče so to spoštovanje vseh ljudi, živih bitij, vrednote, norme, mogoče tudi poštenost (236.A169)/*. Povezujejo ga tudi s sposobnostjo opozarjanja na pomanjkljivosti, hvaležnostjo in odprtostjo posameznika, s pripravljenostjo na spremembe. Pomembne so komunikacijske sposobnosti, spodobnost sodelovanja v skupini, in da so pri vsem tem pogumni, da izstopajo, da so opazni ter da stojijo za svojimi dejanji in besedami.

Moralni pogum so povezali z naslednjimi vrednotami:

- človekove pravice,
- drugačnost,

- humanost,
- iskrenost,
- moralne vrednote,
- nenasilje,
- odgovornost,
- poštenost,
- pravica do kakovosti življenja,
- pravičnost,
- resnicoljubnost,
- samodisciplina,
- spoprijemanje,
- spoštovanje,
- stabilnost,
- svoboda.

Vesna meni, *da se moramo vsi skupaj truditi za to, da poudarjamo pomen vrednot in da jih tudi sami »živimo« (256.V23)/, /brez moralnih vrednot pa tako ali tako nisi dober in uspešen pri svojem delu (257.V31)/. Katarina dodaja, da sta /za moralni pogum potrebni tudi čustvena inteligenca, velika stopnja moralnih vrednot in stališč (263.K96)/.*

Moji sogovorniki so navedli različne **primere moralno pogumnih dejanj**, ki so jih bili sami deležni ali mogoče koga videli, da je tako ravnal. Moralno pogumno so ravnali v borbi s predsodki, zagovorniškimi dejanji, ali ko so naredili nekaj več kot predpisuje stroka ali nek zakon. Opisali so primere moralno pogumnih dejanj, na primer, ko so šli čez predsodke in govorice ter naredili nekaj v strokovni sferi, kar bi naredili samoumevno za druge, in so odreagirali, ko so čutili, da morajo, kljub temu da drugi v takih primerih ne odreagirajo. Naslednji je primer, ko se socialna delavka zoperstavi določenemu sistemu ali sodelavcem in zagovarja pravice uporabnika pred njimi. Primer tega je tudi, ko osebe ne pusti na točki neinformiranosti, temveč ji poda vse informacije ter na vse možne načine širi njeno socialno mrežo in ji omogoči pozitivne izkušnje, iz katerih kasneje lahko izhaja in ravna drugače. S tem ji socialna delavka ponudi neke druge perspektive, ki lahko spremenijo njeno življenjsko situacijo na boljše.

Moralno pogumna dejanja in ravnanja so, ko socialne delavke ne obupajo ter delujejo na mikro in makro ravni s konkretno intervencijo na določenem področju ter se trudijo za spremembe

zakonodaje, življenjske situacije človeka, kakovost storitev. Pri vsem tem se tudi zoperstavijo avtoriteti v krivičnem dejanju zaradi zaščite osebe, nad katero se krivice izvajajo. Podali so primere, kjer so pomislili na celo mrežo ljudi in ukrepali, kot je bilo v danem trenutku najprimerneje. Moralno pogumna dejanja so, kadar so pravice človeka pred družbeno-kulturnimi pričakovanji in se socialne delavke spoprijemajo s strahom sogovornikov pred institucijami, drugimi ljudmi, nasilneži.

V nadaljevanju navajam sedem moralno pogumnih dejanj, ki so mi jih moji sogovorniki zaupali v intervjujih:

- Primer: narediti nekaj v strokovni sferi, kar bi naredil samoumevno za druge. /Recimo danes je že težko ne trčiti ob nek predpis, če daš uporabnika v avto. Jaz ne vem, če si to dovolijo vse organizacije. Za to že moraš imeti na nek način moralni pogum. (72. M16-M18)/
- Primer: ko greš čez predsodke in govorice.
/Ali pa za vstop v neko naselje ali novo okolje, ki ga ne poznaš, pa si o njem slišal, da je v njem ogromno orožja. (74.M19)/
- Primer: ko ne obupaš in deluješ na mikro in makro ravni s konkretno intervencijo na določenem področju.
/Pred kratkim sem imela primer deklice, ki se mi je zaupala, da ji je na Facebook pisal en fant. Ona je stara štirinajst let. Ugotovili sva, da je ta fant star okrog trideset, da je to nek prijatelj njene sošolke. To sošolko sem delno poznala, poznala sem njeno zgodbo in sem vedela, da obstaja možnost, da ta moški piše dekletom z namenom novačenja deklet v smislu trgovine z ljudmi. No, deklica je povedala, da se ona z njim z veseljem pogovarja in da ji je poslal neke gole fotografije. Prvo sem morala njo opogumiti, da je to povedala svoji mami. Mamo sem morala najprej pripraviti, da je to sprejela kar se da mirno, podporno do hčerke, da se hčerka ne bo zaprla in jo bo mama razumela. Potem sem ju kljub temu, da sta mama in deklica hoteli to zadržati zase, morala pripraviti na to, da bom jaz to vsekakor prijavila. Nato sva skupaj s sodelavko, ker je ona poznala tisto drugo deklico, naredili tako, da sva to prijavili policiji skupaj z drugimi sogovorniki, ki so bili v tem primeru pomembni za zaščito obeh deklet in tudi potencialnih drugih deklic. Tako sva med drugim informirali tudi šolo, jih povabili na pogovor in jim »malo na mehko« predlagali, da izvedejo delavnice na temo trgovine z ljudmi, trgovine z otroki. Najprej so bili proti, potem pa sva poklicali nevladno organizacijo, ki se ukvarja s to tematiko, in prosili, da naj oni vzpostavijo stik s šolo.

Takšen način je sicer malo drzen, ker sva najprej bili zavrtnjeni s strani šole, vendar sva ocenili, da bi nujno potrebovali to znanje. Na koncu sva dosegli cilj, saj so bile vse sošolke, cel njun letnik, vključene v delavnice preprečevanja trgovanja z otroki prek Facebooka. (79.M95–M106)/

- Primer: ko odreagiraš, ko čutiš, da moraš, kljub temu da drugi ne odreagirajo.
/V času vojne za Slovenijo sem vzela k sebi družino, ki so ji grozili. Nobena rejniška družina se ni upala »vmešavati« – pomislila sem, ali je to nekaj, kar lahko in moram storiti. Čutila sem, da moram. Po preverjanju takratnega sekretariata za ljudsko obrambo so mi »dodelili« družino, ki je ostala v mojem varstvu deset dni. Seveda ob sodelovanju pristojnih služb. (81.V9–V13)/
- Primer: pomisliti na celo mrežo ljudi in ukrepati v danem trenutku najprimerneje.
/Ko nismo po običajni poti uspeli priti do zdravnika v pediatrični kliniki, ker so bili vsi na nekem seminarju, sem poklicala direktorja kliničnega centra in ga seznanila s situacijo – potem je uredil sprejem dečka. (83. V33)/
- Primer: pravice deklice pred družbeno-kulturnimi pričakovanji
/Spomnim se šestnajstletne deklice, ki jo je želel oče poročiti s sinom družinskega prijatelja; z deklico sem naredila varnostni načrt in dogovorili sva se za sporočila oziroma za sporazumevanje v primeru, če bi jo želeli odpeljati na silo. Na srečo se je zadeva razpletla ugodno za deklico. Šlo je za romsko družino in tudi v tem primeru moraš imeti pogum za ukrepanje. (85.V57–V58)/
- Primer: preprečevanje nasilja nad otroki v nakupovalnem centru.
/In mogoče je eno izmed teh dejanj, ko vidim v nakupovalnem centru, da oče ali mama udarita otroka, jaz stopim zraven in rečem: »Stop, to se ne sme.« Čeprav me ljudje grozno gledajo in si mislijo, kaj se vtikam ... Meni vest ne da, da tega ne naredim. Večinoma utihnejo in me gledajo, kot da sem z Lune padla, me gledajo zelo začudeno: »Od kod je pa zdaj ona? Kaj pa je ona?« Je pa tudi tako, da mi rečejo: »Ne vtikajte se. To je moj otrok.« Ampak se ne dam, jaz ji povem, da seveda je to njen otrok in ravno zato je nasilje prepovedano ter da lahko tudi pokličem policijo. In s tem jaz zaključim. Ker vedno se pa neha s tem dejanjem, ko sem jaz tam. Ni se še zgodilo, da bi še naprej dogajalo, ker bi bila prisiljena poklicati policijo, ne bi imela zadržkov. (87.K31–K39)/

Moji sogovorniki so govorili tudi o **primerih, kjer moralni pogum ni bil prisoten**. To so primeri, ko socialna delavka ne opozarja na različne krivice in jih tudi ignorira, ne ukrepa. Na

primer, ko se izživljajo nad uporabnikom ali postavljajo dvojna merila za ljudi. Dejanja, ki ne izražajo moralnega poguma, so, ko oseba na primer vstopa v delovni odnos na podlagi predsodkov, in tudi, ko nič ne naredi in osebo pusti na točki slabe informiranosti ali celo neinformiranosti. Dejanja, kjer manjka moralni pogum, so tudi, ko drugi strokovni sodelavci v multidisciplinarnem timu ne odreagirajo, ko se dogajajo osebni nasilni napadi na sogovornike. Dejanja brez moralnega poguma so tudi, ko so strokovni delavci prijazni in strokovno ravnaajo v pričo drugih, v istem primeru, ko ni drugih strokovnih delavcev, pa ne ravnaajo na tak način. Temu jaz rečem navidezno profesionalna prijaznost.

V nadaljevanju navajam nekaj primerov, kjer osebe niso izražale moralno pogumnih dejanj:

- Primer: navidezno profesionalna prijaznost v pogovorih s sogovorniki v spremstvu socialne delavke.

/Zato veliko naših uporabnic izraža željo in potrebo po spremstvu na institucije, ker jih je glede na pretekle izkušnje strah načina, kako se je recimo neka socialna delavka na centru v prejšnjem obdobju z njo pogovarjala. Ko ji nudimo spremstvo/zagovorništvo, mi potem reče: »O, saj zdaj je pa to čisto drugače.« Takih odstopanj ne bi smelo biti. (99.K63–K65)/

- Primer: strokovno in nestrokovno ravnanje

/Sem naletel na enega socialnega delavca, ki mi je za isti primer povedal, da je to možno, drugi socialni delavec pa mi je povedal, da to ni možno. Jaz pa vem, da v eni pisarni je možno, v drugi pa ni, čeprav imata obe isto zakonodajo. (103.D135–D136)/

2. INSTITUCIONALNI OKVIR

Eden izmed ključnih dejavnikov, da se osebe odločajo za moralno poguma dejanja v svojem delovnem okolju, je podpora, torej to, */da te drugi, s katerimi sodeluješ, pri tem podpirajo (282.A314)/*. Pomembno je, da ti delovno okolje in podporni tim sodelavcev omogoča tvojo osebno in strokovno rast ter razvijanje občutka, da ravnaš moralno pogumno. Moralni pogum je mogoč v */dobrem strokovnem in povezanem timu, ki ti omogoča biti to, kar si, osebnostno rast, dejansko delati strokovno in se ves čas ob tem učiti. In to vse se mi zdi zelo pomembno za to, da lahko razvijaš moralni pogum, da lahko delaš z moralnim pogumom (281.A311+A312)/*.

Sogovorniki so povedali, da se moralni pogum večinoma pripisuje socialnim delavkam v nevladnih organizacijah, kjer moraš biti zelo pogumen, predvsem zato, ker ni zagotovljenega

rednega plačila. Moraš si veliko upati in upoštevati določeno zakonodajo, vendar te vse to ne sme utišati pred krivicami, ki se dogajajo ljudem. Katarini se zdi, da birokracija manjša moralni pogum, predvsem v državnih institucijah: */Ker se mi zdi, da so na centrih z leti vse bolj vpeti v zakonodajo in papirologijo, ki se je seveda moramo držati tudi mi. (275.K53)/ /Ne glede na to, da gre za iste uporabnice in uporabnike. Že tu pridemo do dveh polov, nevladna organizacija na eni strani in vladna na drugi – oziroma strokovni delavci. (274.K51–K52)/ /Socialni delavec ali delavka ne bi smel biti nek uradnik. V kar pa jih je država na centrih zelo prisilila zadnje čase. Ker na eni strani so oni za pomoč, potem pa so še represivni organ. V isti stavbi, v isti instituciji. Grozno. Zato je tako malo dobrih socialnih delavcev. (279.K200–K205)*

Moralni pogum lažje udejanjijo, če opazujejo moralno pogumna dejanja sodelavcev. Majda je povedala: */Da, zagotovo je lažje, če imaš možnost opazovanja alternativnih načinov reševanja, postopanja, delovanja. (271.M63)/* Vesna pa: */Največ vpliva na to ima človek sam, lahko pa s svojim zgledom vplivaš tudi na mogoče malo bolj neodločne posameznike, da se bolj opogumijo in ravnaajo v skladu s svojimi moralnimi vrednotami, načeli. (272.V77)/*

Trenutno delovno okolje na socialne delavke in njihov moralni pogum vpliva pozitivno oziroma zelo pozitivno. Na to, da se odločajo za moralno pogumna dejanja, delovno okolje vpliva spodbudno, ker omogoča povratne informacije ter podporo sodelavcev. Pomemben je tudi dober tim z dobrim sodelovanjem in podporo, kar deluje spodbudno in je v njem moralni pogum nalezljiv. Na moralni pogum in moralno pogumna ravnanja vplivajo in jih spodbujajo samoiniciativnost, odprtost in prilagajanje časa sogovornikom. Sogovorniki menijo, da nepodporno delovno okolje zahteva še več poguma. Za moralni pogum so pomembni odprtost dela, tekoča finančna sredstva, ki jim omogočajo kakovostno delo, in seveda delovni kolektiv, ki jim omogoča rast, razvoj, podporo, učenje. Zelo pomembno je tudi razumevajoče in dobro sodelovanje z drugimi javnimi službami: */Tako da so vseeno neke stvari, pri čemer je dobro tudi to, da imam zelo v redu ljudi na upravni enoti, s katerimi sodelujem, na centrih za socialno delo, jih pokličem in so res na voljo in res pomagajo. (296.D275)/* Sogovorniki menijo, da opazovanje sodelavcev, ki rešujejo stvari, ki delujejo, kot da so nemogoče in nerešljive, omogoča večanje moralnega poguma in ima velik vpliv. Vsi upajo na spremembo zakonodaje, ki bi omogočila in vplivala na sama ravnanja, da bi bila moralno pogumno bolj okrepljena.

Med drugim so povedali: */Ne znam si predstavljati, kako dobro je delati v okolju, ki te ne podpira. To šele zahteva ogromno poguma. (286.M158)/ /Tudi kolektiv ti daje to moč, da ti še naprej vliva pogum. Če se tam dobro počutiš, če vidiš, da tam rasteš, se lahko razvijaš.*

(291.A334+A345)/ Ampak to, da te nekdo podpre pri tvojem delu, v bistvu na tej začetni poti, da ti omogoča to učenje in kljub temu svobodo, se mi zdi zelo pomembno, saj te okrepi v tej svoji vlogi in ti s tem tudi da to moč, to samozavest, da pa mogoče kdaj narediš tudi kaj moralno pogumnega. (292.A327)/ Se potem tudi drugi opogumijo, nekih stvari se lotijo, ki se na prvi pogled, ali pa na drugi, zdijo brezvezne, nemogoče, nerešljive itd. (293.D68)/

Delovne izkušnje ti omogočajo, da oblikuješ svoj pogum: */Ne bi rekla, da sem postala bolj, se mi pa zdi, da se s prakso bolj oblikuješ. Mislim, da sem pogum bolj oblikovala. (456.M188+M191)/ V smislu, da sem se mogoče naučila nekih novih strategij, kako lažje nekaj doseči. (457.M189)/* Moralni pogum te izoblikuje: */Mislim, da drža, mnenje in izkušnje – vse to te izoblikuje. (460.M53)/* Omogoča ti, da izoblikuješ stvari, za katere se boriš, da opredeliš stališča, vrednote, ki jih potem brezpogojno zagovarjaš.

Nekateri so povedali, da moralni pogum raste z izkušnjami in znanjem ter da so sedaj bolj moralno pogumni in drzni kot pa na začetku. */Morda sem na starost še malce bolj drzna, menim, da je to predvsem na račun izkušenj in znanja. (461.V79)/ Sigurno sem zdaj bolj, ker imam veliko več znanja in izkušenj tudi. (462.K261)/ Mislim, da se tekom izkušenj, tekom let moralni pogum zagotovo večja, ker dobivaš nove izkušnje, spoznavaš nove situacije in v vsaki situaciji se naučiš nekaj novega. (466.A382)/ Se mi zdi, da je z leti neki moralni pogum povezan, bolj si pogumen, več izkušenj imaš, več si upaš, zavedaš se samega sebe, pomena samega sebe ali pa organizacije. (467.D281)/*

Moralni pogum v delovnem okolju socialnih delavk večajo:

- delovni kolektiv, ki ti omogoča rast in razvoj,
- opazovanje moralno pogumnega delovanja,
- opazovanje uspešnih načinov reševanja, postopanja in delovanja,
- podpora,
- reševanje stvari, ki so »nerešljive«,
- socialno delo kot izziv,
- soustvarjanje,
- svoboda,
- učenje,
- timsko delo.

Sogovorniki so o tem povedali: */Mislim, da povečuje pogum, da so organizacije, za katere bi rekla, da izžarevajo, izražajo pogum, imajo močne time in je mogoče to celo njihova najpomembnejša značilnost. Da so pogumne, inovativne. (298.M165+M166)/ /Taka dejanja, ko vidiš, da se človek loti enih stvari, ki se jih nobeden noče lotiti. (303.D66)/ /In potem se kaka stvar reši – se mi zdi, da je to neko tako dejanje, da ti da potem zagon ali pa moralni pogum za naprej. (304.D67)/ /Ta neki izziv, se mi zdi, da je to naše delo še vedno izziv. (305.D236)/ /Sigurno je lažje, če imaš možnost opazovanja alternativnih načinov reševanja, postopanja, delovanja. (297.M63)/*

Moralni pogum v delovnem okolju manjšajo:

- birokratsko delo,
- finančno varčevanje na področju izobraževanja,
- izguba empatije do sogovornika,
- pomanjkanje podpore socialnih in strokovnih delavcev ter tima,
- nerazumevanje stroke in prakse socialnega dela,
- nerazumevanje vrednot in različnost le-teh pri drugih,
- neuporabljanje znanj v praksi,
- neupoštevanje socialnega dela pri svojem delu, ki ni v skladu z doktrino socialnega dela,
- nepredvidljivost,
- odsotnost tekočih finančnih sredstev, ki omogočajo obstoj organizacije in delovna mesta,
- odsotnost moralnega poguma in strah,
- odsotnost moralnih vrednot,
- odsotnost moralnih vrednot pri drugih poklicih,
- odsotnost različnih znanj pri drugih poklicih,
- pogled, ki ga imamo na sistemsko raven in odločevalce v socialni politiki,
- pomanjkanje časa za izobraževanje,
- pomanjkanje samega izobraževanja,
- premalo sodelovanja med institucijami,
- preobremenitev delavcev,
- izgorelost,
- pritisk s strani odločevalcev v socialni politiki in same sistemske ravni,
- skrb glede zagotavljanja obstoječih delovnih mest in organizacije,

- vmešavanje države v delo,
- zakonsko še neurejeno področje socialnega varstva,
- zavzemanje s strani odločevalcev v socialni politiki in same sistemske ravni,
- izgubljanje človeškega dejavnika in empatije.

Sogovorniki so poudarili: */Ovire se pojavljajo predvsem v zadnjih letih, in to je predvsem preobremenitev delavcev, preveč birokracije. (310.V70)/ Medtem ko je v delovnih okoljih, kot jaz iskreno vidim določene javne zavode ali pa centre za socialno delo, zelo redko opaziti res nek pogum. Občutek imam, da ti tam na nek način ubijejo duha že, ko prideš. Že s tem, da dajo mlade, najmanj izkušene ljudi za nekaj let delat samo na denarne prejemke. Denarni prejemki res niso socialno delo. Vsaj jaz tega ne vidim. Mislim, da si po nekaj letih zelo težko v koraku s socialnim delom. (307.M167–M172)/ Mislim, da njim jemlje pogum to konstantno vmešavanje države v njihovo delo. (308.M173)/ Absolutno premalo upoštevajo stroko in preveč dajo na neke zapisnike. Razumem, da so nujno potrebni, ampak na centru za socialno delo bi moralo prednost imeti socialno delo, ne dolžina zapisnika. (309.M174+M175)/ Niso vse socialne delavke na centru za socialno delo take, niti nismo vse delavke v nevladnih organizacijah supermoralne, moralno pogumne. Sistem dela na centru za socialno delo je tudi nekaj, s čimer se morajo te delavke soočati in jim tam zmanjkuje te empatije, sploh če je prisotna odsotnost moralnih vrednot, odsotnost moralnih vrednot strokovnih delavcev. (314.K85–K59)/ Mene ni toliko on na nek način jezil s svojim obnašanjem, bolj so me kolegi in kolegice, oni so strokovne službe. (317.K137–K174)/ Odsotnost moralnega poguma in strah, kaj se bo zgodilo, če ga bodo ustavljali. (316.K162)/ Če si malo na meji, ali bi bil moralno pogumen ali ne, in če nimaš podpore, je težko, če nisi sam tak, da boš šel naprej. (318.K177)/ Ker v primeru, po moje, če podpore tima nimaš pri takih dejanjih ali pa aktivnostih, se veliko težje odločiš za te stvari. (324.A315)/*

Kakšno pa je **delovno okolje, ki je moralnemu pogumu prijazno**? Delovno okolje, ki je moralnemu pogumu prijazno, naj bi imelo zadostna finančna sredstva in naj bi ti najprej omogočalo pogoje za delo, čas za kakovostno delo, minimalno birokratizacije, več socialnega dela, učenje, dodatna izobraževanja, ki bi ti dala novo širino, in dober tim. Tim, ki bi bil podporen, ki bi ti dvigoval moralni pogum in kjer bi bil glavni moto medsebojno opogumljanje. V takih timih v večjih organizacijah, institucijah in društvih bi bilo lažje sodelovanje in soustvarjanje z drugimi institucijami in strokovnjaki. Izredno pomembno je, da ti delovno okolje omogoči, da ne pričakuješ kritike za moralno pogumno dejanje. To bi bilo okolje, kjer

bi debatiranje, razmišljanje in soustvarjanje bili neki ključni pogoji za moralno pogumna dejanja.

Sogovorniki so pojasnili: */Ampak je lepo, prideš v službo in rečeš: »A veš, kaj se je meni včeraj zgodilo?« In poveš situacijo in imaš podporo tima. Tako se ravna – več isto mislečih bi nas moglo, to mi zelo dviga moralni pogum. (346.K236+K237)/ Če bi pa šla na širše, bi si pa želela malo več soustvarjanja in sodelovanja z institucijami, kar tudi skozi ponavljam. (350.K268)/ Ena je ta, da so sodelavci, tim (ekipa), da je OK, da imamo neko varianto čiščenja, da predebatiraš, da potarnaš, da razmišljaš. (357.D213)/ Generalno gledano, kar se tiče organizacije, se mi zdi, da bi bilo dobro, da se lahko gremo čim več socialnega dela, čim manj birokracije. (359.D240)/*

3. STROKOVNA IDENTITETA

Zdi se mi pomembno, da v rezultatih prikažem, kako moji sogovorniki vidijo socialno delo in kako sploh dojemajo svoj poklic.

Socialno delo sogovorniki vidijo kot stroko in kot znanost. Socialno delo vidijo kot pomembno strokovno vejo, ki ti daje smisel, omogoča učinke samega dela socialne delavke. Zdi se jim pomembno, da se socialno delo opredeljuje kot stroka: */Zdi se mi pomembno, da socialno delo vedno znova opredeljujemo kot stroko. (361.M177)/ Vendar pa vseeno mislijo, da je to podcenjena stroka: /Mislim in opažam, da je na žalost podcenjena stroka, saj ljudje pogosto mislijo, da to lahko dela vsak, da znanje ni potrebno. (362.M188)/ Socialno delo vidijo kot znanost: /Seveda je znanost, ker vedno znova iščemo nove rešitve za že nastale situacije. (372.K187)/ Zame je socialno delo skupek znanja, ki izhaja iz zakonodaje, strokovnih ravnanj, teorije, prakse socialnega dela in tudi drugih ved, kot na primer sociologije, psihologije. (363.M119)/*

/Socialno delo je pomoč ljudem pri reševanju problemov na njihov način. (364.V38)/ Socialno delo je soustvarjanje, kjer skupaj s sogovornikom opredelimo problem, raziščemo njegove vire moči, njegovo socialno mrežo in mu pri tem pomagamo: /Uporabnika moramo popeljati skozi labirint, tako da bo lahko živel svoje življenje brez naše pomoči, ki mora biti le začasna. (368.V39)/ Zelo pomembno je, da se odpovemo moči, ki nam ne pripada in da kot socialne delavke ne ponujamo same rešitev. V socialnem delu manjka moralnega poguma: /Opažam odsotnost tega moralnega poguma na področju socialnega dela. (369.K49)/ /Ker če bi bili

moralno pogumni strokovni delavci in delavke, naše uporabnice ne bi potrebovale zagovorništva in spremstva. Potrebujejo pa ga vse več. (370.K74–K75)/

Socialno delo sogovorniki vidijo v povezavi z različnimi koncepti, metodami in drugimi znanji. Povedali so: */Socialno delo je za mene delo z ljudmi in za ljudi, kar pomeni, da oseba, ko se znajde v neki socialni ali kakršni koli stiski, pristopi do strokovnega delavca in mu to svojo težavo zaupa, da lahko skupaj začneta soustvarjati rešitve, ki bi bile za to osebo v tej konkretni situaciji primerne. (374.A13)/ Če zavzameš perspektivo moči in slediš etiki udeležnosti in temu, da so ljudje res eksperti iz izkušenj, takrat res lahko delaš takšno socialno delo, ki je namenjeno njim samim. (376.A17)/ Ko pristopiš na tak način do ljudi, se tudi znebiš tistega občutka birokracije, kateri te na centru ves čas preganja. (377.A18)/ /Mi recimo imamo na centru tiste majhne etične kodekse, imamo tiste velike, ki so prilepljeni. Kot sem rekla, teh stvari si ne zapomniš. Si jih pa pogledaš, jih vidiš, veš, kako je. In te opominjajo na stvari, ki so dejansko res pomembne. Da ti ne postanejo zadeve samoumevne. (383.A226–A228)/ /Ljudje velikokrat potrebujejo samo pogovor, sploh ni pomembna poraba v denarju, saj če bi bila socialna pomoč 500 evrov, bi lahko ljudje lažje plačali položnice; marsikdo bi malo lažje živel, ampak še vedno bi bili revni, še vedno bi bili socialno izključeni. Ni rešitev samo ljudem dati denar in gredo vsak po svoje. Rešitve so neke druge. (386.D86–D88)/*

Poklic socialne delavke Majdi daje občutek ponosa in kredibilnosti: */Jaz sem ponosna na to, nimam nikoli težav s tem, da povem na glas, da sem socialna delavka. (389.M132+M133)/ /Nimam težav s tem, da imajo ljudje predsodke o tem. Je pa res, da ljudje vidijo, da je v očeh marsikoga mogoče lažje kaj doseči, če si socialna delavka. Če se predstaviš samo z imenom in priimkom, pa želiš neke nekaj doseči, je zelo fino, da poveš, da si socialna delavka, ker dobiš neko kredibilnost. Ti jo pripišejo. (390.M134–M136)/ Meni pa, da se vseeno v socialnem delu bolj upošteva striktna zakonodaja kot strokovno ravnanje: /Menim pa, da smo v Sloveniji, kar se tiče strokovnosti v praksi, če izhajam iz dela z Romi, sploh kar se tiče državnega sektorja, na začetku. Menim, da se bolj upošteva zakonodaja kot strokovno ravnanje, če za primer vzamem koristi otroka. (391.M120+M121)/*

Vesna pa je o tem povedala: */Sama rečem, da sem najprej lojalna svoji stroki, potem instituciji in še le potem direktorju. (393.V72)/ Katarina je glede dojemanja poklica pojasnila: /Ne potrebujem tega, da je spoštovan poklic, ker jaz imam neke te indice, o katerih sva prej govorili – ljudje me spoštujejo in bom tako delala še naprej. (395.K124)/*

Sogovorniki menijo, da to ni spoštovan poklic: */Kaj bi bilo, če bi bil to bolj spoštovan poklic ... (396.K209)/ Pomembno je, da se raven spoštovanja dvigne: /Ampak na splošno kot za stroko bi bilo pa zelo dobro, da se ta raven malo dvigne. (397.K215)/*

Ana je povedala nekaj o socialnem delu na centrih za socialno delo: */Smo tisti, ki dajemo denar, o tem odločamo in nas ljudje pogosto poznajo samo po tej vlogi – ko oddajajo vloge za uveljavljanje pravic iz javnih sredstev, potem smo pa tisti drugi. Smo tisti, ki dajemo nekaj drugega, smo tisti, ki nimamo pojma, kako se neke pravice delijo, in te stvari. (399.A25+A26)/ To, da nas ljudje vidijo le kot birokrate, je taka majhna ovira pri tem, da z njimi vzpostavljaš delovni odnos, ker pri nas so pogosto neprostoVOLjni uporabniki, še posebej, če družino obravnavamo zaradi nasilja ali zlorab ali suma ogroženosti. Takrat se vsi postavijo v obrambo. Jaz zmeraj povem ljudem, da je naš prvotni namen, da njim pomagamo, da jih okrepimo, ne pa, da jim jemljemo otroke. (400.A29–A31)/*

Strokovna in osebna raven se prepletata: */Ko si enkrat socialni delavec, imaš določena stališča, določena prepričanja, mnenja, ki jih tako profesionalno pridobiš, pa jim slediš tudi osebno. (401.A77)/ /Mogoče se na neki točki tudi ponotranjijo te stvari pri socialnem delavcu. Ker zagotovo potem vplivajo tudi na osebno doživljanje. (405.A232+A233)/ /Opažam, da pri našem delu tukaj, da če človek ni miren oziroma če nima urejenih stvari v zasebnem življenju, zelo težko funkcionira, tudi pri delu z ljudmi. (407.D59)/ Socialno delo sogovorniki vidijo kot način življenja: /Tako da socialno delo je nek način življenja zame. (403.A82)/*

Menijo da je socialno delo kot stroka v upadanju: */Najprej smo tu za ljudi, na prvem mestu je odnos do uporabnikov, drugo pa je sodelovanje med nami. Se mi zdi, da na obeh področjih izgubljam. Na žalost. (408.D75–D77)/ /Mislim, da v vsem tem procesu ni več etike. Da se je socialno delo nekam izgubilo. Nekaj se še spomnim iz faksa, ko se je socialno delo začelo: temelj socialnega dela je bilo absolutno in izključno samo delo z ljudmi oziroma človek je bil na prvem mestu. Zdaj pa se mi zdi, da je vedno manj dela. Centri so absolutno preobremenjeni, nevladniki tudi že pokamo po šivih, vsaj v naši organizaciji vidim, da smo preobremenjeni. (409.D89–D93). Izrednega pomena je zagovorništvo: /Jaz se vedno bolj zavedam, da to naše delo nevladnega sektorja bi tudi moralo biti delo vladnega. Enostavno, da smo mi zagovorniki teh ljudi. Mi smo tisti, ki smo njihovi zagovorniki, ker smo mi še edini, ki smo jim ostali. (410.D143–D144+D148)/*

Raziskovala sem tudi povezavo **moralnega poguma in etike**.

Sogovorniki so etiko opredelili kot osnovni okvir, kjer se socialna delavka mora gibati v odnosu do drugih: */Etika socialnega dela je zame en tak res osnovni okvir, kjer se socialni delavec mora gibati v odnosu do drugih. (430.A222)/* */Etična načela so osnova, da je potem sploh morala v igri. (431.D107)/* */Brez ponotranjenih etičnih načel je težko reči, da je človek moralen. (432.D108)/* */Če se človek drži vsake točke etičnega kodeksa, če bi se res človek tega držal pri svojem delu, bi težko rekli, da ta človek ni moralno pogumen, ali pa, da ni moralen, in verjetno obratno. (434.D119)/*

Moralni pogum je tesno povezan z etiko, etičnimi načeli: */To je nujno povezano, če tega nimaš, ne moreš moralno pogumno delovati. (426.K140)/* */Ampak to moraš delati, nič ne pomaga, če se to naučiš na pamet. (425.K139)/* Etika socialnega dela je povezana z etiko življenja.

Etična načela so osnova za moralnost in za to, da je človek sploh lahko moralno pogumen. To je nujno, ker brez tega ne moremo moralno pogumno delovati. Dolžnost socialnih delavk je, da delujemo, ravnamo in se odločamo na podlagi etičnih načel, etike socialnega dela, da se držimo dveh kodeksov, ki nas zavezujeta. Etična načela omogočajo odločanje in moralno pogumna dejanja v nekem prepletanju vrednot, zakonodaje in tudi notranjega občutka.

Sogovorniki so povedali: */Etičnost je osnova ravnanja. (417.V28)/* */Etika in morala sta tesno prepleteni, verjamem, da enega brez drugega ni. (418.V29)/* */Imam znanje, zaposlitev, izkušnje, dolžna sem delovati v skladu z etičnimi načeli in se držati kodeksa. (419.V31)/* */Največ vpliva na to ima človek sam, lahko pa s svojim zgledom vplivaš tudi na mogoče malo bolj neodločne posameznike, da se bolj opogumijo in ravnajo v skladu s svojimi moralnimi vrednotami, načeli. (420.V77)/* */Ravnaš v skladu s tem in v skladu z vrednotami, z zakonodajo, pa tudi z nekim svojim notranjim kompasom. (413.M94)/* */Recimo, da spoštuje neka določena načela. (414.M124)/* */Da razumeš in sprejmeš človekove življenjske izkušnje, to se mi zdi eno izmed pomembnejših načel. Po eni strani potrebe, po drugi strani pa življenjske izkušnje. (415.M123+M124)/* */Če ne upoštevamo etike in kodeksa etičnih načel, mislim, da ne bi smeli delati na področju socialnega varstva. (416.V27)/*

Kako pa je **moralni pogum povezan z različnimi koncepti, metodami in teorijami socialnega dela**? Moji sogovorniki menijo, da so različne metode, koncepti, pristopi in druga znanja povezani z moralnim pogumom: */Zdi se mi, da vse te stvari, ki sva jih prej omenili, te socialnodelavske metode in tehnike, v bistvu zelo. (450.A332)/* V povezavi z moralnim pogumom jim največ pomaga koncept etike udeležенosti, ki jim omogoča, da se odpovejo moči, ki jim ne pripada, to je moči, da posredujejo resnico. Pomagajo jim koncepti krepitve moči,

delovnega odnosa, instrumentalne definicije problema, individualnega delovnega projekta pomoči. Najpomembnejši in s konceptom moralnega poguma najbolj povezan je koncept zagovorništva.

Moralni pogum sogovornikov se manjša z neuporabljanjem znanj v praksi: */Jaz lahko na naših usposabljanjih zelo veliko stvari povem, ampak nič ne pomaga, če tega v praksi ne vidijo. Mislim nič, mogoče kanček pomaga – ta teorija je tako zelo »fajn« zadeva, sploh če govoriš iz lastnih izkušenj. Ampak če tega ljudje v praksi nikoli ne vidijo, pa to manj pomaga. (443.K123–K124)/*

Majda je o tem povedala: */Meni pri delu za moralno pogumna dejanja absolutno najbolj pomaga znanje, ki ga imam s področja etično občutljivega socialnega dela, s področja socialnega dela, ki je občutljivo na spol, pa kar mi absolutno pomaga kot nek kompas, so vedno neke univerzalne človekove, otrokove pravice. To se mogoče sliši zelo banalno, pa sploh ni. (438.M147+M148)/*

Katarina pa je pojasnila: */Če bi bili moralno pogumni strokovni delavci in delavke, naše uporabnice ne bi potrebovale zagovorništva in spremstva. Potrebujejo pa ga vse več. (440.K74–K75)/ In tisti, ki delamo na področju socialnega dela, bi morali veliko, vsakodnevno kazati, da rešitve obstajajo, da se splača in da je to dobro zanjo, ker je to njena pravica. (442.K85)/*

Naša znanja, koncepte in pristope moramo vseskozi obnavljati. Moralno pogumno je priznati, da ne vemo vsega in da vseskozi potrebujemo dodatna izobraževanja. */In še vedno novi in novi pristopi prihajajo, zato se je treba vedno izobraževati. (444.K190)/ Ker vseeno obstajajo neke raziskave, ki kažejo, da mogoče neka metoda dela ali pristop pa še izboljša pomoč uporabnikom in uporabnicam na katerem koli področju. (446.K193)/*

MORALNI POGUM IN PREDSDOKI

Z vidika moralnega poguma in predsodkov je pomembno, da si predsodke priznamo in da ne vplivajo na naše delo. Moralno pogumno je, da si predsodke človek prizna.

/Veliko predsodkov imamo in na tem je treba veliko narediti. (468.K104)/ Zavedati se svojih predsodkov in ustrezno ravnati je moralno pogumno, vendar je to tudi strokovno nujno potrebno: /In da je moralno pogumno to, da si jih ti priznaš. (A473.A395)/ Ana je povedala nekaj zelo pomembnega: /Da, čeprav recimo meni ni toliko moralno pogumno, kot mi je

strokovno potrebno. Pomembno je, da se jih zavemo in da se potem pravilno tudi pripraviš in jih zavestno odmisliš. Mogoče bi bil moralni pogum tudi to. Čeprav, tako kot sem rekla, tudi strokovno je to nujno potrebno. (471.A202+A205+A209)/ /In se mi zdi, da z izkušnjami lahko večšaš svoj moralni pogum, ker si tudi manjšaš predsodke, ker spoznavaš ljudi, ker širiš svoja obzorja in znanje, ker sodeluješ z vedno več ljudmi in ti vsak nekaj da. (472.A386)/

3.2 REZULTATI ANKETE

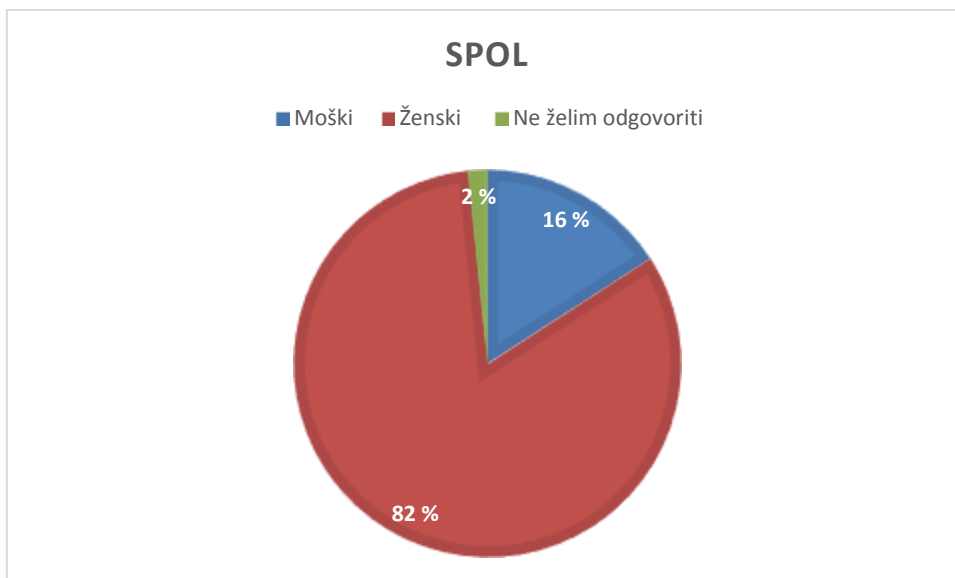
Osnovni podatki o anketi:

- anketa je bila aktivna od 15. 4. do 6. 5. 2015,
- anketo je do konca izpolnilo 126 oseb, kar je tudi vzorec nastalih rezultatov,
- anketa je vsebovala 21 vprašanj in 2 podvprašanji o moralnem pogumu v okviru treh osnovnih tem: osebna opredelitev, institucionalni okvir in strokovna identiteta,
- v okviru treh vprašanj sem preverjala točnost 71 različnih trditev o moralnem pogumu,
- rezultati so predstavljeni od številke 1 do številke 21 v enakem vrstnem redu kot vprašanja v anketi,
- anketa, ki je bila narejena in objavljena prek spletnega programa 1ka.si, je v prilogi 10.4,
- kvalitativna in kvantitativna analiza ankete je v prilogi 10.5, pri čemer analiza sledi vrstnemu redu vprašanj ne glede na vrsto obdelave podatkov.

REZULTATI

1. SPOL

Anketo o moralnem pogumu je izpolnilo 126 anketirancev. 104 anketiranci (82,5 %) so se opredelili kot osebe ženskega spola in 20 anketirancev (15,9 %) kot osebe moškega spola. 2 anketiranca (1,6 %) sta izbrala odgovor ne želim odgovoriti.

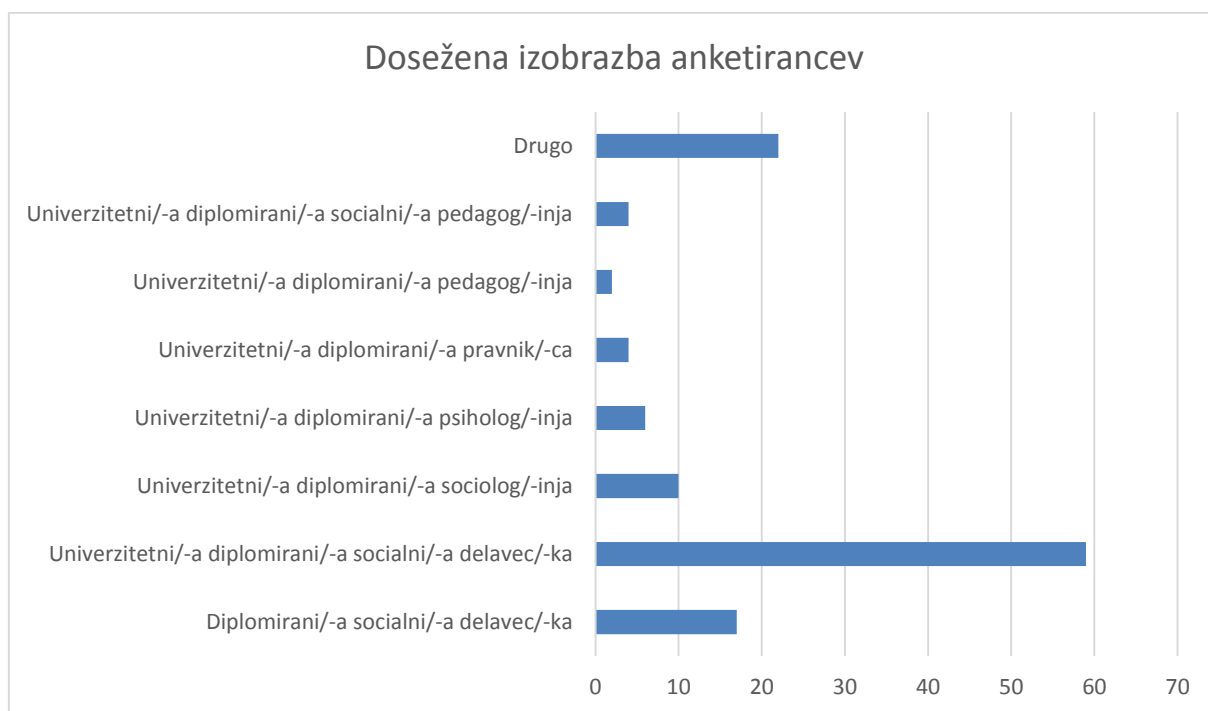


Graf 1: Spol anketirancev

2. DOSEŽENA IZOBRAZBA

Od skupaj 126 anketirancev je 56 anketirancev izbralo izobrazbo univerzitetni diplomirali socialni delavec ali socialna delavka, 17 anketirancev izobrazbo diplomirani socialni delavec ali socialna delavka, 10 anketirancev izobrazbo diplomirani sociolog ali sociologinja, 6 anketirancev izobrazbo univerzitetni diplomirani psiholog ali psihologinja, 4 anketiranci izobrazbo univerzitetni diplomirani pedagog ali pedagoginja in 2 anketiranca izobrazbo univerzitetni diplomirani pedagog ali pedagoginja. 22 anketirancev je izbralo odgovor drugo in so vpisali: magisterij znanosti (3), doktorat (2: SRP), dipl. upravnih ved (2), dipl. upr. org. (2), upravni organizator dela (1), mag. komunikologije (1), IV. stopnja: pravnica, VPŠ MB (1), prof. def. MVO in dom. ped. (1), soc. oskrbovalec (1), univ. dipl. varstvoslovka (1), univ. dipl. ekonomistka (1), univ. dipl. logistik (1). 6 anketirancev ni vpisalo izobrazbe.

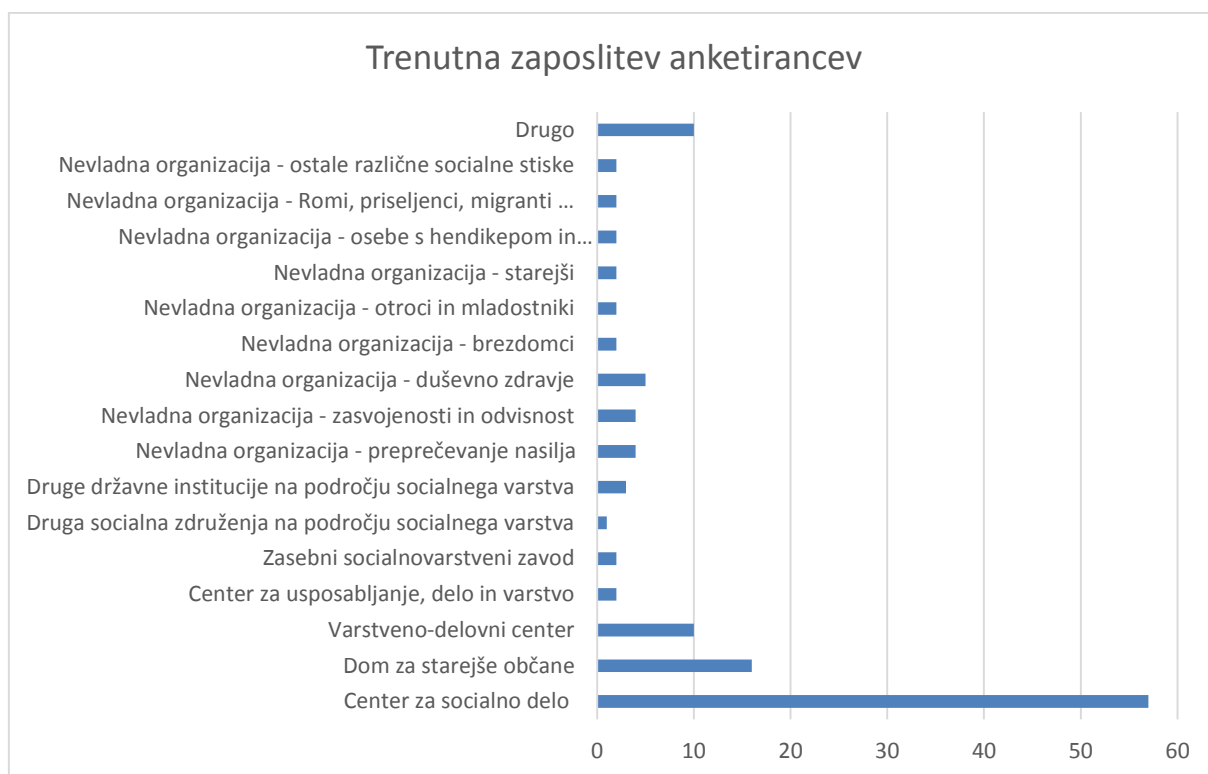
Iz grafa 2 je razvidno, da je največ anketirancev po poklicu socialnih delavcev ali socialnih delavk, in sicer kar 76 (60,3 %). Vidimo pa, da na področju socialnega varstva delajo in so zaposleni tudi drugi poklici, kot so: psihologi, pedagogi, pravniki, komunikologi, profesorji, organizatorji dela, ekonomisti, logistiki, varstvoslovci.



Graf 2: Dosežena izobrazba anketirancev

3. TRENUTNA ZAPOSLOITEV

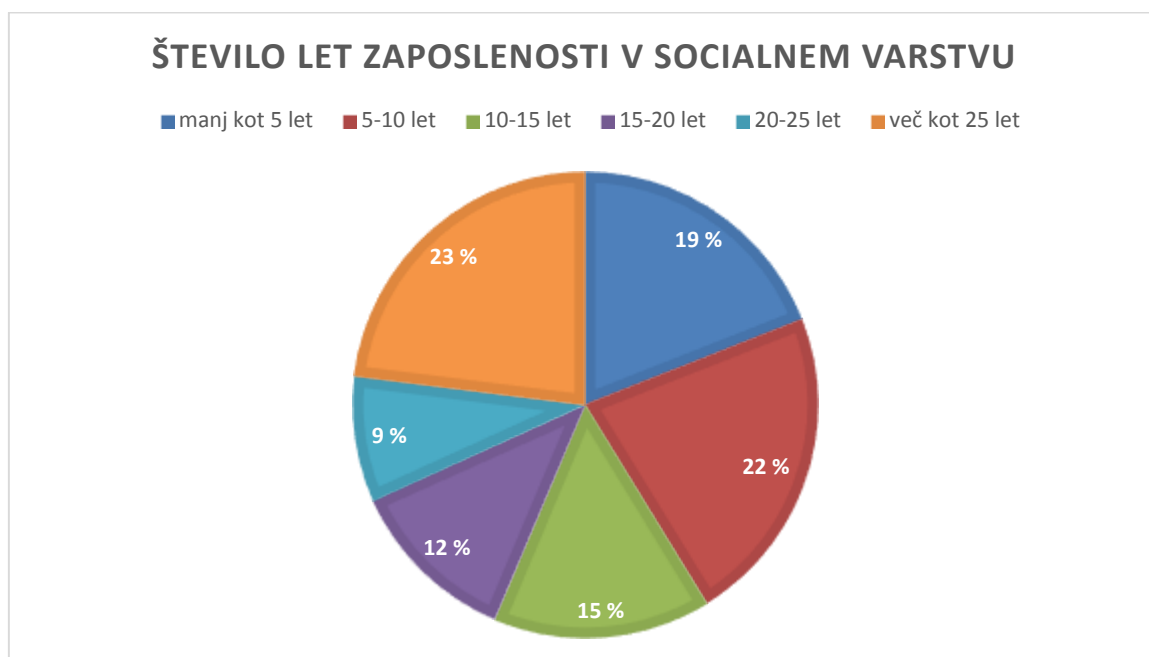
Iz grafa 3 je razvidno, da so anketiranci zaposleni v vladnem in nevladnem sektorju. Največ jih je zaposlenih v centrih za socialno delo, in sicer 57 (45,2 %), 25 (21,6 %) anketirancev je zaposlenih v nevladnih organizacijah na različnih področjih delovanja, ki so opredeljena v Resoluciji o nacionalnem programu socialnega varstva (Uradni list RS, št. 39/2013, z dne 6. 5. 2015, točka 3.2: Mreže javne službe na področju socialnovarstvenih programov), 16 anketirancev (12,7 %) v domovih za stare, 10 anketirancev (7,8 %) v varstveno-delovnih centrih, 2 anketiranca (1,6 %) v zasebnem socialnem zavodu in 4 (3,2 %) anketiranci v drugih državnih institucijah ali združenjih na področju socialnega varstva. 10 anketirancev (7,8 %), ki so izbrali možnost drugo, je vpisalo, da: so upokojeni (3), delajo v zaposlitvenem centru (1), delajo v strokovnem združenju (1), so s. p. (1) delajo v centru poklicne in zaposlitvene rehabilitacije (1), so družinski pomočnik (1), 1 oseba pa ni odgovorila. Treh kategorij, in sicer NVO za področje psihosocialne podpore in pomoči, CUV in CUDV, anketiranci niso izbrali.



Graf 3: Trenutna zaposlitev anketirancev

4. ŠTEVILO LET DELA NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA

Anketiranci so na področju socialnega varstva zaposleni od manj kot 5 let do več kot 25 let. Odstotek zaposlenosti po številu let je razviden iz grafa 4.



Graf 4: Število let zaposlenosti v socialnem varstvu

5. MORALNI POGUM

Anketiranci so pri vprašanju, kaj je za njih moralni pogum, navedli različne stvari. V nadaljevanju predstavljam pridobljene rezultate.

Moralni pogum je borba: */Boriti se za svoje in uporabnikove vrednote in prepričanja. (4.E)/*

Moralni pogum je delovanje v skladu s tem, kaj je prav. Moralni pogum je delovanje kljub strahu, ki ga čutimo, ali posledicam, ki bi jih moralno pogumna dejanja lahko bila deležna: */Da narediš tisto, kar je prav, v skladu s svojim znanjem, prepričanjem, vestjo. (11.E)/ /Da se nečesa lotiš, tudi če te je strah. (13.E)/ /Da se zaradi svojih moralnih načel upaš zoperstaviti trenutnim pritiskom v dani situaciji, ki te silijo v nemoralna dejanja, čeprav predvidevaš, da si za svojo izbiro lahko neugodno sankcioniran. (17.E)/* Moralni pogum je delovanje v smeri zagovarjanja, in da se postavimo na stran tistega, ki se sam zase ne more postaviti. S tem opozarjamo na krivična dogajanja ter zagovarjamo svoje in sogovornikovo stališče kljub strahu, posledicam ali različnim pritiskom. V tem smo dosledni pri naših in sogovornikovih vrednotah. Anketiranci so še dodali: */Da se postavimo na stran tistega in zagovarjamo, kar menimo, da je prav, pravično, pošteno, da opozarjamo na to, kar se dogaja v družbi, da znamo videti globalno, da ne nasedamo medijem, da imamo svoje stališče o stvareh. (28.E)/ /Delovati skladno s svojimi moralnimi načeli kljub pritiskom od zunaj. (30.E)/ /Kljub oviram, tveganju in strahu, ki ga ob tem morebiti čutiš, opraviš nekaj, kar misliš, da ustreza tvojim moralnim normam. (46.E)/ /Moralni pogum pomeni narediti nekaj, kar v začetku ni nujno skladno z veljavnimi normami, sta pa osnovni namen in cilj delovanje v korist uporabnikom. (54.E)/ /Pogum je, da kljub posmehu in izločanju iz okolja naprej pomagaš ljudem z drugačnimi potrebami. (83.E)/ /Spopasti se s problemom kljub pomislekom okolice. (101.E)/ /Stati za svojimi vrednotami ne glede na negativne posledice. (104.E)/ /To, da ljudje opozorijo na pomanjkljivosti sistema in niso tiho. (106.E)/*

Moralni pogum je drznost: */Drznost v smer, kamor je treba pogledati, pa večina noče. (32.E)/*

Moralni pogum je iskrenost: */Da človek ne laže sam sebi, tudi če je v veliki stiski. (6.E)/*

Moralni pogum je izražanje svojih moralnih prepričanj: */Moralni pogum je pogum, ki izraža tvoja moralna prepričanja, ki jih izraziš tudi pred drugimi ljudmi. (59.E)/ /Povedati na glas, kar je prav. (96.E)/*

Moralni pogum je moč, da storimo, kar je prav, in da za ta dejanja iščemo moč, da lahko ravnamo prav: */Moralni pogum je iskanje moči za to, kako storiti tisto, kar vemo, da bi bilo prav. (60.E)/*

Moralni pogum je povezan z moralo: */ Vsekakor je povezan z moralo, ki je tudi v socialnem delu ni veliko. (118.E)/*

Moralni pogum je, ko oseba deluje in ravna po etičnih in moralnih načelih: */Da deluješ po etičnih in moralnih načelih. (8.E)/ /Da narediš pravo stvar, kljub temu da tvegaš neprijetnost, kakšno zasmehovanje ... (9.E)/ /Moralni pogum zame predstavlja sledenje nekaterim načelom, ki niso nujno družbena, vendar del našega osebnega prepričanja in vrednot – dimenzija poguma pa nastopi takrat, ko zagovarjaš ta stališča, ne glede na to, kakšno mnenje ima o tem okolica. (58.E)/*

Moralni pogum je odgovornost do sebe, do strokovnega ravnanja in zagovarjanja stališča: */ Moralna odgovornost je, da si nekaj upaš oziroma da se lotiš tudi navidezno nemogočih nalog. (52.E)/ /Odgovornost do samega sebe. (73.E)/ /Odgovornost, da zagovarjaš svoje stališče. (74.E)/*

Moralni pogum je odločanje, odločanje za strokovno ravnanje v skladu z etičnimi načeli in normami. Anketiranci so navedli, da je moralni pogum: */Da se odločiš za strokovno ravnanje, kjer ocenjuješ, da ni nujno, da bo izid nujno ugoden za uporabnika. (15.E)/ /Odločati se odgovorno v skladu z etičnimi načeli in normami, ki zagovarjajo človekove pravice, enakost, čeprav to včasih pomeni kršitev zakona in splošno sprejete morale. (76.E)/ /Odločati se po etičnih kriterijih. (77.E)/ /Odločno sprejemanje odločitev. (78.E)/ /Pogum, da v skladu z zakonodajo in strokovnim znanjem znaš oceniti, kakšna odločitev je v danem trenutku najkoristnejša za subjekt, ki je udeležen v postopku ali storitvi, in si v skladu s svojo notranjo držo sposoben za svojo odločitvijo, ki je argumentirana, tudi stati, in to kljub takšnim in drugačnim pritiskom. (89.E)/*

Moralni pogum je ohranjanje načelnosti in strokovne drže kljub nezaželenim ravnanjem okolice, kjer zanemarijo svojo strokovnost. Anketiranci so navedli, da je moralni pogum: */Načelnost, ohranjanje strokovne drže kljub poskusom zanemarjanja znanstvenoteoretičnega in praktičnega v borbi za oder in lastne stolčke. (63.E)/*

Moralni pogum so osebne karakteristike in moč posameznika. Anketiranci so pojasnili, kaj je zanje moralni pogum: */Je moč posameznika, da sledi svojim vrednotam, jih živi ter z vzgledom*

in konstruktivnimi akcijami soprispeva k udejanjanju le-teh v svojem življenju in tudi širše v družbi. (40.E)/ /Je močan občutek za pravičnost, ki se izraža na način, da oseba, ki to lastnost ima, jo izrazi ne glede na morebitne posledice (nerazumevanje s strani okolice). (41.E)/ /Ko črpamo nadmoč iz predanosti svojemu poslanstvu in si priznamo, da smo tudi kdaj nemočni v plavanju proti toku. (47.E)/

Moralni pogum je pogum: /Je pogum, kjer posameznik sledi lastnim vrednotam, premaga strah in naredi nekaj več za dobrobit ljudi. (42.E)/ /Moralni pogum je po mojem mnenju pogum, ki ne zajema osebnih koristi posameznika, ampak se opira na dobrobit vseh vključenih (v posameznem primeru, situaciji). (53.E)/

Moralni pogum je moralno in etično ravnanje: /Moralni pogum si predstavljam kot moč za ravnanje po načelih notranjega glasu, to je vesti, ne glede na mnenje okolice. (57.E)/ /Moralno in etično ravnanje ter zoperstavljanje se nemoralni in slabemu ravnanju. (61.E)/ /Ravnanje v skladu z lastnimi moralnimi načeli, ki so v skladu s splošno veljavnimi družbenimi normami in pravili. (96.E)/ /Ravnati v skladu z moralnimi in etičnimi načeli tudi takrat, kadar so v nasprotju s politiko ustanove, države ali splošno sprejetimi normam, in potencialno tvegati svojo kariero in ugled. (99.E)/

Moralni pogum je sposobnost: /Sposobnost (moč), da izpostaviš moralno neoporečno stališče o nečem in si prizadevaš, da pritegneš tudi drugače misleče (ti običajno predstavljajo večino); šikaniranje te ne ustavi. (102.E)/

Moralni pogum je, da javno spregovorimo: /Če smo pripravljeni javno spregovoriti, delovati ali zastopati pravice soljudi ali svoje lastne pravice. (5.E)/

Moralni pogum je trdnost v strokovnosti, v tem, da ostanemo strokovni in predvsem etični ne glede na pritiske neprofesionalnih standardov: /Tole: da se profesionalni standardi ne podreajo pritisku neprofesionalnih standardov. (108.E)/

Moralni pogum je tveganje: /Tveganje in pripravljenost slediti resnici v stroki, osebno, poklicno. (109.E)/

Moralni pogum je ukrepanje: /Pogum, da ukrepamo po svojih moralnih načelih. (88.E)/

Moralni pogum je, da si upamo zagovarjati svoje odločitve, da si upamo biti človek in narediti nekaj več, kot nam narekuje morala. Moralni pogum je, da si upamo prevzeti odgovornost, pobudo v situacijah, kjer si drugi ne upajo, in da o njih spregovorimo, ukrepamo in opozorimo

na krivice ter delujemo v dobro ljudi. Anketiranci so navedli, da je zanje moralni pogum: */Da si upam zagovarjati svoje odločitve, ki so v korist stranki, ki ima težave, da si upam izpostaviti se za pravice sebe in drugih. (18.E)/ /Da si upaš biti človek in ne birokrat v dani delovni situaciji. (20.E)/ /Da si upaš nekaj več kot govori morala, a vedno prevzameš odgovornost za to. (21.E)/ /Da si upaš povedati na glas in pristojnim organom oziroma osebam, ko kršijo moralo, etiko. (22.E)/ /Da v kritičnih situacijah prevzameš pobudo, ko je nihče drug ne – na primer, da koga rešiš, da pokličeš policijo, da ukrepaš. (27.E)/ /Upati si spregovoriti, pokazati z dejanji na nepravilnosti, krivice, korupcijo, pristranost. (112.E)/*

Moralni pogum je ustvarjanje: */Da si ustvariš svoj svetovni nazor in ga znaš živeti in zagovarjati. (24.E)/*

Moralni pogum je večplastni pojem, ki so ga anketiranci opisali na naslednji način: */V prvi vrsti gre za spoštovanje osnovnih, temeljnih vrednot, ki ga ima strokovni delavec kot človek, v nadaljevanje pa za prepletanje le-tega z vrednotami, ki jih ima človek na delovnem področju. Socialni delavci smo kontinuirano, vsak delovni dan izpostavljeni, soočeni z izzivom, kako slediti temu. Vrednote v nadaljevanju takoj povezujem z moralnim pogumom, ki iz tega izhaja. Ljudje smo pogumni na zelo različne načine, diferencirano na moške in ženske. Biti moralno pogumen je zame povezano z osebnostno držo v različnih vsebinah: športu, partnerstvu, starševstvu, prijateljstvu, delovnih odnosih itd. Biti moralno pogumen pomeni zame slediti svojim moralnim načelom, jim biti zvest in jih zastopati v vseh omenjenih interakcijah. (50.E)/*

Moralni pogum je vera vase: */To je po mojem mnenju vera v samega sebe, v svoje sposobnosti in vrednote, na podlagi katerih zagovarjaš le to oziroma deluješ v smeri cilja. (105.E)/*

Moralni pogum je povezan z vrednotami: */Biti pogumen, da se držiš moralnih vrednot. (1.E)/ /Biti zvest svojim vrednotam in jih zagovarjati. (3.E)/ /Vrednota, ki naj bi jo premogel imeti vsak, ki opravlja delo z ljudmi za dobro ljudi. (115.E)/*

Moralni pogum je vrlina, da se upremo zlu in zlorabam ter da jasno in glasno povemo, kar menimo, da je prav: */Je vrlina in moč nesebično upreti se zlu in zlorabam. (44.E)/ /Vrlina, da upaš jasno in glasno (tudi javno) povedati tisto, kar meniš, da je prav. (116.E)/ /Vrlina, ki jo imaš ali pa nimaš. (117.E)/*

Moralni pogum je vztrajanje: */Pogum, da vztrajaš na principih in načelih, v katere verjameš, in ne da bi pri tem koga prizadel, onemogočil. (81.E)/*

Moralni pogum je zagovarjanje in v povezavi s tem zagovorništvo in zastopanje. Anketiranci so navedli: */Moralno pogumna je oseba, ki v poplavi nemoralnih dejanj pogumno zagovarja in udejanja sebi lastna moralna dejanja ne glede na posledice. (62.E)/ /Pogum zagovarjati določena etična, moralna načela. (86.E)/ /Pokončno zagovarjati svoja stališča/norme in jim slediti kljub odporu okolja. (92.E)/ /Zagovarjati svoje moralne norme in prepričanja, kljub temu da je v družbi moderno nekaj drugega. (119.E)/*

Moralni pogum je jasno zastopanje stališč in vrednot pri delovanju v dobro ljudi: */Jasno zastopanje strokovnih stališč v skladu s splošno sprejetimi družbenimi vrednotami in principi socialnega dela. (38.E)/ /Javno zastopati in udejanjati humane in pravične vrednote ter nasprotovati nepravičnosti in človeški pokvarjenosti. (39.E)/*

Moralni pogum je zavzemanje za človekove pravice in temeljne svoboščine. To je zavzemanje za stališča, lastne vrednote, ki jih izpostavimo in se za njih borimo v skladu z našo etično držo: */Je vztrajno, pogumno in zavzeto zavzemanje za človekove pravice in temeljne svoboščine. Je etična drža tako v zasebnem in poklicnem življenju. (45.E)/ /Moralni pogum pomeni zavzemati svoje stališče in tisto, v kar verjameš, ne glede na to, ali boš uspešen, ali pripadaš s tem večini in ali to drugi popolnoma sprejemajo. Da stojiš za nečim, kar meniš, da je prav, ne glede na morebitne posledice. Preprosto, da ne postaneš ena izmed ovac samo zato, da ugajaš, temveč misliš s svojo glavo. (55.E)/ /Zavzemanje za lastne vrednote, usklajevanje, sprejemanje drugačnosti. (121.E)/*

Moralni pogum je zvestoba lastnim vrednotam in samemu sebi: */Zvestoba lastnim vrednotam. (122.E)/ /Zvestoba samemu sebi. (123.E)/*

6. MORALNI POGUM V SOCIALNEM VARSTVU

Moralni pogum v socialnem varstvu je brezkompromisna borba, kar pomeni: */brezkompromisno boriti se z mlini na veter, v zadnjem času sploh zaradi nove zakonodaje ZUPJS. (5.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je borba za človekove pravice, borba proti krivicam, nepravilnostim in razlikam: */Boriti se za človekove pravice in biti jasno proti kršenju pravic, proti krivicam, ozaveščati javnost glede pravic in jih opozarjati na krivice, biti pravični in spoštljivi do vseh. (2.F)/ /Pokazati in boriti se za odpravo nepravilnosti, krivic, razlik znotraj*

ali zunaj organizacije – tako z vidika uporabnikov kot z vidika izvajalcev storitev, odločevalcev ali oblikovalcev politik. (80.F)/ Upreti se neoliberalni politiki na področju socialnega varstva, čeprav zaposleni tvega svojo zaposlitev. (104.F)/

Moralni pogum v socialnem varstvu je delovanje v skladu z načeli socialnega varstva in etično držo. Je delovanje, s katerim opozarjamo na različne krivice današnje družbe, zagovarjamo naše sogovornike ter njihove človekove pravice in temeljne svoboščine: */Da opozarjamo na krivičnost današnje družbe, ki je individualistično, tekmovalno, egoistično usmerjena, da opozarjamo na neoliberalizem in njegove pomanjkljivosti, ki ne vidi človeka. Da smo na strani naših uporabnikov, tistih, ki niso nič krivi za situacijo in so iz današnje družbe izključeni, marginalizirani, nevidni. Stroka socialnega dela in strokovni delavci moramo biti na strani teh ljudi, naših uporabnikov, in jih zagovarjati, jim pomagati priskrbeti tiste stvari, ki jih za življenje nujno potrebujejo. (9.F)/ /Da uporabnikom ne rečeš zgolj tako je, tako je sistem izračunal, tako pravi zakon ... iščeš rešitve zanje, skušaš pogledati čez planke in nikakor slepo ne verjameš navodilom, si radoveden, preizkušaš meje ... (23.F)/ /Delovati skladno z načeli socialnega varstva kljub pritiskom od zunaj. (32.F)/ /Gre za dejanje, ki ga posameznik stori pri sistemskih spremembah, na primer pri spremembah zakonodaje na področju socialnega varstva, ki so ključne. (40.F)/ /Je etična drža delavca na področju socialnega varstva ter zavzemanje za človekove pravice in temeljne svoboščine. Je temeljni pogoj za kakovostno strokovno delo z uporabniki socialnega varstva. (44.F)/ /Moč, sposobnost argumentirano zagovarjati temeljne človekove pravice. (51.F)/ /Narediti nekaj, kar je v skladu z moralo, ne glede na posledice. (56.F)/ /Narediti več pozitivnega kot opredeljuje katalog dela ali zakon, da pomaga ljudem v stiski. (57.F)/ /Pogum za uvajanje sprememb in izboljšav v socialnem varstvu. (77.F)/ /Pomoč ljudem v skladu z etičnimi, moralnimi normami, kar lahko vključuje tudi kljubovanje drugim akterjem, institucijam, zakoreninjenim družbenim normam, stereotipom. (82.F)/ /Pristop do strank, vodenje razgovorov, reševanje primerov – ne samo skladno z veljavno zakonodajo, ampak tudi skladno z moralnimi normami ter pravili o etiki in morali na področju socialnega varstva. (86.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je iskanje moči, da storimo to, kar vemo, da bi morali storiti – storiti to, kar je etično, moralno in strokovno prav: */Iskanje moči za to, kako storiti tisto, kar vemo, da bi. (42.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je iskrenost: */Da človek ne laže sam sebi, tudi če je v veliki stiski. Da si sam iskreno prizna, ali je žrtev svoje nezavidljive situacije, in pomisli tudi na odgovornost pri sebi. (7.F)/ /Si iskren do sebe in uporabnikov. (91.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je povezan s koncepti, kot so: */Zagovorništvo, mediacija, opolnomočenje. (113.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu daje možnost za spremembe: */Brez njega uporabniki oziroma upravičenci nimajo možnosti za spremembe. (3.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je povezan z načeli: */Etična in moralna načela pri delu z uporabniki. (36.F)/ /Etični kodeks. (38.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je obvezen: */Nujen. (63.F)/ /Obvezen. (64.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je odgovornost in prevzemanje odgovornosti za dejanja, odločitve in to, da zagovarjamo strokovno stališče: */Biti pogumen in prevzemati odgovornost za odločitve, ki so v skladu z etiko dela in za dobro uporabnika, čeprav se na ta način morda kdaj premikajo meje institucije in sistema, v katerem delujemo. (1.F)/ /Da se ne pustimo izsiljevati, ustrahovati in da prevzamemo odgovornosti za vsa opravljena dejanja. (11.F)/ /Odgovornost, da zagovarjaš svoje strokovno stališče. (65.F)/ /Prevzeti odgovornost za svoja dejanja. (85.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je odločanje: */Odločati in delovati v namen zagotavljanja največje koristi za uporabnika. (66.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je opozarjanje: */Delati etično, imeti velike moralne vrline pri delu na socialnem področju, opozarjati na krivice v socialnem varstvu. (27.F)/ /Povem, opozarjam na kršenja morale na področju socialnega varstva. (84.F)/ /Težko, na primer, da ukrepaš v primerih, ko vidiš neenakosti, da to sporočiš pristojnim organom (CSD, policija, šola). (100.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je povezan z osebnimi dejavniki človeka. Pomembno je: */Da ostaneš najprej človek, nato birokrat. (10.F)/ /A si do ljudi oziroma svojih strank predvsem človek, ki jim želiš pomagati v njihovih stiskah ne glede na zakonske predpise ali pravila. (13.F)/ /Dati prednost človeku pred administrativnostmi, birokratskim formalizmom. (26.F)/ /Osebna drža in spodobnost za prejemanje odločitev v poklicu. (69.F)/ /Osebna iniciativa, da*

naredimo moralno zase in za uporabnike. (70.F)/ /Usklajevanje strokovnih in osebnih vsebin, uporaba zdrave pameti. (105.F)/

Moralni pogum v socialnem varstvu je pogum, da se soočamo s krivicami, da gremo naprej ter da delujemo in zastopamo višje vrednote: */Pogum soočiti se, iti naprej, delovati na zanemarjenih, zapostavljenih, bolečih področjih strokovno. (74.F)/ /Pogum storiti nekaj, kar morda ne sodi v okvirje neke institucije, in nositi posledice (dobre ali slabe). Gre za pogum zastopanja višjih vrednot. (75.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je postopanje v okviru zakona s spretno komunikacijo: */Odločno postopanje v okviru zakona, spretna komunikacija. (67.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je potrpežljivost: */Da si pri delu potrpežljiv. (14.F)/*

Moralnega poguma v socialnem varstvu primanjkuje in je na nizki stopnji. Anketiranci so navedli, da moralnega poguma v socialnem varstvu: */Zelo primanjkuje. (39.F)/ /Je na zelo nizki stopnji. Socialne delavce se je po mojem mnenju v preteklosti učilo, da se zaupa drugim institucijam (sodiščem, policiji itd.), in tako nekateri še vedno funkcionirajo. Le tisti z večletnimi delovnimi in življenjskimi izkušnjami znajo zagovarjati socialno delo v tistem pravem pomenu in pokazati zrcalo tistim, ki imajo v sistemu drugačno nalogo. Hkrati pa tudi znajo oceniti, kaj je zakonito in kaj ne. (46.F)/ /Mislim, da na področju socialnega varstva primanjkuje moralnega poguma. Vsi vemo, kaj bi bilo dobro, nihče se pa ne želi izpostaviti. (49.F)/ /Razen izjem, je moralni pogum padel. (89.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je prizadevanje za človeku vreden življenjski optimum: */Si prizadevati za človeku vreden življenjski optimum. (92.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je ravnanje v skladu z moralnimi načeli, stroko in kodeksi. Ravnanje kljub strahu, da spremembe ne bodo uspele, in ravnanje v dobro ljudi: */Da se ne ustrašiš groženj strank ter ravnaš v skladu z moralnimi načeli in stroko ter kodeksom etike. (12.F)/ /Pomagati uporabniku pri doseganju opolnomočenja tudi takrat, ko mu močnejši/nadrejeni skušajo postaviti omejitve, ki niso nujne. (81.F)/ /Ravnanje kljub strahu, da ti spremembe ne bodo uspele. (87.F)/ /Ravnanje v dobro ljudi, predvsem ranljivih skupin in posameznikov. (88.F)/ /Sprejeti odločitve. (96.F)/ /To je ravnanje strokovnega delavca v skladu s svojim prepričanjem, seveda na podlagi veljavnih zakonskih predpisov. Pogum, da v določenih situacijah ravnaš drzno in se izpostaviš za pravo stvar. (101.F)/ /Zagovarjati, boriti*

in odločiti se v vseh primerih, ko je to potrebno, zavzemati se za vse vrednote; pogum – odločitev. (112.F)/

Moralni pogum v socialnem varstvu je sledenje etičnemu kodeksu: */Slediti etičnemu kodeksu v sozvočju s svojo etično usmerjenostjo. (93.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je sodelovanje z našimi sogovorniki: */V sodelujočem odnosu s strankami. (107.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je spoštovanje človeka in njegovega dostojanstva: */Spoštovati človeka in njegovo dostojanstvo. (94.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je tveganje, ki ga prevzamemo – ter na podlagi naših vrednot ukrepamo in sprejmemo določeno tveganje: */Da smo v prid vrednotam in za uporabnike pripravljeni sprejeti neko določeno tveganje, kot so na primer zakonska določila, stigma ipd. (25.F)/ /Kot določeno mero tveganja, ki jo prevzamem pri uresničevanju ciljev ali aktivnosti, ki sva jih zastavila z uporabnikom in so njemu v korist. (48.F)/ /Včasih tvegamo in naredimo po človeški plati ter ne čisto tako, kot pravi zakon. (108.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je ukrepanje: */Da ukrepamo, če vemo, da nekdo potrebuje našo pomoč, oziroma izpostavimo tiste, ki nelegitimno koristijo našo pomoč. (22.F)/ /Uvesti ukrep, ki je v korist šibkejšemu, sprejeti odločitev, ki je v korist otroku, kljub nasprotovanju sodelavcev, okolja. (106.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je, da si upamo opozarjati na krivce in pri tem slediti etiki in moralnim načelom, da si upamo videti človeka, si vzeti čas in delovati v dobro ljudi, tudi če to pomeni kršiti zakonsko določilo – če ljudem, ki so v stisk, ni v korist. Anketiranci so navedli, da je moralni pogum: */Da narediš nekaj za človeka, kar ni ravno v skladu z zakonom. (8.F)/ /Da si upamo opozoriti na krivice, ki se dogajajo nam ali drugim, in delujemo v smeri odprave te krivice. Gre tudi za pomoč drugim pri uveljavitvi ali pridobitvi določenih pravic. (16.F)/ /Da si upaš slediti etiki, ne glede na to, da te vsi prepričujejo, da ni možno nič storiti in da so zadeve zavožene. (17.F)/ /Da si upaš v skladu z etiko in svojimi moralnimi načeli. (18.F)/ /Da si upaš videti človeka in si zanj vzeti čas, kot ga terja, ne kot ti nalagajo predpisi. (19.F)/ /Da svoj svetovni nazor preizkušaš – ali je ljudem, ki so v stiski, v korist. Da si upaš kršiti kakšno butasto zakonsko določilo, če vidiš, da ni v skladu z življenjem. (21.F)/ /Živeti z odrinjenimi. (119.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je upor krivicam: */Hm? Je to pogum za upor krivicam zaradi kršenja človekovih pravic in svoboščin ter zaradi različnega sprejemanja uporabnikov socialnega varstva? (41.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je upoštevanje etičnih načel in zakonske podlage, vendar tudi sposobnost, da jih zaobidemo, če niso osebi v korist. Anketiranci so navedli, da je moralni pogum: */Dosledno upoštevanje etičnih načel. (33.F)/ /Upoštevati zakonske podlage in jih biti sposoben zaobiti, ko na prvo mesto postaviš potrebe uporabnika, s katerim izdeliš edinstveni načrt pomoči, slediti v prvi vrsti moči uporabnika ter tej prilagajati razpoložljivo. (103.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je povezan z vrednotami: */Je moč posameznika, da sledi svojim vrednotam, s poudarkom na vrednotah solidarnosti, povezovanja in zagovarjanja teh vrednot tako na področju socialnega varstva kot tudi širše v družbi. (45.F)/ /Pri moralnem pogumu na področju socialnega varstva je v veliki meri prisotna vrednota spoštovanja in potrpežljivosti. (52.F)/ /Vrednota, ki se žali v poskusih, da bi vsak zmogel prevzeti odgovornost svojih dejanj, ne ceni. (110.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je vztrajanje: */Dosledno vztrajanje pri spoštovanju dostojanstva vseh posameznikov. (34.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je zagovarjanje načel socialnega dela, moralnih načel in človeškega dostojanstva. Anketiranci so navedli, da je moralni pogum: */Pogum zagovarjati načela socialnega dela pri delu z uporabniki socialnega dela. (78.F)/ /Postaviti se za svoja moralna načela in na stran šibkejših kljub neugodnim pritiskom. (83.F)/ /Verjetno podobno kot zadnje – da zagovarjaš in deluješ v skladu z načeli socialnega dela (sodelovanje, zastopništvo, zagovorništvo, raznolikost, enakopravnost ipd.). (109.F)/ /Zagovarjati človeško dostojanstvo. (114.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je zastopanje ljudi, stroke in strokovnosti z zastopanjem moralnih in etičnih načel z maksimalno uporabo kompetenc v korist ljudi: */Odločno zastopanje stroke oziroma strokovnosti ne glede na politične, oblastne idr. pritiske – tako pri reševanju sistemskih vprašanj kot pri pomoči posamezniku oziroma družini. (68.F)/ /Pogum zastopati moralna in etična načela tudi takrat, kadar niso v skladu s sprejetim načinom dela v ustanovi ter tudi v odnosu do uporabnika in sodelavcev ter zunanjih sodelavcev. (79.F)/ /Suvereno zastopanje poklica in maksimalna uporaba kompetenc v korist uporabnikov. (98.F)/ /Zastopanje nemočnih in zlorabljenih. (116.F)/*

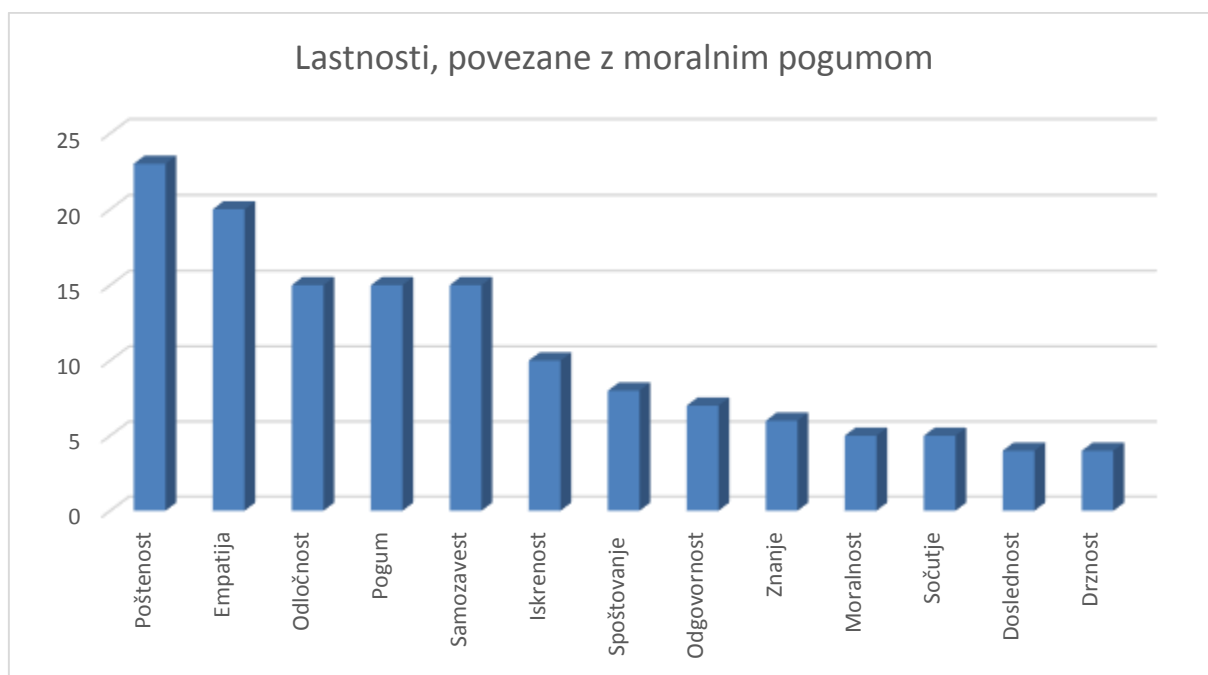
Moralni pogum v socialnem varstvu je zavzemanje za pravice ljudi, načela socialnega dela, pravičnost, enakopravnost, nediskriminacijo. To je zavzemanje za dobrobit vsakega posameznika v družbi ne glede na njegov status, starost ali sposobnosti. To je brezpogojno zavzemanje za v dobro ljudi: */Brez strahu in proaktivno zavzemati se za pravice uporabnikov, kadar so jim kršene ali kadar jih sistem socialnega varstva ne ščiti. (4F)/* */Moralni pogum na področju socialnega varstva je trdno zavzemanje za načela socialnega dela, pravičnosti, enakopravnosti, nediskriminacije ne glede na mnenje večine. Pomeni zagovorništvo šibkejših in izključenih, pomeni neodstopanje od načel ne glede na posledice. (53.F)/* */Moralni pogum na področju socialnega varstva zajema zavzemanje za dobrobit vsakega posameznika v družbi (sicer se sliši zelo splošno, »plastično«, a je mišljeno predvsem v okvirih razumevanja in sprejemanja različnosti). (54.F)/* */Ne glede na politiko in gospodarsko stanje osebna zavzetost za človeka in njegove pravice, ne glede na status ljudi, starost, sposobnosti. (59.F)/* */Zavzemanje za šibkejše – pripravljenost biti tarča posmeha (tudi od sodelavcev), saj to pomeni več dela. (117.F)/*

Moralni pogum v socialnem varstvu je zvestoba lastnim vrednotam ob upoštevanju strokovnih načel in veljavnih predpisov: */Zvestoba lastnim vrednotam ob upoštevanju strokovnih načel in veljavnih predpisov. (118.F)/*

7. MORALNI POGUM IN LASTNOSTI

103 anketiranci (81,7 %) menijo, da je moralni pogum povezan z osebnimi lastnostmi ali značilnostmi človeka, 15 anketirancev (11,9 %) meni, da je mogoče povezan z njimi, in 6 anketirancev (4,8 %) meni, da ni povezan z njimi. 2 anketiranca (1,6 %) sta izbrala možnost ne vem.

Anketiranci, ki so izbrali odgovor da ali mogoče, so odgovorili še na vprašanje, katere lastnosti ali značilnosti naj bi to bile. Največ anketirancev se je strinjalo, da so to: poštenost, empatija, odločnost, pogum, samozavest, iskrenost, spoštovanje, odgovornost, znanje, moralnost, sočutje, doslednost in drznost, kar prikazuje graf 5. Izbrali pa so tudi veliko drugih značilnosti človeka in številne druge lastnosti, za katere menijo, da so povezane z moralnim pogumom – predstavljene so v prilogi 10.5 – tabela 35.



Graf 5: Lastnosti, povezane z moralnim pogumom

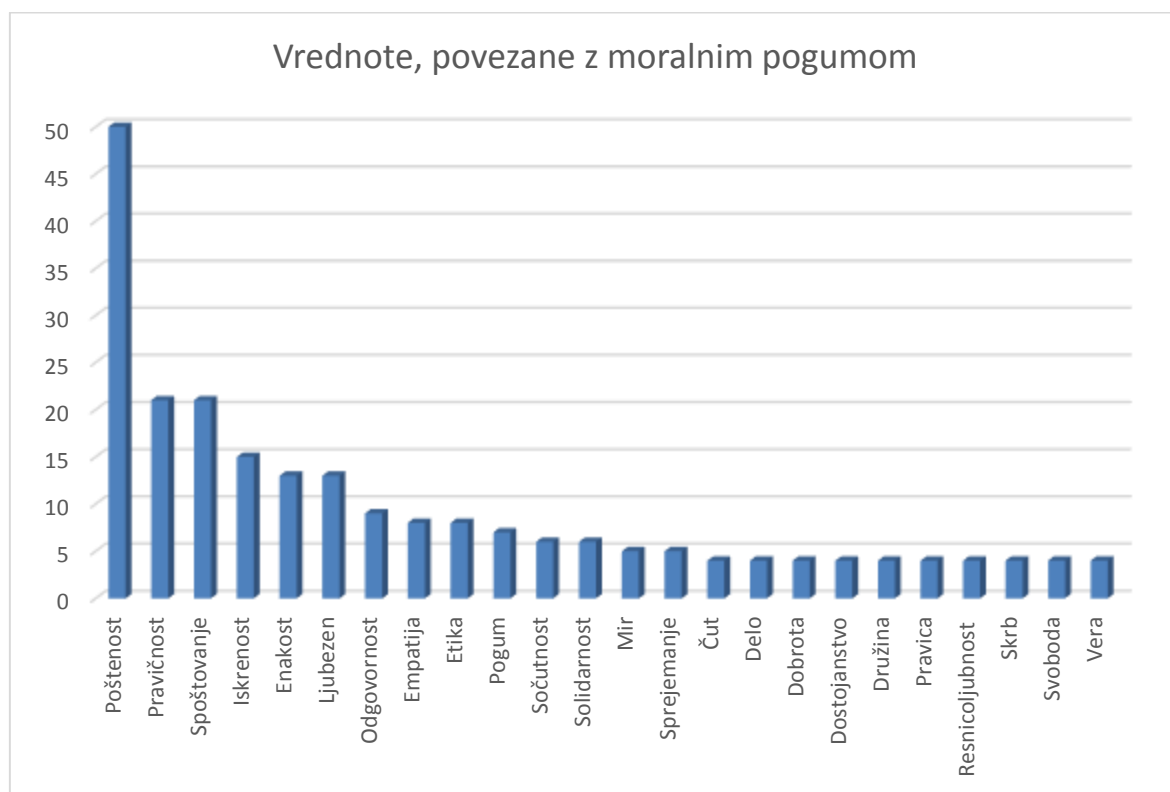
O tej temi so anketiranci zapisali: */Menim, da je moralni pogum povezan z vrednostnim sistemom posameznika in njegovim nazorom. Pogum, vztrajnost, doslednost, empatija, spoštljivost, upoštevanje, drznost – osebno jih ne ocenjujem kot posebne osebnostne lastnosti. So pa v današnjem času redkost in v povezavi s tem posebnost – iskana manjkajoča dodana vrednost strokovnih delavcev, ki pa je vsekakor povezana s tem, da sta etika in morala v vsakdanji praksi grobo izrabljeni. Moralni pogum na področju socialnega varstva ni cenjen. (19.G)/ /Moralni pogum je povezan s strukturo osebnosti in njegovimi lastnostmi, predvsem temperamentom, značajem in njegovimi sposobnostmi. (21.G)/ /Da je stabilna osebnost, da je senzibilen za krivice, nepoštenje, da zna videti globalno. (4.G)/ /Delovana zavest, privzgojene vzgojne kakovosti: biti iskren, opozoriti na nepravilnosti in na povzročeno škodo, občutek za empatijo in druge prisotne vrednote. (5.G)/ /Poštenost, da imaš rad svoj poklic in svoje delo, predvsem pa, da imaš rad ljudi, s katerimi delaš. (46.G)/ /Razvita odgovornost in zmožnost moralnega odločanja (glede na posledice – ne samo to, kaj je določeno z zakoni), pogum za osebno izpostavljanje in tveganje, da te bodo morda obsojali, osebna trdnost, stabilnost, dobro prenašanje stresa; je pa seveda to odvisno tudi od življenjske situacije človeka in njegove ozaveščenosti ter razvite kritičnosti. (64.G)/ / Samozavest, trdnost, pripravljenost na dialog, sprejemanje drugih mnenj, pripravljenost in sposobnost učenja, konstruktivnega dialoga in odprte komunikacije. Skratka, pripravljenost za strokovno rast. (79.G)/ /Z lastnostmi značaja (poštenost, iskrenost itd.), vrednostno lestvico posameznika, čustveno inteligenco,*

intelektualnimi kapacitetami. (100.G)/ /Zaverovanost vase, odločnost, pogum, utemeljenost, močna volja, vizija, poštenost, doslednost, altruizem, neprisotnost strahu. (102.G)/

8. MORALNI POGUM IN VREDNOTE

112 anketirancev (88,9 %) meni, da je moralni pogum povezan s sistemom vrednot človeka, 13 (10,3 %) jih meni, da je mogoče povezan z njim, le 1 (0,8 %) pa meni, da moralni pogum ni povezan z vrednotami.

Anketiranci, ki so izbrali odgovor da ali mogoče, so odgovorili še na vprašanje, katere vrednote naj bi bile povezane z moralnim pogumom. Največ anketirancev se je strinjalo, da so to: poštenost, pravičnost, spoštovanje, iskrenost, enakost, ljubezen, odgovornost, empatija, etika, pogum, sočutnost, solidarnost, mir, sprejemanje, čut, delo, dobrota, dostojanstvo, družina, pravica, resnicoljubnost, skrb, svoboda in vera, kar prikazuje graf 6. Izbrali pa so tudi veliko drugih vrednot, za katere menijo, da so povezane z moralnim pogumom. Seznam teh je v prilogi 10.5 – tabela 38.



Graf 6: Vrednote, povezane z moralnim pogumom

Anketiranci so o tej temi zapisali: */Ljubezen do bližnjega, vedeti, kaj je moje in kaj tvoje, vedeti, do kam in do kod biti vsiljiv z mnenji, dejanji, poznati navade ljudi, običaje. (23.H)/ /Ljubezen do vsakega človeka, pravičnost, poštenost – vsi ljudje smo sicer različni, ampak tudi enakopravni, imamo pravico do osnovnih dobrin, ne glede na to, kdo smo in kje živimo –, solidarnost, nudenje pomoči tistim, ki ne zmorejo v današnji tekmi za preživetje, ko vse postaja boj, kdo bo koga. (24.H)/ /Dom, družina, delo, ljubezen, čustvenost, dobrota, energija, kreativnost, intuicija, odgovornost, poštenost, naklonjenost, modrost, optimizem, prijateljstvo, solidarnost, tveganje, veselje, spoštljivost, zagovarjanje. (6.H)/ /Naklonjenost človeku, osebni mir in zadovoljstvo, širina mišljenja, sposobnost prilagajanja in spreminjanja, empatija, senzibilnost. (29.H)/ /Odločitev za resnico, sposobnost misliti širše, za skupno/javno dobro, altruizem. (34.H)/ /Predvsem s poštenostjo, česar se človek nauči v svoji primarni družini in z moralnimi vrednotami v skupnosti. (78.H)/ /Spoštovanje človečnosti, družine, dobrih medosebnih odnosov, do katerih pridemo izključno z odkrito in zrelo komunikacijo. (94.H)/ /Sprejemanje norm, poštenost, spoštovanje enakosti, nediskriminatornost, sprejemanje drugačnosti. (100.H)/ /Z resnico in pravico, ki vodita k ravnovesju na dolgi rok. (110.H)/*

9. STALIŠČA O MORALNEM POGUMU

Pri tem vprašanju sem preverila 31 trditev, ki so povezane z moralnim pogumom in ki so nastale na podlagi intervjujev. Rezultate predstavljam v naslednjih treh sklopih: trditve, s katerimi so se strinjali v več kot 50 % (seštevek izbranega odgovora: se strinjam, zelo se strinjam), trditve, s katerimi se ne strinjajo v več kot 50 % (sploh se ne strinjam, se ne strinjam), in trditve, ki so ostale nevtralne oziroma se osebe v manj kot 50 % z njimi ne strinjajo, se strinjajo ali so nevtralne. Trditve so prikazane po višini odstotka strinjanja/nestrinjanja, v prilogi pa so zapisane po vrstnem redu v anketi.

1. Trdite, s katerimi se anketiranci strinjajo

<u>TRDITVE</u>	<u>ODSTOTEK</u>
Moralni pogum pomeni narediti nekaj več kot le opozarjati, da določene stvari niso urejene ali dorečene.	95,2 %

Moralni pogum pomeni odkritost in poštenost do sebe in drugih.	95,2 %
Moralni pogum pomeni sprejemanje odločitev in posledic naše odločitve.	94,5 %
Za moralni pogum je potrebna razvita čustvena inteligenca.	90,5 %
Moralni pogum je osebno prepričanje in drža, ki ju določena oseba zavzema.	89,7 %
Moralni pogum strokovna oseba izraža, kadar se postavi za druge.	84,9 %
Moralni pogum strokovna oseba izraža, ko najde svoj osebni pristop dela na podlagi vsega znanja, ki ga je pridobila, ter ga tudi strokovno zavzema in v skladu s tem nastopa.	84,9 %
Moralni pogum je viden v zagovorništvu.	83,4 %
Moralni pogum strokovna oseba izraža, kadar sprejema določene izzive.	81,7 %
Moralni pogum pomeni mreženje z različnimi organizacijami in ljudmi, da se težava uspešno reši.	81 %
Moralni pogum pomeni opozarjanje različnih ministrstev, vlade, da stvari niso urejene ali dorečene.	76,2 %
Moralni pogum pomeni spoprijemanje z različnimi strahovi v nas.	76,2 %
Moralni pogum pomeni sledenje lastnemu prepričanju, čeprav je mogoče to v nasprotju s splošnimi družbenimi prepričanji.	75,4 %
Moralni pogum pomeni spoprijemanje z različnimi strahovi sogovornikov (uporabnikov) skupaj z njimi.	73 %
Za razvoj moralnega poguma je pomembna vzgoja.	72,3 %

Moralni pogum izražamo, ko se borimo, dokler ne dosežemo cilja, ki smo ga soustvarili s sogovornikom, ki se je obrnil na nas po pomoč.	69,8 %
Moralno pogumna je strokovna oseba, ko sprejema težke odločitve.	68,3 %
Moralni pogum pomeni postaviti se v bran sogovornika zoper druge institucije.	68,2 %
Moralni pogum pomeni delo v skladu z osebnimi, individualnimi vrednotami.	63,5 %
O moralnem pogumu ne vemo dosti in ne razmišljamo o njem.	63,4 %
Moralni pogum oseba izraža, kadar se postavi zase.	62,7 %
Današnja družba ni pripravljena na moralno pogumna dejanja, saj ta niso zaželeni.	62,7 %
Moralni pogum je, ko oseba gleda na korist vseh udeleženi v problemu.	62,7 %
Moralni pogum v današnji družbi ne prihaja do izraza.	59,5 %
Moralni pogum je, ko narediš nekaj v dobro ljudi, četudi to ni v skladu z zakonodajo ali pooblastili strokovnega delavca.	57,2 %
Moralni pogum pomeni sledenje lastni intuiciji.	56,3 %

2. Trditve, s katerimi se anketiranci ne strinjajo

<u>TRDITVE</u>	<u>ODSTOTEK</u>
O moralnem pogumu govorimo, kadar strokovna oseba pogleda v stran, ker ne more	93,6 %

nič narediti, čeprav ve, da oseba doživlja krivice.	
Moralni pogum pomeni, kadar oseba ve, kaj je najboljše za uporabnika.	69 %

3. Nevtralne trditve

<u>TRDITVE</u>	<u>ODSTOTEK</u>
Moralni pogum pomeni delo v skladu s splošnimi družbenimi vrednotami.	Strinjajo se: 34,1 % nevtralni so: 31 %, ne strinjajo se: 34,9 %
Moralni pogum pomeni ravno pravšnje mero strahu.	Strinjajo se: 46,8 %, nevtralni so: 26,2 %, ne strinjajo se: 26,2 %
Moralni pogum je viden v praksi, v teoriji je težko opredeljiv.	Strinjajo se: 46 %, nevtralni so: 30,2 %, ne strinjajo se: 23,8 %
Moralni pogum je, ko greš čez strokovna ravnanja, ki jih določa kodeks etike in etičnih načel, oziroma nad zakonodajo in narediš nekaj več, tako kot sam osebno meniš, kaj je strokovno.	Strinjajo se: 36,5 %, nevtralni so: 34,1 %, ne strinjajo se: 29,4 %
Moralni pogum pomeni, da ne slediš družbenim prepričanjem.	Strinjajo se: 23 %, nevtralni so: 35,7 %, ne strinjajo se: 41,3 %

10. PRIMERI RAVNANJ MORALNO POGUMNIH DEJANJ

Pri tem vprašanju sem preverila 19 trditev, ki so povezane z moralno pogumnimi dejanji in ki so nastale na podlagi intervjujev. Rezultate predstavljam v naslednjih treh sklopih, enako kot pri prejšnjem vprašanju: trditve, s katerimi so se strinjali v več kot 50 % (seštevek izbranega odgovora: se strinjam, zelo se strinjam), trditve, s katerimi se ne strinjajo v več kot 50 % (sploh se ne strinjam, se ne strinjam), in trditve, ki so ostale nevtralne oziroma se osebe v manj kot 50 % z njimi ne strinjajo, se strinjajo ali so nevtralne. Trditve so prikazane po višini odstotka strinjanja/nestrinjanja v prilogi pa jih najdete po vrstnem redu, kako so bile v anketi.

1. Trditve, s katerimi se anketiranci strinjajo

<u>TRDITVE</u>	<u>ODSTOTEK</u>
Moralno pogumno je zoperstaviti se avtoriteti, ki ravna krivično do osebe, ki jo želimo zaščititi.	92,9 %
Moralno pogumno je, ko ne opozarjaš na različne krivice in jih ignoriraš.	91,2 %
Moralno pogumno je, da ne slediš predsodkom in ne verjameš govoricam.	88,9 %
Moralno pogumna sta zagovorništvo in ustavljanje drugih strokovnih delavcev pred (verbalno) nasilnimi napadi na uporabnika.	88,9 %
Moralno pogumna sta zagovorništvo in ustavljanje drugih oseb pred besedno nasilnimi napadi na uporabnika.	88,1 %
Moralno pogumno je odgovorno in strokovno ravnati za zaščito ljudi – kljub družbenim pričakovanjem, ki niso v korist ljudem.	84,9 %
Moralno pogumno je, ko strokovni delavec ponudi uporabniku še drugo perspektivo kot le tisto, ki jo uporabnik vidi. Ta mu mogoče lahko spremeni življenjsko situacijo na boljše.	84,2 %
Moralno pogumno je, kadar za korist uporabnikov narediš več kot le upoštevaš predpise in zakone.	80,1 %
Moralno pogumno je podati vse informacije uporabnikom ter jim omogočiti pozitivne izkušnje, iz katerih lahko kasneje sami izhajajo in ravnajo drugače.	80,1 %
Moralno pogumno je na vse možne načine širiti socialno mrežo ljudi in jim omogočiti	79,4 %

pozitivne izkušnje, iz katerih lahko kasneje sami izhajajo in ravnaajo drugače.	
Moralno pogumno je aktivirati široko mrežo ljudi in ukrepati v danem trenutku najprimerneje.	75,4 %
Moralno pogumno je spoprijemati se s strahom uporabnikov skupaj z njimi.	73,8 %
Moralno pogumno je odzivati se na nasilje nad otroki (na primer, ko starš udari svojega otroka v nakupovalnem centru).	73 %
Moralno pogumno je, ko strokovna oseba kljub zakonodajnim omejitvam ali brez pooblastil nastopi kot zagovornik osebe, ki to potrebuje.	60,4 %
Moralno pogumno je reagirati na zakonodajo, ki ljudem povzroča krivico.	57,2 %
Moralno pogumno je, ko oseba postavi različna merila v podobnem primeru, kljub temu da ravna po isti zakonodaji.	51,5 %

2. Trditve, s katerimi se anketiranci ne strinjajo

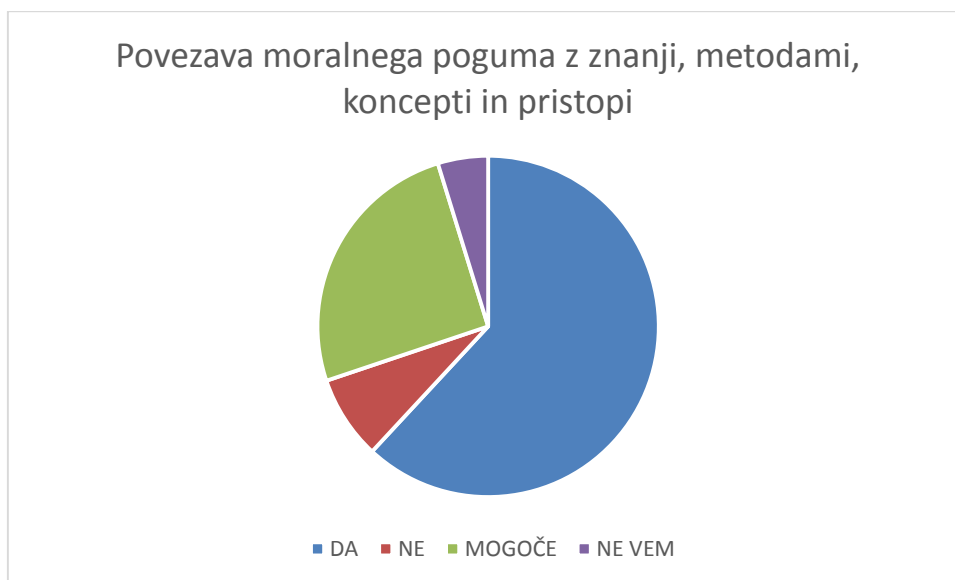
<u>TRDITVE</u>	<u>ODSTOTEK</u>
Moralno pogumno je, ko si profesionalno prijazen in narediš veliko več za posameznika/družino, če posameznik/družina pride v spremstvu drugega strokovnjaka, kot bi v resnici naredil, če bi bil/-a sam/-a in brez spremstva.	74,6 %
Moralno pogumno je, da narediš najmanj, kar se od tebe pričakuje.	73,8 %

3. Nevtralne trditve

<u>TRDITVE</u>	<u>ODSTOTEK</u>
Moralno pogumno je, ko storiš nekaj samoumevnega za druge v strokovni sferi, kar bi sicer vsak dan naredil za drugega v zasebni sferi.	Strinjajo se: 20,8 %, nevtralni so: 33,3 %, ne strinjajo se: 46 %

11. POVEZAVA MORALNEGA POGUMA Z ZNANJI, METODAMI, KONCEPTI IN PRISTOPI

78 anketirancev (61,9 %) meni, da so znanja, metode, koncepti in pristopi povezani z moralnim pogumom, 32 (25,4 %) jih meni, da so mogoče povezane z njim, in 10 (7,9 %) jih meni, da niso povezane z moralnim pogumom. 6 anketirancev (4,8 %) je izbralo odgovor ne vem.



Graf 7: Povezava moralnega poguma z znanji, metodami, koncepti in pristopi

12. MORALNI POGUM TER ZNANJA, METODE, KONCEPTI IN PRISTOPI

Anketiranci menijo, da so znanja, metode, koncepti in pristopi povezani z moralnim pogumom.

V nadaljevanju sem naredila ožji izbor vseh konceptov, metod, pristopov in drugih znanj, ki so jih anketiranci navedli v anketi kot odgovor na to vprašanje.

KONCEPTI: etika udeležnosti, perspektiva moči, zagovorništvo, delovni odnos, individualni delovni projekt pomoči, znanje za ravnanje, soprisotnost, krepitev moči, aktivizem, soustvarjanje rešitev, ocena zmanjševanja škode, ocena tveganja, normalizacija, individualni načrt, tukaj in zdaj, soudeležnost v problemu, soudeležnost v rešitvi.

METODE: skupina, posameznik, skupnost, družina, uporabniška evalvacija, pogajanja, kompromisi, povzemanja, preverjanja, aktivno poslušanje, raziskovanje, življenjski svet uporabnika, jezik uporabnika, supervizija, intervizija.

ZNANJA: teorija izbire Glaser, geštalt terapija, psihološka strokovna doktrina, sistemsko socialno delo, fenomenološka psihoterapija, Moorov dokumentarec, knjiga Naomi Klein.

PRISTOPI: proaktivnost, etično občutljivo socialno delo, antirasistično socialno delo, kulturna kompetentna socialnega dela, mediacija, individualni pristop, skupinski pristop, Rigersov nedirektivni pristop, Lussijeva načela in pristop po njih.

Anketiranci so zapisali, da jim pri moralnem pogumu pomagajo različne metode, znanja, koncepti in pristopi ter da se oprejo na: */Celotno znanje socialnega dela, še posebej pa zagovorništvo, etnično občutljivo socialno delo, antirasistično socialno delo, socialno delo, občutljivo na spol, itd. (3.I)/ /Etika udeležnosti, opolnomočenje, socialnodelavski delovni odnos. (12.I)/ /Perspektiva moči, uporabnik je tisti, ki ve, raziskovati skupaj z uporabnikom, uporabnik je kompetenten soustvarjalec, v korist uporabnika. (66.I)/ /Znotraj delovnega odnosa z uporabnikom, ko soustvarjava možne rešitve in ko ravnam s perspektive moči, uspem ravnati moralno pogumno, saj lahko človeka obravnavam celostno. Zlasti v okviru osebne pomoči. (118.I)/ /Koncept delovanja v skupnosti, sistemsko delo, antidiskriminatorna praksa, zagovorništvo, zaščita, soustvarjanje. (23.I)/ /Perspektiva moči, etika udeležnosti, delo z neprostovoljnimi uporabniki, zagovorništvo. (64.I)/ /Deklaracijo o človekovih pravicah, znanje o psihologiji in naravi človeka, lastne izkušnje. (4.I)/ /Gre bolj za človeški odnos, kjer vse teorije včasih odpadejo. (13.I)/ /Koncept empatije, povezovanja, zdravega razuma in etičnih načel. (24.I)/ /Lussijeva načela socialnega dela, Glaserja in njegovo teorijo izbire, geštalt terapijo, Gostenčnika, upoštevam tudi duhovne komponente človeka oziroma duhovno dimenzijo človeka pri reševanju njegove stiske. (31.I)/ /Na kodeks etičnih načel in moralnih norm, na splošna družbena pravila o poštenem ravnanju v korist pomoči potrebnih, na lastno vest itd. (37.I)/ /Na prepričanje, da lahko informirana izbira – moja in od uporabnice – naredi spremembo. (43.I)/ /Na tisto, ki je v danem trenutku najprimernejša v odnosu do uporabnika – zato je treba imeti široko znanje. (47.I)/ /Poslušam, sprašujem in raziskujem, svojega mnenja ne vsiljujem, ga pa*

ponudim kot eno izmed možnosti, uživljam se v uporabnika, ga opogumljam za iskanje rešitev, za katere menim, da so uporabniku v korist, in to z njim preverim. (70.I)/ /Delo s posameznikom in skupino, empatija, mediacija, kodeks etike. (5.I)/ /Timska obravnava najtežjih primerov, vključitev v zahtevne primere tudi drugih strokovnjakov, ki so s primerom povezani, uporabljam znanja, pridobljena na kakovostnih izobraževanjih, znanja, ki jih dobim od kolegov z večletnimi izkušnjami, predvsem pa se trudim ravnati v skladu s svojo vestjo tudi za druge tako, kot če bi šlo zame. (92.I)/

Anketiranci so tudi navedli, da opirajo na knjige in dokumentarce, ki jim pomagajo: */V roke vzamem knjigo Naomi Klein, pogledam dokumentarec Moorov dokumentarec in podobno. (93.I)/ Velikokrat jim pomaga in se oprejo le na osebno raven: /Kako bi bilo meni dobro v njegovi situaciji ... (22.I)/ /Lastna integriteta in intuicija. (29.I)/ /Ne upoštevam mnenj iz druge strani, za katere sem prepričana, da bodo uporabniku/uporabnici škodovala. (51.I)/ /Osebni pristop, jaz-stavki, odločnost. (62.I)/ /Osebno, konkretno, predvsem pa na svojo presojo. Stranka je tista, za katero je treba urediti kar največ, kar zmoremo. (63.I)/ /Ravnam tako, kot bi želela, da v enaki situaciji nekdo ravna z mano. (78.I)/ /Večkrat poskušam razmišljati po zdravi kmečki pameti. (94.I)/ /Vest. (96.I). Ali pa tudi na vodilo: /Ni metoda, je pa moje vodilo: ne sodi, pomagaj. (53.I)/*

13. MORALNI POGUM KREPI ...

Anketirancem moralni pogum krepijo različne stvari.

Moralni pogum krepijo:

- avtonomija,
- izkušnje,
- osebna in strokovna drža,
- prepričanje,
- povratna informacija o delu,
- sodelovanje in podpora,
- uporabniki,
- vera vase,
- vizija,
- vrednote in načela.

Moralni pogum krepí njihova avtonomija, ko vidijo oziroma opazijo neko krivico ali diskriminacijo. Moralni pogum krepíjo: */Dolgoletne izkušnje in znanje, formalno in neformalno, pravičnost, korektnost. (12.J)/* Krepíjo ga osebna in strokovna drža ter tudi: */Lastna življenjska naravnost, pogled na svet in vrednote. (27.J)/* */Misel, da se ravnovesje da vzpostaviti, da vedno obstaja boljša pot od slabše in boljše stanje od slabšega. (33.J)/* */Lastno prepričanje o tem, kaj je prav in kaj narobe. (30.J)/* */Osebna naravnost, da je delati tako prav, zaupanje uporabnikov/nadrejenega. (47.J)/* */Strokovno znanje, poznavanje zakonodaje, delovne in življenjske izkušnje. (83.J)/* */Samozavest in prepričanost v svoje strokovno znanje, kompetence in osebnostne lastnosti. (72.J)/* */Želja po prispevanju k izboljšavi kakovosti svojega življenja in življenja drugih. (122.J)/*

Moralni pogum krepí podpora: */Podpora prijateljev. (53.J)/* */Podpora sodelavcev. (54.J)/* */Podobno misleči ljudje. (52.J)/* Krepí ga tudi prepričanje: */Prepričanje, da je enaka obravnava pred zakonom in pristopanjem do virov moči pravica vseh ljudi, ne glede na njihove osebne okoliščine ali druge situacije, v katerih so. (65.J)/*

Veliko anketirancev je navedlo, da njihov moralni pogum krepíjo povratna informacija o delu, pozitivni premiki, zadovoljstvo uporabnikov in rešeni primeri: */Če pomagaš vsaj enemu in ga rešiš, si naredil veliko. (2.J)/* */Dobro rešeni primeri, očitni pozitivni rezultati večletnega dela, ljudje, ki pridejo in ti povedo, da si dober človek, čeprav si bil odkrit in te sprva niso marali. Pogum mi dajejo ljudje, ki se jim v naši državi čedalje bolj povzročajo krivice, ker jim želim pomagati. Je pa res, da ne vem, kako dolgo bom zmogla ta boj. (10.J)/* */Ko mi uporabnik/uporabnica osebno pove, da mu/ji je delo z mano pomagalo pri situaciji – izboljšati situacijo. (20.J)/* */Ko ugotovim, da sem ravnala v korist uporabnika, ne glede na to, da najprej nisem natančno vedela, v kaj se spuščava. (21.J)/* */Lastna izkušnja in pozitivna potrditev sodelavcev in uporabnikov. (24.J)/* */Potrditev s strani uporabnika, da je bilo to zanj dobro, potrditev stroke. (56.J)/* */Pozitiven odziv, doseg težko realiziranega cilja, ohranitev vrednot. (58.J)/* */Pozitivne izkušnje, pridobljene do sedaj. (60.J)/* */Pozitivni premiki, dobri rezultati, krivice, ki se godijo ljudem. (61.J)/* */Rezultati, napredek uporabnikov, zadovoljstvo vseh vpletenih, rezultati, ki pokažejo, da se je splačalo vztrajati. (69.J)/*

Moralni pogum krepíta tudi sodelovanje in podpora: */Dobro sodelovanje v timu, ki omogoča strokovno refleksijo dela, podpora strokovnjakov z drugih institucij, primeri dobrih praksah s tujine, dobro po/zaznavanje konceptov (sprotno učenje in nadgrajevanje znanj. (11.J)/* */Izmenjava mnenj z drugimi strokovnjaki in udeleženi. (17.J)/* */Izobraževanja, supervizija.*

(18.J)/ */Sodelovanje v kolektivu. (76.J)/ /Strokovno izpopolnjevanje, sodelovanje s timom. (82.J)/*

Moralni pogum krepijo tudi uporabniki: */Zadovoljstvo uporabnikov. (96.J)/ /Uporabniki, ki z našo pomočjo delajo korake naprej v življenju – čeprav gre za male korake, gre pri njih za velike korake in pogumno živijo naprej kljub krivični družbi, krivicam, nepoštenju. Da najdejo svoj smisel življenja in jih kljub težavam, stiskam premagujejo. (86.J)/ /Uporabniki – skupaj z njimi kot aktivnimi udeleženci v procesu izvajanja socialnovarstvene storitve je moč vsakodnevno preverjati in vrednotiti uspešnost lastnega strokovnega dela. (88.J)/*

Moralni pogum krepi vera vase: */Lastna vera vase. (26.J)/* Pa tudi vizija: */Ideja o boljšem jutri. (16.J)/* Prav tako vrednote in načela: */Etične vrednote, evangelijska načela. (15.J)/*

14. MORALNI POGUM MANJŠA ...

Anketirancem moralni pogum tudi manjšajo različne stvari in dogodki.

Moralni pogum manjšajo:

- delovno okolje,
- krivice,
- okolje,
- osebni dejavniki,
- poklic,
- politika in zakonodaja,
- strah,
- uporabniki.

Najbolj anketirancem pogum manjša delovno okolje: */Da nimam opore pri sodelavcih, pogosti spori v zvezi s tem, nerazumevanje, celo degradiranje sodelavcev pred uporabniki (4.K)/ /Delovni pogoji, večkrat nepodpora strokovnega tima, drugačne izkušnje, pogled na delo in življenje samo. (5.K)/ /Delovno okolje, ki ni vedno naravnano k sprejemanju moralno pogumnih. (6.K)/ /Nekateri oportunistični sodelavci, togost sistema itd. (35.K)/ /Nekateri sektorji imajo (»avtomatsko«) zakonsko večjo moč, vedno bolj pa opažam, da tudi po osebnih*

kriterijih strokovni delavci delajo razlike, iz katerega sektorja prihajaš. (36.K)/ /Občutek, da nisi slišan s strani različnih institucij, občutek nemoči zaradi zakonskih ovir, negativne izkušnje. (54.K)/ /Ovire v sistemu, stroki, splošna družbena klima, nepodpora s strani sodelavcev, omejitve zakonodaje. (63.K)/ /Preobremenitve pri delu – ni časa za posvečanje primerom, slaba organizacija dela v organizaciji, kjer delam. (73.K)/ /Prisilni kolektivistični sistem, ki zanika individualne posebnosti, inovativnost, spremembe. (77.K)/ /Ravnati moraš v skladu s politiko institucije in paziti, da iščeš smiselne kompromise; marsikdo ne upa sodelovati, ker se noče izpostavljati oziroma tvegati svojega ugodnega položaja. Tako je na žalost pač lažje – včasih človeka, ki je moralno pogumen, označijo za posebneža in moteči element v timu. (79.K)/ /Številne situacije na področju socialnega varstva zahtevajo multidisciplinarni pristop in sodelovanje številnih služb, posameznikov, institucij itd. Moj moralni pogum šibi nepripravljenost teh pomembnih subjektov, da bi v kompleksnih in zahtevnih situacijah vstopili v reševanje, ker se bojijo prevzeti odgovornost za lastna ravnanja, Poleg tega pa tudi togost sistema, zastarela zakonodaja, ki ob odsotnosti sodelovanja stroke ne zmore slediti praksi – razvoju inovativnih, sodobnih in raznovrstnih, uporabnikovim spremenjenim potrebam prilagojenih oblik in programov. In ne nazadnje tako imenovani strokovnjaki, resni in ugledni ljudje, ki so za ceno populizma, odra in všečnosti pripravljeni zanemariti vse svoje strokovno znanje. Uspešno zadovoljujejo lastne potrebe s čimer kršijo ne le etične, temveč tudi vse moralne okvire. (96.K)/ /Zaviranje s strani nadrejenih, enoumje, nekorektnost in nestrokovnost inšpekcijskih služb. (121.K)/

Moralni pogum anketirancem manjšajo in šibijo krivice: /Krivice, ki se dogajajo ljudem in celotni družbi. (14.K)/ Manjša ga tudi okolje: /Negativna naravnost okolja, drugih strok, družbe. (32.K)/ /Neoliberalistično usmerjena družba, ki vidi le kapital, ko človek več ne predstavlja nobene vrednote, ko nekaj velja le tisti, ki nekaj ima, ne glede na to, kako je do tega prišel, družba, ki je egoistično, tekmovalno usmerjena, ki izloča ljudi in posledično vedno več ljudi postaja izključenih, marginaliziranih, za kar jih ta družba celo krivi. (38.K)/ /Odzivi družbe, slab sistem, nič se ne premakne na bolje. (57.K)/

Včasih njihov moralni pogum manjšajo osebni dejavniki: /Ko sem sama v slabi koži. (13.K)/ /Kdaj pomanjkanje znanja, neizkušenost. (12.K)/ /Občutek nemoči. (53.K)/ /Osamljenost. (61.K)/ /Osebna omejitve. (62.K)/ /Premalo poguma. (72.K)/ /Samokritika, kritika, okolje, splošno prepričanje. (83.K)/ /Slabo počutje, nesigurnost vase. (86.K)/ V nekaterih primerih je moralni pogum povezan s poklicem: /Nepopolno znanje, strah pred posledicami. (39.K)/ /Pomanjkanje strokovnega znanja in izkušenj. (68.K)/

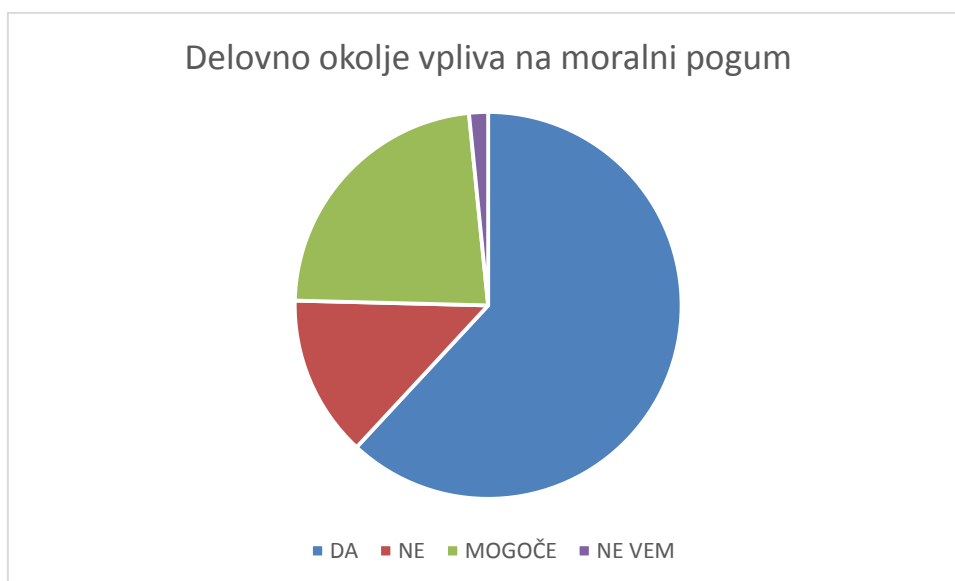
Moralni pogum anketirancem šibita politika in zakonodaja: */Vmešavanje politike. (1.K)/*
/Birokratske ovire, toga zakonodaja, strah pred izgubo zaposlitve. (3.K)/ */Institucije, ta država,*
njeni predpisi. (9.K)/ */Ministrstvo in zakonodaja (ZUPJS in sploh ZSVarPre). (17.K)/*
/Nadrejeni – ministrstvo. (21.K)/ */Nedomišljena zakonodaja. (31.K)/* */Nepredvidljivost*
nadrejenih (MDDSZ). (41.K)/ */Neurejena zakonodaja ter neposlušnost zakonodajalca in*
pristojnih za spremembe, na katere se opozarja že več let. (44.K)/ */Toga zakonodaja,*
birokracija, neprevzemanje odgovornosti za lastno delo. (99.K)/ */Zakonodaja ter trenutne*
družbene vrednote in norme. (114.K)/

Moralni pogum anketirancev manjša tudi strah: */Misli na morebitne hude posledice za lastno*
družino in otroke. (18.K)/ */Strah pred izgubo službe, ki je moja integriteta. (91.K)/* */Strah pred*
nadrejenimi – sem ujetnik te zaposlitve. (93.K)/ */Strah pred posledicami zaradi sistemskih*
omejitev. (94.K)/ */Strah za lastno eksistenco, izločenost – vendar me to ni nikoli ustavilo.*
(95.K)/ Včasih moralni pogum manjšajo tudi uporabniki: */Agresivnost uporabnikov. (2.K)/*
/Nasilna komunikacija svojcev. (22.K)/

Določeni anketiranci so navedli, da jim moralnega poguma vseeno nič ne manjša: */Mi ga ne*
šibi, me pa jezijo mlačni strokovni delavci. (16.K)/ */Nič, tega pri meni ni. (52.K)/* */Prav nič, sem*
moralno pogumna. (71.K)/ */Se ne dam, da bi me šibilo! (85.K)/*

15. VPLIV DELOVNEGA OKOLJA NA MORALNI POGUM

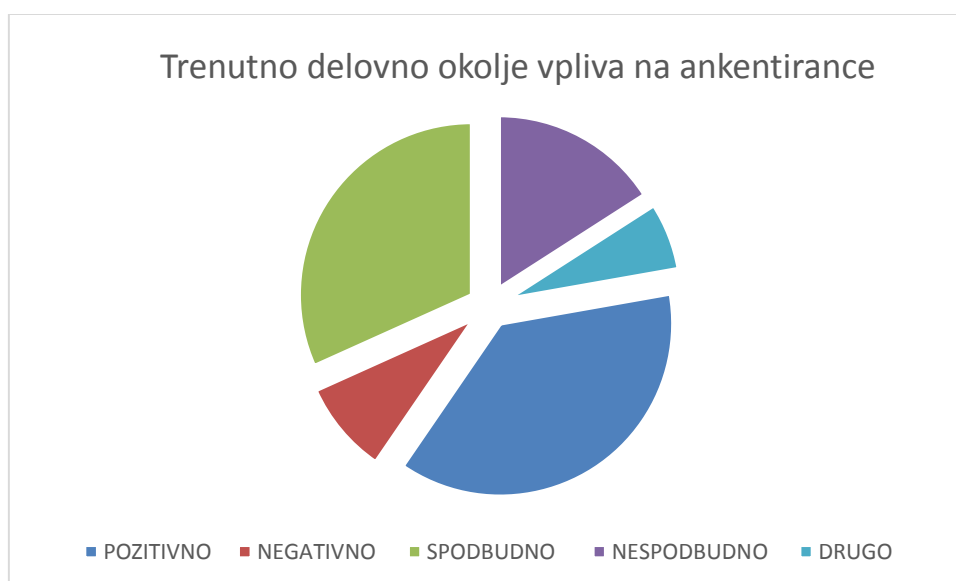
78 anketirancev (61,9 %) meni, da delovno okolje vpliva na moralni pogum, da nanj mogoče vpliva, meni 29 anketirancev (23,0 %), da nanj ne vpliva, meni 17 anketirancev (13,5 %), 2 anketiranca (1,6 %) pa ne veda, ali delovno okolje vpliva na moralni pogum ali ne.



Graf 8: Delovno okolje vpliva na moralni pogum

16. VPLIV TRENUTNEGA DELOVNEGA OKOLJA NA MORALNI POGUM

Trenutno delovno okolje na 37,3 % anketirancev vpliva pozitivno, na 8,7 % anketirancev negativno, na 31,7 % anketirancev spodbudno in na 15,9 % anketirancev negativno.



Graf 9: Trenutno delovno okolje vpliva na anketirance

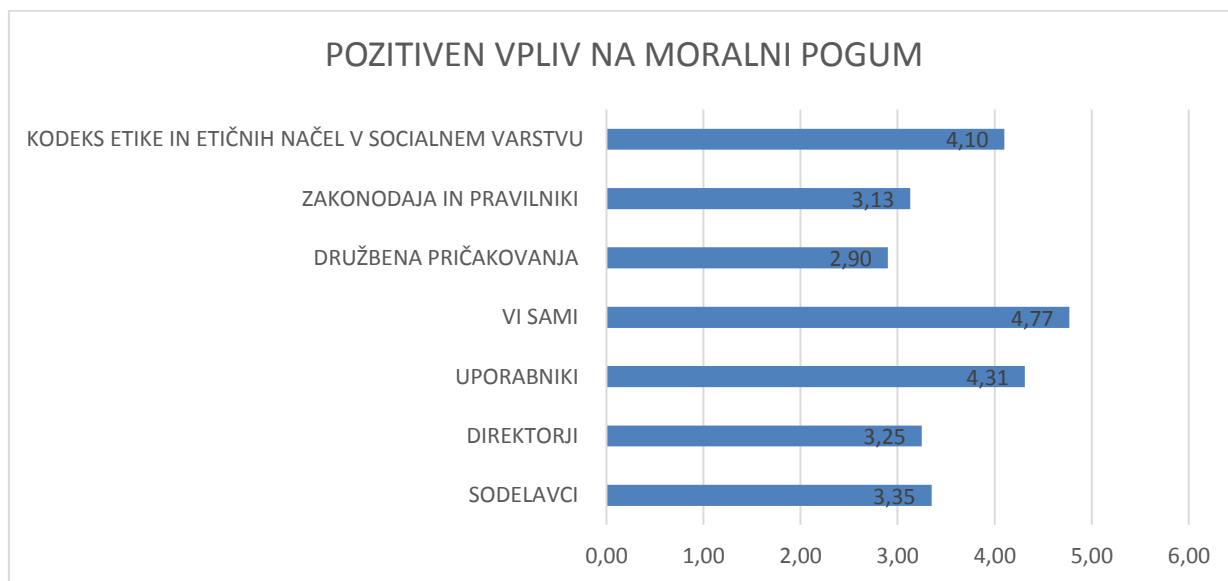
8 anketirancev (6,4 %) je izbralo odgovor drugo, pri čemer so navedli:

- *Čeprav delam v nevladni organizaciji, gre tu večinoma za pritoževanje, izločevanje »vladnih« strokovnih delavk; tega ne vidim kot pogum.*
- *Določajo mi rešitve, nisem svobodna v strokovnih odločitvah.*

- *Ne vpliva.*
- *Občasno spodbudno.*
- *Odkvisno od situacije.*
- *Pomanjkanje delovnih izkušenj na mojem področju (nekaj mesecev).*
- *Se ne oziram.*
- *Brez odgovora.*

17. POZITIVEN VPLIV NA MORALNI POGUM

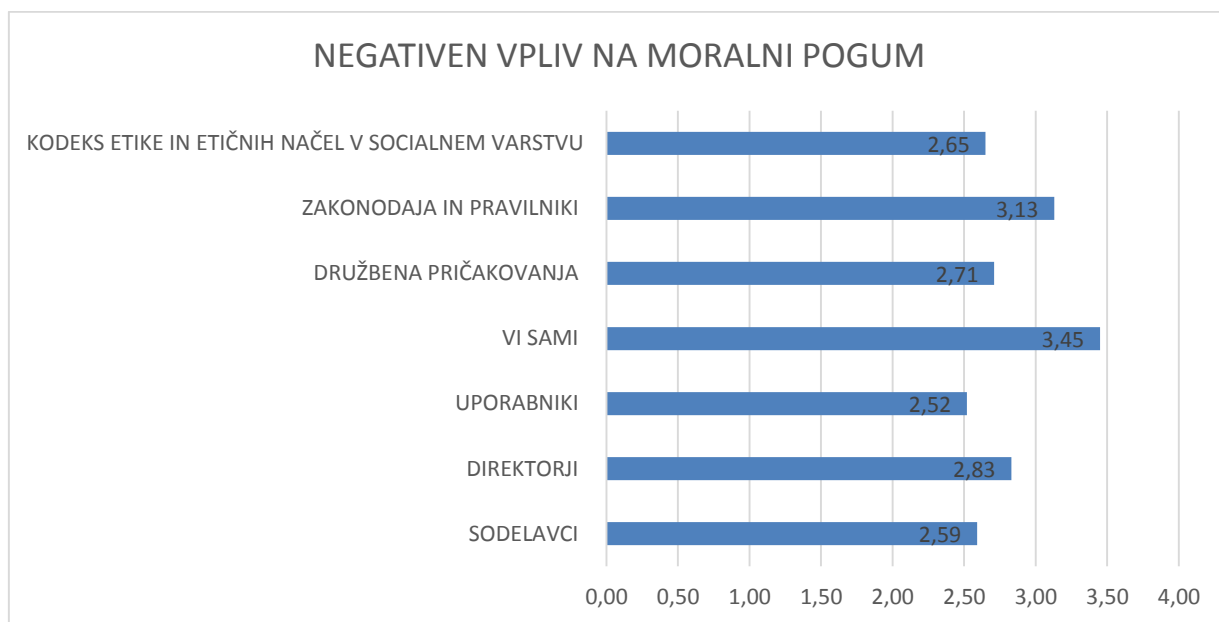
Največ pozitivnega vpliva na moralni pogum oziroma na to, da se anketiranci odločijo za moralno pogumna dejanja, imajo osebe same, sledijo jim uporabniki ter kodeks etike in etičnih načel v socialnem varstvu. Pozitiven vpliv s srednjo oceno imajo sodelavci, direktorji ter zakonodaja in pravilniki. Najmanj pozitivno pa na njihov moralni pogum vplivajo družbena pričakovanja. Povprečne ocene so razvidne iz grafa 10.



Graf 10: Pozitiven vpliv na moralni pogum

18. NEGATIEN VPLIV NA MORALNI POGUM

Največ negativnega vpliva na moralni pogum oziroma na to, da se anketiranci ne odločijo za moralno pogumna dejanja, imajo oni sami ter zakonodaja in pravilniki. Sledijo jim direktorji, družbena pričakovanja, sodelavci ter kodeks etike in etičnih načel v socialnem varstvu. Najmanj negativno na njihov moralni pogum vplivajo uporabniki. Povprečne ocene so razvidne iz grafa 11.



Graf 11: Negativen vpliv na moralni pogum

19. MORALNI POGUM IN ZAČETEK POKLICNE POTI

92 anketirancev (73 %) meni, da na začetku poklicne poti niso bili tako drzni, kot so sedaj, 18 anketirancev (14,3 %) meni, da so bili bolj drzni, kot so sedaj, 14 anketirancev (11,1 %) pa meni, da so mogoče bili bolj drzni, kot so sedaj. 2 anketiranca (1,6 %) sta izbrala odgovor ne vem.

20. MORALNI POGUM IN IZKUŠNJE

100 anketirancev (79,4 %) meni, da so z izkušnjami v praksi postali bolj moralno pogumni, 16 anketirancev (12,7 %) meni, da so z izkušnjami mogoče postali bolj moralno pogumni, 6 anketirancev (4,8 %) pa meni, da z izkušnjami niso postali bolj moralno pogumni. 4 anketiranci (3,2 %) so izbrali odgovor ne vem.

21. MORALNI POGUM IN DELOVNO OKOLJE

Pri tem vprašanju sem preverila 19 trditev, ki so povezane z moralnim pogumom in delovnim okoljem ter so nastale na podlagi intervjujev. Rezultate predstavljam v treh sklopih: trditve, s katerimi se strinjajo v več kot 50 % (seštevek izbranega odgovora: se strinjam, zelo se strinjam),

trditve, s katerimi se ne strinjajo v več kot 50 % (sploh se ne strinjam, se ne strinjam), in trditve, ki so ostale nevtralne oziroma se osebe v manj kot 50 % z njimi ne strinjajo, se strinjajo ali so nevtralne. Trditve so prikazane po višini odstotka strinjanja/nestrinjanja, v prilogi pa so zapisane po vrstnem redu iz ankete.

1. Trdite, s katerimi se anketiranci strinjajo

<u>TRDITVE</u>	<u>ODSTOTEK</u>
Opazovanje uspešnih načinov reševanja, postopanja in delovanja vliva moralni pogum.	92,9 %
Strokovni tim, ki ti daje podporo, omogoča soustvarjanje, je odprt za različne ideje in nate deluje spodbudno, je idealen za razvoj moralnega poguma.	92,9 %
Povezovanje, sodelovanje in podpora drugih organizacij in strokovnjakov lahko vlivajo moralni pogum.	90,5 %
Opazovanje sodelavcev, ki rešujejo na videz nemogoče in nerešljive stvari, ti daje zagon, da si bolj moralno pogumen.	85,7 %
Moralni pogum je v moralno pogumnem timu nalezljiv.	84,1 %
Za delo v vladni organizaciji si mora strokovna oseba veliko upati in tudi upoštevati določeno zakonodajo, vendar je to ne utiša, temveč opozarja na krivice ter se bori skupaj z uporabniki.	81,8 %
Delovno okolje, ureditev delovnega okolja ter pritiski države in zakonodaje vplivajo na strokovno učinkovitost strokovnih delavcev.	81,7 %
Delovno okolje, ureditev delovnega okolja in pritiski s strani direktorjev vplivajo na strokovno učinkovitost strokovnih delavcev.	73,8 %

Odsotnost moralnih vrednot pri strokovni osebi je povezana s tem, da strokovna oseba ne nastopa moralno pogumno pri svojem delu.	73,8 %
Birokratizacija poklica strokovni osebi manjša moralni pogum.	72,2 %
Za delo v nevladni organizaciji si mora moralno poguma oseba veliko upati in upoštevati določeno zakonodajo, vendar je to ne utiša, temveč opozarja na krivice in se bori.	70,6 %
Pritisk s strani nadrejenih oseb in institucij vpliva na zmanjšanje moralnega poguma.	68,2 %
Stabilna tekoča finančna sredstva pozitivno vplivajo na moralni pogum.	60,4 %
Za delo v nevladni organizaciji mora biti strokovna oseba moralno pogumna, saj ni zagotovljenega plačila kot stalnega vira financiranja za strokovne delavce.	58,7 %
Pomanjkanje podpore sodelavcev ne vpliva na zmanjšanje moralnega poguma.	54,8 %
Opazovanje izgubljanja človeškega dejavnika pri delu z ljudmi v socialnem varstvu in empatije v »pomagajočih« poklicih strokovnim delavcem manjša moralni pogum.	51,6 %
Delovno okolje, ureditev delovnega okolja in pritiski na podlagi družbenih pričakovanj vplivajo na strokovno učinkovitost strokovnih delavcev.	8,2 %

2. Trditve, s katerimi se anketiranci ne strinjajo

<u>TRDITVE</u>	<u>ODSTOTEK</u>
Pomanjkanje strokovnega znanja ne vpliva na pomanjkanje moralnega poguma.	63,5 %
Preobremenitev strokovnih delavcev ne vpliva negativno na moralni pogum.	57,9 %

4 RAZPRAVA

Kidder (2005) je moralni pogum definiriral kot pripravljenost, da se osebno izpostavimo, da vztrajamo in prevzamemo vse s tem povezane neprijetnosti. Ta pripravljenost izvira iz čvrstosti moralnih načel in je neodvisna od telesne konstitucije (Kidder 2005: 29). Moralni pogum je zame eden izmed pomembnih in glavnih elementov ter esenca dobrega strokovnega dela. Prav zato je več kot pomembno, da smo strokovnjaki moralno pogumni. Pomembno je, da zberemo pogum in se z vsemi štirimi borimo za pravičnejši svet, da se skupaj z uporabniki borimo za njihovo dostojanstvo in zmeraj skupaj iščemo nove možnosti z upoštevanjem koncepta tukaj in zdaj. Ugotovila sem, da žal v današnji družbi in na področju socialnega dela veliko strokovnjakov vidi moralni pogum kot strokovno ravnanje, kot to, da si sploh upajo delati socialno delo z našimi zlatimi orodji, različnimi koncepti, metodami, teorijami in pristopi v socialnem delu. Moralni pogum je nekaj več od same strokovnosti: je upati si spregovoriti, se boriti ter odgovorno, etično in moralno ravnati.

Na podlagi rezultatov sem ugotovila, da je moralni pogum večplastni pojem. Moralni pogum je osebna drža, osebno prepričanje, da mora biti človek pogumen za določena dejanja, da si upa zastopati stališča, vrednote in pravice. Moralni pogum je, da si upaš nekaj narediti, da opozarjaš na nepravilnosti ter z ravno pravšnjo mero strahu reagiraš in se postaviš v zaščito sogovorniku. V vsem tem oseba deluje v skladu z vrednotami, kot so poštenost, pravičnost, spoštovanje, iskrenost, enakost, ljubezen, odgovornost, empatija, etika, pogum, sočutnost, solidarnost, mir, sprejemanje, čut, delo, dobrot, dostojanstvo, družina, pravica, resnicoljubnost, skrb, svoboda in vera. Všeč mi je bila definicija enega izmed anketirancev o večplastnem pojmu: */V prvi vrsti gre za spoštovanje osnovnih, temeljnih vrednot, ki ga ima strokovni delavec kot človek, v nadaljevanje pa za prepletanje le-tega z vrednotami, ki jih ima človek na delovnem področju. Socialni delavci smo kontinuirano, vsak delovni dan izpostavljeni, soočeni z izzivom, kako slediti temu. Vrednote v nadaljevanju takoj povezujem z moralnim pogumom, ki iz tega izhaja. Ljudje smo pogumni na zelo različne načine, diferencirano na moške in ženske. Biti moralno pogumen je zame povezano z osebnostno držo v različnih vsebinah: športu, partnerstvu, starševstvu, prijateljstvu, delovnih odnosih itd. Biti moralno pogumen pomeni zame slediti svojim moralnim načelom, jim biti zvest in jih zastopati v vseh omenjenih interakcijah. (50.E)/*

Moralni pogum ni strokovno ravnanje, upoštevanje, delovanje, ravnanje in odločanje po normah, načelih in v skladu s strokovnim znanjem. To je naša strokovna obveznost! Moralni

pogum je gledanje z odprtimi očmi in razmišljanje s svojo glavo. Treba je videti nepravčnosti in o njih javno spregovoriti v dobro ljudi ter z upanjem in vizijo boljšega jutri. Moralni pogum je, ko si ne zatiskamo oči, ust in ušes. Moralni pogum je, da smo popolnoma iskreni do sebe in do naših sogovornikov, ne glede na to, kam nas ta resnica vodi. Moralni pogum je, da v tej resnici zmeraj delujemo v dobro ljudi. Moralni pogum je tudi, da kljub strahu ukrepamo in ravnamo po moralnih načelih ter vedno znova moralno pogumno.

Ugotovila sem, da so velikokrat ljudje povezali moralni pogum z našim osnovnim strokovnim ravnanjem in orodji socialnega dela. To so koncepti, metode in pristopi, ki so nujni, da socialno delo sploh lahko delamo. Ne morem se strinjati s tem, da je vse, kar so navedli, moralno pogumno ravnanje. Strinjam se le z delom, da sta le koncept zagovorništva in aktivizem v smislu, da si upamo javno govoriti, zastopati stališča sogovornikov in delovati v dobro ljudi, moralno pogumni dejanji. Vse drugo, kar so navedli, so le osnovna strokovna ravnanja. Zavedam se, da sta današnja družba in javnost, pa tudi zakonodaja in politika, nenaklonjeni moralnemu pogumu, navsezadnje sta nenaklonjeni tudi stroki socialnega dela in drugim pomagajočim poklicem, zato je v vsej tej reki birokracije, krčenja sredstev in strahu že samo strokovno ravnanje, da ravnaš na podlagi koncepta in si vzameš čas za sogovornika v individualnem delovnem projektu pomoči, moralno pogumno. Vendar pa je to več kot napačno. Dragoš (1996) navaja, da so v primeru, ko govorimo o etiki kakšne profesije, metode, veščine in drugo znanje ter strokovnjakova usposobljenost res pogoj za njegovo profesionalno etiko – niso pa zadosten pogoj. Strokovno in etično ravnanje sta res povezana, a na naslednji način: če je strokovnjakovo delo strokovno pravilno, ni nujno, da je tudi profesionalno etično; če pa je njegov odnos do uporabnika etičen po merilih profesije, ki jo zastopa, pa je nujno tudi strokovno pravilen. Prav zato v razvitih profesijah niso dovolj le strokovna merila, temveč se poudarjajo tudi moralne norme, ki se kodificirajo v kodeksih profesionalne etike (Dragoš 1996: 50). Enako je z moralnim pogumom, saj vse metode, koncepti, pristopi in druge teorije, ki so jih navajali, predstavljajo profesionalno usposobljenost in našo nalogo, da delamo na podlagi tega. Ko diplomiramo/magistriramo, nam povejo: **»Sedaj ste usposobljeni, da kompetentno in strokovno opravljate poklic socialnega delavca, zato sta vaši naloga in dolžnost, da ravnate v skladu z znanostjo in stroko socialnega dela ter etičnimi načeli.«** Vendar so strokovni delavci v anketnem vprašalniku povezali moralni pogum z našimi orodji. To interpretiram na način, da je zaradi institucionalnih obremenitev, današnje družbe in politične usmerjenosti s sporočilom »krčimo sredstva« ali »ni časa za delo z ljudmi«, birokratizacije poklica in socialnega varstva moralno pogumno že nekako slediti temu, za kar smo usposobljeni. Grozno! Vendar kako lahko

izstopimo iz tega? Kako lahko moralno pogumno ravnamo, če ne moremo ali včasih sploh ne zmoremo slediti osnovnim znanjem socialnega dela ali drugega poklica? Sama bi od vsega tega, kar so našeli, z moralnim pogumom povezala le: aktivizem in zagovorništvo. Vse drugo so naša temeljna zlata orodja, ki nam omogočajo opravljanje poklica socialnega dela v pomenu, kot je! Zaviršek (2003) navaja, da je vizija socialnega dela »doseči resnično svetovno enakost«, da njegovo delovanje ni enostavno, temveč polno notranjih nasprotij. Še več, protislovne so tudi okoliščine, v katerih delujejo socialne delavke. Kot smo poudarili, se socialno delo bori proti izključevanju ljudi in ga zmanjšuje, istočasno pa tudi ohranja in ustvarja nova izključevanja. Z določenimi tipi pomoči poskuša reševati konflikte in stiske, hkrati pa je polno dvojnih standardov. Pogosto se zadovolji že s tem, da ima oseba formalne pravice. Premalo pa je pozorno na uresničevanje dejanskih pravic, zato tudi problemi, na primer družinsko nasilje, vsakdanje ovire, ki jih doživljajo hendikepirani ljudje, zanemarjanje oseb v institucijah itn., niso bili dojeti kot vprašanje človekovih pravic, temveč kot medicinsko vprašanje ali kot vprašanje družinske patologije. Prav zato mora socialno delo, če hoče ponovno pridobiti javno zaupanje, svoje napore bolj kot v iskanje ekonomskih rešitev in v varovanje države pred uporabniki usmeriti v razumevanje individualnih potreb in v uresničevanje človekovih pravic (Zaviršek 2003: 228). Tukaj potrebujemo moralni pogum, da to vidimo in da ravnamo moralno pogumno, da si upamo spreminjati javno mnenje ter da si upamo pred politiki in tistimi z več družbene moči spregovoriti o krivicah, zakonodaji, ki ni naklonjena ljudem, ter da si upamo težiti k njenemu spreminjanju. Oni so tam, da naredijo ljudem prijazno zakonodajo in da socialna država ne bo le lepa besedna zveza, temveč posledično tudi dejanje, ki vodi k boljšemu jutri. Stritih (1988) pojasnjuje, da z vidika socialnega dela ni tako pomembno, da odkrijemo, zakaj kdo ostaja izoliran. Pomembnejše je vprašanje, kdo bi morda tega človeka potreboval — kje v okolju so možnosti, da se ta človek vključi v neko odnosno mrežo, da se ponovno začne učiti socialnih vlog ter da ponovno začne živeti z drugimi in za druge, se boriti, iskati nove možnosti smiselnega načina življenja v prihodnosti (Stritih 1998: 165). Pomembno je tudi, da v primeru, če v okolju trenutno ni možnosti, da bi se oseba vključila in imela možnost napredka, pogledamo, kako lahko spremenimo družbo in kako lahko osebi omogočimo v tej isti družbi njen »kotiček«, kjer lahko išče nove možnosti in deluje v skladu s svojim celotnim potencialom. Stritih prav tako opozarja, da za socialno delo ni tako pomembno vprašanje, zakaj stare navade odmirajo in zakaj izginjajo nekatere moralne norme, temveč to, da pomagamo razvijati nove funkcionalne navade, da podpiramo iskanje novih vzorcev solidarnostnega vedenja v razmerah, ki se nenehno in hitro spreminjajo (Stritih 1998: 165). Vse to je moralni pogum.

Banks (2011) navaja, da je bilo na teoretski ali hipotetični ravni o pomenu različnih pristopov k etiki (etika skrbi, etika vrlin, eksistencialna etika, etika odnosov) napisanega že kar precej, predvsem z namenom, da bi bolje razumeli etiko v kontekstu dela znotraj socialnih poklicev. Večje pomanjkanje je pri prikazovanju, kako bi to lahko delovalo v praksi in kako lahko takšne pristope vključimo v poučevanje in učenje o etiki (Banks 2011: 193). Moralni pogum je tesno povezan z etiko in etičnimi načeli. Tako je moralni pogum, da smo jim vseskozi predani ter da se odločamo in ravnamo na podlagi etičnih načel. Rezultati raziskave so pokazali, da je moralni pogum ozko povezan z vrednotami in osebnimi lastnostmi človeka, njegovim vrednostnim sistemom in nadzorom nad njim. Pomembno je, da strokovnjak zna ločiti vrednostni sistem svojih sogovornikov od svojega. Strokovno je, da oseba prizna oboje, in moralno pogumno, da se bori za vrednote uporabnika, ki so njemu tuje ali jih sploh ne ocenjuje kot vrednote. Banks (2011) navaja tri ključne elemente etike v strokovnem/poklicnem življenju, ki so povezane tudi z moralnim pogumom:

1. *predanost*: pozorni moramo biti na notranje ustvarjene vrednote tistih, ki prevzemajo vlogo strokovnjaka, ki dela v praksi, se pravi, da bi jih morali obravnavati kot ljudi, ki so predani množici vrednot, na primer osebnim, političnim, strokovnim in družbenim. Upoštevati moramo motive, ki jih imajo ljudje za opravljanje svojega dela, tudi pomembnost strasti in »poklicanosti« v strokovnem življenju;
2. *značaj*: če upoštevamo pomen značaja ali moralnih lastnosti strokovnjakov, ki delajo v praksi, pozornost usmerjamo na osebo, ne pa na njena dejanja ali ravnanje. Pomembna vprašanja v tem pogledu so, kako naj živim, kakšna oseba bi moral biti, kako sem lahko skrben, pogumen ali samo strokovni delavec ipd.;
3. *kontekst*: gre za spoznanje, da strokovni delavci delajo v določenih kontekstih, v katerih politika, socialne in druge politike, poklic in organizacija, kjer so zaposleni, določajo, kaj je pomembno. Potreben je celosten pristop, ki strokovnega delavca umešča v mrežo odnosov in odgovornosti. Upoštevati je treba pomen moralne usmerjenosti, zaznavanja, domišljije in čustvenega dela (Banks 2011: 190).

Rezultati raziskave so pokazali, da na moralni pogum anketirancev močno vpliva delovno okolje, ki je za njih lahko moralno spodbudno ali tudi moralno nesposobno. Moralni pogum je odvisen od delovnega okolja, zakonodaje in politike, družbenega okolja – strinjam se, da je tudi njega treba pogledati celostno in to upoštevati pri pisanju teorije zaradi lažjega razumevanja, kar sem prikazala v rezultatih. Vendar pa je moralni pogum kljub vsemu to, da reagiramo, opozarjamo in spregovorimo ne glede na dejavnike in morebitne posledice.

Naloga socialnih delavk je, da delujemo, se ravnamo in odločamo na podlagi etičnih načel, etike in kodeksov, ki nas zavezujejo. Ta ista naloga je dodeljena vsem, ki delajo na področju socialnega varstva. V raziskavi sem potrdila, da je etika obvezen sopotnik moralnega poguma in da nam pomaga pri tem, da bolj moralno pogumno delujemo. Dragoš (1996) navaja, da zato ker ima človekovo početje tudi moralno dimenzijo, lahko njegovo dejavnost vselej presojava z vidika take ali drugačne etike. Neetična je samo dejavnost strojnih in organskih sistemov, medtem ko so etična delovanja lastnost interakcijskih, psihičnih in družbenih sistemov. To pomeni, da se lahko sprašujemo o *načinih* njihove etike, ne pa o tem, ali jo imajo ali ne. (Dragoš 1996: 217). Pri etično odgovornem ravnanju torej ne gre za »neetično« odgovornost (tj. oportunistični pragmatizem) in tudi etike prepričanja ne moremo poistovetiti zgolj z moraliziranjem. Ne gre za odgovornost brez etike, niti za etiko brez odgovornosti. Razlika med obema je v načinu, kako so *posledice* delovanja znotraj ene in druge etične maksime *evalvirane*. Če akter neželene posledice svojega delovanja pripiše drugim, se mu horizont možnih posledic usodno reducira zgolj na tisto, v kar je prepričan — zato ne vidi razloga, da bi korigiral svojo odločitev, saj se za tiste učinke, ki jih ni hotel, ne čuti odgovornega. Medtem pa bo tisti, ki kalkulira tudi z *neželenimi* posledicami, ravnal drugače. Ker odgovarja zanje (znotraj svojega sistema vrednot), se tudi odloča v skladu s to kalkulacijo. Prav zato je sposoben spremeniti svojo prvotno namero ali celo odstopiti od nje – kljub temu da se mu zdi najboljša; pri tem njegovo ravnanje (tako kot pri prejšnjem akterju) ni v neskladju z lastnim vrednostnim sistemom, je pa odgovorno (Dragoš 1996: 220).

Moralni pogum je povezan z vrednotami ljudi – da smo pogumni in da se teh vrednot držimo, da smo jim zvesti in jih uspešno zagovarjamo. Sobočan (2011) pojasnjuje, da upoštevanje vrednot socialnega dela pogosto radikalno omejujejo politični in družbenoekonomski cilji (kapitalistične) družbe (Manning 1997 v Sobočan 2011), v kateri sta v središču socialnega predvsem zmanjševanje tveganj (predvsem tveganj za organizacijo in strokovnjake, ki ponujajo storitve, ter za družbo – v smislu varnosti in ekonomskih vidikov) in večanje (ekonomske) učinkovitosti (Sobočan 2011: 205). Sobočan (2011) nadaljuje, da na eni strani lahko opazamo povečevanje potreb, ki so posledica predvsem političnih in ekonomskih problemov ter vzrokov, na drugi pa zmanjševanje zmožnosti in sredstev za zadovoljevanje teh potreb (ibid).

Sobočan navaja (2011), da odločanje v socialnem delu poteka na dveh ravneh, ki nista nujno vedno skladni: socialna delavka mora pri ravnanju odgovoriti na praktična vprašanja (kaj je

treba storiti, da bo želeni cilj dosežen) in tudi na etična vprašanja (kakšno ravnanje in kateri cilji so etični). V praksi socialnega dela se porajajo številne etične dileme, saj se strokovni delavci v socialnem delu nenehno srečujejo s konfliktnimi situacijami, ki nastajajo na presečišču odgovornosti do uporabnikov, skupnosti, organizacije, v kateri delajo, in sistema, v katerem delujejo (Sobočan 2011: 205). Ko ljudje razmišljajo in so korak od tega, ali naj bodo moralno pogumni ali ne, se jim porajajo tudi etične dileme. V teh dilemah se oprejo na strokovna znanja, sodelavce, vrednote, etiko in lastni pogum. Vse te stvari so povezane z moralnim pogumom, zato je pomembno, da strokovnjak zna dobro ločiti, kaj je dobro za osebo, ki jo zagovarja, kaj je dobro za delovno okolje v katerem dela, ter kaj je pri vsem tem etično in moralno narediti. Moralno pogumno je, da zagovarja najvišjo dobrobit in da se v dogovoru s sogovornikom odloči, ravna in deluje moralno pogumno.

Delovno okolje je povezano s tem, ali se ljudje odločajo ali ne za moralno pogumna dejanja. Pomembni sta podpora tima sodelavcev in direktorja ter naklonjenost delovnega okolja moralno pogumnim dejanjem. Kot smo lahko videli, obstaja veliko dejavnikov, ki krepijo in manjšajo moralni pogum. Najbolj mi je ostala v spominu izjava, da moralni pogum manjša strah: */Strah pred nadrejenimi – sem ujetnik te zaposlitve. (93.K)/* Menim, da v našem poklicu nobena oseba ne bi smela biti ujetnik lastne zaposlitve, temveč da bi to, da smo socialne delavke, morale biti naše poslanstvo, da bi ta poklic opravljale z vizijo, strokovno, profesionalno, z ogromno podporo delovnega okolja, ki navsezadnje obstaja in je nastalo na podlagi človeških potreb. Kot sem že v teoriji omenila, Banks (2011) piše o tem, da imajo največkrat zaposleni jasno sliko o tem, kako bi delo moralo potekati, kako bi morali ravnati in kako želijo ravnati, a hkrati vidijo, da ne morejo, saj na primer ni denarja, ni časa in ni dovolj moči. Večina izmed njih zelo dobro ve, kaj bi socialno delo moralo biti in zakaj so sami prišli vanj, vendar so zelo razočarani, saj ne morejo delati tega, kar menijo, da bi bilo prav (Banks 2011: 265–266). Banks (2011) se zdi pomembno spodbujati refleksijo o razvijanju poklicne osebnosti in se spraševati: »Kdo sem jaz kot socialna delavka?« Na podlagi tega pa: »Kdo sem jaz kot posameznica?« (op. cit.: 267) Pri moralnem pogumu je tudi zelo pomembno, da se takrat, ko ugotovimo, kdo smo kot socialne delavke ali drugi poklici v socialnem varstvu, vprašamo: »Kako jaz moralno pogumno ravnam? Kaj me pri tem vodi in ovira?« Nato je treba začeti razmišljati o tem in o ovirah ter jih posledično tudi odstraniti, da lahko ravnamo še bolj moralno pogumno. Dokazala sem, da so lastnosti, ki so jih anketiranci navedli v 81,7 %, povezane z moralnim pogumom, enako tudi vrednote, ki so jih anketiranci navedli v 88,9 %, hkrati pa so naše vodilo in orodje, s katerim se borimo v moralno pogumnih akcijah. Zavedanje ravnanja na temelju vrednot in ozko sledenje

le-tem je mogoče lahko en način, na katerega lahko krepimo in sebe pripeljemo do tega, da smo moralno pogumni. (Celoten seznam lastnosti, ki so povezane z moralnim pogumom, je v prilogi 10.5.7 – tabela 35, seznam vrednot, ki so povezane z moralnim pogumom, pa je v prilogi 10.5.8 – tabela 38.)

Rezultati raziskave so pokazali, da je moralni pogum pogosto pomešan s strokovnim delovanjem in dolžnostmi. Downie in Loudfoot (1978 v Sobočan 2011: 205) naštevata štiri vrste pravic in dolžnosti, vezanih na poklic socialnega dela: (1) pravne pravice in dolžnosti do uporabnikov, delodajalcev in drugih, (2) poklicne pravice in dolžnosti, ki izhajajo iz pripadnosti poklicu, ki ima svoja pravila in standarde, (3) moralne dolžnosti, ki izhajajo iz tega, da se socialna delavka srečuje s specifičnimi posamezniki v specifičnih situacijah, in (4) družbene dolžnosti, ki izhajajo iz tega, da je socialna delavka tudi državljanka, ki ima več možnosti in moči za vplivanje na, na primer, socialne politike kot običajni državljani. Banks (2006) je temu dodala še peto točko: proceduralne pravice in dolžnosti, ki izhajajo iz tega, da je vsaka socialna delavka zaposlena v organizaciji, ki ima svoja lastna pravila dela (Sobočan 2011: 206). Dragoš (1996) navaja, da če profesionallec (na primer v odnosu do uporabnika) ravna profesionalno, je to nujno tudi etično, saj se v nasprotnem primeru izneveri lastnemu strokovnemu poslanstvu, zgreši namen svojega početja, dela napake itn. Ker pravilna profesionalna usposobljenost vselej vključuje tudi etično dimenzijo, ni potrebe po izrecnem ločevanju profesionalne etike od profesionalnih znanj (veščin, metod, teorij). Z ločevanjem med enim in drugim bi lahko prišlo do vtisa, da je profesionalna etika neodvisna od znanja (značilnega za neko profesijo), s tem pa bi lahko zašli v moralizem (Dragoš 1996: 49). Menim, da je moralno pogumno, da se strokovnjak vsega tega zaveda, da je iskren do sebe in da vedno znova v sebi poišče esenco, ki mu daje nov zagon, zagon za moralni pogum, z upoštevanjem strokovnosti pri tem delovanju.

Premagovanje lastnih dvomov, kot so strah pred kritiko ali zadrego, strah pred revščino ali izgubo službe, strah pred izgubo prijateljev ali preganjanjem, je lahko izraz poguma. Pogum je posebej pomemben, ker za razliko od vrline iskrenosti ni cilj sam po sebi, temveč podpira druge moralne zahteve (Bisnode 2013). Moralni pogum je, da si priznamo vse naše dvome, da si jih upamo priznati in da se borimo proti njim. Včasih se tudi iz naših dvomov ustvarjajo predsodki na način, da nam onemogočajo, da vidimo širšo sliko, zato je pomembno o njih spregovoriti in se vprašati, kako je do tega sploh prišlo.

Ugotovila sem, da si ljudje velikokrat ne upajo biti moralno pogumni, ne upajo spregovoriti in si ne upajo ravnati na podlagi tega. Zakaj so ljudje v socialnem delu in drugih poklicih tihi?

Zakaj pogostejše ne izražajo moralno pogumnih dejanj? Štaudohar (2014) navaja, da je večina intelektualcev pri nas žal že dolgo tiho. Redki so, ki oblikujejo javno mnenje, večina jih je postala del sistema, zanimajo jih le položaji z veliko družbeno močjo in visokim družbenim statusom – ne verjamejo več v to, da se svet lahko spremeni na bolje, ne verjamejo več v človekov potencial. Prav tako se ne odzivajo na krivice, ki se dogajajo okoli njih, ne pišejo polemičnih besedil za časopise in priloge, ne napadajo politikov. Raje so tiho in imajo prijatelje na visokih položajih, se prilagodijo ali stisnejo pod kakšno strankarsko perut, saj je potem vse lažje. Ne razmišljajo o prihodnosti, nimajo vizije o boljši družbi, zato to niso sodobni in moderni ljudje. Radi so v skupinah, v varnih tovarišijah, kjer drug drugega podpirajo. Intelektualec, ki se bori proti krivicam v družbi, je namreč obsojen na osamljenost, saj se izogiba pripadnosti in ostaja svoboden v svojem mišljenju (Štaudohar 2014). Štaudohar (2014) pojasnjuje, da bi družba morala spodbujati to, da so ljudje pripravljeni pomagati, vzbujati vse najboljše v ljudeh, ne pa da skuša to, kar je najbolj človeško, spremeniti v birokracijo ali bolezen. V taki družbi, kot jo opisuje Furedi, pogum šteje še več. Vadimo ga lahko vsak dan. Naše življenje se zmanjša in poveča glede na to, kako pogumni smo, je napisala strastna Anaïs Nin. Zdi se ji, da so vrednote oziroma človekove lastnosti, kot so neodvisnost, svoboda in kritični razum, o katerih je nekoč pisal Erich Fromm, nekaj pozabljenega in starinskega (Štaudohar 2014). Rapoša - Tanjšek (1998) navaja, da je kriza socialnega dela v delovnem okolju še povečala težave in stiske zaposlenih, ki so ob izgubi zaposlitve in drugih težavah v času tranzicije ostajali brez nujne strokovne pomoči v delovnem okolju, hude osebne in profesionalne stiske pa so doživljale tudi socialne delavke, ki so se tudi same znašle na listi odvečnih delavcev. Kot vsaka težka preiskušnja pa pomeni obstoječa kriza tudi nov izziv in priložnost za spremembe v konceptih in praksi socialnega dela v delovnem okolju (Rapoša - Tanjšek 1998: 284). Grmič (1996: 22) trdi, da nam ostaja – kljub današnji krizi »moralnih vrednot« ali nasploh morale – upanje. Resnično upam, da bodo strokovni sodelavci, socialne delavke in drugi zaposleni na področju socialnega varstva, ter prostovoljci, študenti in uporabniki našli v sebi moralni pogum in v skladu s tem delovali. Še bolj pa upam, da ga najdejo politiki in vsi, ki krojijo oziroma v današnjem času krčijo socialno varstvo, njegove storitve, programe ter dostop do kompetentne in strokovne pomoči.

V današnjem času je z ukrepi, predvsem negativno nastrojenimi ukrepi politike in vse večje birokratizacije, težje »delati« socialno delo v pravem pomenu besede. Sistem si lasti in strokovnjakom krade čas, ki bi ga lahko imeli na voljo, in ta isti čas strokovnjaki porabijo tudi za večno borbo z vetrnicami proti sistemu za pravičnejšo socialno državo. V poklicu socialnih

delavk in drugih poklicih je skrita nova posebna in nevidna naloga, da v času brez časa ohranimo in krepimo socialno delo kot znanost, stroko in umetnost ter da delamo v socialnodelavskem okvirju kljub omejitvam s strani politike ali celo institucije. Na nas je, da najdemo čim več moralnega poguma in ga množično uporabljamo. Moč je namreč v množici. Če pa je množica zraven še etična, moralna, pogumna, lahko vsak manj učinkovit ali celo slab sistem premaga v dobro ljudi in države.

V raziskavi sem postavila osem tez:

1. Moralni pogum je težko opredeljiv.
2. Moralni pogum je povezan z znanostjo socialnega dela.
3. Moralni pogum je povezan s strokovnim znanjem.
4. Moralni pogum je povezan z etičnimi načeli.
5. Moralni pogum je povezan z osebnimi značilnostmi človeka.
6. Moralni pogum je povezan z vrednotami človeka.
7. Institucionalno okolje odločilno vpliva na moralni pogum.
8. Moralni pogum je pogosto pomešan s temeljnimi strokovnimi ravnanji strokovnih delavcev.

Na podlagi dobljenih rezultatov lahko potrdim teze, da je moralni pogum povezan z znanostjo socialnega dela, strokovnim znanjem, etičnimi načeli, vrednotami in osebnimi značilnostmi človeka. Na podlagi dobljenih rezultatov lahko potrdim tezi, da delovno okolje odločilno vpliva na moralni pogum in da se moralni pogum pogosto pomeša s temeljnimi strokovnimi ravnanji strokovnih delavcev. Svojo prvo tezo, da je moralni pogum težko opredeljiv, sem delno potrdila iz razloga, ker so anketiranci navedli, kaj je za njih moralni pogum in kako ga opredeljujejo – delno sem jo potrdila, ker vse definicije, kaj naj bi bil moralni pogum, niso bile točne, in ker, kot sem že omenila, je bila definicija pomešana s temeljnimi strokovnimi ravnanji strokovnih delavcev.

4.2 OMEJITVE RAZISKAVE

Ko sem analizirala trditve iz ankete, se je večina trditev potrdila. Vseeno je ostalo nekaj trditev, ki so bile izjema in s katerimi se anketiranci niso niti strinjali niti se z njimi niso strinjali. V nadaljevanju jih navajam in argumentiram.

<u>TRDITVE</u>	<u>ODSTOTEK</u>
Moralni pogum pomeni delo v skladu s splošnimi družbenimi vrednotami.	Strinjajo se: 34,1 %, nevtralni so: 31 %, ne strinjajo se: 34,9 %
Moralni pogum pomeni ravno pravšnje mero strahu.	Strinjajo se: 46,8 %, nevtralni so: 26,2 %, ne strinjajo se: 26,2 %
Moralni pogum je viden v praksi, v teoriji je težko opredeljiv.	Strinjajo se: 46 %, nevtralni so: 30,2 %, ne strinjajo se: 23,8 %
Moralni pogum je, ko greš čez strokovna ravnanja, ki jih določa kodeks etike in etičnih načel, oziroma nad zakonodajo in narediš nekaj več tako, kot sam osebno meniš, kaj je strokovno.	Strinjajo se: 36,5 %, nevtralni so: 34,1 %, ne strinjajo se: 29,4 %
Moralni pogum je, da ne slediš družbenim prepričanjem.	Strinjajo se: 23 %, nevtralni so: 35,7 %, ne strinjajo se: 41,3 %
Moralno pogumno je, ko storiš nekaj samoumevnega za druge v strokovni sferi, kar bi sicer vsak dan naredil za drugega v zasebni sferi.	Strinjajo se: 20,8 %, nevtralni so: 33,3 %, ne strinjajo se: 46 %

Menim, da so zgornje trditve ljudi zmedle. Zmedle so jih predvsem zato, ker so bile dvoumno zapisane. »Moralni pogum pomeni delo v skladu s splošnimi družbenimi vrednotami.« Pri tej trditvi se lahko vprašamo, kaj sploh so splošne družbene vrednote in ali je nujno, da so prav te pravilne, torej da je družbena vrednota ta, ki sledi etiki in morali, ali so splošne družbene vrednote nekaj, kar ljudje vrednotijo, a ni nujno, da so pravilne. »Moralni pogum pomeni ravno pravšnje mero strahu.« Če smo moralni pogumni, naj bi to pomenilo, da strahu ne čutimo, vendar pa ga vseeno potrebujemo vsaj malo, da kljub temu ravnamo, delujemo in si upamo.

»Moralni pogum je viden v praksi, v teoriji je težko opredeljiv.« Ali lahko vidimo moralni pogum v praksi, če do zdaj sploh nismo zasledili tega pojma v teoriji? Menim, da je tukaj anketirance zmedlo to, da so se mogoče pri reševanju ankete prvič srečali s tem pojmom. »Moralni pogum je, ko greš čez strokovna ravnanja, ki jih določa kodeks etike in etičnih načel, oziroma nad zakonodajo in narediš nekaj več tako, kot sam osebno meniš, kaj je strokovno.« Tukaj je ljudi verjetno zmedlo dvojje: prvič, ker naj bi sledili kodeksu, etiki, načelom in tudi zakonodaji, in drugič, ker niso vedeli, kako lahko vemo, da je nekaj, kar osebno mislimo, pravilneje kot spisani kodeksi in zakonodaja, ki naj bi bili vodila pravilnih ravnanj. »Moralni pogum je, da ne slediš družbenim prepričanjem.« Kot sem že omenila, ni nujno, da so ta pravilna. »Moralno pogumno je, ko storiš nekaj samoumevnega za druge v strokovni sferi, kar bi sicer vsak dan naredil za drugega v zasebni sferi.« Kaj je sploh samoumevno? Vsaka oseba, ki je to prebrala, si je to lahko razlagala na različne načine.

5 SKLEPI

Sklepe predstavljam v sklopu treh tem, v okviru katerih sem raziskovala moralni pogum.

1. TEMA: OSEBNA OPREDELITEV

- Socialne delavke so opredelile moralni pogum kot osebno držo, osebno prepričanje, da mora biti človek pogumen za določena dejanja, da si upa zastopati stališča, vrednote in pravice. Moralni pogum je, da si upaš nekaj narediti, da opozarjaš na nepravilnosti in da z ravno pravšnjo mero strahu reagiraš ter se postaviš v zaščito sogovorniku. Pri vsem tem oseba deluje v skladu z vrednotami, kot so integriteta, poštenost, iskrenost, resnicoljubnost, prevzemanje odgovornosti, samodisciplina, pravičnost, humanost.
- Strokovni sodelavci so opredelili moralni pogum kot brezkompromisno ravnanje in delovanje v socialnem varstvu ter iskanje moči, da oseba vedno znova stori to, kar je prav. Pri tem je pomembno, da se zna upreti krivicam in vsem dejavnikom, ki bi lahko moralni pogum manjšali. Moralni pogum je vztrajanje, proaktivno zavzemanje in brezpogojno zastopanje človeka ter njegovih človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Moralni pogum je odločanje, opozarjanje na krivice in prevzemanje odgovornosti za tveganje, ki ga posledično moralno pogumna dejanja lahko vsebujejo. Moralni pogum v socialnem varstvu je obvezen, povezan pa je z etični in moralnimi načeli.
- Moralni pogum je ozko povezan z etiko.
- Na moralni pogum bistveno vplivajo osebne karakteristike človeka.
- Na moralni pogum zelo vplivajo vrednote človeka.

2. TEMA: STROKOVNA IDENTITETA

- Znanja, koncepti in metode so povezani z moralnim pogumom.
- Moralni pogum strokovnih delavcev v socialnem varstvu krepijo znanja, koncepti in metode, ki jim pomagajo, da se odločajo za moralno pogumna dejanja.
- Moralni pogum strokovni delavci v socialnem varstvu težko ločijo od strokovne obveznosti in strokovnega delovanja.
- Na moralni pogum vpliva avtonomija poklica.
- Na moralni pogum vpliva strokovna drža strokovnih delavcev v socialnem varstvu.

3. TEMA: INSTITUCIONALNI OKVIR

- Delovno okolje bistveno vpliva na moralni pogum.
- V delovnem okolju strokovnim delavcem v socialnem varstvu vlivajo moč, da se odločajo za moralno pogumna dejanja, predvsem sodelovanje in podpora njihovega tima sodelavcev, uporabniki in povratna informacija o delu.
- V institucionalnem okolju strokovnim delavcem v socialnem varstvu moralni pogum najbolj manjšajo krivice, politika in zakonodaja.
- V socialnem varstvu primanjkuje moralnega poguma in moralno pogumnih dejanj.

TEZE, KI JIH LAHKO POTRDIM:

1. Moralni pogum je povezan z znanostjo socialnega dela.
2. Moralni pogum je povezan s strokovnim znanjem.
3. Moralni pogum je povezan z etičnimi načeli.
4. Moralni pogum je povezan z osebnimi značilnostmi človeka.
5. Moralni pogum je povezan z vrednotami človeka.
6. Institucionalno okolje odločilno vpliva na moralni pogum.
7. Moralni pogum je pogosto pomešan s temeljnimi strokovnimi ravnanji strokovnih delavcev.

TEZA, KI JE NE MOREM V CELOTI POTRDITI:

8. Moralni pogum je težko opredeljiv.

6 PREDLOGI

Ker sem z rezultati ugotovila, da moralni pogum v slovenskem prostoru ni ozaveščen, kot bi lahko bil, in ker različnih moralno pogumnih dejanj in ravnanj strokovnih delavcev na področju socialnega varstva manjka, sem pripravila dva predloga, kako bi lahko spodbudili večjo ozaveščenost o moralnem pogumu in posledično tudi več moralno pogumnih dejanj in ravnanj.

1. Večje ozaveščanje o moralnem pogumu, kar lahko izvedemo prek različnih izobraževanj ali kampanj oglaševanja ozaveščanja o moralnem pogumu na inovativen način. V nadaljevanju predstavljam nekaj idej.

- Plakati in reklame o moralnem pogumu v družbenem prostoru.
- Kartice o moralnem pogumu s kratkimi napotki, kako moralno pogumno ravnati, bi se lahko delile po celi Sloveniji ter poslale vsem organizacijam in društvom vladnega in nevladnega sektorja na področju socialnega varstva.
- Spletna stran, ki bi ozaveščala in oglaševala moralni pogum. Spletna stran bi lahko imela pripadajoči forum in časopis. Forum bi strokovnim delavcem omogočal, da lahko tudi anonimno poiščejo podporo ali idejo, kako naj moralno pogumno ravnajo. Časopis pa bi jim omogočal, da bi lahko (če želijo tudi anonimno) napisali svoje zgodbe, proslavili svoje uspehe in na ta način spodbudili druge k moralno pogumnim dejanjem.

2. Delavnice o učenju moralnega poguma.

Branks (2011: 193–194) navaja nekaj točk, ki so pomembne za učenje situacijske etike v poklicni etiki in jih je povzela po Banks in Gallagher (2008). Menim, da bi iste točke lahko imeli za učenje moralnega poguma. V nadaljevanju predstavljam spremenjene točke, prilagojene za moralni pogum.

1. Videti **moralni pogum** povsod – namesto da ločujemo moralni pogum kot posebno področje ravnanja strokovnih delavcev, lahko na to gledamo kot na neko našo obveznost ravnanja.

2. Delo s kontekstualiziranimi življenjskimi zgodbami/pripovedmi – poleg izkušenj, ki jih študenti in tisti, ki že delajo v praksi, spodbudimo, naj se podajajo daljše, bolj osebne pripovedi o moralnem pogumu in situacijah ter naj v njih pripovedujejo tudi o svojih občutkih, zamislih, idejah in strahovih. Poudarek bi bil na krepitvi študentov in strokovnjakov, da se opremijo z močjo za še večje moralno pogumno ravnanje.

3. Ravnovesje med logičnim mišljenjem (analiza) in strastjo (občutki, čustva, domišljija) – čeprav vemo, da moramo biti v svojem poklicnem življenju sposobni opravičiti svoje odločitve, razmišljati logično in to koherentno argumentirati, je enako pomembno tudi, da pri študentih in ljudeh, ki delajo v praksi, razvijamo sposobnost za moralno dojemljivost, občutljivost in sočutje, ter da vse to znamo umestiti v moralni pogum in uporabimo kot pomoč pri moralno pogumnih ravnanjih.

4. Uporaba igre vlog, simulacije, leposlovja, poezije, gledališča – na področju izobraževanja in praktičnega usposabljanja za socialne poklice je uporaba igre vlog in drugih ustvarjalnih metod že uveljavljena, še posebej pri poučevanju sposobnosti za komuniciranje. Ti pristopi so enako dragoceni tudi pri učenju in poučevanju moralnega poguma.

5. Osredotočanje na razvijanje sposobnosti pri ljudeh v praksi za »moralni pogum« na podlagi ideje »etičnega dela«, ki izhaja iz koncepta »čustvenega dela«, ki ga je ArlieHochschild (1983) predstavila v svoji študiji o stevardesah, da bi z njim pojasnila delo, ki ga je treba vložiti v prizadevanje za skrbnost, pozornost in sočutje v situacijah, v katerih to ne bi bil naš naravni odziv. Kot »etično delo« bi lahko opisali uporabo domišljije in moralne občutljivosti pri socialni delavki iz hospica. Koncept »etičnega dela« vključuje čustveno delo, ima pa še dodatne razsežnosti:

- moralno zaznavanje ali pozornost na izrazite moralne lastnosti situacij;
- prepoznavanje političnega konteksta praktičnega dela in strokovne moči, ki jo ima oseba, ki dela v praksi, nad uporabnikom (refleksivnost);
- moralno prizadevanje, da bi bili dober strokovni delavec – vzdrževanje osebne in poklicne integritete ob hkratnem izvajanju zahtev določene organizacije ali službe, v kateri delamo. To vključuje spoprijemanje z moralno stisko, ki izhaja iz ugotovitve, kaj bi bilo treba storiti, pa to ni mogoče. To vključuje tudi razvijanje moralnih odlik poguma in poklicne/strokovne modrosti.

Dodala bi še četrto razsežnost:

- dejanja v praksi in domače naloge, ki bi osebo vodile in ji pomagale, da se začne odzivati moralno pogumno, da jo moralni pogum okrepi za naprej in da to postane del njenega vsakdanjega ravnanja.

7 OPOMBE

- Dostop do vseh prepisov intervjujev je v osebnem arhivu in je dostopen pri avtorici zaradi manjšanja števila prilog.
- *Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu in Kodeks etike socialnih delavk in delavcev v Sloveniji* je dostopen prek spleta.
- Vsa imena v magistrskem delu so izmišljena, s čimer je zagotovljeno varstvo osebnih podatkov.
- Pri intervjujih sem za lažjo analizo za vsako osebo uporabila prvo črko imena, in sicer: Ana (A), Majda (M), Katarina (K), Domen (D) in Vesna (V).
- Pri odprtem kodiranju odprtih vprašanj ankete sem uporabila naslednje črke: E, F, G, H, I, J in K.
- Sklepi raziskave so nastali na podlagi rezultatov intervjujev in ankete.
- V sklopu raziskave sem preverjala 71 trditev, ki so v prilogah 10.5.9, 10.5.10 in 10.5.21. Rezultate sem prikazala v obliki tabel, vendar teh 71 tabel nisem posebej označila in niso v seznamu tabel.
- Rezultate pozitivnega vpliva na moralni pogum in rezultate negativnega vpliva na moralni pogum, ki so v prilogah 10.5.17 in 10. 5. 18, sem prikazala s pomočjo tabel, vendar 14 navedenih tabel nisem posebej označila in niso v seznamu tabel.
- Literatura avtorjev Kidder, M. R. (2005), Sekerka, L. E. in Bagozzi P. R. (2007), Miller R. (2005) ter Lachman V. D. (2010) je lasten prevod iz angleščine v slovenščino.
- Priloge niso lektorirane.

8 POVZETEK

Moralni pogum v socialnem delu in socialnem varstvu je brezkompromisno ravnanje in delovanje ter iskanje moči za to, da oseba vedno znova stori to, kar je prav. Moralni pogum je odločanje, opozarjanje na krivice in prevzemanje odgovornosti za tveganje, ki ga posledično moralno pogumna dejanja lahko vsebujejo. Moralni pogum je uporaba strahu, ki ga oseba pred ali med samimi moralno pogumni dejanji lahko čuti. Pomembno je, da se zna upreti krivicam in vsem dejavnikom, ki bi lahko moralni pogum manjšali. Moralni pogum je vztrajanje, proaktivno zavzemanje in brezpogojno zastopanje človeka ter njegovih človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Moralni pogum je, da si upamo nekaj narediti, da opozarjamo na nepravilnosti in da z ravno pravšnjo mero strahu odreagiramo ter se postavimo v zaščito sogovorniku. Pri vsem tem oseba deluje v skladu z vrednotami.

V svojem magistrskem delu, ki temelji na teoretičnem in raziskovalnem delu, sem preverjala osem raziskovalnih tez v sklopu treh raziskovalnih vprašanj. Raziskava temelji na petih delno standardiziranih odprtih intervjujih, katerih kvalitativni rezultati so bili podlaga za izdelavo obsežne ankete o moralnem pogumu ter kvalitativnih in kvantitativnih rezultatov ankete.

Moje glavne ugotovitve so, da je moralni pogum v socialnem varstvu obvezen ter da je ozko povezan z etičnimi in moralnimi načeli. Na moralni pogum vplivajo znanja, koncepti in metode, ki socialne delavke krepijo in jim pomagajo pri tem, da se odločajo za moralno pogumna dejanja. Ugotovila sem, da delovno okolje bistveno vpliva na moralni pogum in da strokovnim delavcem v delovnem okolju dajo moč, da so moralno pogumni, sodelovanje in podpora zaposlenih, uporabniki in povratne informacije o delu, največ pa ga manjšajo krivice, birokratsko delo, politika in zakonodaja. Ena izmed ugotovitev je bila, da v socialnem varstvu primanjkuje ozaveščenosti o moralnem pogumu in moralno pogumnih dejanjih ter da strokovnjaki včasih moralni pogum težko ločijo od strokovne obveznosti in strokovnega delovanja. Trenutno pomanjkanje tega lahko uspešno spodbudimo z ozaveščanjem in spodbujanjem strokovnih delavcev k vse večjemu moralno pogumnemu odzivanju.

Moralni pogum je upati delovati in ravnati v dobro ljudi kljub strahu, ki ga čutimo, a vendarle vedno na podlagi strokovnosti in etičnosti. Zato upajte si in bodite moralno pogumni!

9 LITERATURA

1. Banks, S. (2011). Etične dileme, ali koga zanima? *Socialno delo*, letnik 50, št. 3/4, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana, str. 263–268.
2. Banks, S. (2011). Od strokovne etike do etike v strokovnem delu. *Socialno delo*, letnik 50, št. 3/4, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana, str. 187–196.
3. Cvahte, B. (2011). Zagovorništvo za starejše osebe – želja, potreba ali nuja?. Zbornik referatov in razprav, št. 1/2011 (43–51). Državni svet Republike Slovenije, Ljubljana.
4. Čačinovič Vogrinčič, G. (2003). Jezik socialnega dela. *Socialno delo*, letnik 42, št. 4/5, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana, str. 199–203.
5. Čačinovič Vogrinčič, G. (2006). Socialno delo z družino. Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
6. Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N. in Možina, M. (2008). Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika. Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
7. Dragoš, S. (1996). Profesionalne etike pri delu z ljudmi. *Socialno delo*, letnik 35, št. 1. Fakulteta za socialno delo. Ljubljana, str. 49–55.
8. Dragoš, S. (1996). Socialna etika: med prepričanjem in odgovornostjo. *Socialno delo*, letnik 35, št. 3., Fakulteta za socialno delo, Ljubljana, str. 217–225.
9. Dragoš, S. (2003). Metaetika v socialnem delu. *Socialno delo*, letnik 42, št. 4/5, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana, str. 283–291.
10. Dragoš, S. (1994). Etika v socialnem varstvu ali socialnovarstvena etika?. Letnik 33, št. 6, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana, str. 515–518.
11. Dragoš, S. (2013). Prenova Kodeksa etičnih načel v socialnem varstvu. *Socialno delo*, letnik 52, št. 5, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana, str. 341–346.
12. Durkheim E. (2014). Moralna vzgoja. Knjižna zbirka Temeljna dela. Ljubljana.
13. Grmič V. (1996). Motivacija etičnih norm. Zbornik: profesionalna etika pri delu z ljudmi. UK Maribor, str. 15–23.
14. Lavalette, M. (2013). Neformalno socialno delo, uradno socialno delo in družbena gibanja. *Socialno delo*, letnik 52, št. 2/3, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana, str. 113–127.
15. Maučec, B. (2007). Profesionalna etika socialnega dela v ZDA. *Socialno delo*, letnik 46, št. 6, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana, str. 321–327.

16. Mesec, B. (1997). Metodologija raziskovanja v socialnem delu 2 (skripta). Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
17. Mesec, B. (2009). Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: Načrtovanje raziskave (skripta). Visoka šola za socialno delo, Ljubljana.
18. Mesec, B. (2006). Očarani z močjo. Socialno delo, letnik 45, št. 3-5, str. 235–247.
19. Mešl, N. (2008). Razvijanje in uporaba znanja v socialnem delu z družino (Procesi soustvarjanja teoretskega znanja v praksi). Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani, Ljubljana.
20. Miller, R. (2005). Moral Courage: Definition and Development, Washington DC: Ethics Resource Center.
21. Milošević Arnold, V., Urh, Š., Kladnik, T., Križanič, M., Grebenc, V. in Nevrit Bokan, S. (2009). Terensko delo, Institucionalni, javni in zasebni prostori socialnega dela. Fakulteta za socialno delo. Ljubljana.
22. Milošević - Arnold, V. in Postrak M. (2003). Uvod v socialno delo. Scripta, Študentska založba, Ljubljana.
23. Rapoša - Tajnšek, Pavla (1998). Perspektive socialnega dela v delovnem okolju. Socialno delo, letnik 37, št. 3/5, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana, str. 284–290.
24. Rus, V. (1997). Etika in morala v sodobni družbi: zbornik. Društvo T. G. Masaryk za filozofsko antropologijo, etiko ter humanistične in družbene vede: Anthropos, Ljubljana.
25. Kidder, M. R. (2005). Moral courage. HarperCollinsPublishers, New York.
26. Sekerka, L. E. in Bagozzi P. R. (2007). Moral courage in the workplace: moving to and from the desire and decision to act, Business Ethics: A European Review, Volume 16, št. 2, str. 132–149.
27. Sobočan, A. M (2013). Etika v socialnem delu. Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
28. Sobočan, A. M. (2011). Etika v socialnem delu. Socialno delo, letnik 50, št. 3/4, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana, str. 205–215.
29. Sobočan, A. M. (2012); recenzija: Kim Strom-Gottfried (2007). Straight talk about professional ethic, Chicago, Ill.: Lyceum Books. 237 strani. ISBN 1-93347-803-9. Socialno delo, letnik 51, št. 6, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana, str. 429–430.
30. Stritih, B. (1998). Na poti k avtonomiji socialnega dela kot stroke in znanosti. Socialno delo, letnik 37, št. 3/5, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana, str. 159–168.

31. Stritih, B. (2004). Strategije pomoči pri socialnem delu s travmatiziranimi osebami in družinami. *Socialno delo*, letnik 45, št. 6, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana, str. 333–343.
32. Škerjanc, J. (2005). Kakovost življenja, participacija in vpliv. *Katalog socialnega dela: Krepitev moči*. Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
33. Škerjanc, J. (2010). Individualizacija storitev socialnega varstva. *Narodna in univerzitetna knjižnica*, Ljubljana.
34. Šugman Bohinc, L. (1997). Epistemologija socialnega dela. *Socialno delo*, letnik 36, št. 4, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana, str. 289–308.
35. Šugman Bohinc, Lea (1996). Socialno delo – znanost?. *Socialno delo*, letnik 35, št. 5., Fakulteta za socialno delo, Ljubljana, str. 403–405.
36. Urh Humljan, Š. (2013). Kulturno kompetentno socialno delo. Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
37. Videmšek, P. (2008). Krepitev moči kot temeljno orodje socialnega dela. *Socialno delo*, letnik 47, št. 3/6, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana, str. 209–217.
38. Videmšek, P. (2012). Uporabniško raziskovanje kot produkcija znanja. *Socialno delo*, letnik 51, št. 1/3, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana, str. 115–125.
39. Videmšek, P. (2012). Vloga uporabniških gibanj pri spreminjanju vpliva uporabnikov. *Čas. krit. znan.*, 2012, letnik 39, št. 250, str. 106–115.
40. Zaviršek, D. (2003). Notranja nasprotja socialnega dela pri uresničevanju človekovih pravic v postmodernih družbah. *Socialno delo*, letnik 42, št. 4-5, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana, str. 219–230.
41. Zaviršek, D., Zorn, J. in Videmšek, P. (2002). Inovativne metode v socialnem delu: opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje. *Študentska založba*, Ljubljana.
42. Žiberna, A. (2011). Zagovorništvo starejših kot pomoč pri zaščiti človeških pravic in temeljnih svoboščin. *Zbornik referatov in razprav*, št. 1/2011 (61–63). Državni svet Republike Slovenije, Ljubljana.

– Ostali viri:

43. Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu, 2014 (Uradni list RS, št. 50/14)
44. Zakon o socialnem varstvu (Ur. l. RS, št. 3/2007 – uradno prečiščeno besedilo 2, 23/2007 – popr., 41/2007 – popr., 114/2006 – ZUTPG, 57/12)
45. Bisnode, 2013, 10 vrlin odličnih vodij, 16. 7. 2013.
(<http://www.bisnode.si/Sporo%C4%8Dila%20za%20javnost/10-vrlin-odlicnih-vodij/>),
dostopno dne: 13. 5. 2015
46. Kodeks etike socialnih delavk in delavcev Slovenije.
(<http://www.fsd.si/dsdds/Kodeks%20etike.htm>), dostopno dne: 20. 5. 2015
47. Štaudohar, I. (2014). Strah in pogum, Sobotna priloga, Delo, 4. 10. 2014
(<http://www.delo.si/sobotna/strah-in-pogum.html>), dostopno dne: 13. 5. 2015
48. Slovar slovenskega knjižnega jezika (2015) – »pogum«. (http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=pogum), dostopno dne: 21. 6. 2015
49. Slovar slovenskega knjižnega jezika (2015) – »moral«. (http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=moral&hs=1), dostopno dne: 21. 6. 2015
50. Wikipedija (2015) – »moral«. (<https://sl.wikipedia.org/wiki/Moral>), dostopno dne: 21. 6. 2015
51. Wikipedija (2015) – »moralni pogum«. (https://en.wikipedia.org/wiki/Moral_courage), dostopno dne: 21. 6. 2015
52. Lachman, V. D. (2010). "Strategies Necessary for Moral Courage" OJIN: The Online Journal of Issues in Nursing Vol. 15, No. 3, Manuscript 3.
(<http://www.nursingworld.org/MainMenuCategories/EthicsStandards/Courage-and-Distress/Strategies-and-Moral-Courage.html>), dostopno dne: 21. 6. 2015

10 PRILOGE

10.1. VPRAŠANJA ZA ODPRTE INTERVJUJE

ZAČETNA VPRAŠANJA:

Kje ste trenutno zaposleni?

S kakšno populacijo ste se v vašem poklicnem življenju vse srečevali?

Koliko dolgo delate socialno delo in na področju socialnega varstva?

Bi za uvod še kaj dodali ali povedali?

1. TEMA: OSEBNA OPREDELITEV

V okviru teme osebna opredelitev bom raziskala: Kako socialni delavec opredeljuje moralni pogum, kako ga v svojem delu uporablja, kako ohranja svoj moralni pogum?

Kako socialni delavec povezuje etiko socialnega dela in moralni pogum?

Kako na moralni pogum vplivajo osebne karakteristike in vrednote človeka?

VPRAŠANJA ZA ODPRTI INTERVJU:

kaj za vas pomeni moralni pogum? Kako bi ga opredelili?

Lahko podate kakšne primere, kaj vas spomni na moralno pogumna dejanja?/ na katera dejanja se spomnite, ko slišite moralni pogum?

kaj pomeni biti moralno pogumen v življenju?

Kako ravna moralno pogumna socialna delavka/delavec?

Ali mislite da je moralni pogum povezan s kakšnih posebnimi osebnimi lastnostmi oz karakteristikami? S katerim?

Ali mislite da je moralni pogum povezan s človeškimi vrednotami? S katerim?

Kako so povezane vrednote vsakega posameznika z moralnim pogumom? Ali dejanja moralnega poguma vplivajo na osebo, da spreminja svoje vrednote?

Kako so vaše vrednote in lastnosti vplivale na moralni pogum pri vas? Na kakšen način?

Kaj vam osebno pomeni etika socialnega dela?

Kako vidite povezavo etičnega ravnanja ali etičnih načel v socialnem delu in moralnega poguma?

Ali menite, da imate možnost, da jih povezujete v vašem delu? Kako vam to uspeva/neuspeva?

Povejte mi neke primere ravnanj oz. vaše izkušnje iz vaše prakse ki bi ji vi opredelili kot moralno pogumno dejanje?

2. TEMA: STROKOVNA IDENTITETA

V okviru teme strokovna identiteta bom raziskala: Kako poklicna identiteta socialnih delavcev vpliva na moralni pogum? Katera znanja, metode in koncepti socialnega dela socialnemu delavcu pomagajo, da moralni pogum ohranja in ga krepi?

VPRAŠANJA ZA ODPRTI INTERVJU:

Povejte mi, kako vi opredeljujete socialno delo kot znanost in stroko?

Kdo je po vašem mnenju dober socialni delavec/socialna delavka?

Kaj za vas pomeni, da ste socialni delavec/socialna delavka?

Kdo je po vašem mnenju moralno pogumni socialni delavec/socialna delavka? Kako ravna?

V čem sta si podobna dobra socialna delavka/delavec in moralno pogumna socialna delavka/delavec?

Menite da je podobno in povezano? Kje vidite razlike ali podobnosti?

Povejte mi, kaj vam pomaga, na kaj se opirate, kadar so pred vami težke odločitve ali zapletene situacije. Prosim, povejte mi kakšen primer, ki vas je še posebej zaposloval.

Ali vam pri tem pomagajo tudi kakšne metode, koncepti, znanja? lahko poveste, katere?

Za katere od njih lahko rečete da so najbolj uporabne v praksi?

Kaj pa vas najbolj krepi, vam vpliva pogum?

Bi lahko rekli da (metoda/koncept/znanje, ki ste prej omenili) vam pomaga, da ste bolj moralno pogumni?

Ali mislite da so znanja socialnega dela povezana z moralnim pogumom?

3. TEMA: INSTITUCIONALNI OKVIR

V okviru te teme bom raziskala: Kako na moralni pogum vpliva institucionalno okolje?

Kaj socialnem delavcu ali socialni delavki vzame in kaj mu doda moč, da bi bi moralni pogum njegov/njen stalni sopotnik pri delu?

VPRAŠANJA ZA ODPRTI INTERVJU:

Lahko mi opredelite vaš institucionalni okvir oz. delovno okolje kjer delate? Kakšne so prednosti? Na vašem mestu, kjer ste zaposleni vidite kakšne ovire? Mogoče vidite zelene spremembe? Kakšne vidite?

Ali mislite, da ima tudi vaše delovno okolje vpliv na to, kako moralno pogumno lahko delujete? Kdo ima največ vpliva? Sodelavke, direktorica, uporabnice?

Kako vpliva vaše delovno okolje na vaš moralni pogum?

Kako opazate da vpliva na druge sodelavce?

Kaj vas opogumlja?

Kaj vam pogum manjša?

Kako je vaše delovno okolje vplivalo na vas, vaš moralni pogum in etiko?

Ste v letih prakse po vašem mnenju postali pogumnejši ali se vam zdi, da ste bili na začetku poklicne poti še bolj drzni?

Če to ni vaša prva zaposlitev, lahko opišete kako ste dojemali, da so vaša prejšnja delovna okolja vplivala na vaš moralni pogum? (kje so delali?)

Ali si predstavljate takšno službo ali delovno okolje, kjer bi po vašem mnenju lahko bili še bolj moralno pogumni, bi imeli za to več podpore? kakšna služba je to? kako zgleda takšna organizacija?

VPRAŠANJA ZA KONEC:

Bi še kaj dodali?

Za potrebe prepisovanja in analize si izberite si ime

10.2. ODPRTO KODIRANJE INTERVJUJEV

STEBER: OSEBNA OPREDELITEV

KATEGORIJA: OPREDELITEV MORALNEGA POGUMA

Tabela 4. Opredelitev moralnega poguma

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA
1.	M9: Moralni pogum je po mojem mnenju neka osebna drža...	Osebna drža
2.	M9: osebno prepričanje, da mora biti človek pogumen za določena dejanja..	Osebno prepričanje
3.	M9: ... da se zna postaviti zase in za druge...	Postavi se zase in za druge
4.	M9: ... da si upa sprejeti določene izzive..	Sprejemanje
5.	M9: ... pridobiti določene izkušnje, ki jih še nima..	Pridobitev izkušenj
6.	M9: ... sprejemati določene odločitve, ki so v socialnem delu pogosto tudi zelo težke.	Odločanje
7.	M13: Pravi moralni pogum je zame to, da si nekdo upa zastopati svoja stališča, svoje vrednote, pravice nekega uporabnika.	Zastopanje
8.	M14: Mislim, da je na nek način moralno pogumno dejanje, na žalost, dandanes že vse kar ni del neke rutine socialnega dela.	Vse, kar ni del rutine socialnega dela
9.	M21: Da si upaš vstopiti v neko čisto novo okolje, kar bi po mojem mnenju moralo biti samoumevno na nek način.	Upati
10.	M70: Da ne pogleda v stran, ko vidi, da je nekaj narobe.	ne pogleda stran ko je nekaj narobe
11.	M192: Kot prvo osebna drža..	Osebna drža
12.	M192: ... potem skupek nekaj značilnosti ...	Značilnosti
13.	M192: ...da si upaš nekaj narediti.	Upati
14.	M193: Da si med ljudmi...	Delo na terenu
15.	M193: da uresničuješ svoj poklic, tako kot je mišljen.	Uresničevanje poklica
16.	M194.: Da nisi nek birokrat, da si na terenu ...	Delo na terenu
17.	M194.: ... da deluješ v skladu z vrednotami.	Vrednote
18.	V7.: Moralni pogum –integriteta, poštenost, iskrenost, resnicoljubnost, prevzemanje odgovornosti, samodisciplina, pravičnost, humanost.	Vrednote
19.	V14: Ali ko opozoriš nekoga na višjem nivoju, da stvari niso urejene, dorečene.	Opozarjanje
20.	V64: Ne smemo si dovoliti, da »kar nekaj delamo«...	Dosledno in profesionalno delo
21.	V64: ... ko sem rekla je pogum, da znamo, zmoremo in hočemo.	Znamo, zmoremo in hočemo
22.	K15: Pri moralnem pogumu gre zame za ravno pravšnjo mero strahu	Pravšnja mera strahu
23.	K16: Če nas ni ničesar strah, potem ne moremo priti do tega, da se s tem strahom spoprimemo.	Spoprijemanje
24.	K17: Pri moralnem pogumu je pa to, zame je to, da se s tem strahom, ki ga imamo, spoprimemo in iščemo rešitve, kako ven iz tega.	Spoprijemanje
25.	K17: ... da se s tem strahom, ki ga imamo, spoprimemo in iščemo rešitve, kako ven iz tega.	Iskanje
26.	K18: Absolutno je pa tukaj treba imeti neke vrednote, da se sploh lahko.	Vrednote

27.	K20: Da se lahko spoprimemo tudi s strahovi naših uporabnic in uporabnikov.	Spoprijemanje
28.	V8: Tudi če te je strah moraš odreagirati.	Reagirati
29.	K62: Seveda govorimo o njem, ampak videt ga pa ne moreš v teoriji temveč v praksi.	Praksa
30.	K76-K77: Ogromno stvari, zdaj ta družba ni nekako za dejanja moralnih pogumnežev. Ker si čuden, ker kar nekaj "bluziš" (govoriš tja v tri dni).	V današnji družbi
31.	K88: Za moralno pogum je potrebna tudi čustvena inteligenca.	Potrebna čustvena inteligenca
32.	K94: Seveda so lahko moralno pogumni vseeno, samo to ne pride do izraza, sploh v današnji družbi.	V današnji družbi
33.	K273: Zame je moralni pogum spopadanje s strahovi, povezanimi z uveljavitvijo človekovih pravic in proaktivno in aktivno udejstvovanje v tem.	Spopadanje
34.	A111: Pogum pa je tisto, da ti nekaj narediš, čeprav obstaja neka nevarnost ob tem, ali pa neka možnost, da ne bo sprejeto, kako bi združila moralni pogum, bi rekla, da pač slediš tistemu, kar se tebi zdi prav, tudi če je mogoče v nasprotju z nekimi splošnimi družbenimi prepričanji.	Sledenje
35.	A113: In po moje si takrat pogumen, da sprejmeš katero koli odločitev, moralni pogum bi jaz na kratko tako opisala.	Sprejemanje
36.	A114: Se mi zdi, da moralni pogum kot tak bi potem bil bolj vezan na samega socialnega delavca in ta osebni pristop, ki ga socialni delavec zavzame, ker se mi zdi, da socialno delo ima zelo močan etični kodeks, ki se res razširi na vsa področja in res se mi zdi, da je super.	Osebni pristop
37.	A120-A121: Edino mogoče, če gremo na to, da smo pa vseeno omejeni z zakonodajo, socialni delavci in da je zakonodaja precej toga in striktna. Se mi zdi, da tisti, ki gre čez zakonodajo, strokovni delavec, v dobro ljudi, da takrat pa je mogoče moralno pogumen.	Zakonodaja in politika
38.	A122-A123: Ker se mi zdi, da zakonodaja tudi več ne sledi največjim koristim ljudem in zaščiti ljudi, jih mogoče tako, malo izkorišča, oziroma ni na njihovi strani. Mogoče ja, ta del pa, tu bi pa potrebovali strokovni delavci ta moralni pogum.	Zakonodaja in politika
39.	A135: Petra: Če te jaz prav razumem, s tem želiš povedati, da je moralni pogum v socialnem delu, da se znaš zoperstaviti nekim višjim instancam v dobrobit ljudi, pa opozarjati na slabo zakonodajo? Ana: Tako ja, tudi med drugim.	Zakonodaja in politika
40.	A136: Ali pa se postaviti v zaščito sogovornika, človeka, zoper neko drugo organizacijo zaradi tega, ker tam je en posameznik, ti si uradna institucija.	Zagovorništvo
41.	A162: Tako, da mogoče moralni pogum socialnega delavca je to, da v vsaki situaciji posluša sebe in svojo neko intuicijo in res gleda na korist celotne družine.	Osebni pristop
42.	A163+A165: In nekako tudi na podlagi izkušenj presodi, kakšna je stopnja ogroženosti, oziroma kateri ukrepi so tisti, ki so res nujno potrebni zato, da se neko situacijo reši. Sicer je spet v odnosu do zakonodaje, da ne slediš ravno tej.	Presoja in ukrepanje
43.	A213-A216: Bistveno pri tem je pa poleg izkušenj po moje tista začetna faza, ta vzgoja od malih nog naprej, ker se mi zdi, da se v trenutni družbeni situaciji zelo izgubljajo te vrednote, ki so bile včasih precej bolj pomembne, ki so tiste, ki omogočajo neke medčloveške pristne odnose. Se mi zdi, da se	Vzgoja

	preveč spodbujajo tekmovalnost, konkurenca, boji, te neke materialne dobrine, ki pa ne omogočajo pristnega človeškega stika. Mi pa smo le socialna bitja in rabimo ravno to. In se mi zdi, da je za razvoj nekega moralnega poguma, tudi potem kasnejšega, predvsem pomembna vzgoja.	
44.	A240: Tako, da se mi zdi predvsem pogum, precej podobno, čeprav v povezavi s tem, kar sem prej razmišljala, kar sva se prej pogovarjali, prejšnja vprašanja, se mi zdi, da je moralni pogum bolj to, da greš čez tiste stvari, ki bi jih načeloma pa moral samo opravljat.	Nekaj več
45.	A421: Narediš nekaj več, nekaj dodanega v dobro drugih brez, da bi to nek zakon predpostavljaj, ali pa mogoče etika socialnega dela, da bi to predpostavljala.	Nekaj več
46.	A242: Se mi zdi, da je moralni pogum tisto nekaj več, tisto nekaj bolj osebno od vsakega socialnega delavca posebej, individualno.	Nekaj več
47.	A246+A247: Malo sem razmišljala o tistem odnosu, da se postaviš za posameznika. Da nastopiš v tej neki zagovorniški vlogi, čeprav se ta ne predpostavlja.	Zagovorništvo
48.	A287: Ne vem, ali imam tako slabo ozaveščen moralni pogum, ali ne razmišljam o tem.	Ni ozaveščen
49.	A289: Tako da ja, mogoče tudi je tu problem, da nimamo dovolj ozaveščenega moralnega poguma	Ni ozaveščen
50.	A322: Sem rekla, da imamo očitno problem z definicijo moralnega poguma, da sploh ne vemo točno, kaj je	Ne vemo kaj je
51.	A401: Od tistega, da se postaviš sam zase, čeprav sprejmeš tudi mnenje drugega ...	Asertivnost
52.	A401: ... da nekako greš čez ta boj proti družbenim prepričanjem, ker ti misliš, da je tako pravilno.	Družbena prepričanja
53.	A402: Do tistega, ko sva se pogovarjali, da narediš nekaj več za nekega posameznika....	Nekaj več
54.	A402: do tega, da vseeno slediš vsem tem nekim strokovnostim, vsem tem stvarim.	Sledenje
55.	A404: Po drugi strani sprejmeš svoje te neprijetne lastnosti, oziroma mogoče te malo manj pozitivne.	Sprejemanje
56.	D4: Jaz osebno, se mi zdi, da so to neke notranje vrednote, ki jih imaš, pogum, se mi zdi, pa da je to, da stojiš za njimi, da si trden v tem, da živiš življenje takšno, kot ga imaš ponotranjeno po nekih moralnih vrednotah.	Vrednote
57.	D5: Ja, se mi zdi, da tako ali tako morala, da to so neke vrednote, neke vrednosti, ki jih človek ima v sebi, da je to tisti neki nadjaz, kaj jaz vem.	Vrednote
58.	D10: Se pravi govoriti resnico, takšna kot je.	Resnica
59.	D11+D12 Govoriti o tem, da je prav neverjetno, da smo najbogatejša družba, pa imamo brezdomce. Mislim najbogatejša v razvoju kot takem, ne v primerjavi z drugimi, imamo največ praznih stanovanj, pa imamo brezdomce, ali pa da imamo revščino v takem obsegu.	Iskrenost
60.	M25: Mislim, da mora to biti neka osebna drža.	Osebno
61.	D16: Da stojiš za svojimi dejanji in prevzameš odgovornost za njih, kar je včasih neprijetno in težko.	Odgovornost
62.	D18: Da si nekako odkrit in pošten do sebe in do drugih in stojiš za tem.	Odkritost in poštenost

63.	D22: Se mi zdi, da je moralno pogumno z moje strani to, da človeku povem, kar mu gre, kar je "ok" (v redu), kar ni ok.	Iskrenost
64.	D25: Drugače se mi pa zdi, da je to, iz moje perspektive, vsaj za mene se mi zdi precej pomembno, hkrati pa tudi precej delikatno zaposlenim, povedati to, kar ni ok, pa seveda tudi, kar je ok.	Odkritost
65.	D60: Ja, da si sploh zmožen biti v poklicnem življenju, ali pa moralno pogumen, ker je zelo težko, če imaš vse doma "fuck up" (nevzdržno), ali pa v glavi, ali kakor koli, boš težko funkcioniral, vsaj na dolgi rok	Osebnostno življenje
66.	D62+D63: Verjetno je neki vpliv, saj tako kot družba funkcioniramo. Ja, jaz bi povezal to.	Opazovanje moralno pogumih dejanj
67.	D283: Iskrenost do sebe in do drugih...	Iskrenost
68.	D283: ... imeti človeka na prvem mestu ...	Človečnost
69.	D283 sodelovanje, timsko delo, socialno delo.	Sodelovanje
70.	K162: Odsotnost moralnega poguma in strah, kaj se bo zgodilo, če ga bodo ustavljali.	Odsotnost

KATEGORIJA: PRIMERI RAVNANJA MORALNEGA POGUMA

Tabela 5. Primeri ravnanja moralnega poguma

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	OPIS KODE
71.	M10-M12: Primer moralnega poguma je zame na primer to, da se nekdo kot zagovornik upa zoperstaviti določenemu sistemu - to lahko pomeni tudi svojim sodelavcem, ali pa svojim kolegom v svoji stroki. Da si upa zagovarjati pravice ne glede na to, pred kom jim mora zagovarjati. Lahko ima pred seboj neko socialno delavko iz centra za socialno delo, ali pa iz druge organizacije.	Zagovorništvo	Socialni delavec se zoperstavi določene sistemu ali sodelavcem in zagovarja pravice uporabnika pred njimi
72.	M16-M18: Recimo, danes je že težko ne trčiti ob nek predpis, če daš uporabnika v avto. Jaz ne vem, če si to dovolijo vse organizacije. Za to že moraš imeti na nek način moralni pogum.	Primer	Narediti nekaj v strokovni sferi, kaj bi naredil samoumevno za druge
73.	M35: Minimalno je recimo, da nekega uporabnika, ki je slabo informiran, pustiš na točki neinformiranosti.	Primer	Osebo ne pustiš na točki neinformiranosti
74.	M19: Ali pa za vstop v neko naselje ali novo okolje, ki ga ne poznaš, pa si o njem slišal, da je noter ogromno orožja.	Predsodki	Ko greš čez predsodke in govorce
75.	M30+M31: Če skušam odgovoriti s primerom, to pomeni, da ravna v korist otroka in išče predpise, ki ga bodo podprli in ne dela zgolj na podlagi tega, kar je npr. naročilo ministrstvo, to ni moralni pogum, to je birokracija. Pri tem primeru izhajam iz prakse, saj se pogosto srečujem s primeri otrok, ki jih nihče ne zaščiti.	Nekaj več	Narediti nekaj več v korist sogovornikov, kot je le upoštevanje predpisov in zakonov

76.	M36-M39: Recimo, da ima ta uporabnik željo poslat prošnjo na Karitas. Moralno pogumna socialna delavka ga bo zagotovo informirala še o petih drugih možnostih, morda poskušala priti v stik s kakšno novo mrežo, napisat še neke druge prošnje in še kaj. Cilj ni vedno samo uspešna prošnja, cilj je se kaj tudi naučit, razširit mrežo, podati neke nove informacije. Tako človek naslednjič sam najde neke nove rešitve, ravna drugače.	Primer	Podaš vse informacije in na vse možne načine širiš socialno mrežo ljudi in omogočiš jim pozitivne izkušnje iz katerih kasneje lahko izhajajo in ravnajo drugače
77.	M41: Pa tudi deliti z ljudmi nove informacije.	Primer	Podati vse nove informacije
78.	M42- M46: Saj to si tudi ti enkrat ugotovila; povezovanje ljudi z nekimi družbenimi viri v smislu, da bi ljudem nekdo pokril neke dolgove, je zelo težko, prideš kar hitro na konec tega seznama. Ampak vseeno, ljudje ne poznajo vseh teh možnosti, ki jih imajo. Če ti nekdo reče, da želi napisat prošnjo na eno organizacijo, zakaj ne na pet. Ali pa zakaj ne iti na to organizacijo, da človeka poznajo, zakaj mu ne ponudit tudi neke druge perspektive.	Primer	Ko, ponudiš neke druge perspektive, ki še bolj spremenijo življenjsko situacijo osebe na boljše
79.	M95-M106: Pred kratkim sem imela primer deklice, ki se mi je zaupala, da ji je na Facebook pisal en fant. Ona je stara 14 let. Ugotovili sva, da je ta fant star okrog 30, da je to nek prijatelj njene sošolke. To sošolko sem delno poznala, poznala sem njeno zgodbo in sem vedela, da obstaja možnost, da ta moški piše dekletom z namenom novačenja deklet v smislu trgovine z ljudmi. No, deklica je povedala, da se ona z njim z veseljem pogovarja in da ji je poslal neke gole fotografije. Prvo sem mogla njo opogumit, da je to povedala svoji mami. Mamo sem jo morala najprej pripraviti, da to sprejela kar se da mirno, podporno do hčerke, da se hčerka ne bo zaprla in jo bo mama razumela. Potem sem kljub temu, da sta mama in deklica hoteli to zadržati zase, mogla njiju dve pripraviti na to, da bom jaz to vsekakor prijavila. Potem sva s sodelavko skupaj, ker je ona poznala tisto drugo deklico, naredili tako, da sva prijavili policiji skupaj z drugimi sogovorniki, ki so bili v tem primeru pomembni za zaščito obeh deklet ter tudi potencialnih drugih deklic. Tako sva med drugim informirali tudi šolo, jo povabili v pogovor ter ji "malo na mehko" predlagali, da izvedejo delavnice na temo trgovine z ljudmi, trgovine z otroki. Najprej so bili proti, potem sva poklicali nevladno	Primer	Ko ne obupaš in deluješ na mikro in makro ravni z konkretno intervencijo na tem področju

	organizacijo, ki se ukvarja s to tematiko in rekli, da naj oni vzpostavijo stik s šolo. Takšen način je sicer malo drzen, ker sva najprej bili zavrnjeni s strani šole, vendar pa sva ocenili, da bi nujno potrebovali to znanje. Na koncu sva dosegli cilj, saj so bile vse sošolke, cel njun letnik je bil vključen v delavnice preprečevanja trgovanja z otroki preko Facebooka.		
80.	M138-M141: Vse se spreminja in za neke spremembe je vedno potreben pogum. Ne glede, ali gre za to, da si kot socialna delavka želi spremembe zakonodaje, ali pa si želi uveljaviti neko svoje mnenje, ali da želi spremeniti življenjsko situacijo nekega človeka. Tudi na kvaliteto storitev recimo. Mislim, da je za to potreben pogum.	Primer	Spremembe: zakonodaje, življenjske situacije človeka, kvaliteto storitev
81.	V9-V13: pr. v času vojne za Slovenijo sem vzela k sebi družino, ki so ji grozili. Nobena rejniška družina se ni upala »vmešavati«, pomislila sem ali je to nekaj kar lahko in moram storiti. Čutila sem, da moram. Po preverjanju takratnega sekretariata za ljudsko obrambo so mi »dodelili« družino, ki je ostala v mojem varstvu 10 dni. Seveda ob sodelovanju pristojnih služb.	Primer	Ko odreagiraš ko čutiš da moraš kljub temu, da drugi ne odreagirajo
82.	V25+V26: Npr. V osmem razredu smo imeli učitelja, ki je metal v učence šop ključev in ščipal učence, vsi so se ga bali, odrasli so vedeli za to, pa nihče ni ukrepal. Ko je nekoč v mojem razredu vrgel ključce sem vstala in rekla, da bom šla k ravnatelju, ostal je brez besed, ni pa več tega počel v našem razredu.	Primer	Vzpostaviti se avtoriteti v krivičnem dejanju zaradi zaščite osebe, nad katerim se krivice izvajajo
83.	V33: Ko nismo po običajni poti uspeli priti do zdravnika v pediatrični kliniki, ker so bili vsi na nekem seminarju, sem poklicala direktorja kliničnega centra in ga seznaniła s situacijo, potem je uredil sprejem dečka.	Primer	Pomisli na celo mrežo ljudi in ukrepati v danem trenutku najbolj primerno
84.	V34+V35: Ali npr. ko je mladostnik spregovoril o nasilju v instituciji (vzgojnem zavodu) sem zadevo prijavila, kljub »dobrohotnim« namigom, da bodo posledice. Da, bile so vendar za tiste, ki so nasilje izvajali.	Primer	Vzpostaviti se avtoriteti v krivičnem dejanju zaradi zaščite osebe, nad katerim se krivice izvajajo
85.	V57-V58: Spomnim se 16 letne deklice, ki jo je želel oče poročiti s sinom družinskega prijatelja, z deklico sem naredila varnostni načrt in dogovorili sva se za sporočila oz. za sporazumevanje v primeru, če bi jo želeli odpeljati na silo. Na srečo se je zadeva razpletla ugodno za deklico. Šlo je za romsko družino in tudi v tem primeru moraš imeti pogum za ukrepanje.	Primer	Pravice deklice pred družbeno kulturnim pričakovanji

86.	K20-K26: Da se lahko spoprimemo tudi s strahovi naših uporabnic in uporabnikov. Ker njih je strah. In ne morejo se spoprijemat s tem strahom, če nimajo pomoči od zunaj. Ne vidijo izhoda iz te situacije, kjer so, ravno zaradi strahu, ki jih onemogoča. Strah pred institucijami, strah pred drugimi ljudmi, strah pred nasilnežem. Če dobijo neko strokovno delavko, ki jim pomaga se spoprijet s temi strahovi, torej, da gre za vrednote, da se borijo za vrednote, človekove pravice konec koncev, za mirno življenje. To je to zame.	Primer	Spoprijemati s strahu sogovornikov pred institucijami, drugimi ljudmi, nasilneži
87.	K31-K39: In mogoče eno od teh dejanj, ko vidim v nakupovalnem centru, da oče ali mama udarita otroka, jaz stopim zraven in rečem: "Stop, to se ne sme." Čeprav me ljudje grozno gledajo in si mislijo: "Kaj se ti vtikaš." Meni vest ne da, da tega ne naredim. Večina utihnejo in me gledajo, kot da se z Lune padla, me gledajo zelo začudeno: "Od kod je pa zdaj ona, kaj pa ona je." Je pa tudi tako, da mi rečejo: "Ne vtikajte se. To je moj otrok." Ampak se ne dam, jaz povem, da seveda je to njen otrok in ravno zato je nasilje prepovedano in lahko tudi pokličem policijo. In s tem jaz zaključim Ker vedno se pa neha s tem dejanjem, ko sem jaz tam. Ni se še zgodilo, da bi še naprej, ker bi bila prisiljena poklicat policijo, ne bi imela zadržkov.	Primer	Preprečevanje nasilja nad otroki v nakupovalnem centru
88.	K152-K161+K163-K165: Ali pa recimo na multidisciplinarnih timih, sem ravno konec decembra bila na enem, kjer smo se srečali šola, psihologinja zdravstvenega doma, socialni delavec. Šlo je za otroka, ki ima v šoli vedenjske in učne težave. Starša nista več skupaj, sta šla narazen pred 5-imi leti in na tem timu je gospod stalno gospo napadal, ne glede na to, da je ona bila čisto tiho. In vse te strokovne delavke in delavci so sedeli in so da pustili, da je govoril, jaz pa sem ga stalno ustavljala: "Gospod prosim, kulturno, ne je napadat, povejte, kar mislite in tako." V bistvu je šlo za zagovorništvo. Predstavljajte si, da je ta gospa sama tam in nje nihče ne zaščiti In on pred institucijami še vedno izvaja psihično nasilje. In vsi sedijo in ga poslušajo in nobeden ga ni ustavil, če ga nisem jaz. To je grozno, to je zame grozno, kaj šele za osebo, ki se je to tiče ... Ali bo on zvišal svoje napade, ker on je potem napadal tudi center za socialno delo, pa je en rekel: "Ja, to je vaše videnje." Pa napadal je psihologinjo, pa šolo, seveda tudi mene, jaz sem mu bila prav grozen trn v peti.	Primer	Zagovorništvo in ustavljanje osebe pred verbalnimi nasilnimi napadi

	Ampak jaz nisem rekla, da je to njegovo videnje, ampak sem rekla: "Z mano se ne boste tako pogovarjali, ker jaz tega ne dovolim. Spoštljivo mi lahko poveste, kar želite. Ne dvigajte glasu nad mano, ker veste, naslednji korak je policija."		
89.	K168-K174: In seveda, ko mu postaviš mejo, je za trenutek sicer utihnil, ampak potem je pa še poskušal, jaz sem ga pa skozi ustavljala. Ni me ustavilo to, da ne bi tega delala, da je on nadaljeval. Eni bi si mislili: "Ah, ne splača se, ne bom." Jaz sem pa ga vsakič opozorila. Bilo je pa zelo naporno. Zelo, ker je bila odsotnost moralnih vrednot strokovnih delavcev. Mene ni toliko on na nek način jezil s svojim obnašanjem, bolj so me kolegi in kolegice, oni so strokovne službe.	Primer	opozarjanje na pravice, ne glede na to, da ni podpore sodelavk in sodelavcev
90.	A124-A134: Zdaj je recimo zelo aktualno, te vknjižbe, ki so, in veljajo načeloma od leta, mislim tako, da so ljudje seznanjeni s tem, da bo ob uveljavljanju pravic iz javnih sredstev se država vknjižila na njihove nepremičnine po njihovi smrti, velja od 1. 1. 2012. Ampak mi smo zdaj imeli nekaj primerov, ko so ljudje želeli vrniti te zneske zato, da bi lahko, ne vem, to nepremičnino potem prodali. In so mogli pisat na ministrstvo, kakšen znesek morajo vrniti. In jim je ministrstvo dalo odgovor, da morajo vrniti zneske za ves čas trajanja, oziroma prejetanja te pomoči, se pravi, na primer od leta 2001 naprej. Čeprav so ljudje vedeli, da se bo to zgodilo šele od 1. 1. 2012. In še vračali naj bi dediči, se pravi, po smrti, ker to je v skladu z Zakonom o dedovanju. In to je nas precej zmotilo, ker se nam zdi, da to ni pošteno do ljudi. In vem, da takrat smo že pripravili en dopis, pa ni bilo nobenega odgovora, pa verjetno ga bomo še enkrat. Mogoče bi to bil en tak primer moralnega poguma, da se postaviš za človeka. Je sicer v skladu s tvojimi pooblastili, jaz mislim, da to je pooblastilo centra, da bi lahko kaj takega naredil, čeprav mogoče ne bi vsak tega naredil. Mogoče bi to bil eden izmed primerov.	Primer	Reagirati na zakonodajo, ki ljudem povzroča krivico
91.	A138-A140: Vem, da je bil primer, ko je gospa prišla čisto v stresu, ker je dobila položnice po smrti pokojnega bivšega partnerja, da naj bi njena hčerka te stvari potem poravnala, ker je bila dedinja. In so bili res ogromni zneski, za katere ni vedela ne gospa, ne mi kot center, čeprav smo mi odobrili dedno izjavo. Takrat vem, da smo se	Primer	Kljub zakonodajnimi omejitvami in tega, da ni tvoje pooblastilo nastopiš kod zagovornik osebi, ki to potrebuje

	usedli, ona je dala soglasje in smo mi poslali izčrpne dopise na ti dve instituciji in prosili za odpis dolga zaradi tega, ker smo vedeli, da gospa nikakor ne bo zmogla poplačat teh dolgov in da bi bila družina tudi bolj socialno ogrožena. Mogoče to, da se kljub nekim zakonodajam, nekim omejitvam, pa mogoče tudi to, da mogoče ni v skladu s tvojimi zakonskimi pooblastili, ampak da se oseba strinja s tem, da nastopiš kot nek zagovornik, ali pa kot nekdo, ki opolnomoči človeka na drugi strani.		
92.	A148-A158: Ravno zdaj sem se znašla v eni situaciji; otrok je poročal, oziroma mladostnik je poročal o nasilju v družini, odmaknili smo ga potem v krizni center, potem smo pa povabili starše na razgovor. Prišla sta starša in eden izmed staršev je na takšnem delovnem mestu, kjer bi prijava precej negativno vplivala na celotno družino. Tudi starša sta povedala določene stvari, da pač je ta mladostnik v pubertetnem obdobju ima določena pričakovanja in zahteve. Vsi vemo, nekateri so taki, da se pač odločijo za beg. Tukaj pa smo bili v nekem stiku z njim in smo mu to možnost odmika potem mi ponudili, zgolj zaradi zaščite. In na koncu potem nismo vedeli, kaj zdaj. Po zakonu načeloma, če gre za sum nasilja, po delovni dolžnosti moramo prijaviti. Kaj pa tukaj naredit, starša pravita eno, otrok eno. In potem smo se odločili, da s prijavo, ker je otrok na varnem trenutno, ni ogrožen, še za enkrat počakamo in soočimo otroka in starša, ravno zaradi tega, ker nočemo naredit še večje škode družini, če je to res rezultat. Verjamemo, da starša imata mogoče malo neprimerne vzgojne metode glede vpitja, ne govorimo o fizičnemu nasilju, govorimo o tonu glasu. In so to stvari, ki bi se lahko tudi na drugačen način rešile, da ne rabimo iti v te skrajne ukrepe.	Primer	Strokovno ravnati v dobrobit celotne družine
93.	A160-A165: Sem imela tudi eno žrtev nasilja, mladostnico, ki je bila pa res hudo fizično pretepena. Pa se recimo ni želela odmakat v krizni center, ampak prijava je bila potem takoj podana. Tako, da mogoče moralni pogum socialnega delavca je to, da v vsaki situaciji posluša sebe in svojo neko intuicijo in res gleda na korist celotne družine. In nekako tudi na podlagi izkušenj presodi, kakšna je stopnja ogroženosti, oziroma kateri ukrepi so tisti, ki so res nujno potrebni zato, da se neko situacijo reši. Mogoče je tudi to moralni pogum. Sicer je	Primer	Presoditi stopnjo ogroženosti in ukrepati

	spet v odnosu do zakonodaje, da ne slediš ravno tej.		
94.	A248-A260+A262-A276: No, v stiski, kaj je prav in kaj ni prav sem bila takrat, ko je bila povzročiteljica nasilja ženska. Ker je bil izrečen ukrep prepovedi in je bil mladoleten otrok odmaknjen od mame. Otrok je bil star štiri, pet let, ampak je bil odmaknjen od mame. To je stiska. Takrat sem bila v tej percepciji, ali je to prav, ali je to narobe. Ampak sem sledila predvsem temu, da jaz ne morem ocenjevati zdravstvenega stanja gospe. Ne morem vedeti, česa je ona res sposobna in česa ni. In koliko ona dejansko ogroža otroka. Zato sem potem takoj podala prijavo, policija je na podlagi tega potem tudi izrekla ukrep. Tisti dan sem zelo mirno spala, se mi zdi, da je bilo to edino pravilno. Ampak naslednji dan pa so se začele dogajati različne situacije, ko so tudi drugi začeli izražati stisko, da pa to mogoče ni v redu, da je bil otrok odvzet mami. Da naj to nekako popravimo, ampak sem jaz takrat vztrajala pri tej odločitvi zaradi tega, ker se mi je zdelo, da otrok, ki je odvzet mami recimo zaradi nekega namena zaščite 10 dni, ali pa da bi se v tisti situaciji res otroku nekaj naredilo in bi v bistvu zaznamovali njegovo celo življenje, sem tako potem pretehtala in sem rekla ne, odločitev je bila dejansko pravilna. Ne vem, če je bilo to sicer moralno pogumno, ampak. V bistvu sem o tem tudi takrat razmišljala, ker se mi zdi, da vsi, od policistov, od interventnih uslužbenk, ki so zadevo obravnavale, da nekako sledijo tem družbenim prepričanjem, da otroka od mame odvzeti pa ne. In šele takrat sem začela razmišljati o tem. Pred tem sploh ne. Meni je bilo samoumevno, da zaščitim otroka prioritarno, ne glede na to, kateri spol je na drugi strani. Jaz takrat rečem povzročitelj nasilja in to je to v tisti situaciji. In ja, mogoče pa, bi lahko to tako opisala, napram tem družbenim pričakovanjem in prepričanjem. Preiskovalni sodnik, takrat, vem da sem še hotela klicati preiskovalnega sodnika, ko tako ne moreš imeti vpliva na njegove odločitve. Da bi rekla, naj razmisli o tem, kaj zdaj. Ampak saj sploh nimaš dostopa do njega, sploh številke nisem dobila. Tako da se mi je zdelo prav. Tudi on je na podlagi teh podatkov presodil, da je podaljšanje ukrepa smiselno. In saj zdaj spremljamo družino naprej in ni nobenih travm in nobenih posebnih vplivov. V družino smo se potem intenzivno vključili, smo opravili obisk tako pri očetu, kjer je bil	Primer	Pogumno in strokovno ravnati v zaščito otroka kljub družbenimi pričakovanji

	takrat otrok začasno, tudi pri mami na razgovoru, smo sodelovali. Ampak tista začetna situacija je bila pa res, sem bila precej v stiski, nisem vedela, ali je prav, ali narobe. Tako, da ja, mogoče bi to res lahko bil moralni pogum napram temu.		
95.	A279-A285: Ne, tam se samo spomnim, v prvem letniku, ko sem delala v domu za starostnike, sem imela zelo veliko uhanov in mojemu sogovorniku, starejšemu gospodu to ni bilo všeč. Je rekel, kakšna sem, da naj to dam ven, če se hočem družiti z njim. In sem rekla, da ne, da ne bom, ker jaz sem jaz in me ne more soditi po videzu in da želim, da me sprejme takšno, kot sem. Da tudi jaz njega sprejemam na način, kot je, da vem, da lahko sprejemam, da ga uhani motijo, ker je iz drugačnih časov, ker to takrat ni bilo pogosto. Mogoče tudi, ker njemu osebno to ni všeč, ampak meni je všeč, jaz jih imam rada in jih bom imela. Tako, da moram reči, da on je takrat to sprejel in sva naprej še uspešno sodelovala, jaz z vsemi uhani in vsem. Samo ne vem, če je bil to moralni pogum, da sem se mu takrat uprla.	Primer	Ostati to kar si ne glede na družbena pričakovanja
96.	D209: Vseeno pa rabiš nekaj časa, pa poguma, da človeku rečeš: "Ej, a ti kaj razmišljaš, da boš nehal, malo zmanjšal alkohol, a ti razmišljaš o kaki sobi, da bi jo najel, zima se bliža, dajmo kaj "vštimat" (uredit)."	Primer	Odprt in iskren prostor za pogovor in soustvarjanje zelenih izidov za osebo

KATEGORIJA: PRIMERI, KJER MORALNI POGUM NI PRISOTEN

Tabela 6. Primeri dejanj, kjer moralni pogum ni prisoten

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	OPIS KODE
97.	K41: In zelo malo ljudi to počne, ker se pač ne vtikamo.	Primer	Ne opozarjanje na različne krivice
98.	K45: Prav ignorirajo; nič ne vidim, nič ne slišim.	Primer	Ignoriranje z ne ukrepanjem
99.	K63-K65: Zato veliko naših uporabnic izraža željo in potrebo za spremstvo na institucije, ker jih je strah, glede na pretekle izkušnje kako se je recimo neka socialna delavka na centru v prejšnjem obdobju pogovarjala z njo. Ko ji mi nudimo spremstvo /zagovorništvo mi potem reče: "O, saj zdaj je pa to čisto drugače." Takih odstopanj ne bi smelo biti.	Primer	Navidezno profesionalna prijaznost v pogovorih z sogovorniki s spremstvom socialne delavke)
100.	K152-K161+KK163-K165+K168-K174: Ali pa recimo na multidisciplinarnih timih, sem ravno konec decembra bila na enem, kjer smo se srečali šola, psihologinja zdravstvenega doma, socialni delavec. Šlo je	Primer	Ne reagiranje ostalih strokovnih sodelavcev v multidisciplinarnem timu, ko se dogajajo

	za otroka, ki ima v šoli vedenjske in učne težave. Starša nista več skupaj, sta šla narazen pred 5-imi leti in na tem timu je gospod stalno gospo napadal, ne glede na to, da je ona bila čisto tiho. In vse te strokovne delavke in delavci so sedeli in so da pustili, da je govoril, jaz pa sem ga stalno ustavljala: "Gospod prosim, kulturno, ne je napadat, povejte, kar mislite in tako." V bistvu je šlo za zagovorništvo. Predstavljajte si, da je ta gospa sama tam in nje nihče ne zaščiti In on pred institucijami še vedno izvaja psihično nasilje. In vsi sedijo in ga poslušajo in nobeden ga ni ustavil, če ga nisem jaz. To je grozno, to je zame grozno, kaj šele za osebo, ki se je to tiče ... Ali bo on zvišal svoje napade, ker on je potem napadal tudi center za socialno delo, pa je en rekel: "Ja, to je vaše videnje." Pa napadal je psihologinjo, pa šolo, seveda tudi mene, jaz sem mu bila prav grozen trn v peti. Ampak jaz nisem rekla, da je to njegovo videnje, ampak sem rekla: "Z mano se ne boste tako pogovarjali, ker jaz tega ne dovolim. Spoštljivo mi lahko poveste, kar želite. Ne dvigajte glasu nad mano, ker veste, naslednji korak je policija." In seveda, ko mu postaviš mejo, je za trenutek sicer utihnil, ampak potem je pa še poskušal, jaz sem ga pa skozi ustavljala. Ni me ustavilo to, da ne bi tega delala, da je on nadaljeval. Eni bi si mislili: "Ah, ne spleča se, ne bom." Jaz sem pa ga vsakič opozorila. Bilo je pa zelo naporno. Zelo, ker je bila odsotnost moralnih vrednot strokovnih delavcev. Mene ni toliko on na nek način jezil s svojim obnašanjem, bolj so me kolegi in kolegice, oni so strokovne službe.		osebni nasilni napadi na sogovornico
101.	K223: Ja, recimo, na tem timu, to je bilo zelo, res sem bila 2 uri pod stresom pravzaprav, ali bom ga res mogla sama ustavljat in sem ga mogla res.	Primer	Ne moralno pogumna dejanja strokovnjakov povzročajo stres pri moralno pogumnimi
102.	D121: Mi imamo polno nekih primerov, ki se nam zdijo precej neverjetni, tudi precej v sodelovanju z različnimi vladnimi institucijami, da dejansko vidiš, včasih imaš občutek, to je neverjetno, če je človek na cesti, se pravi "poden od podna" in hkrati se potem tam neka "teta" (socialna delavka) zafrustrirana v svoji pisarni nad takim človekom izživlja.	Primer	Izzivljanje nad uporabnikom
103.	D135-D136: Sem naletel na enega socialnega delavca, ki mi je za isti primer povedal, da je to možno, drugi socialni	Primer	Strokovno in nestrokovno ravnanje

	delavec ali delavka pa mi je povedala, da to ni možno. Jaz pa vem, da v eni pisarni je možno, v drugi ni, oba pa imata isto zakonodajo.		
104.	D139-D142: Pa tudi, če je človek zasvojen, verjetno jim to tudi gre na živce:" Itak je džanki (zasvojenec), bo šlo vse za robo". Mislim, a je res tako lepo biti džanki, vsak božji dan iskat tisti "šut" (odmerek). Jaz bi razumel, da je tam en človek, ki se nikoli ni srečal s socialnim delom, ne pa ena ženska, ki je verjetno socialna delavka že 20 let.	Primer	Vstopati v delovni odnos na podlagi predsodkov
105.	D151-D152: Tako, da smo absolutni mi tisti, ki potem gremo na center za socialno delo. Seveda, ko smo mi zraven, so pa vsi sladki, prijazni, kar vse se da uredit, pa vse je ok.	Primer	Navidezno profesionalna prijaznost
106.	M35: Minimalno je recimo, da nekega uporabnika, ki je slabo informiran, pustiš na točki neinformiranosti.	Primer	Da ne narediš niti minimalno, oseba je slabo informirana in jo pustiš na tej točki neinformiranosti

KATEGORIJA: DOBRA SOCIALNA DELAVKA IN SOCIALNI DELAVEC

Tabela 7. Dobra socialna delavka in socialni delavec

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	OPIS KODE
107.	M125-M128: Da razumeš, da je Rominja ženska, da ji ne pripisuješ življenjskih izkušenj, kot jih ima nek moški, da razumeš, kakšne so njene življenjske izkušnje. Da razumeš, da ona verjetno nima enakih izkušenj, kot jih imajo nekatere Slovenke, da se ne sprenevedaš, da živi v trisobnem stanovanju, če veš, da živi v baraki brez elektrike in vode. Da razumeš, da so njej neke stvari nedosegljive zaradi njenih okoliščin.	Razumevanje	Razume življenjske izkušnje, okoliščine in potrebe
108.	M130: Tako, kot sem že prej rekla, da zaščiti človekovo dostojanstvo, to je tisto minimalno, še posebej pri otrocih.	Zaščita	Zaščiti človeško dostojanstvo
109.	M131: Kot drugo je pa pomembno, ena najpomembnejših stvari je res vplivat na to, kako ljudem izboljšat kvaliteto njihovega življenja.	Vpliv	Gleda na to, kako izboljševati kvaliteto življenja ljudi na vseh ravneh
110.	V42: Tisti, ki upošteva etiko, kodeks in ima moralne vrednost..	Upošteva	Upošteva etiko, kodeks in ima moralne vrednote
111.	V42: ... predvsem mora imeti rad ljudi..	Ljubezen	Ima rad ljudi

112.	V42: ... svojega dela ne sme jemati birokratsko.	Strokovnost	Svojega dela ne jemlje birokratski
113.	V43: Tak, ki je pripravljen narediti nekaj več, ne zgolj samo tisto kar mu piše v pogodbi, včasih ostane dlje v službi, pa tudi kaj naredi doma, če je treba.	Nekaj več	Naredi nekaj več kot to, kaj se od njega pričakuje
114.	V44: Dela in se vključuje v projekte	Strokovnost	Dela in se vključuje v projekte
115.	V45: Sodeluje v različnih delovnih skupinah, podaja strokovna mnenja, pripombe, daje predloge za spremembo zakonodaje.	Strokovnost	Sodeluje v različnih delovnih skupinah, podaja Strokovna mnenja, pripombe, daje predloge za spremembo zakonodaje
116.	V51: Seveda je, ne moremo reči, da nekdo, ki ima veliko znanja, pa si ga ne upa ali ga ne zna uporabljati, da je dober socialni delavec ali uspešen.	Skrb za stroko	Ima veliko znanja in ga zna uporabljati
117.	K194: Lahko potem rečete, da je dober strokovni socialni delavec oseba, ki se zaveda, da nikoli ne ve vsega in da zmeraj potrebuje neka izboljšanja? Katarina: Ja, absolutno.	Skrb za stroko	Zaveda, da ne ve vsega in da svoje znanje mora skozi nadgrajevati
118.	K198: Človek, ki ima visoke moralne vrednote ...	Vrednote	Ima visoke moralne vrednote
119.	K198: ... in ki je empatičen.	Empatija	Empatičen
120.	K200: Socialni delavec ali delavka ne bi smel biti nek uradnik.	Ne sme biti uradnik	Nebi smel biti le uradnik
121.	K201-K205: V kar jih je pa država na centrih zelo prisilila v to zadnje čase. Ker na eni strani so oni za pomoč, potem so pa še represivni organ. V isti stavbi, v isti instituciji. Grozno. Zato je tako malo dobrih socialnih delavk in delavcev.	Malo dobrih socialnih delavcev	Malo dobrih socialnih delavcev zaradi pritiskov države ter ureditve centrov kot organa za pomoč in represivnega organa
122.	A49: Po mojem mnenju, pa je dober socialni delavec tisti, ki dela po svojih najboljših močeh, dobro za ljudi in v tem sledi strokovnim smernicam, ki določajo strokovno delo z etiko socialnega dela oziroma etični kodeks.	V dobro za ljudi	Dela po najboljših močeh dobro za ljudi ter sledi etičnem kodeksu
123.	A290: Če se prav spomnim, sem rekla, da je dober socialni delavec tisti, ki dela dobro za ljudi in da je ob tem strokoven.	V dobro za ljudi	Dela dobro za ljudi in je ob tem strokoven
124.	D160: Tisti, ki ima človeka na prvem mestu...	Človečnost	Ima človeka na prvem mestu
125.	D160: ... ki ga moralno ne sodi.	Ne sodi	Moralno ne sodi

126.	D161: Pač, če je človek zapit, je zapit, gremo od tega; tu si, zapit si, kaj pa zdaj?	Tukaj in zdaj	Dela tukaj in zdaj s pogledom naprej
127.	D165+D166+D169: Vsak, ki je navlečen, ali je zapit, ali ima neke duševne težave, če niso to že od rojstva, pač obstajajo neki vzroki za to. Če greš gledat te vzroke za nazaj, zelo hitro vidiš, če si je človek res sam kriv, da je imel disfunkcionalno družino, ali da je živel v reji, kjer je zlorabljen, da je preživel v otroštvu že vse žive zlorabe. Potem se pa že malo težje pogovarjamo o "izbiri", ker potem vidimo, da je človek imel zelo malo izbire že na začetku.	Razumevanje in spoštovanje	Razume in spoštuje celotno življenjsko situacijo človeka
128.	D170-D171+ D175-D177: Kaj je zatajilo že prej? Verjetno mi kot družba smo zatajili, da so ljudje živeli v takih okoliščinah. Ni nujno, seveda so imeli ljudje slabo otroštvo, pa so ok zrasli, so tudi brezdomci, ki so imeli bogate starše in so imeli polno vsega, niso pa imeli tistega, kar najbolj rabimo, nekih normalnih odnosov. Tako, da se je vedno treba vprašati, iti en korak nazaj, zakaj je človek na cesti, ker ni to tako enostavno, ker bi bilo lepo živeti na cesti, biti, tako rečeno svoboden. Težko je govoriti o taki svobodi, kjer je izbira samo cesta.	Razumevanje	Razume širši družbeni kontekst
129.	D178-D180: Petra: Če to povzamem; po vašem mnenju se dober socialni delavec zaveda celotne življenjske situacije, vpliva in nekako ustvarja z ljudmi konkretni pogled naprej, kako pa od tukaj zdaj? Domen: Tako. Pomembno je imeti tudi širšo sliko. Vedno.	Zavedanje	Zaveda se celotne življenjske situacije in dela od tukaj in zdaj za naprej
130.	A54:-A57: Nekatere sodelavke izražajo stisko, ko delajo na pravicah, da kdaj kaj spregledajo, pa kaj naredijo v dobro posameznika in naredijo kaj čez zakon. Takrat so one v prekršku. Tega ljudje pa niti ne vidijo in so precej nevhvaležni. Takrat potem ne vedo, ali so dobre ali slabe in se o tem veliko sprašujejo.	Narediti nekaj čez zakon	Narediti nekaj čez zakon v dobro sogovorniku, čeprav je socialni delavec v prekršku.
131.	A58: Ta del o hvaležnosti ali nevhvaležnosti z druge strani lahko mogoče koga definira kot dobrega ali slabega, pa ne vem, če je vedno prav, da bi se na ta način strokovne delavke ocenjevale.	Narediti nekaj čez zakon	Dilema o tem, če si dober ali ne in ali je to vedno prav, da narediš nekaj čez zakon v dobro ljudi

KATEGORIJA: MORALNO POGUMNA SOCIALNA DELAVKA

Tabela 8. Moralno pogumna socialna delavka

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	OPIS KODE
132.	M32: Ja, da začuti v sebi neko avtonomijo pri ravnanju	Avtonomnost	Čuti avtonomnosti pri ravnanju
133.	M33: Absolutno, da ima širino, da dela naloge, kjer opazi, da bi bile potrebne, da ravna v skladu s potrebami uporabnika.	Kvalitetno	Ima širino in ravna v skladu s potrebami uporabnikov
134.	M34: Ne, da samo ravna po nekih minimalnih zakonskih dolžnostih.	Nekaj več	Ne ravna le po minimalnih zakonskih dolžnostih
135.	M56: je treba tudi odprt za to, da imajo ljudje tudi neke druge vrednote.	Vrednote	Odprtost in razumevanje drugih vrednot
136.	M108: Da narediš neko mrežo, nekaj več.	Nekaj več	Naredi nekaj več in odpira socialno mrežo
137.	M41: Pa tudi deliti z ljudmi nove informacije.	Deli informacije	Deli vse nove informacije z ljudmi
138.	M46: Ali pa zakaj ne iti na to organizacijo, da človeka poznajo, zakaj mu ne ponuditi tudi neke druge perspektive.	Socialno delo	Vedno išče skupaj z ljudmi drugačne možnosti in rešitve
139.	M110+M111: Ja, razmišljati tudi o nekih razsežnostih, ki se znajo zgoditi v teh primerih. Kljub temu, da upaš, da se dejansko ne bo nič zgodilo.	Cela slika	Širše pogleda na težavo/problem s strokovnim predvidevanjem in ustrezno prevencijo
140.	V17: Da upoštevaš Kodeks etičnih načel...	Kodeks	Upošteva kodeks etičnih načel

141.	V17: ... in da imaš moralne vrednote.	Vrednote	Moralne vrednote
142.	V18: Da si upa, da išče pot ...	Upa	Upa iskati ugodno pot
143.	V18: ... da stoji ob strani posamezniku ali družini	Socialno delo	Vedno stoji ob strani sogovornikom
144.	V18: ...da ne opredeljuje uporabnike ne glede na versko, narodnostno ali kako drugo opredelitev.	Antirasistično	Ne opredeljuje in predalčka ljudi ne glede na versko, narodnostno ali drugo opredelitev
145.	V48: Ravna v skladu z stroko, etiko..	Kodeks	Ravna v skladu s stroko in etiko
146.	V48: in si »upa« storiti nekaj več.	Upa	Upa narediti nekaj več
147.	V49: Ne čaka samo navodil, ampak tudi sam išče najboljše rešitve, poti, ne sledi slepo ampak misli s svojo glavo	Socialno delo	Ne čaka le na navodila temveč sam išče najboljše rešitve in pri tem aktivno
148.	K25: Če dobijo neko strokovno delavko, ki jim pomaga se spoprijet s temi strahovi, torej, da gre za vrednote, da se borijo za vrednote, človekove pravice konec koncev, za mirno življenje.	Socialno delo	Pomaga se spoprijemati s strahovi sogovornikov in skupaj z njimi se bori za vrednote, človekove pravice in mirno življenje
149.	K60-K61: Z njenimi dejanji. Moralni pogum je vedno povezan z dejanji, ni samo nekaj teoretičnega.	Dejanja v praksi	Moralni pogum vidiš po njihovih dejanjih

150.	K53: Se pravi, kako se pogovarja z uporabnico; kako se pogovarja, kadar smo mi zraven in kako se, kadar nas ni, če govorimo o centru za socialno delo ali kakšni drugi instituciji.	Socialno delo	Kako se pogovarja z sogovorniki ko je prisotna še ena socialna delavka ali je ni
151.	K84-K85: tako tudi žrtve recimo ostajajo recimo v nasilnih odnosih: "Nič ne bo boljše, če grem, mogoče bo še slabše." In tisti, ki delamo na področju socialnega dela bi mogli veliko, vsakodnevno kazat, da rešitve obstajajo, da se splača in da je dobro zanj, ker je to njena pravica.	Socialno delo	Ekstrenalizira in brezpogojno stoji in krepi moč sogovornika
152.	K230-K226.1: Socialni delavci ne priznavajo, da so jezni. Jaz sem včasih na svoje uporabnice jezna. Seveda je zato ne kregam, ne kričim, ampak uporabim to jezo v pravo smer, da pogledam, na kakšen drugačen način bi ji jaz lahko pomagala. Isto je bilo tukaj, na tega človeka bi lahko jaz kričala isto, kot je on name, tako bi bilo nekako logično v enih svetovih. Obvladovanje jeze je zelo tako, da jo "skanaliziraš" na pravilen način	Čustva	Prizna če je jezen sogovorniku in jezo obvlada ter z njo ravna na pravilen način
153.	K230: Petra: Pa tudi ostala čustva? Katarina: Ja.	Čustva	Prizna vsa svoja čustva, ki jih doživlja in jih usmeri v pozitivno smer
154.	K258-K260: Labilnost je tista, ki mora biti odsotna pri moralno pogumnih ljudeh. Ti moraš imeti neko svoje stališče, ki je povezano z vrednotami in to lahko zagovarjaš. Če se pa obračaš tako, kot veter piha, potem je pa težko.	Socialno delo	Stabilno zagovarjanje stališč in vrednot
155.	A147: Predvsem v dobro ljudi ...	V dobro	V dobro ljudi
156.	A147: ... predvsem v dobro celotne družine.	V dobro	V dobro celotne družine
157.	M122: Strokovno.	Strokovno	/

POVEZAVA IN RAZLIKE MED DOBRIMI IN POGUMNIMI SOCIALNIMI DELAVKAMI:

Tabela 9. Povezava in razlike med dobrimi in pogumnimi socialnimi delavkami

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	OPIS KODE
158.	V50: Ni dobre socialne delavke ali delavca, če nima moralnega poguma.	Povezava	Ozka povezava
159.	K219: Če si dober, etičen socialni delavec, si sigurno tudi moralno pogumen.	Povezava	Ozka povezava
160.	M137: Mislim, da brez tega ne gre.	Povezava	Ozka povezava
161.	K220: Dober socialni delavec si bo vzel čas zate in te bo poslušal ampak ne bo ukrepal.	Socialno delo	Dober socialni delavec si bo vzel čas zate in te poslušal, ampak ne bo ukrepal
162.	K220-K221: Dober socialni delavec si bo vzel čas zate in te bo poslušal ampak ne bo ukrepal. Moralno pogumen bo pa še ukrepal.	Moralno pogumni	Vzame čas, posluša in ukrepa
163.	A291-A292: Ja, mogoče bi bila povezava tudi z moralnim pogumom, oziroma socialno delavko, ki ima moralni pogum, ker dela dobro za ljudi in v skladu, da je strokovno. Ampak se mi pa zdi, da pretehtaš res tisto, kar je dobro, tudi napram mogoče nekim družbenim pričakovanjem, ali neki zakonodaji	Moralno pogumni	Dela dobro za ljudi in v skladu s strokovnostjo, vendar pretehta tisto, kar je dobro neglede na družbena pričakovanja ali zakonodajo
164.	A296: Podobnost pa pri tem, da zavzameš neko to prepričanje, neko to stališče, da delaš res dobro za ljudi, da se potruдиš zanje.	Povezava	V obojemu zavzameš neko prepričanje in stališče, da delaš dobro za njih
165.	D199: Mislim, da se bova skozi vrtela okoli pristnosti ali pa poštenosti.	Moralno pogumni	Pristnost in poštenost
166.	M64: Če se že v začetku zacementiraš v neko pisarno, nikoli ne greš na teren, obravnavaš samo vloge, verjetno res ne rabiš razvijati moralnega poguma.	Ne rabiš moralnega poguma	Birokratsko delo

KATEGORIJA: MORALNI POGUM KREPI

Tabela 10. Moralni pogum krepi

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA
167.	M53: Mislim, da drža ...	Drža
168.	M53: ... mnenje ...	Mnenje
169.	M53: in izkušnje, vse to te izoblikuje.	Izkušnje
170.	M63: Ja, sigurno je lažje, če imaš možnost opazovanja alternativnih načinov reševanja, postopanja, delovanja.	Praksa
171.	V63: Če sem iskrena me najbolj krepi, ko vidim odraslo osebo, ki sem jo obravnavala kot mladostnika, ko pride nazaj, pripelje punco, fanta, otroka, ali pove, da je končal fakulteto, magistriral, ali pa me povabi na poroko, pove, da je dobil, dobila službo, to so povratne informacije in dodatna vzpodbuda zame.	Povratne informacije
172.	V76: Ko vidim, da so »moji mladostniki« odrasli in da me ne potrebujejo več.	Povratne informacije
173.	K145-K147: Imam srečo, da veliko delam z uporabnicami in najlepše stvari se mi zgodijo recimo 10-15 let kasneje. Se mi je že nekajkrat zgodilo, da me poiščejo osebe, ki sem jim takrat, da mi povedo, da so srečno poročene, ali imajo otroka. Ali pa, če se srečamo, rečejo: "Koliko krat se jaz spomnim tvojih besed in jih probam uporabljat."	Povratne informacije
174.	K150: Te pa to žene naprej in ti da ta pogum za naprej, da prav delaš, oziroma v redu delaš in da si na pravi poti.	Povratne informacije
175.	K247: Potem lahko rečete, da so znanja in dodatna izobraževanja nekako ozko povezana s tem, kako ravnamo in da smo bolj moralno pogumni? Katarina: Sigurno.	Znanja
176.	A198: Tako, da se mi zdi to, da je neka oseba vpeta v izkušnjo, ali pa v situacijo, kjer se dogaja moralni pogum, kjer občuti ta moralni pogum, da ga bo lahko tudi sam osvojil.	Praksa
177.	A338: Zagotovo pozitivne stvari, ki se zgodijo.	Pozitivne stvari
178.	A339: Se pravi, da vidiš, ne vem, ko sem prej govorila o tistem paru, kjer se takoj, na vsakem srečanju opaža neka pozitivna sprememba.	Povratna informacija
179.	A340: Pa je recimo bil par, s katerim smo vstopili v družino zaradi nasilja v družini, pa so res opazne spremembe.	Povratna informacija
180.	A346+A347: Pa tudi osebno življenje po moje vpliva na to. Ker v primeru, da ti nekih uspehov v osebem življenju pa ne doživljaš, oziroma pozitivnih stvari, zagotovo vpliva tudi na kakovost tvojega dela.	Osebno
181.	D66 Taka dejanja, ko vidiš, da se človek loti enih stvari, ki se jih nobeden noče lotiti.	Praksa
182.	D67: In potem se kaka stvar reši, se mi zdi, da je to neko tako dejanje, da ti da potem zagon, ali pa moralni pogum za naprej	Povratna informacija
183.	D236: Ta neki izziv, se mi zdi, da je to naše delo še vedno izziv.	Izziv

KATEGORIJA: MORALNI POGUM MANJŠA

Tabela 11. Moralni pogum manjša

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	OPIS KODE
184.	M150: Mislim, da se pogum manjša, ko večkrat doživiš slabe izkušnje ali odpor, ko želiš nekaj doseči skupaj z uporabnikom, pa poskušaš 10-krat, pa tudi desetič ne dosežeš nekega cilja.	Izkušnje	Slabe izkušnje in ne doseganje cilja
185.	M152+M153: To ti manjša pogum, to ti manjša mogoče upanje, da se bo na tem dotičnem področju nekaj spremenilo. Mogoče negativne izkušnje vseeno vplivajo na tvoj pogum.	Osebni dejavniki	Mnenje, da se dotično področje ne bo spremenilo
186.	V77: Zavist..	Osebni dejavniki	Zavist
187.	V 77: ... zloba ...	Osebni dejavniki	Zloba
188.	V 77: ... nepripravljenost politike, da bi poslušala in upoštevala stroko.	Politika in zakonodaja	Nepripravljenost politike, da bi poslušala in upoštevala stroko
189.	K76-K77: Ogromno stvari, zdaj ta družba ni nekako za dejanja moralnih pogumnežev. Ker si čuden, ker kar nekaj "bluziš" (govoriš tja v tri dni).	Družba	Današnja družba ni prilagojena moralno pogumnimi dejanji, ker ista niso zaželeni
190.	K81: Manjša ga pa še ta situacija, v kateri je Slovenija, od politike navzdol.	Politika in zakonodaja	Trenutno politično in finančno stanje v katerem se Slovenija znašla
191.	K82: Nič se ne da, nič se ne bo spremenilo ...	Osebni dejavniki	Mnenje "nič se ne da in se ne bo spremenilo"
192.	K82: ... apatija je v Sloveniji zdaj velika.	Osebni dejavniki	Apatija
193.	K258: Labilnost je tista, ki mora biti odsotna pri moralno pogumnih ljudeh.	Osebni dejavniki	Labilnost
194.	A354: Kake neprijetne izkušnje, recimo da pride do kakršnega koli nasilja v delovnem odnosu, da se kdo razburi, da pride do kakršnega koli incidenta.	Izkušnje	Neprijetne izkušnje z sogovorniku v delovnem odnosu
195.	A357: Kake pritožbe in te stvari, začneš dvomit takrat v svoje delo.	Izkušnje	Pritožbe
196.	A358-A359: Ob vsaki pritožbi se mi zdi, da malo podvomiš v svoje delo, čeprav veš, da si takrat prav naredil, veš, kako si naredil, ampak vseeno je še tisti občutek, kaj pa, če res ni to to. Kaj pa, če je res, da je bila tista napaka.	Izkušnje	Dileme okrog pravilnega ravnanja

197.	D237-D239: Najbolj se bojim tega, da bom imel občutek, da sem sam sebi namen. Ali pa, da bomo mi kot organizacija takšni postali, če bi zelo zrasli, bi se to mogoče lahko zgodilo.	Strah	Strah od nekompetentnega dela
198.	D249: To, da se nikamor nič ne premakne na tem sistemskem nivoju.	Politika in zakonodaja	Ne premiki na sistemskem nivoju
199.	D253-D254In se mi zdi, da se bomo čez 20 let spet pogovarjali o teh nekih dolgočasnih, ne dolgočasnih, ampak za njih verjetno že dolgočasnih težavah, ne vem, o prijavi stalnega prebivališča. Če bomo še vedno imeli samo zavetišča, če bomo še vedno na tem istem nivoju, bo kar naporno in bom potem res šel na en center za socialno delo.	Politika in zakonodaja	Sistemske ne omogočanje in ne spreminjane stvari, zakonodaje ki koristi in je v dobro za ljudi

KATEGORIJA: MORALNI POGUM V ŽIVLJENJU

Tabela 12. Moralni pogum v življenju

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	OPIS KODE
200.	M27: Recimo, da zastopaš samega sebe in druge ne glede na to, kakšna je družbena norma.	Zastopanje	Zastopanje sebe in drugih ne glede na družbene norme
201.	M28: Da zastopaš svoje vrednote, ne glede na to, če si edini v množici drugače mislečih.	Zastopanje	Zastopanje svojih vrednot
202.	V15: Pogum je potreben za doseganje ciljev..	Potreben	Potreben za doseganje ciljev
203.	V15: -..da se ne vdaš, da nekaj storiš, čeprav je težko, včasih celo na prvi pogled nemogoče.	Upanje	Da se ne vdaš kljub težki oz. trenutno nemogoči situaciji
204.	V16: Da si pripravljen narediti tisto kar je prav, ne glede na posledice. Npr. prijava nasilja tudi če gre za »znano« osebo in grožnje	Pripravljenost	Da si pripravljen narediti vedno tisto kar je prav, neglede na posledice
205.	K47: Prav to, da se spoprijetnaš z vsemi strahovi..	Spoprijemanje	Spoprijemanje z vsemi strahovi
206.	K47: ...da se izobražuješ in da gradiš na vrednotah, kot so svoboda, človekove pravice, da si tak človek v vsakdanjem življenju.	Vrednote	Delo na vrednotah svobode in človekove pravice
207.	A91+A100-A101: Tako, da tudi te stvari domov prineseš, pa kdaj si tudi utrujen in ne vem, kakšne spolne zlorabe, slišiš takšne informacije, ki te dejansko bremenijo, ti jih ne	Zavedanje	Zavedanje prepletanja poklica in

	moreš izbrisat in vplivajo tudi na osebno življenje. Ko enkrat postaneš socialni delavec, to si in vpliva tudi na tvoje osebno življenje in življenje nasploh. In se teh stvari moraš zavedat.		osebnega življenja
208.	A112: Ne vem, malo bolj tak plastičen primer mogoče bi lahko bil navezujoč se na splav, ko vsak posameznik lahko ima svoje mnenje, nekateri rečejo, da to ni moralno, drugi rečejo, da je moralno, ti pa, ko si v tisti situaciji, se pač odločiš na način, kot misliš, da je edino pravilno.	Odločanje	Sprejemanje odločitve
209.	A142: Da slediš tistemu, za kar misliš, da je prav, pri čemer ne delaš stvari v škodo drugega.	Sledenje	Slediš tistemu kar meni, da je prav in ne delaš v škodo drugega
210.	A143: Da neko stvar, ki misliš, da je pravilna in dobra zate, ne narediš zato, da bi bilo slabo nekomu drugemu.	Osebno vedenje	Da stvar ki je dobra zate, ne narediš v slabo drugemu
211.	A144: Se pravi, da poskušaš biti dober do vseh ljudi, jaz imam vedno to prepričanje, da pomislim, ali bi si jaz želela, da bi meni nekdo to kdaj naredil.	Osebno vedenje	Da poskušaš biti dober do vseh ljudi

KATEGORIJA: DILEME IN OPORA

Tabela 13. Dileme in opora

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	OPIS KODE
212.	M78: Dilem v socialnem delu je ogromno in takrat pač rabiš nek pogum. In rabiš takrat stabilne vrednote, da se lažje odločiš, kako ravnati.	Vrednote	Opreš se na stabilne vrednote, ki ti omogočajo lažje odločanje in ravnanje
213.	M142:Na svoje znanje ...	Znanje	Opreš se na svoje znanje
214.	M124: in na tim (ekipo) sodelavk, na pogovor pa na supervizijo	Sodelavci	Opreš se na svoj tim sodelavcev in supervizijo
215.	M7: Zato, ker ti etika še najbolj pomaga takrat, oziroma pogum ti še najbolj pomaga takrat, ko se znajdeš v neki dilemi.	Socialno delo	Opreš se na etiko in pogum
216.	M87-M92: Pogovor. Definirat, da si recimo včeraj kot zagovornica v šoli zagovarjal neke določene vrednote, neka pravila, ravnal proti diskriminaciji otroka in si ji pomagal kot materi. In potem definirat, spet ponovno, da nasilje ni dopustno. Potem pa, da si pa ti zdaj zagovornik otroka. Ogromno se je treba pogovarjat. Včasih je to zelo težko definirat.	Pogovor	Iskren pogovor z sogovorniki
217.	K224: Ampak pomagalo mi je to, da sem vedela, da je to vrednota, za katero se jaz borim.	Vrednote	Vedenje, da se boriš za svoje vrednote

218.	K226: Da zagotavljam predvsem uporabnici, s katero sem, da ne doživlja v moji prisotnosti nasilja.	Socialno delo	Ohranitev strokovnosti s zagovorništvom vrednote nenasilja
219.	A303: Tako, da ko v primeru, ko ne vem, kaj je prav, kaj narobe, kako zdaj, da je neka nova situacija zame, ali da doživljam stres ob tem, vedno pristopim do nekoga, ki ima več izkušenj, povem svoje mnenje, svoj način, kako bi se lotila in potem, ali skupaj reagiramo, najdemo neke nove rešitve.	Mentorstvo	Opora pri osebi, ki ima več izkušenj
220.	A357-A360: Kake pritožbe in te stvari, začneš dvomit takrat v svoje delo. Ob vsaki pritožbi se mi zdi, da malo podvomiš v svoje delo, čeprav veš, da si takrat prav naredil, veš, kako si naredil, ampak vseeno je še tisti občutek, kaj pa, če res ni to to. Kaj pa, če je res, da je bila tista napaka. In takrat je "fajn" supervizija, ali pa vsaj intervizija, da evalviraš, te stvari pridejo zelo prav.	Evalvacija dela	Supervizija in intervizija
221.	D213: Ena je ta, da so sodelavci, tim (ekipa), da je ok, da imamo neko varianto čiščenja, da predebatiraš, da potarnaš, da razmišljaš	Sodelavci	Pogovor
222.	D214: Včasih nas v pisarni 5 ljudi razmišlja o eni stvari, kako nekaj premaknit.	Sodelavci	Soustvarjanje
223.	D215+D216: Druga je pa, da hkrati znaš vse skupaj ločit, se pravi, ko zaključiš službo, da potem greš v neko drugo sceno, v neko drugo življenje, oziroma vlogo. Če tega ne znaš nekako ločit, si hitro pregorel.	Osebnost	Preklop različnih vlog

KATEGORIJA: OSEBNE LASTNOSTI IN MORALNI POGUM

Tabela 14. Osebnostne lastnosti in moralni pogum

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	OPIS KODE
224.	M49: Mislim, da je to zelo povezano s tem, koliko dobrih in slabih izkušenj ima človek, saj te le-te skozi življenje zagotovo izoblikujejo.	Izkušnje	Osebnostne lastnosti so povezane z različnimi dobrimi in slabimi izkušnjami
225.	V19: Da imaš komunikacijske sposobnosti..	Lastnost	Komunikacijske sposobnosti
226.	V19: ... sposobnosti za sodelovanje v skupini ...	Lastnost	Sposobnost sodelovanja v skupini
227.	V19: ... da si odprt ...	Lastnost	Odprtost
228.	V19: ... optimističen ...	Lastnost	Optimističnost
229.	V19: ... učljiv.	Lastnost	Učljivost
230.	V19: pripravljen iskati rešitve...	Lastnost	Pripravljenost iskanja rešitve

231.	V 19: ... opozarjati na pomanjkljivosti.	Lastnost	Opozarjanja na pomanjkljivosti
232.	K86: Ja, je, sigurno.	Povezan	Moralni pogum je povezan z osebnimi lastnosti človeka
233.	K93: Vsekakor morajo biti pogumni, na splošno pogumni, ne zelo mirni, neopazni.	Lastnost	Pogumni in ne zelo mirni, neopazni
234.	K95: Moraš malo izstopati, da te sploh kdo začne poslušati, opazi te, mogoče celo posluša.	Lastnost	Izstopati in biti opazen, da te kdo posluša
235.	A167: Ja, po moje zagotovo nekaj je.	Povezan	Povezan z določenimi osebnostni lastnosti
236.	A169: Tako da, s katerimi osebnimi lastnostmi, oziroma karakteristikami se povezuje, bi bilo mogoče spoštovanje vseh ljudi, živih bitij, vrednote, norme, mogoče tudi poštenost.	Lastnost	Spoštovanje vseh ljudi in živih bitij
237.	A170: Samozavest mogoče ...	Lastnost	Samozavest
238.	A170: ... pozitivna samopodoba.	Lastnost	Pozitivna samopodoba
239.	A171: Da ti za tistim, kar misliš, da je prav, tudi upaš stati.	Lastnost	Stojiš za svojimi besedami in dejanji
240.	A172: Odločnost ...	Lastnost	Odločnost
241.	A172: ...pa mogoče tudi hvaležnost je ena izmed takih lastnosti, da si hvaležen za stvari, ki se ti dogajajo, da jih ceniš, da te stvari naprej preneseš.	Lastnost	Hvaležnost
242.	A217: Če pa mogoče to ne, pa potem odprtost posameznika ...	Lastnost	Odprtost posameznika
243.	A217: ... pripravljenost na spremembe	Lastnost	Pripravljenost na spremembe
244.	D45: Osebnost se mi zdi, bi znalo biti to, kar tudi vpliva na ta nek moralni pogum, oziroma na te neke vrednote.	Vpliva	Osebnost vpliva na moralni pogum
245.	D51: Verjetno mora biti miren v sebi.	Lastnost	Miren v sebi
246.	D56: Težko pa zdaj naštejemo neke lastnosti, ki so, ki bi bile potrebne, da bi bil človek moralno pogumen, ali ne.	Lastnost	Osebnostne lastnosti je težko definirati

KATEGORIJA: MORALNI POGUM IN VREDNOTE

Tabela 15. Moralni pogum in vrednote

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA
247.	M58: Ena pomembnejših vrednot v socialnem delu je, da ima vsak človek pravico do kvalitete življenja.	Pravica do kvalitete življenja
248.	M77+M78: Dilem v socialnem delu je ogromno in takrat pač rabiš nek pogum. In rabiš takrat stabilne vrednote, da se lažje odločiš, kako ravnati.	Stabilnost vrednot

249.	V20: Poštenost..	Poštenost
250.	V20: ... iskrenost ...	Iskrenost
251.	V20: ... resnicoljubnost ...	Resnicoljubnost
252.	V20: ... prevzemanje odgovornosti ...	Odgovornost
253.	V20: ... samodisciplina ...	Samodisciplina
254.	V20: ... pravičnosti ...	Pravičnosti
255.	V20: ... humanost ...	Humanost
256.	V23: Oseбно menim, da se moramo vsi skupaj truditi za to, da poudarjamo pomen vrednot in tudi sami »živimo« te vrednote.	Stabilnost vrednot
257.	V31: ... brez moralnih vrednot pa tako ali tako nisi dober in uspešen pri svojem delu.	Moralne vrednote
258.	K18: Absolutno je pa tukaj treba imeti neke vrednote, da se sploh lahko.	Spoprijemanje
259.	K27: Ja, in z visokimi moralnimi vrednotami je to povezano.	Moralne vrednote
260.	K28: Moja velika vrednota je življenje brez nasilja.	Nenasilje
261.	K47: ... da se izobražuješ in da gradiš na vrednotah, kot so svoboda ...	Svoboda
262.	K47: ... človekove pravice, da si tak človek v vsakdanjem življenju.	Človekove pravice
263.	K96: Za moralni pogum je potrebna tudi čustvena inteligenca, velika stopnja moralnih vrednot in stališč.	Moralne vrednote
264.	K97: Svoboda ...	Svoboda
265.	K97: ... upoštevanje človekovih pravic ...	Človekove pravice
266.	K97: ... drugačnosti.	Drugačnosti
267.	K225+K228: In to je nenasilje. Ta moja vrednota življenje brez nasilja.	Nenasilje
268.	A169: Tako da, s katerimi osebnimi lastnostmi, oziroma karakteristikami se povezuje, bi bilo mogoče spoštovanje vseh ljudi, živih bitij, vrednote, norme, mogoče tudi poštenost.	Poštenost
269.	A174: Recimo, vrednota poštenja, da ti je nekaj pomembno.	Poštenost
270.	A175: Tudi spoštovanje.	Spoštovanje

STEBER: INSTITUCIONALNI OKVIR

KATEGORIJA: MORALNI POGUM IN DELOVO OKOLJE

Tabela 16. Moralni pogum in delovno okolje

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	OPIS KODE
271.	M63: Ja, sigurno je lažje, če imaš možnost opazovanja alternativnih načinov reševanja, postopanja, delovanja.	Moralni pogum	Lažje udejanjaš s opazovanje uspešnih načinov reševanja,

			postopanja in delovanja
272.	V77: Največ vpliva na to ima človek sam, lahko pa s svojim zgledom vplivaš tudi na mogoče malo bolj neodločne posameznike, da se bolj opogumijo in ravnaajo v skladu z svojimi moralnimi vrednotami, načeli	Moralni pogum	Z zgledom vplivaš na določene posameznike, da se opogumijo in ravnaajo s svojimi moralnimi vrednotami, načeli
273.	K50: In ta moralni pogum se v glavnem pripisuje socialnim delavkam in delavcem v nevladnih organizacijah, ki pa vedno niso dobro sprejete na centrih za socialno delo.	Nevladne organizacije	Moralni pogum se večinoma pripisuje socialnim delavkami in delavci v nevladnih organizacijah
274.	K51-K52: Ne glede na to, da gre za iste uporabnice in uporabnike. Že tu pridemo do dveh polov, nevladna organizacija na eni strani in vladna na drugi, oziroma strokovni delavki.	Razlike	Ne enake obravnave uporabnic in uporabnikov v vladinih in nevladnih organizacijah
275.	K53: Ker se mi zdi, da so na centrih z leti vse bolj vpete v zakonodajo in papirologijo, ki se je seveda moramo držati tudi mi.	Razlike	Vse večje vpletanje v zakonodajo in papirologijo
276.	K116: Ker za delo v nevladni organizaciji moraš biti zelo pogumen.	Nevladna organizacija	Za delo v nevladni organizaciji moraš biti zelo pogumen
277.	K117: In moraš biti tudi moralno zelo pogumen, absolutno, ker ni zagotovljenega plačila, dokler nekako organizacija ne pride na državno raven, recimo	Nevladna organizacija	Za delo v nevladni organizaciji moraš biti tudi moralno pogumen ker ni zagotovljenega plačila
278.	K118-K119: Veliko prostovoljnega dela je, veliko si upati, pa vendar upoštevati neka pravila, zakone, ki obstajajo. Ampak, da te to ne utiša pred krivicami, ki se dogajajo ljudem.	Nevladna organizacija	Za delo v nevladni organizaciji si moraš veliko upati in upoštevati določeno zakonodajo, vendar te to vse ne sme utišati

			pred krivicami, ki se dogajajo ljudem
279.	K200-K205: Socialni delavec ali delavka ne bi smel biti nek uradnik. V kar jih je pa država na centrih zelo prisilila v to zadnje čase. Ker na eni strani so oni za pomoč, potem so pa še represivni organ. V isti stavbi, v isti instituciji. Grozno. Zato je tako malo dobrih socialnih delavk in delavcev.	Vpliv	Delovno okolje in ureditev delovnega okolja ter pritiski z raznih stranh vplivajo strokovnost socialnih delavcev
280.	A307+A310: Tako, da se mi zdi pomembno, da imaš pri takih situacijah tudi podporo drugega in neko tretje mnenje mogoče. Petra: Če sem prav razumela, imaš dober tim (ekipo) okrog sebe, imate dobro sodelovanje. Se ti to zdi pomembno za moralni pogum? Ana: Zelo.	Moralni pogum	Dober tim sodelavcev z dobrim sodelovanjem pozitivno vpliva na moralni pogum
281.	A311+A312: Ko si ti v enem tako dobrem strokovnem in povezanem timu, ti to omogoča biti to, kar si, osebnostno rast, dejansko delat strokovno in se ves čas ob tem učiti. In to vse se mi zdi zelo pomembno zato, da lahko razvijaš moralni pogum, da lahko delaš z moralnim pogumom.	Moralni pogum	Strokoven in povezan tim kjer lahko osebno in strokovno rasteš ti omogoča da razviješ moralni pogum
282.	A314: Da te drugi, s katerimi sodeluješ, pri tem podpirajo.	Podpora	Podpora sodelujočih

KATEGORIJA: VPLIV DELOVNEGA OKOLJA NA MORALNI POGUM

Tabela 17. Vpliv moralnega poguma na delovno okolje

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	OPIS KODE
283.	M155: Na mene zelo pozitivno.	Vpliv	Pozitiven
284.	M156: Jaz imam v službi zelo odprte roke, nisem obvezana v službi delovat po nekem kopitu.	Pomembno	Odprtost dela
285.	M157: Sem lahko zelo samoiniciativna, odprta, lahko prilagodim delovni čas uporabnikom.	Pomembno	Samoiniciativnost, odprtost in prilagajanje časa sogovornikom
286.	M158: Ne znam si predstavljati, kako dobro delat v okolju, ki te ne podpira. To šele zahteva ogromno poguma.	Moralni pogum	Ne podporno delovno okolje zahteva še bolj poguma
287.	M161-M163: Pa sredstva, tudi finančna. Brez sredstev se ne da kvalitetno delat. Če nimaš računalnika, na katerega bi napisal prošnjo, boš težko kvalitetno delal. Sredstva so pomembna.	Pomembno	Tekoča finančna sredstva omogočajo kvalitetno delo

288.	V73: Vzpodbudno, saj mi omogoča, da pridobim tudi povratne informacije, v podporo so mi tudi sodelavke.	Vpliv	Spodbudno, ker omogoča povratne informacije in podporo sodelavk in sodelavcev
289.	A316-A320: Ja, ja, mislim da. V bistvu sem skoraj prepričana. Zaradi tega, ker ko se na kakšnem timskem sestanku usedemo in imamo zelo ogroženo socialno družino, to kar padajo ideje, na kak način jim pomagat, razširimo lovke od Rdečega križa do Karitasa, občin, vse, kar poznamo vedno aktiviramo. In se mi zdi, da ja, da v dobrem timu, ki dobro sodeluje, da imaš podporo svoje ideje, da ja. Zagotovo.	Vpliv	Dober tim z dobrim sodelovanjem in podporo deluje vzpodbudno in je v njem moralni pogum nalezljiv
290.	A367: Jaz mislim, da zelo pozitivno	Vpliv	Zelo pozitivno
291.	A344+A345: Pa tako, kot sva se prej pogovarjali, tudi kolektiv ti daje to moč, da ti še naprej vliva pogum. Če se tam dobro počutiš, če vidiš, da tam rasteš, da se lahko razvijaš.	Pomembno	Delovni kolektiv, ki ti omogoča rast in razvoj
292.	A372: Ampak to, da te nekdo podpre pri tvojem delu, v bistvu na tej začetni poti, da ti omogoča to učenje in kljub temu svobodo, se mi zdi zelo pomembno, da te okrepi v tej svoji vlogi in ti s tem tudi da to moč, to samozavest, da pa mogoče kdaj kaj narediš tudi moralno pogumnega.	Pomembno	Podpora, učenje, svoboda
293.	D68: Se potem tudi drugi opogumijo, nekih stvari se lotijo, ki se na prvi pogled, ali pa na drugi, zdijo brez vezne, nemogoče, nerešljive itd.	Pomembno	Opazovanje sodelavcev, ki se rešujejo stvari, ki Delujejo nemogoče in nerešljive
294.	D270: Vseeno so neki majhni premiki.	Pomembno	Pozitivni premiki
295.	D271: Zdaj se bo mogoče zakonodaja nekaj spremenila, na področju socialnega varstva, da bi se naj nevladni sektor uvrstil v zakonodajo socialnega varstva, kjer nas sploh ni.	Pomembno	Upanje na spremembe, ki bodo pozitivno vplivale
296.	D275: Tako da so vseeno neke stvari, pri tem je tudi dobro to, da imam zelo v redu ljudi na upravni enoti, s katerimi sodelujem, na centrih za socialno delo, jih pokličem in so res na voljo in res pomagajo.	Pomembno	Razumevajoče in dobro sodelovanje z drugimi javnimi službami

KATEGORIJA: VEČANJE MORALNEGA POGUMA V DELOVNEM OKOLJU

Tabela 18. Moralni pogum v delovnem okolju povečuje

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	OPIS KODE
297.	M63: Ja, sigurno je lažje, če imaš možnost opazovanja alternativnih načinov reševanja, postopanja, delovanja.	Veča in krepi	Opazovanje uspešnih načinov reševanja,

			postopanja in delovanja
298.	M165+M166: Mislim, da povečuje pogum, da so organizacije, za katere bi rekla, da izžarevajo, izražajo pogum, imajo močne time in je mogoče to celo njihova najpomembnejša značilnost. Da so pogumne, da so inovativne.	Veča in krepi	Timsko delo
299.	Petra: Če opazujete vaše sodelavke, ali katere koli ljudi, ali že samo opazovanje kakšnih moralno pogumnih dejanj, ki jih počnejo, vplivajo na to, da oni začnejo še bolj moralno pogumno delovati? K121: ja seveda, z zgledom.	Veča in krepi	Opazovanje moralno pogumnega delovanja vpliva na to, da je oseba bolj moralno pogumna
300.	K238: Petra: Potem bi lahko rekli da podpora in soustvarjanje krepi moralni pogum? Katarina: Ja, absolutno.	Veča in krepi	Podpora in soustvarjanje
301.	A344+A345: Pa tako, kot sva se prej pogovarjali, tudi kolektiv ti daje to moč, da ti še naprej vpliva pogum. Če se tam dobro počutiš, če vidiš, da tam rasteš, da se lahko razvijaš.	Veča in krepi	Delovni kolektiv, ki ti omogoča rast in razvoj
302.	A372: Ampak to, da te nekdo podpre pri tvojem delu, v bistvu na tej začetni poti, da ti omogoča to učenje in kljub temu svobodo, se mi zdi zelo pomembno, da te okrepi v tej svoji vlogi in ti s tem tudi da to moč, to samozavest, da pa mogoče kdaj kaj narediš tudi moralno pogumnega.	Veča in krepi	Podpora, učenje, svoboda
303.	D66: Taka dejanja, ko vidiš, da se človek loti enih stvari, ki se jih nobeden noče lotiti.	Veča in krepi	Rešuješ in delaš na nečem, kaj drugi ne želijo
304.	D67: In potem se kaka stvar reši, se mi zdi, da je to neko tako dejanje, da ti da potem zagon, ali pa moralni pogum za naprej	Veča in krepi	Reševanje stvari, ki je "nerešljiva"
305.	D236: Ta neki izziv, se mi zdi, da je to naše delo še vedno izziv.	Veča in krepi	Socialno delo kot izziv

KATEGORIJA: MANJŠANJE MORALNEGA POGUMA V DELOVNEM OKOLJU

Tabela 19. Moralni pogum v delovnem okolju manjša

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	OPIS KODE
306.	M64: Če se že v začetku zacementiraš v neko pisarno, nikoli ne greš na teren, obravnavaš samo vloge, verjetno res ne rabiš razvijati moralnega poguma.	Manjša	Birokratsko delo
307.	M167-M172: Medtem ko delovna okolja, kot jaz iskreno vidim določene javne zavode, ali pa centre za socialno delo, kjer je zelo redko opaziti res nek pogum. Občutek imam, da ti tam na nek način ubijejo duha, že ko prideš. Že s tem, da dajo mlade, najmanj izkušene ljudi za nekaj let delati samo na denarne prejemke. Denarni	Manjša	Birokratsko delo

	prejemki res niso socialno delo. Vsaj jaz tega ne vidim. Mislim, da si po nekaj letih zelo težko v koraku s socialnim delom.		
308.	M173: Mislim, da njim jemlje pogum to konstantno vmešavanje države v njihovo delo.	Manjša	Vmešavanje države v delo
309.	M174+M175: Absolutno premalo upoštevajo stroko in preveč dajo na neke zapisnike. Razumem, da so nujno potrebni, ampak na centru za socialno delo bi morale prednost imeti socialno delo, ne dolžina zapisnika.	Manjša	Ne upoštevanje socialnega dela v svojem delu
310.	V70: Ovire se pojavljajo predvsem v zadnjih letih in to je predvsem preobremenitev delavcev, preveč birokracije	Manjša	Preobremenitev delavcev in preveč birokracije
311.	V70: ... da niso sprejeti vsi potrebni zakoni (Družinski zakonik) kar otežuje naše delo.	Manjša	Zakonski še ne-urejeno področje socialnega varstva
312.	K54-K55: Ampak zgubljajo človeški faktor, empatijo zgubljajo in stališče, da je nasilje nesprejemljivo. To se mi zdi katastrofalno.	Manjša	Zgubljanje človeškega faktorja in empatije
313.	K56- K57: V nevladnih organizacijah se vseh zakonov držimo tako, kot na centru, samo da veliko delamo na empatiji do uporabnika. In je to zdaj meni odsotnost tega.	Manjša	Izguba empatije do sogovornika
314.	K58-K59: Niso vse socialne delavke na centru za socialno delo take, niti nismo vse delavke v nevladnih organizacijah super moralne, moralno pogumne. Sistem dela na centru za socialno delo je tudi nekaj, s čimer se morajo te delavke soočati in jim tam zmanjkuje te empatije, sploh, če imajo odsotnost moralnih vrednot.	Manjša	Odsotnost moralnih vrednot
315.	K123-K124: Jaz lahko na naših usposabljanjih zelo veliko stvari povem, ampak nič ne pomaga, če tega v praksi ne vidijo. Mislim nič, mogoče kanček pomaga, ta teorija je zelo tako "fajn" zadeva, sploh če govoriš iz lastnih izkušenj. Ampak, če pa tega ljudje v praksi nikoli ne vidijo, pa to manj pomaga.	Manjša	Ne uporabljanje znanj v praksi
316.	K162: Odsotnost moralnega poguma in strah, kaj se bo zgodilo, če ga bodo ustavljali.	Manjša	Odsotnost moralnega poguma in strah
317.	K173-K174: Zelo, ker je bila odsotnost moralnih vrednot strokovnih delavcev. Mene ni toliko on na nek način jezil s svojim obnašanjem, bolj so me kolegi in kolegice, oni so strokovne službe.	Manjša	Ne podpora socialnih delavcev pri opozarjanju na krivice in v zagovorništvu osebe
318.	K177: Če si malo na meji, ali bi bil moralno pogumen ali ne, bi tvoja dejanja in če nimaš podpore, je težko, če nisi sam tak, da boš šel naprej.	Manjša	Ne podpora strokovnih sodelavcev

319.	K249: Ovire vidim v premalo sodelovanja institucij ...	Manjša	Premalo sodelovanje institucij
320.	K249: ... v pomanjkanju znanja nekaterih strokovnjakov in strokovnjakinj.	Manjša	Pomanjkanje znanja nekaterih strokovnjakov in strokovnjakinj
321.	K250: Trenutno vidim veliko odsotnost znanja s področja dinamike nasilja pri sodnikih in sodnicah, pri sodnih izvedencih	Manjša	Odsotnost različnih znanj pri drugih poklicih
322.	K251: In seveda mi tule uporabnico pripravimo, kaj jo čaka na sodišču, kako to zgleda in potem je to drugače, ker je seveda tudi tam odsotnost moralnih vrednot.	Manjša	Odsotnost moralnih vrednot pri drugih poklicih
323.	K252: In če je moralna vrednota za neko sodnico zakon do konca življenja, zakonska zveza naj traja do konca življenja, seveda bo, če tu gre za razpad zakonske zveze, ona zelo pritiska na ta dva človeka, naj se pa vendar pogovorita.	Manjša	Ne razumevanje vrednot in različnosti le-teh pri drugih
324.	A315: Ker v primeru, po moje, če podpore tima nimaš pri takih dejanjih, ali pa aktivnostih, se veliko težje odločiš za te stvari.	Manjša	Ne podpora tima
325.	A350: Kakršen koli pritisk iz višjih instanc zagotovo.	Manjša	Pritisk s strani odločevalcev v socialni politiki in same sistemske ravn
326.	A351: Pa ne, da bi bil recimo v odnosu do ministrstva, ali pa do inšpektorata v strahu, ampak zdi se ti, da včasih enostavno niso več toliko v praksi, da bi razumeli, kaj pomeni delo v praksi s človekom in da včasih enostavno ne moreš sledit določenim stvarim, ker so ljudje pomembnejši.	Manjša	Ne razumevanje stroke in prakse socialnega dela
327.	A352: In ker pač so ljudje nepredvidljivi.	Manjša	Nepredvidljivost
328.	A353: Tako da ti dve instanci zagotovo manjšata pogum zaradi odnosa, ki ga zavzemata ...	Manjša	Zavzeti s strani odločevalcev v socialni politiki in same sistemske ravni
329.	A353: ... ali pa zaradi pogleda, ki ga imamo mi na njih, to je zdaj tako, v odnosu spet, to.	Manjša	Pogled, ki ga imamo mi na višje nivoje
330.	A361: Pa mogoče pomanjkanje izobraževanj.	Manjša	Pomanjkanje izobraževanja
331.	A362: Na neki točki, če ni več časa, da bi šel na kak nov seminar, da osvežiš malo stvari, da ti mogoče malo zmanjka teh novih idej, te ambicioznosti, ali pa ažurnosti, tega, da se "daš v akcijo".	Manjša	Pomanjkanje časa za izobraževanje
332.	A366: In je včasih hudo, ko varčujejo ravno na teh področjih, ali pa ne varčujejo, pa ti dejansko časa nimaš, ker je obseg del tako natrpan.	Manjša	Finančno varčevanje na

			področju izobraževanja
333.	A388: Zagotovo pa obstaja tu tveganje, da zaradi preobremenjenosti in posledično izgorelosti socialni delavec izgubi to aktivnost, pa žar, da bi pa nekaj še dal in pač res naredi tisto, kar mora.	Manjša	Preobremenjenost in izgorelost
334.	A289+A392: To pa je to tveganje, ki po moje res obstaja, ampak ne toliko zaradi posameznika samega, temveč bolj zaradi te preobremenjenosti. Če imaš veliko teh zadev, se mi zdi, da obstaja to tveganje, da izgubiš ta čar, pa to energijo, da bi bil še naprej toliko moralno pogumen, kot si pa mogoče bil v preteklosti	Manjša	Preobremenjenost
335.	D252: Mi praktično že odkar obstajamo, iz meseca v mesec, včasih je malo bolje, ko dobimo kake večje projekte, da malo lažje speljemo, ampak zdaj že zadnje tri mesece kalkuliramo, ali bomo imeli za plače, ali ne.	Manjša	Ne tekoča finančna sredstva ki omogočajo obstoj organizacije in delovna mesta
336.	D253: 7 ljudi imamo manj, ker nismo dobili javnih del.	Manjša	Preobremenjenost delavcev
337.	D258-D260: Se pravi, mi poleg tega, da moraš delat z ljudmi direktno, najbolj direktno, kar je možno pri socialnem delu, se moraš hkrati obremenjevati z nekimi stvarmi, ki jo moraš zagotoviti, npr. plače za zaposlene. Vodimo borbo na enih večjih nivojih. To so ene stvari, ki znajo biti včasih zelo neprijetne in to ti najbolj nekak voljo pobija.	Manjša	Skrb da zagotoviš obstoječa delovna mesta in obstoj organizacije
338.	D268+D269: Počasi bi morali, tudi nevladni sektor in hkrati tudi z vladnim, to so centri za socialno delo, počasi se zavedati, kaj sploh naš namen je. A je dejansko to namen, da samo in izključno izvajajo javna pooblastila, ali so tu, da opravijo še kaj socialnega dela.	Manjša	Namen socialnega dela ki ni v skladu z doktrino socialnega dela
339.	D272: Zdaj se bo mogoče zakonodaja nekaj spremenila, na področju socialnega varstva, da bi se naj nevladni sektor uvrstil v zakonodajo socialnega varstva, kjer nas sploh ni.	Manjša	Upajo na spremembe
340.	D275: Tako da so vseeno neke stvari, pri tem je tudi dobro to, da imam zelo v redu ljudi na upravnih enotah, s katerimi sodelujem, na centrih za socialno delo, jih pokličem in so res na voljo in res pomagajo.	Manjša	Rabe razumevajoče in dobro sodelovanje z drugimi javnimi službami

KATEGORIJA: DELOVNO OKOLJE, KI JE MORALNEMU POGUMU PRIJAZNO

Tabela 20. Delovno okolje, ki je moralnemu pogumu prijazno

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	OPIS KODE
341.	M 181: Mislim, da vseeno dober tim, ljudje med sabo.	Omogoča	Dober tim
342.	M182: Če bi eden drugega opogumili za neko dejanje.	Omogoča	Medsebojno opogumljanje
343.	M183+M184: In čas, ljudje rabijo čas. Če si popolnoma brez časa, tako kot so na centru za socialno delo, ne moreš nič zares delat.	Omogoča	Čas za kakovostno delo
344.	M185: Podobno, kot sem prej rekla, rabiš neka sredstva, rabiš neke pogoje za delo, da lahko sploh kvalitetno delaš.	Omogoča	Zadostna finančna sredstva
345.	M186: Pogoji za delo in dober tim	Omogoča	Pogoje za delo in dober tim
346.	K236+K237: Ampak je lepo, prideš v službo in rečeš: "A veš, kaj se je meni včeraj zgodilo?" In poveš situacijo in imaš podporo tima. Tako se ravna, več nas bi moglo, isto misleči, to mi zelo dviga moralni pogum.	Omogoča	Podpora tima, ki dviga moralni pogum
347.	K232: Pomaga izobraževanje..	Omogoča	Izobraževanja
348.	K232: ...pomagajo timski sestanki.	Omogoča	Timske sestanke
349.	K233: Meni je zelo pomembno, da imam dober tim.	Omogoča	Dober tim
350.	K268: Če bi pa šla na širše, bi si pa želela malo več soustvarjanja in sodelovanja z institucijami, kar tudi skozi ponavljam.	Omogoča	Soustvarjanje in sodelovanje z drugimi institucijami
351.	K269. In izobraževanja na posameznih področjih, ker če tega ni, ni dovolj oni paragraf, ki je, moraš imeti malo več širine.	Omogoča	Izobraževanje, ki ti podaja širino
352.	A372: Ampak to, da te nekdo podpre pri tvojem delu, v bistvu na tej začetni poti ...	Omogoča	Podporo
353.	A372: ... da ti omogoča to učenje ...	Omogoča	Omogoča učenje
354.	A372: ... in kljub temu svobodo, se mi zdi zelo pomembno, da te okrepi v tej svoji vlogi in ti s tem tudi da to moč, to samozavest, da pa mogoče kdaj kaj narediš tudi moralno pogumnega.	Omogoča	Okrepi te ter ti da moč in samozavest za moralno pogumna dejanja
355.	A373: Pa da si potem na to ponosen	Omogoča	Ponos
356.	A374: Ne pričakuješ pa zaradi tega kritike.	Omogoča	Ne pričakuješ kritiko za moralno pogumno dejanje
357.	D213: Ena je ta, da so sodelavci, tim (ekipa), da je ok, da imamo neko varianto čiščenja, da predebatiraš, da potarnaš, da razmišljaš	Omogoča	Debatiranje in razmišljanje

358.	D214: Včasih nas v pisarni 5 ljudi razmišlja o eni stvari, kako nekaj premaknit.	Omogoča	Soustvarjanje
359.	D240: Generalno gledano, kar se tiče organizacije, se mi zdi, da bi bilo dobro, da se lahko gremo čim več socialnega dela, čim manj birokracije.	Omogoča	Socialno delo z minimalno birokracije
360.	D278: Vse to, kar ste govorili, so v bistvu neka dejanja in osebe, oziroma povezovanje z drugimi organizacijami, ki vam dajo neko podporo in zaradi katerih ste vi moralno močnejši, oziroma pogumnejši? Domen: Ja.	Omogoča	Povezovanje, sodelovanje in podpora z drugimi organizacijami in strokovnjaki

3. STEBER: STROKOVNA IDENTITETA

KATEGORIJA: SOCIALNO DELO

Tabela 21. Socialno delo

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	OPIS KODE
361.	M117: Zdi se mi pomembno, da socialno delo vedno znova opredeljujemo kot stroko.	Stroka	Opređeljevati kot stroko
362.	M118: Mislim in opažam, da je na žalost podcenjena stroka, saj ljudje pogosto mislijo, da to lahko dela vsak, da znanje ni potrebno.	Stroka	Podcenjena stroka
363.	M119: Zame je socialno delo skupek znanja, ki izhaja iz zakonodaje, strokovnih ravnanj, teorije, prakse socialnega dela ter tudi drugih ved kot na primer sociologije, psihologije.	Znanja	Skupek različnih znanj, ravnanj, ved, praks in zakonodaje
364.	V38: Socialno delo je pomoč ljudem pri reševanju problemov na njihov način ...	Pomoč	Socialno delo je pomoč ljudem pri reševanju problemov na njihov način
365.	V38: ... kot to pravi ga. Čačinovič, ko skupaj z uporabnikom opredelimo problem raziščemo njegove vire moči, njegovo socialno mrežo in mu pomagamo	Soustvarjanje	Skupaj z uporabnikom opredelimo problem raziščemo njegove vire moči, njegovo socialno mrežo in mu pomagamo
366.	V39: Paziti moramo, da so načrti v večji meri plod prizadevanj uporabnika..	Soustvarjanje	Načrti v večji meri plod prizadevanj uporabnika
367.	V39: ne smemo ponujati naših rešitev..	Odpoved moči, ki ti ne pripada	Rešitev ne ponuja socialni delavec
368.	V39: popeljati moramo uporabnika skozi labirint, tako, da bo lahko živel svoje življenje brez naše pomoči, ki mora biti le začasna.	Soustvarjanje	Popeljemo sogovornika uporabnika skozi labirint, tako, da bo lahko živel svoje

			življenje brez naše pomoči
369.	K49: Ker opažam odsotnost tega moralnega poguma na področju socialnega dela.	Manjka	Odsotnost moralnega poguma v socialnem delu
370.	K74-K75: Ker, če bi bili moralno pogumni strokovni delavci in delavke, naše uporabnice ne bi potrebovale zagovorništva in spremstva. Rabijo pa ga vse več.	Manjka	Socialni delavci in delavke niso moralno pogumne in pogumni, kot se od njih pričakuje
371.	K186: Socialno delo je ena zelo, zelo pomembna strokovna veja na splošno v človeštvu.	Stroka	Pomembna strokovna veja
372.	K187: In seveda je znanost, ker vedno znova iščemo nove rešitve za že nastale situacije.	Znanost	Znanost iskanja novih rešitev za že nastale situacije
373.	K189: Tudi na področju nasilja v družini ne moremo k uporabnici pristopit z nekim receptom, moramo pristopit individualno, zato je že to napol znanost.	Znanost	Znanost kje pristopimo zmeraj in znova individualno
374.	A13: Socialno delo je za mene delo z ljudmi in za ljudi, kar pomeni, ko se oseba znajde v neki socialni stiski ali kakršni koli stiski, da pristopi do strokovnega delavca in da mu to svojo težavo zaupa in da lahko skupaj začneta soustvarjati rešitve, ki bi bile za to osebo v tej konkretni situaciji primerne.	Koncepti, metode in druga znanja	Individualni delovni projekt pomoči
375.	A14: Zelo rada uporabim knjige, kjer Gabi Čačinovič Vogrinčič govori o soustvarjanju delovnega odnosa in o elementih.	Koncepti, metode in druga znanja	Soustvarjanje delovnega odnosa in sledenje elementov socialnega dela
376.	A17: Če zavzameš perspektivo moči in slediš etiki udeležnosti in temu, da so ljudje res eksperti z izkušenj, takrat res lahko delaš takšno socialno delo, ki je namenjeno njim samim.	Koncepti, metode in druga znanja	Perspektiva moči, etika udeležnosti, eksperti z izkušnje
377.	A18: Ko pristopiš na tak način do ljudi, se tudi znebiš tistega občutka birokracije, kateri te na centru ves čas preganja	Koncepti, metode in druga znanja	Znebiti se občutka birokracije pomočjo socialnega dela in upoštevanja različnih konceptov in elementov
378.	A35: So pa tudi pozitivne stvari, da nam v kakšni družini uspe vzpostaviti tak delovni odnos, da res vidiš v vsakem novem srečanju tisti majhen korak, ki gre naprej, ki gre k spremembah in ko ljudje res sami že iščejo rešitve in ti le usmerjaš in takrat je res prijetno delo.	Koncepti, metode in druga znanja	Vzpostavitev delovnega odnosa z majhnimi koraki napredovanja k pozitivnimi spremembami
379.	A38: Da nekako zaokrožim, socialno delo je za mene delo z ljudmi in za ljudi, kjer se jim da nazaj moč in kjer je strokovnjak na koncu le nek posrednik, mediator ki jim pri tem pomaga in jih pri tem spodbuja.	Koncepti, metode in druga znanja	Delo za in z ljudmi na krepitvi moči z posredniško vlogo socialnega delavca in socialne delavke

380.	A39: Da si neka tretja oseba, ki jim reče: "Bravo, super, pogledajte kaj vse ste uspeli narediti."	Koncepti, metode in druga znanja	Podajanje komplimentov in pohval
381.	A117: In verjamem, da v preteklosti so se za te stvari mogli boriti strokovni delavci, zdaj pa so tako splošno sprejete te stvari, da slediš tem načelom in etičnemu kodeksu.	Koncepti, metode in druga znanja	Elementi socialnega dela splošno sprejeta in slediš načelom in etičnem kodeksu
382.	A224: Se mi zdi, da je pomembna strokovnost socialnega dela	Stroka	Pomembna strokovnost socialnega dela
383.	A226-A228: Mi recimo na centru imamo tiste majhne etične kodekse, imamo tiste velike, ki so prilepljeni, kot sem rekla, teh stvari si ne zapomniš. Ampak si jih pa pogledaš, jih vidiš, veš, kako je. In te opominjajo na stvari, ki so dejansko res pomembne. Da ti ne postanejo zadeve samoumevne.	Koncepti, metode in druga znanja	Opominjati se na stvari, ki so pomembne, da ne postanejo samoumevne
384.	D74: Etika v socialnem delu se mi zdi, poleg odnosa do uporabnikov, do ljudi, ki more biti v prvi vrsti človeški ...	Koncepti, metode in druga znanja	Spoštljiv, človeški in etičen odnos do uporabnikov
385.	D74: ... ta druga pa je zelo pomembno sodelovanje med socialnimi delavci in tudi širše.	Sodelovanje	Sodelovanje med socialnimi delavci in širše
386.	D86-D88: Ljudje velikokrat rabijo samo pogovor, sploh ni poraba v denarju, saj če bi bila socialna pomoč 500 evrov, bi lahko ljudje lažje plačali položnice, marsikdo bi malo lažje živel, ampak še vedno bi bili revni, še vedno bi bili socialno izključeni. Ni rešitev samo ljudem dati denar in gremo vsak po svoje. Rešitve so neke drugje.	Koncepti, metode in druga znanja	Individualni in izvirni delovni projekti pomoči
387.	D78-D79: Problem je verjetno ta, da je zelo veliko socialnega dela na centrih za socialno delo, ki ne opravljajo več socialnega dela, ta en majhen košček, kjer še živijo, je nevladni sektor verjetno, ki je relativno majhen. Vprašanje sploh, če smo socialno delo kdaj imeli, ali pa če sem premlad, da bi lahko o tem sodil.	Birokratizacija	Socialno delo z birokratizacijo izgublja svoj pomen in smisel
388.	D191+D193: Delam v tej službi že več let, uživam, no, so dnevi, ko je malo težje, malo lažje, ampak še vedno mi je veselje in užitek predvsem zato, ker me ljudje spoštujejo in cenijo, hkrati pa vem, zakaj. Dokler imam ta občutek, da to, kar delam ima nek smisel, dejansko vidim neke učinke, efekte našega dela.	Stroka	Smisel, učniki in efekti socialnega dela

KATEGORIJA: DOJEMANJE POKLICA

Tabela 22. Dojemanje poklica

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	OPIS KODE
389.	M132+M133: Jaz sem ponosna na to, nimam nikoli težav s tem, da povem na glas, da sem socialna delavka.	Daje občutek	Ponos
390.	M134-M136: Nimam težav s tem, da imajo ljudje predsodke do tega. Je pa res, da ljudje vidijo, da je v očeh marsikoga mogoče lažje kaj doseči, če si socialna delavka. Če se predstaviš samo z imenom in priimkom, pa želiš neke nekaj doseči, je zelo fino, da poveš, da si socialna delavka, ker dobiš neko kredibilnost. Ti jo pripišejo.	Daje občutek	Kredibilnosti
391.	M120+M121: Menim pa, da smo v Sloveniji, kar se tiče strokovnosti v praksi, če izhajam iz dela z Romi, sploh kar se tiče državnega sektorja, na začetku. Menim, da se bolj upošteva zakonodaja, kot strokovno ravnanje, če za primer vzamem koristi otroka.	Daje občutek	Bolj upošteva zakonodaja, kot strokovno ravnanje
392.	V40: Stroka socialnega dela se je v zadnjih 30 letih zelo razvila in pridobila ugled, menim, da se lahko enakovredno kosa z drugimi strokami.	Razvija	Razvila se in pridobila ugled in se lahko enakovredno kosa z drugimi strokami
393.	V72: Sama rečem, da sem najprej lojalna svoji stroki, potem instituciji in še le potem direktorju.	Lojalnost	Lojalnost stroki socialnega dela, instituciji in potem direktorju
394.	K212-K213: Meni pomeni to pomoč sočloveku. Prav tako, to mi pomeni.	Pomoč	Pomoč sočloveku
395.	K214: Ne rabim tega, da je spoštovan poklic, ker jaz imam neke te indice, o katerih sva prej govorili, me ljudje spoštujejo in bom delala še naprej tako.	Lojalnost	Osebnost ne rabi potrditev, da je spoštovan poklic da bi socialna delavka delala dobro in moralno pogumno
396.	K209: Kaj bi bilo, če bi bil to bolj spoštovan poklic.	Pogledi drugih	Ni spoštovan poklic
397.	K215: Ampak na splošno kot za stroko bi bilo pa zelo dobro, da se ta raven malo dvigne.	Poklic	Za stroko je dobro, da se raven spoštovanosti poklica dvigne
398.	A24: Težava, ki jo opažam, kaj socialno delo je in kako ga vidijo ljudje je to, da nas ljudje sami vidijo kot birokrate in nam ne dajo priložnosti, da jim pokažemo ravno nasprotno, zaradi tega, ker smo na centru vedno v dveh vlogah.	Poklic	Videnje socialnega dela kot birokratsko delo v dvojnih vlogah na centru
399.	A25+A26: Smo tisti, ki dajemo denar, o tem odločamo in nas ljudje pogosto poznajo samo po tej vlogi, ko oddajajo vloge za uveljavljanje pravic iz javnih sredstev, potem smo pa tisti drugi. Smo ti, ki dajemo nekaj drugega, smo tisti, ki	Pogledi drugih	Dvojne vloge socialnega delavca in socialne delavke

	nimamo pojma, kako se neke pravice delijo in te stvari.		
400.	A29-A31: To, da nas ljudje vidijo le kot birokrate, je taka majhna ovira v tem, da z njimi vzpostavljaš delovni odnos, ker pri nas so pogosto neprostovoljni uporabniki, še posebej, če družino obravnavamo zaradi nasilja ali zlorab ali suma ogroženosti. Takrat se vsi postavijo v obrambo. Jaz zmeraj povem ljudem, da je naš prvotni namen, da njim pomagamo, da jih okrepimo, ne pa da jima otroke jemljemo	Pogledi drugih	Videnje kot birokrata včasih onemogoča vzpostavitev delovnega odnosa
401.	A77: Ko si enkrat socialni delavec, imaš določena stališča, določena prepričanja, mnenja, ki jih tako profesionalno pridobiš, pa jim slediš tudi osebno.	Prepletenost strokovne in osebne ravni	Določena stališča, prepričanja in mnenja profesionalno dobiš in jima slediš tudi osebno
402.	A78-A81: In recimo, če imaš ničelno toleranco do nasilja na centru, jih boš sigurno dobil v osebнем življenju. Ker drugače ne boš mogel ti nekomu reči, ali pa zagovarjat to ničelno toleranco, če boš sam delal ravno nasprotno. Se mi zdi, da z dejanji, oziroma da si model, da je pomembno to. Moraš imeti sam te stvari, ker drugače ti ljudje ne bodo verjeli.	Prepletenost strokovne in osebne ravni	Pomembna je povezava svojih dejanj in zagovarjanj z osebnimi prepričanji in ravnanju
403.	A82: Tako da, socialno delo je nek način življenja zame.	Življenje	Način življenja
404.	A86-A87: Včasih slišiš te komentarje, ker pričakujejo, da je socialni delavec popoln, brez napak. Ampak, ja, temu ni tako, popolnosti ni.	Pogledi drugih	Socialni delavec popoln in brez napak, vendar ni tako
405.	A232+A233: Mogoče tudi na neki točki se ponotranjijo te stvari pri socialnem delavcu. Ker zagotovo vplivajo potem tudi na osebнем doživljanju.	Prepletenost strokovne in osebne ravni	Prepletanje etičnih načel socialnega dela v osebнем doživljanju
406.	D32: Ne morejo biti striktno poslovni odnosi, "štempljanje" (odčitavanje) s karticami, enostavno mora biti ta "timski tim" (ekipni duh), ki ima neko dušo, brez tega stvari ne funkcionirajo v socialnem delu.	Prepletenost strokovne in osebne ravni	Timsko delo z dušo brez striktno poslovnih odnosov
407.	D59: Opažam, da v našem delu tukaj, da če človek ni miren, oziroma, če nima urejenih stvari v privat življenju, zelo težko funkcionira, tudi pri delu z ljudmi.	Prepletenost strokovne in osebne ravni	Moraš imeti urejenih stvari v osebнем življenju, da lahko funkcioniraš v poklicnem
408.	D75-D77: Najprej smo tu za ljudi, na prvem mestu je odnos do uporabnikov, drugo pa je sodelovanje med nami. Se mi zdi, da na obeh področjih izgubljam. Na žalost.	Upada	Odnos do uporabnikov, da smo tukaj za njih in sodelovanje med socialnimi delavci upada

409.	D89-D93: Mislim, da v vsem tem procesu ni več etike. Da se je socialno delo nekam izgubilo. Nekaj se še spomnim iz faksa, ko se je socialno delo začelo, ali pa temelji socialnega dela, je bilo absolutno in izključno samo delo z ljudmi, oziroma človek na prvem mestu. Zdaj pa se mi zdi, da je vedno manj dela. Centri so absolutno preobremenjeni, nevladniki tudi že pokamo po šivih, vsaj v naši organizaciji vidim, da smo preobremenjeni.	Upada	Socialno delo zaradi preobremenjenosti zgublja etiko in odnos do ljudi
410.	D143-D144+D148: Jaz se vedno bolj zavedam, da je to naše, delo nevladnega sektorja, to bi tudi moralo biti delo vladnega. Enostavno, da smo mi zagovorniki teh ljudi. Mi smo tisti, ki smo njihovi zagovorniki, ker smo mi še edini, ki smo jim ostali.	Dojemanje	Zagovorništvo

KATEGORIJA: MORALNI POGUM IN ETIČNA NAČELA

Tabela 23. Moralni pogum in etična načela

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	OPIS KODE
411.	M75: Absolutno je povezano.	Povezava	Ozko povezano
412.	M76: Zato, ker ti etika še najbolj pomaga takrat, oziroma pogum ti še najbolj pomaga takrat, ko se znajdeš v neki dilemi.	Etika	Pomaga v različnih dilemah
413.	M94: Ravnaš v skladu s tem in v skladu z vrednotami z zakonodajo, pa tudi z nekim svojim notranjim kompasom.	Omogoča	Prepletanje vrednot, zakonodaje in notranjega občutka
414.	M124: Recimo, da spoštuje neka določena načela ...	Etična načela	Spoštovanje načel
415.	M123+M124: da razumeš in sprejmeš človekove življenjske izkušnje, to se mi zdi eno bolj pomembnejših načel. Po eni strani potrebe, po drugi strani pa življenjske izkušnje.	Etična načela	Razumevanje in sprejemanje
416.	V27: kolikor ne upoštevamo etike in kodeksa etičnih načel mislim, da ne bi smeli delati na področju socialnega varstva.	Nujno	Upoštevanje etike in kodeksa etičnih načel je nujno, da lahko delamo na področju socialnega varstva
417.	V28: Etičnost je osnova ravnanja	Osnova ravnanja	Etičnost je osnova ravnanja
418.	V29: Etika in morala sta tesno prepleteni, verjamem, da enega brez drugega ni.	Povezava	Ozko povezana

419.	V31: Imamo znanje, zaposlitev, izkušnje, dolžna sem delovati v skladu z etičnimi načeli in se držati kodeksa...	Dolžnost	Dolžni smo delovati v skladu etičnih načel in se držati kodeksa etičnih načel
420.	V77: Največ vpliva na to ima človek sam, lahko pa s svojim zgledom vplivaš tudi na mogoče malo bolj neodločne posameznike, da se bolj opogumijo in ravnajo v skladu z svojimi moralnimi vrednotami, načeli.	Vzgle	Z zgledom vplivaš na določene posameznike, da se opogumijo in ravnajo s svojimi moralnimi vrednotami, načeli
421.	K127: Jaz mislim, da smo mi vseeno še malo skregani s to etiko.	Skregani	Socialni delavci in delavke so skregani z etiko
422.	K131: Etika v socialnem delu zame ni nič drugega, kot etika v življenju.	Povezava	Etika v socialnem delu je isto kot etika v življenju
423.	K137: Jaz delam po etiki in vsak bi mogel tako delat.	Dolžnost	Vsak mora etično delati in ravnati
424.	K138: Se pravi, spoštovanje človeka, njegove drugačnosti in vse, kar tam piše.	Dolžnost	Upoštevanje vseh etičnih načel iz kodeksa etike socialnega varstva in kodeksa etike socialnih delavk in delavcev
425.	K139: Ampak to moraš delat, nič ne pomaga, če se to na pamet naučiš.	Dolžnost	Moraš delati po etičnih načelih in ne jih le vedeti na pamet
426.	K140: To je nujno povezano, če tega nimaš, ne moreš moralno pogumno delovati.	Povezava	Povezava med etičnih ravnanjem in moralnim pogumom je nujna, ker brez tega ne moreš moralno pogumno delovati
427.	K141: Eno je z drugim čisto povezano.	Povezava	Ozko povezano
428.	K173: Zelo, ker je bila odsotnost moralnih vrednot strokovnih delavcev.	Onemogoča moralni pogum	Odsotnost moralnih vrednot pri strokovnimi sodelavci
429.	A114: Se mi zdi, da moralni pogum kot tak bi potem bil bolj vezan na samega socialnega delavca in ta osebni pristop, ki ga socialni delavec zavzame, ker se mi zdi, da socialno delo ima zelo močan etični kodeks, ki se res razširi na vsa področja in res se mi zdi, da je super.	Stroka	Močen etični kodeks ki se lahko razširi na vsa področja
430.	A222: Etika socialnega dela je za mene en tako res osnovni okvir, kjer se socialni delavec mora gibati v odnosu do drugih.	Okvir	Etika socialnega dela je okvir kjer se socialni delavec in socialna delavka morajo gibati v odnosu do drugih

431.	D107: Etična načela so osnova, da je potem sploh morala v igri.	Povezava	Etična načela so osnova za moralnost
432.	D108: Brez ponotranjenih etičnih načel, je težko reči, da je človek moralen.	Povezava	Brez ponotranjenih etičnih načel je težko reči, da je človek moralen
433.	D109: To je preplet enega in drugega, etika in morala gresta skupaj.	Povezava	Ozka povezava
434.	D119: Če se človek drži vsake točke etičnega kodeksa, če bi se res človek tega držal pri svojem delu, bi težko rekli, da ta človek ni moralno pogumen, ali pa da ni moralen in obratno verjetno.	Povezava	Ravnanje po kodeksu etičnih načel v socialnem varstvu in kodeksu etike socialnih delavcev je ozko povezan z moralnim pogumom

KATEGORIJA: MORALNI POGUM IN KONCEPT, METODE, PRISTOPI IN DRUGA ZNANJA

Tabela 24. Moralni pogum in koncepti, metode, pristopi in druga znanja

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	OPIS KODE
435.	Petra: V redu. Ti v teh moralno težkih situacijah mogoče pomagajo tudi kakšni koncepti, metode, ali, prej si omenila, znanja? M144: Znanje absolutno.	Opora	V dilemah se opremo na znanje
436.	M144-M145: Tudi, če ne deliš vsak dan znanja z ljudmi, tudi če ne uporabljaš nujno besedišča nekih konceptov, da uporabljaš preprost jezik, kot ga uporabljajo tvoji uporabniki, mogoče celo nek tuj jezik, ki ga uporabljajo uporabniki, so vseeno znanje in koncepti tvoja mreža, tvoje zaledje.	Omogoča	Uporabo znanj in konceptov kot našega zaledja
437.	M146: Iz tega vedno znova izhajaš.	Omogoča	Vedno in znova izhajamo iz konceptov socialnega dela
438.	M147+M148: Meni pri delu za moralno pogumna dejanja absolutno najbolj pomaga znanje, ki ga imam s področja etično občutljivega socialnega dela, s področja socialnega dela, ki je občutljivo na spol, pa absolutno mi pomaga, kot nek kompas, so vedno neke univerzalne človekove, otrokove pravice. To se mogoče sliši zelo banalno, pa sploh ni.	Omogoča	Etično občutljivo socialno delo, razumevanje spola ter univerzalne človekove in otrokove pravice
439.	V39: ne smemo ponujati naših rešitev..	Koncepti	Rešitev ne ponuja socialni delavec, etika udeležnosti
440.	K74-K75: Ker, če bi bili moralno pogumni strokovni delavci in delavke, naše uporabnice ne bi potrebovale zagovorništva in spremstva. Rabijo pa ga vse več.	Koncepti	Zagovorništvo v vse večji meri zaradi pomanjkanja moralnega poguma

			pri socialnih delavkam in delavcih
441.	K84: tako tudi žrtve recimo ostajajo recimo v nasilnih odnosih: "Nič ne bo boljše, če grem, mogoče bo še slabše."	Pristop	Ekstrenalizacija
442.	K85: In tisti, ki delamo na področju socialnega dela bi mogli veliko, vsakodnevno kazat, da rešitve obstajajo, da se splača in da je dobro zanjo, ker je to njena pravica.	Koncepti	Krepitev moči
443.	K123-K124: Jaz lahko na naših usposabljanjih zelo veliko stvari povem, ampak nič ne pomaga, če tega v praksi ne vidijo. Mislim nič, mogoče kanček pomaga, ta teorija je zelo tako "fajn" zadeva, sploh če govoriš iz lastnih izkušenj. Ampak, če pa tega ljudje v praksi nikoli ne vidijo, pa to manj pomaga.	Manjša	Ne uporabljanje znanj v praksi
444.	K190: In še vedno novi in novi pristopi prihajajo in zato se je potrebno vedno izobraževati.	Nadgrajevanje	Potrebno je konstantno izobraževanje, da si v toku z novimi znanji in pristopi
445.	K189: Tudi na področju nasilja v družini ne moremo k uporabnici pristopit z nekim receptom, moramo pristopit individualno, zato je že to napol znanost.	Koncepti	Individualni delovni projekt pomoči
446.	K193: Ker vseeno obstajajo neke raziskave, ki pa kažejo, da mogoče pa neka metoda dela, ali pristop, pa še izboljša pomoč uporabnikom in uporabnicam, na katerem koli področju, ne samo pri nasilju.	Nadgrajevanje	Potrebna dodatna izobraževanja in vsakodnevno posodabljanje naših znanj z vseh novih metod dela, da posledično lažje ravnano
447.	K229: Ja, obvladovanje jeze.	Osebnost	Obvladovanje jeze
448.	A115: Poleg tega tudi stroka socialnega dela in ti elementi delavnega odnosa, vse te stvari, perspektiva moči, pa etika udeležnosti.	Koncepti	Elementi delovnega odnosa
449.	A238-A330: Na te stvari je treba biti zelo pozoren. V teh tehnikah in metodah se predvsem krepi. Pa se mi zdi, da lahko vplivamo pozitivno na delo, pa tudi odnos na vse.	Nadgrajevanje	Nadgrajevati svoje znanje z novimi tehnikami in metodami
450.	A332: Zdi se mi, da vse te stvari, ki sva jih prej govorili, te socialno delavske metode in tehnike v bistvu zelo.	Povezava	Metode in tehnike sta zelo povezana z moralnim pogumom
451.	A233: Ker sebi na nek način odvzameš moč kot nekemu strokovnemu delavcu in	Koncepti	Odpovedati se moči, ki ti ne pripada in

	daš moč tisti osebi, ki jo potrebuje, se pravi sogovorniku.		delati na perspektivi moči
452.	A234: Da si, udeležen v tem odnosu, kot nek opazovalec, kot nek element, ki vpliva zagotovo, ampak da je pa odgovornost vsakega posameznika, oziroma da je to čigava je odgovornost, jasno razdeljeno.	Koncepti	Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev
453.	A235: Se pravi, tvoje je, da vodiš delovni odnos, njihovo pa je, da iščejo rešitve in jih uresničujejo.	Koncepti	Delovni odnos
454.	A236: To, da iščeš pozitivne stvari v posamezniku, da ne zavzemaš tega stališča, da je vse narobe, da iščeš tisto dobro.	Iskanje dobrega	Iskanje pozitivnih rešitev
455.	D226+D228: Te klasične, svetovanje, poslušanje, zapisovanje, praktično večina teh metod, ki so napisane. To je na terenu, to je mimogrede.	Metode	Klasične metode socialnega dela, ki jih uporabljaš na terenu

KATEGORIJA: DELOVNE IZKUŠNJE IN MORALNI POGUM

Tabela 25. Delovne izkušnje in moralni pogum

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	OPIS KODE
456.	M188+M191: Ne bi rekla, da sem postala bolj, se mi pa zdi, da se s prakso bolj oblikuješ. Mislim, da sem pogum bolj oblikovala.	Omogočajo	Oblikovanje poguma
457.	M189: V smislu, da sem se mogoče naučila nekih novih strategij, kako lažje nekaj doseči.	Omogočajo	Naučiš se novih strategij
458.	M190: Da se ne dereš v prazno, da si aktivist v prazno, ampak da veš, na koga, na kakšen način se obrnit, da bo tvoj aktivizem prišel do izraza.	Omogočajo	Aktivizem pride do izraza
459.	M52: Tukaj je ena ločnica že med tem, ko si še v vlogi nekoga, da ti ni treba reagirati, ko govorimo o teoretičnem primeru, kako mnenje zastopaš, še preden vstopiš na delovno mesto.	Vplivajo	Vplivajo na tvoje osebno mnenje
460.	M53: Mislim, da drža, mnenje in izkušnje, vse to te izoblikuje.	Omogočajo	Izoblikovanje skupaj z držo in mnenjem
461.	V79: Morda sem na starost še malce bolj drzna, predvsem menim, da je to na račun izkušenj in znanja.	Raste	Moralni pogum raste z izkušnjami in znanjem
462.	K261: Sigurno sem zdaj bolj, ker imam veliko več znanja in izkušenj tudi.	Raste	Moralni pogum raste z izkušnjami in znanjem
463.	K262+K263: In ni več pomembno, no, praksa je bila takrat, ko sem bila res zelo mlada in želiš biti všečen in želiš delat za	Omogočajo	Izoblikovati stvari za katere se boriš

	vse prav. Ne gre tako, ne moreš za vse prav.		
464.	K264: Si moraš neka stališča in vrednote postaviti in potem to zagovarjat.	Omogočajo	Postaviti stališča in vrednote, ki jih brezpogojno zagovarjaš
465.	A210: Ja, zagotovo z izkušnjami.	Raste	Veča se z izkušnjami
466.	A382: Mislim, da se tekom izkušenj, tekom let moralni pogum zagotovo večja zaradi tega, ker dobivaš nove izkušnje, spoznavaš nove situacije in v vsaki situaciji se ti naučiš nekaj novega.	Raste	Veča se z izkušnjami
467.	D281: Se mi zdi, da je z leti neki moralni pogum povezan, bolj si pogumen, več izkušenj imaš, več si upaš, zavedaš se samega sebe, pomena samega sebe, ali pa organizacije.	Raste	Veča se z izkušnjami

KATEGORIJA: MORALNI POGUM IN PREDSODKI

Tabela 26. Moralni pogum in predsodki

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	KODA	OPIS KODE
468.	K104: Veliko predsodkov imamo in na tem je treba veliko narediti.	Imamo	Veliko predsodkov
469.	K113-K114: Petra: Samo da povzamem; prej ste povedali o predsodkih; da nekako vidite povezavo predsodkov in moralnega poguma, oziroma kako ju vidite? Katarina: Ja, je, seveda je tudi. Petra: Da se začne razbijati stereotipe, različne predsodke, govorce? Katarina: Tako.	Moralni pogum	Moralni pogum se kaže skozi razbijanje predsodkov, stereotipov in govoric
470.	A185-A189: Jaz sem imela na začetku zelo stisko opravljat razgovore s povzročitelji nasilja, ker sem vedno najprej slišala žrtev. Njihov ta strah sem pridobila, oziroma neko sliko, kaka pošast je na drugi strani, sem si vedno ustvarila, tako čisto nezavedno. Slišiš neko zgodbo, ustvariš si neko podobo. Ampak sem se vedno trudila, da ko je prišel ta posameznik, običajno je to moški, sem imela tudi zadevo, ko ni bil moški, ko je bila ženska povzročiteljica, da jim dam priložnost. az vedno vidim najprej osebo kot posameznika in šele potem kot povzročitelja dejanja.	Moralni pogum	Zavedanje svojih stisk in predsodkov
471.	A202+A205+A208+A209: Ja, čeprav recimo meni ni toliko moralno pogumno, kot mi je strokovno potrebno. Pomembno je, da se jih zavemo in da se potem pravilno tudi pripraviš in jih zavestno odmisliš. Mogoče bi	Moralni pogum	Zavedanje predsodkov in ustrezno ravnanje je moralno pogumno, vendar

	bil moralni pogum tudi to. Čeprav, tako kot sem rekla, tudi strokovno je nujno potrebno.		strokovno nujno potrebno
472.	A386: In se mi zdi, da z izkušnjami lahko večšaš svoj moralni pogum, ker se tudi manjšaš predsodke, ker spoznaš ljudi, ker širiš svoja obzorja in znanje, ker sodeluješ vedno z več ljudmi in ti vsak nekaj da.	Moralni pogum	Z izkušnjami manjšaš predsodke
473.	A395: In da je moralno pogumno to, da si jih ti priznaš.	Moralni pogum	Priznati predsodke
474.	A398: To bi bilo moralno pogumno zame zaradi tega, ker potem imaš tudi to možnost, tako kot sva prej govorili, ozavešiš, jim daš v tisti situaciji, kjer dejansko sodeluješ s posameznikom, kateremu bi ta prepričanja, oziroma te predsodke dal, da ne vplivajo takrat na tvoje delo.	Moralni pogum	Da predsodki ne vplivajo na tvoje delo

10.3. OSNO KODIRANJE INTERVJUJEV

STEBER: OSEBNA OPREDELITEV

3. Opredelitev moralnega poguma

- *asertivnost (51.A401)
- *človečnost (68.D283)
- *delo na terenu (14.M193; 16.M194)
- *dosledno in profesionalno delo (20.V64)
- *družbena prepričanja (52.A401)
- *iskanje (25.K17; 67.D283)
- *iskrenost (59.D11+D12; 63.D22;
- *ne pogleda stran ko je nekaj narobe (M.70)
- *ne vemo kaj je (50.A322)
- *nekaj več (44.A240; 45.A421; 46.A242; 53.A402)
- *ni ozaveščen (48.A287; 49.A289)
- *odgovornost (61.D16)
- *odkritost (64.D25)
- *odkritost in poštenost (62.D18)
- *odločanje (6.M9)
- *odsotnost (70.K162)
- *opazovanje moralno pogumih dejanj (66.D60)
- *opozarjanje (19.V14)
- *osebna drža (1.M9; 11.M192)
- *osebni pristop (36.A14; 41.A162)
- *osebno (60.M52)
- *osebno prepričanje (2.M9)
- *osebno življenje (65.D60)
- *Postavi se zase in za druge (3.M9)
- *potrebna čustvena inteligenca (31.K88)
- *praksa (29.K62)
- *pravšnja mera strahu (22.K15)
- *presoja in ukrepanje (42.A162)
- *pridobitev izkušenj (5.M9)
- *reagirati (28.V8)
- *resnica (58.D10)

- *sledenje (34.A111; 54.A402)
- *sodelovanje (69.D283)
- *spopadanje (33.K273)
- *spoprijemanje (23.K16; 24.K17; 27.K20)
- *sprejemanje (4.M9; 35.A113; 55.A404)
- *upati (9.M21; 13.M192)
- *uresničevanje poklica (15.M193)
- *v današnji družbi (30.K76-K77; 32.K94;)
- *vrednote (57.D5; 17.M194, 18.V7, 26.K18; 56.D4)
- *vse, kar ni del rutine socialnega dela (8.M14)
- *vzgoja (43.A213-A216)
- *zagovorništvo (40.A136; 47.A246+A247)
- *zakonodaja in politika (38.A120-A121; 39.A135)
- *zastopanje (7.M13)
- *značilnosti (12.M192)
- *znamo, zmoremo in hočemo (21.V64)

4. Primeri ravnanja moralnega poguma

*nekaj več

*predsodki

- Ko greš čez predsodke in govorice (74.M19)

*primer

- Narediti nekaj v strokovni sferi, kaj bi naredil samoumevno za druge (72.M16-M18)

- Osebo ne pustiš na točki neinformiranosti (73.M35)

- Podaš vse informacije in na vse možne načine širiš socialno mrežo ljudi in omogočiš jim pozitivne izkušnje iz katerih kasneje lahko izhajajo in ravnaajo drugače (76.M36-M39)

- Podati vse nove informacije (77.M41)

- Ko, ponudiš neke druge perspektive, ki še bolj spremenijo življenjsko situacijo osebe na boljše (78.M42-M46)

- Ko ne obupaš in deluješ na mikro in makro ravni z konkretno intervencijo na tem področju (79.M95-M106)

- Spremembe: zakonodaje, življenjske situacije človeka, kvaliteto storitev (80.M138-M141)

- Ko odreagiraš ko čutiš da moraš in kljub temu, da drugi ne odreagirajo (81.V9-V13)

- Vzpostaviti se avtoriteti v krivičnem dejanju zaradi zaščite osebe, nad katerim se krivice izvajajo (82.V25+V26)

- Pomisliti na celo mrežo ljudi in ukrepati v danem trenutku najbolj primerno (83.V33)

- Vzpostaviti se avtoriteti v krivičnem dejanju zaradi zaščite osebe, nad katerim se krivice izvajajo (84.V34+V35)

- Pravice deklice pred družbeno kulturnim pričakovanji (85.V57-V58)

- Spoprijemati s strahu sogovornikov pred institucijami, drugimi ljudmi, nasilneži (86.K20-K26)

- Preprečevanje nasilja nad otroci v nakupovalnem centru (87.K31-K39)

- Zagovorništvo in ustavljanje osebe pred verbalnimi nasilnimi napadi (88.K152-K161+K163-K165)

- opozarjanje na pravice, ne glede na to, da ni podpore sodelavk in sodelavcev (89.K168-K174)

- Reagirati na zakonodajo, ki ljudem povzroča krivico (90.A124-A134)

- Kljub zakonodajnim omejitvam in tega, da ni tvoje pooblastilo nastopiš kod zagovornik osebi, ki to potrebuje (91.A138-A140)

- Strokovno ravnati v dobrobit celotne družine (92.A148-A158)

- Presoditi stopnjo ogroženosti in ukrepati (93.A160-A165)

- Pogumno in strokovno ravnati v zaščito otroka kljub družbenimi pričakovanji (94.A248-A260+A262-A267)

- Ostati to kar si ne glede na družbena pričakovanja (95.A279-A285)

- Odprt in iskren prostor za pogovor in soustvarjanje želenih izidov za osebo (96.D209)

*nekaj več

- Narediti nekaj več v korist sogovornikov, kot je le upoštevanje predpisov in zakonov (75.M30+M31)

*zagovorništvo

- Socialni delavec se zoperstavi določene sistemu ali sodelavcem in zagovarja pravice uporabnika pred njimi (71.M10-M12)

5. Primeri ne moralno pogumnih dejanj

*primer

- Ne opozarjanje na različne krivice (97.K41)
- Ignoriranje z ne ukrepanjem (98.K45)
- Navidezno profesionalna prijaznost v pogovorih z sogovorniki s spremstvom socialne delavke (99.K63-K65)
- Ne reagiranje ostalih strokovnih sodelavcev v multidisciplinarnem timu, ko se dogajajo osebni nasilni napadi na sogovornico (100. K152-K161+KK163-K165+K168-K174)
- Ne moralno pogumna dejanja strokovnjakov povzročajo stres pri moralno pogumnimi (101.K223)
- Izživljanje nad uporabnikom (102.D121)
- Strokovno in nestrokovno ravnanje (103.D135-D136)
- Vstopati v delovni odnos na podlagi predsodkov (104.D139-D142)
- Navidezno profesionalna prijaznost (105.D151-D152)
- Da ne narediš niti minimalno, oseba je slabo informirana in jo pustiš na tej točki neinformiranosti (106.M35)

6. Dobra socialna delavka in socialni delavec

*Človečnost

- Ima človeka na prvem mestu (124.D160)

*Empatija

- Empatičen (119.K198)

*Ljubezen

- Ima rad ljudi (111.V42)

*Malo dobrih socialnih delavcev

- Malo dobrih socialnih delavcev zaradi pritiskov države ter ureditve centrov kot organa za pomoč in represivnega organa (121.K201-K205)

*Narediti nekaj čez zakon

- Narediti nekaj čez zakon v dobro sogovorniku, čeprav je socialni delavec v prekršku. (130.A54-A57)
- Dilema o tem, če si dober ali ne in ali je to vedno prav, da narediš nekaj čez zakon v dobro ljudi (131.A58)

*Ne sme biti uradnik

- Nebi smel biti le uradnik (120.K200)

*Ne sodi

- Moralno ne sodi (125.D160)

*Nekaj več

- Naredi nekaj več kot to, kaj se od njega pričakuje (113.V43)

*Razumevanje

- Razume življenjske izkušnje, okoliščine in potrebe (107.M125-M128)
- Razume širši družbeni kontekst (128.D170-D171+D175-D177)

*Razumevanje in spoštovanje

- Razume in spoštuje celotno življenjsko situacijo človeka (127.D165+D166+D169)

*Skrb za stroko

- Ima veliko znanja in ga zna uporabljati (116.V51)
- Zaveda, da ne ve vsega in da svoje znanje mora skozi nadgrajevati (117.K194)

*Strokovnost

- Svojega dela ne jemlje birokratski (112.V42)
- Dela in se vključuje v projekte (114.V44)
- Sodeluje v različnih delovnih skupinah, podaja Strokovna mnenja, pripombe, daje predloge za spremembo zakonodaje (115.V45)

*Tukaj in zdaj

- Dela tukaj in zdaj s pogledom naprej (126.D161)

*Upošteva

- Upošteva etiko, kodeks in ima moralne vrednote (110.V42)

***V dobro za ljudi**

- Dela po najboljših močeh dobro za ljudi ter sledi etičnem kodeksu (122.A49)
- Dela dobro za ljudi in je ob tem strokoven (123.A290)

***Vpliv**

- Gleda na to, kako izboljševati kvaliteto življenja ljudi na vseh ravneh (109.M131)

***Vrednote**

- Ima visoke moralne vrednote (118.K198)

***Zaščita**

- Zaščiti človeško dostojanstvo (108.M130)

***Zavedanje**

- Zaveda se celotne življenjske situacije in dela od tukaj in zdaj za naprej (129.D178-D180)

7. **Moralno pogumna socialna delavka in socialni delavec**

***Avtonomnost**

- Čuti avtonomnosti pri ravnanju (132.M32)

***Antirasistično**

- Ne opredeljuje in predalčka ljudi ne glede na versko, narodnostno ali drugo opredelitev (144.V18)

***Cela slika**

- Širše pogleda na težavo/problem s strokovnim predvidevanjem in ustrezno prevencijo (139.M110+M111)

***Čustva**

- Prizna če je jezen sogovorniku in jezo obvlada ter z njo ravna na pravilen način (152.K230-K226.1)
- Prizna vsa svoja čustva, ki jih doživlja in jih usmeri v pozitivno smer (153.K230)

***Dejanja v praksi**

- Moralni pogum vidiš po njihovih dejanjih (149.K60-K61)

***Deli informacije**

- Deli vse nove informacije z ljudmi (137.M41)

***Kodeks**

- Upošteva kodeks etičnih načel (140.V17)
- Ravna v skladu s stroko in etiko (145.V48)

***Kvalitetno**

- Ima širino in ravna v skladu s potrebami uporabnikov (133.M33)

***Nekaj več**

- Ne ravna le po minimalnih zakonskih dolžnostih (134.M34)
- Naredi nekaj več in odpira socialno mrežo (136.M108)

***Socialno delo**

- Vedno išče skupaj z ljudmi drugačne možnosti in rešitve (138.M46)
- Vedno stoji ob strani sogovornikom (143.V18)
- Ne čaka le na navodila temveč sam išče najboljše rešitve in pri tem aktivno razmišlja (147.V49)
- Pomaga se spoprijemati s strahovi sogovornikov in skupaj z njimi se bori za vrednote, človekove pravice in mirno življenje (148.K25)
- Kako se pogovarja z sogovorniki ko je prisotna še ena socialna delavka ali je ni (150.K53)
- Ekstrenalizira in brezpogojno stoji in krepi moč sogovornika (151.K84-K85)
- Stabilno zagovarjanje stališč in vrednot (154.K258-K260)

***Strokovno** (157.M122)

***Upa**

- Upa iskati ugodno pot (142.V18)
- Upa narediti nekaj več (146.V48)

***V dobro**

- V dobro ljudi (155.A147)
- V dobro celotne družine (156.A147)

***Vrednote**

- Odprtost in razumevanje drugih vrednot (135.M56)
- Moralne vrednote (141.V17)

8. Povezava in razlike med med dobrimi in pogumnimi socialnimi delavki in socialnimi delavci

***povezava**

- ozka povezava (158.V52; 159.K219, 160.M137)
- V obojemu zavzameš neko prepričanje in stališče, da delaš dobro za njih (164.A296)
- *socialno delo**
- Dober socialni delavec si bo vzel čas zate in te poslušal, ampak ne bo ukrepal (161.K220)
- *moralno pogumni**
- Vzame čas, posluša in ukrepa (162.K220-K221)
- Dela dobro za ljudi in v skladu s strokovnostjo, vendar pretehta tisto, kar je dobro neglede na družbena pričakovanja ali zakonodajo (163.A291-A292)
- Pristnost in poštenost (165.D199)
- *ne rabiš moralnega poguma**
- Birokratsko delo (166.M64)

9. Moralni pogum krepi

- *Drža** (167.M53)
- *Izkušnje** (169.M53)
- *Izziv** (183.D236)
- *Mnenje** (168.M53)
- *Osebn** (180.A346+A347)
- *Povratna informacija** (171.V63; 172.V76; 173.K145-K147; 174.K150; 178.A339); 179.A340; 182.D67)
- *Pozitivne stvari** (177.A338)
- *Praksa** (170.M63; 176.A198; 181.D66)
- *Znanja** (175.K247)

10. Moralni pogum manjša

- * Družba**
- Današnja družba ni prilagojena moralno pogumnimi dejanji, ker ista niso zaželena (189.K76-K77)
- *Izkušnje**
- Slabe izkušnje in ne doseganje cilja (184.M150)
- Neprijetne izkušnje z sogovorniku v delovnem odnosu (194.A354)
- Pritožbe (195.A357)
- Dileme okrog pravilnega ravnanja (196.A358-A359)
- *Osebn**
- Mnenje, da se dotično področje ne bo spremenilo (185.M152+M153)
- Mnenje "nič se ne da in se ne bo spremenilo" (191.K82)
- Zavist (186.V77)
- Zloba (187.V77)
- Apatija (192.K82)
- Labilnost (193.K258)
- *Politika in zakonodaja**
- Nepripravljenost politike, da bi poslušala in upoštevala stroko (188.V77)
- Trenutno politično in finančno stanje v katerem se Slovenija znašla (190.K81)
- Ne premiki na sistemskem nivoju (198.D249)
- Sistemsko ne omogočanje in ne spreminjane stvari, zakonodaje ki koristi in je v dobro za ljudi (199.D253-D254)
- *Strah**
- Strah od nekompetentnega dela (197.D237-D239)

11. Moralni pogum v življenju

- *Odločanje**
- Sprejemanje odločitve (208.A112)
- *Osebn**
- Da stvar ki je dobra zate, ne narediš v slabo drugemu (210.A143)
- Da poskušaš biti dober do vseh ljudi (211.A144)
- *Potreben**
- Potreben za doseganje ciljev (202.V15)
- *Pripravljenost**

- Da si pripravljen narediti vedno tisto kar je prav, neglede na posledice (204.V16)

***Sledenje**

- Slediš tistemu kar meniš, da je prav in ne delaš v škodo drugega (209.A142)

***Spoprijemanje**

- Spoprijemanje z vsemi strahovi (205.K47)

***Upanje**

- Da se ne vdaš kljub težki oz. trenutno nemogoči situaciji (203.V15)

***Vrednote**

- Delo na vrednotah svobode in človekove pravice (206.K47)

***Zastopanje**

-Zastopanje sebe in drugih ne glede na družbene norme (200.M27)

-Zastopanje svojih vrednot (201.M28)

***Zavedanje**

- Zavedanje prepletanja poklica in osebnega življenja (207.A91+A100-A101)

12. Dileme in opora

***Evalvacija dela**

- Supervizija in intervizija (220-A357-A360)

***Mentorstvo**

- Opora pri osebi, ki ima več izkušenj (219.A303)

***Osebnost**

- Preklop različnih vlog (223.D215+D216)

***Pogovor**

- Iskren pogovor z sogovorniki (216-M87-M92)

***Socialno delo**

- Opreš se na etiko in pogum (215.M7)

- Ohranitev strokovnosti s zagovorništvo vrednote nenasilja (218.K226)

***Sodelavci**

- Opreš se na svoj tim sodelavcev in supervizijo (M124)

- Pogovor (221.D231)

- Soustvarjanje (222.D214)

***Vrednote**

- Opreš se na stabilne vrednote, ki ti omogočajo lažje odločanje in ravnanje (212.M78)

- Vedenje, da se boriš za svoje vrednote (217.K224)

***Znanje**

- Opreš se na svoje znanje (212.A142)

13. Osebnostne lastnosti in moralni poqum

***Izkušnje**

- Osebnostne lastnosti so povezane z različnimi dobrimi in slabimi izkušnjami (224.M49)

***Lastnosti**

- Komunikacijske sposobnosti (225.V9)

- Sposobnost sodelovanja v skupini (226.V19)

-Odprtost (227.V19)

-Optimističnost (228.V19)

-Učljivost (229.V19)

-Pripravljenost iskanja rešitve (230.V19)

-Opozarjanja na pomanjkljivosti (231.V19)

- Pogumni in ne zelo mirni, neopazni (233.K93)

-Izstopati in biti opazen, da te kdo posluša (234.K95)

-Spoštovanje vseh ljudi in živih bitji (236.A169)

-Samozavest (237.A170)

-Pozitivna samopodoba (238.A170)

-Stojiš za svojimi besedami in dejanji (A239.A171)

-Odločnost (240.A172)

-Hvaležnost (241.A172)

- Odprtost posameznika (242.A217)

- Pripravljenost na spremembe (243.A217)
- Miren v sebi (245.D51)
- Osebnostne lastnosti je težko definirati (246.D56)
- *Povezan**
 - Moralni pogum je povezan z osebnimi lastnostmi človeka (232.K86)
 - Povezan z določenimi osebnostnimi lastnostmi (235.A167)
- *Vpliva**
 - Osebnost vpliva na moralni pogum (244.D45)

14. Moralni pogum in vrednote

- *Človekove pravice** (262.K47; 265.K97)
- *Drugačnosti** (266.K97)
- *Humanost** (255.V20)
- *Iskrenost** (250.V20)
- *Moralne vrednote** (257.V31; 259.K27; 263.K96)
- *Nenasilje** (267.K225+K228)
- *Odgovornost** (252.V20)
- *Poštenost** (249.V20)
- *Pravica do kvalitete** življenja (247.M58)
- *Pravičnosti** (254.V20; 268.A169; 269.A174)
- *Resnicoljubnost** (251.V20)
- *Samodisciplina** (253.V20)
- *Spoprijemanje** (258.K18)
- *Spoštovanje** (270.A175)
- *Stabilnost vrednot** (248.M77+M78; 256.V23)
- *Svoboda** (261.K47; 264.K97)

STEBER: INSTITUCIONALNI OKVIR

1. Moralni pogum in delovno okolje

- *Moralni pogum**
 - Lažje udeležanje s opazovanjem uspešnih načinov reševanja, postopanja in delovanja (271.M63)
 - Z zgledom vplivaš na določene posameznike, da se opogumijo in ravnaajo s svojimi moralnimi vrednotami, načeli (272.V77)
 - Dober tim sodelavcev z dobrim sodelovanjem pozitivno vpliva na moralni pogum (280.A307+A310)
 - Strokovno in povezan tim kjer lahko osebno in strokovno rasteš ti omogoča da razviješ moralni pogum (281.A311+A312)
- *Nevladne organizacije**
 - Moralni pogum se večinoma pripisuje socialnim delavkam in delavci v nevladnih organizacijah (273.K50)
 - Za delo v nevladni organizaciji moraš biti zelo pogumen (276.K16)
 - Za delo v nevladni organizaciji moraš biti tudi moralno pogumen ker ni zagotovljenega plačila (277.K117)
 - Za delo v nevladni organizaciji si moraš veliko upati in upoštevati določeno zakonodajo, vendar te to vse ne sme utišati pred krivicami, ki se dogajajo ljudem (278.K118-K119)
- *Razlike**
 - Ne enake obravnave uporabnic in uporabnikov v vladnih in nevladnih organizacijah (274.K51-K52)
 - Vse večje vpletanje v zakonodajo in papirologijo (275.K53)
- *Vpliv**
 - Delovno okolje in ureditev delovnega okolja ter pritiski z raznih strani vplivajo strokovnost socialnih delavcev (279.K200-K205)
- *Podpora**
 - Podpora sodelujočih (282.A.314)

2. Vpliv delovnega okolja na moralni pogum

***Moralni pogum**

- Samoiniciativnost, odprtost in prilagajanje časa sogovornikom (285.M158)
- Ne podporno delovno okolje zahteva še bolj poguma (286.M158)

***Pomembno**

- Odprtost dela (284.M156)
- Tekoča finančna sredstva omogočajo kvalitetno delo (287.M161-M163)
- Delovni kolektiv, ki ti omogoča rast in razvoj (291.A344+A345)
- Podpora, učenje, svoboda (292.A372)
- Opazovanje sodelavcev, ki se rešujejo stvari, ki delujejo nemogoče in nerešljive (293.D68)
- Pozitivni premiki (294.D270)
- Upanje na spremembe, ki bodo pozitivno vplivale (295.D271)
- Razumevajoče in dobro sodelovanje z drugimi javnimi službami (296.D275)

***Vpliv**

- Pozitiven (283.M155)
- Spodbudno, ker omogoča povratne informacije in podporo sodelavk in sodelavcev (288.V73)
- Dober tim z dobrim sodelovanjem in podporo deluje vzpodbudno in je v njem moralni pogum nalezljiv (289.A316-A320)
- Zelo pozitivno (290.A367)

3. Večanje moralnega poguma v delovnem okolju

***veča in krepi**

- Opazovanje uspešnih načinov reševanja, postopanja in delovanja (297.M63)
- Timsko delo (298.M165+M166)
- Opazovanje moralno pogumnega delovanja vpliva na to, da je oseba bolj moralno pogumna (299.K121)
- Podpora in soustvarjanje (300.K238)
- Delovni kolektiv, ki ti omogoča rast in razvoj (301.A344+A345)
- Podpora, učenje, svoboda (302.A372)
- Rešuješ in delaš na nečem, kaj drugi ne želijo (303.D66)
- Reševanje stvari, ki je "nerešljiva" (304.D67)
- Socialno delo kot izziv (305.D236)

4. Manjšanje moralnega poguma v delovnem okolju

***manjša**

- Birokratsko delo (306.M64; 307.M167-M172)
- Vmešavanje države v delo (308.M173)
- Ne upoštevanje socialnega dela v svojem delu (309.M174)
- Preobremenitev delavcev in preveč birokracije (310.V70)
- Zakonski še ne-urejeno področje socialnega varstva (311.V70)
- Zgubljanje človeškega faktorja in empatije (312.K54-K55)
- Izguba empatije do sogovornika (313.K56-K57)
- Odsotnost moralnih vrednosti (314.K58-K59)
- Ne uporabljanje znanj v praksi (315.K123-K124)
- Odsotnost moralnega poguma in strah (316.K162)
- Ne podpora socialnih delavcev pri opozarjanju na krivice in v zagovorništvu osebe (317.K173-K174)
- Ne podpora strokovnih sodelavcev (318.K177)
- Premalo sodelovanje institucij (319.K249)
- Pomanjkanje znanja nekaterih strokovnjakov in strokovnjakinj (320.K249)
- Odsotnost različnih znanj pri drugih poklicih (321.K250)
- Odsotnost moralnih vrednot pri drugih poklicih (322.K251)
- Ne razumevanje vrednot in različnosti le-teh pri drugih (323.K252)
- Ne podpora tima (324.A315)
- Pritisk s strani odločevalcev v socialni politiki in same sistemske ravni (325.A350)
- Ne razumevanje stroke in prakse socialnega dela (326.A351)
- Nepredvidljivost (327.A352)
- Zavzeti odnos z višjih nivojev (328.A353)

- Pogled, ki ga imamo na odločevalce v socialni politiki in sistemsko raven (329.A353)
- Pomanjkanje izobraževanja (330.A361)
- Pomanjkanje časa za izobraževanje (331.A362)
- Finančno varčevanje na področju izobraževanja (332.A366)
- Preobremenjenost in izgorelost (333.A388)
- Preobremenjenost (334.A289+A392)
- Ne tekoča finančna sredstva ki omogočajo obstoj organizacije in delovna mesta (335.D252)
- Preobremenjenost delavcev (336.D253)
- Skrb da zagotoviš obstoječa delovna mesta in obstoj organizacije (337.S258-S260)
- Namen socialnega dela ki ni v skladu z doktrino socialnega dela (338.D268+D269)
- Upajo na spremembe (339.D272)
- Razumevajoče in dobro sodelovanje z drugimi javnimi službami (340.D275)

5. Delovne izkušnje in moralni pogum

***Omogočajo**

- Oblikovanje poguma (456.M188+M191)
- Naučiš se novih strategij (457.M189)
- Aktivizem pride do izraza (458.M190)
- Izoblikovanje skupaj z držo in mnenjem (460.M53)
- Izoblikovati stvari za katere se boriš (463.K262+K263)
- Postaviti stališča in vrednote, ki jih brezpogojno zagovarjaš (464.K264)

***Raste**

- Moralni pogum raste z izkušnjami in znanjem (461.V79; 462.K261)
- Veča se z izkušnjami

***Vplivajo**

- Vplivajo na tvoje osebno mnenje (459.M52)

6. DELOVNO OKOLJE, KI JE MORALNEM POGUMU PRIJAZNO

***omogoča**

- Dober tim (341.M181; 349.K233)
- Medsebojno opogumljanje (342.M182)
- Čas za kakovostno delo (343.M183+M184)
- Zadostna finančna sredstva (344.M185)
- pogoje za delo in dober tim (345.M186)
- Podpora tima, ki dviga moralni pogum (346.K236+K237)
- Izobraževanja (347.K323)
- Timske sestanke (348.K323)
- Soustvarjanje in sodelovanje z drugimi institucijami (350.K268)
- Izobraževanje, ki ti podaja širino (351.K269)
- Podporo (352.A372)
- Omogoča učenje (353.A372)
- Okrepi te ter ti da moč in samozavest za moralno pogumna dejanja (354.A 372)
- Ponos (355.A374)
- Ne pričakuješ kritiko za moralno pogumno dejanje (356.A374)
- Debatiranje in razmišljanje (357.D213)
- Soustvarjanje (358.D214)
- Socialno delo z minimalno birokracije (359.D240)
- Povezovanje, sodelovaje in podpora z drugimi organizacijami in strokovnjaki (360.D278)

STEBER: STROKOVNA IDENTITETA

1. Socialno delo

***Stroka**

- Opredeljevati kot stroko (361.M117)
- Podcenjena stroka (362.M118)

- Pomembna strokovna veja (371.K186)
- Pomembna strokovnost socialnega dela (382.A224)
- Smisel, učniki in efekti socialnega dela (388.D191+D193)
- *Znanost**
 - Znanost iskanja novih rešitev za že nastale situacije (372.K187)
 - Znanost kje pristopimo zmeraj in znova individualno (373.K189)
- *Znanja**
 - Skupek različnih znanj, ravnanj, ved, praks in zakonodaje (363.M119)
- *Pomoč**
 - Socialno delo je pomoč ljudem pri reševanju problemov na njihov način (364.V38)
- *Soustvarjanje**
 - Skupaj z uporabnikom opredelimo problem raziščemo njegove vire moči, njegovo socialno mrežo in mu pomagamo (365.V38)
 - Načrti v večji meri plod prizadevanj uporabnika (366.V39)
 - Popeljemo sogovornika uporabnika skozi labirint, tako, da bo lahko živel svoje življenje brez naše pomoči (368.V39)
- *Odpoved moči, ki ti ne pripada**
 - Rešitev ne ponuja socialni delavec (367.V39)
- *Manjka**
 - Odsotnost moralnega poguma v socialnem delu (369.K49)
 - Socialni delavci in delavke niso moralno pogumne in pogumni, kot se od njih pričakuje (370.K74-K75)
- *Koncepti, metode in druga znanja**
 - Individualni delovni projekt pomoči (374.A13)
 - Soustvarjanje delovnega odnosa in sledenje elementov socialnega dela (375.A14)
 - Perspektiva moči, etika udeležnosti, eksperti z izkušnje (376.A17)
 - Znebiti se občutka birokracije pomočjo socialnega dela in upoštevanja različnih konceptov in elementov (377.A18)
 - Vzpostavitev delovnega odnosa z majhnimi koraki napredovanja k pozitivnim spremembami (378.A35)
 - Delo za in z ljudmi na krepitvi moči z posredniško vlogo socialnega delavca in socialne delavke (379.A38)
 - Podajanje komplimentov in pohval (380.A39)
 - Elementi socialnega dela splošno sprejeta in slediš načelom in etičnem kodeksu (381.A117)
 - Opominjati se na stvari, ki so pomembne, da ne postanejo samoumevne (383.A226-A228)
 - Spoštljiv, človeški in etičen odnos do uporabnikov (384.D74)
 - Individualni in izvirni delovni projekti pomoči (386.D86-D88)
- *Birokratizacija**
 - Socialno delo z birokratizacijo izgublja svoj pomen in smisel (387.D78-D79)
- *Sodelovanje**
 - Sodelovanje med socialnimi delavci in širše (385.D74)

2. Dojemanje poklica

- *Daje občutek**
 - Ponos (389.M132+M133)
 - Kredibilnosti (390.M134-M136)
 - Bolj upošteva zakonodaja, kot strokovno ravnanje (391.M120+M121)
- *Razvija**
 - Razvila se in pridobila ugled in se lahko enakovredno kosa z drugimi strokami (392.V40)
- *Lojalnost**
 - Lojalnost stroki socialnega dela, instituciji in potem direktorju (393.V72)
 - Osebo ne rabi potrditev, da je spoštovan poklic da bi socialna delavka delala dobro in moralno pogumno (395.K214)
- *Pomoč**
 - Pomoč sočloveku (394.K212-K213)
- *Pogledi drugih**
 - Ni spoštovan poklic (396.K209)

- Dvojne vloge socialnega delavca in socialne delavke (399.A25+A26)
- Videnje kot birokrata včasih onemogoča vzpostavitev delovnega odnosa (400.A29-A31)
- Socialni delavec popoln in brez napak, vendar ni tako (404.A86-A87)

***Poklic**

- Za stroko je dobro, da se raven spoštovanosti poklica dvigne (397.K215)
- Videnje socialnega dela kot birokratsko delo v dvojnih vlogah na centru (398.A24)

***Prepletenost strokovne in osebne ravni**

- Določena stališča, prepričanja in mnenja profesionalno dobiš in jima slediš tudi osebno (401.A77)
- Pomembna je povezava svojih dejanj in zagovarjanj z osebnimi prepričanji in ravnanju (402.A78-A81)
- Prepletanje etičnih načel socialnega dela v osebnem doživljanju (405.A232+A233)
- Timsko delo z dušo brez striktno poslovnih odnosov (406.D32)
- Moraš imeti urejenih stvari v osebnem življenju, da lahko funkcioniraš v poklicnem (407.D59)

***Življenje**

- Način življenja (403.A82)

***Upada**

- Odnos do uporabnikov, da smo tukaj za njih in sodelovanje med socialnimi delavci upada (408.D75-D77)
- Socialno delo zaradi preobremenjenosti zgublja etiko in odnos do ljudi (409.D89-D93)

***Dojemanje**

- Zagovorništvo (410.D143-D144+D148)

3. Moralni pogum in etika

***Povezava**

- Ozko povezano (411.M75; 418.V29; 427.K141; 434.D109)
- Etika v socialnem delu je isto kot etika v življenju (422.K131)
- Etična načela so osnova za moralnost (431.D107)
- Brez ponotranjenih etičnih načel je težko reči, da je človek moralen (432.D108)
- Ravnanje po kodeksu etičnih načel v socialnem varstvu in kodeksu etike socialnih delavcev je ozko povezan z moralnim pogumom (434.D119)

***Dolžnost**

- Dolžni smo delovati v skladu etičnih načel in se držati kodeksa etičnih načel (419.V31)
- Vsak mora etično delati in ravnati (423.K137)
- Upoštevanje vseh etičnih načel iz kodeksa etike socialnega varstva in kodeksa etike socialnih delavk in delavcev (424.K138)
- Moraš delati po etičnih načelih in ne jih le vedeti na pamet (435.K139)
- Povezava med etičnim ravnanjem in moralnim pogumom je nujna, ker brez tega ne moreš moralno pogumno delovati (426.K140)

***Etična načela**

- Spoštovanje načel (414.M124)
- Razumevanje in sprejemanje (415.M123+M124)

***Etika**

- Pomaga v različnih dilemah (412.M76)

***Nujno**

- Upoštevanje etike in kodeksa etičnih načel je nujno, da lahko delamo na področju socialnega varstva (416.V27)

***Okvir**

- Etika socialnega dela je okvir kjer se socialni delavec in socialna delavka morajo gibati v odnosu do drugih (430.A222)

***Omogoča**

- Prepletanje vrednot, zakonodaje in notranjega občutka (413.M94)
- Odsotnost moralnih vrednot pri strokovnimi sodelavci (428.K173)

***Osnova ravnanja**

- Etičnost je osnova ravnanja (417.V28)

***Vzgle**

- Z zgledom vplivaš na določene posameznike, da se opogumijo in ravnaajo s svojimi moralnimi vrednotami, načeli (420.V77)

***Stroka**

- Močen etični kodeks ki se lahko razširi na vsa področja (429.A114)

***Skregani**

- Socialni delavci in delavke so skregani z etiko (421.K127)

4. Moralni pogum in koncepti, metode, pristopi in druga znanja

***Opora**

- V dilemah se opremo na znanje (435.M144)

***Omogoča**

- Uporabo znanj in konceptov kot našega zaledja (436.M144-M145)
- Vedno in znova izhajamo iz konceptov socialnega dela (437.M146)
- Etično občutljivo socialno delo, razumevanje spola ter univerzalne človekove in otrokove pravice (M147+M148)

***Koncepti**

- Rešitev ne ponuja socialni delavec, etika udeležnosti (439.V39)
- Zagovornišvo v vse večji meri zaradi pomanjkanja moralnega poguma pri socialnih delavkam in delavcih (440.K74-K75)
- Krepitev moči (442.K85)
- Individualni delovni projekt pomoči (445.K189)
- Elementi delovnega odnosa (448.A115)
- Odpovedati se moči, ki ti ne pripada in delati na perspektivi moči (451.A233)
- Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev (452.A234)
- Delovni odnos (453.A235)

***Manjša**

- Ne uporabljanje znanj v praksi (443.K123-K124)

***Nadgrajevanje**

- Potrebno je konstantno izobraževanje, da si v toku z novimi znanji in pristopi (444.K190)
- Potrebna dodatna izobraževanja in vsakodnevno posodabljanje naših znanj z vseh novih metod dela, da posledično lažje ravnano (446.K193)
- Nadgrajevati svoje znanje z novimi tehnikami in metodami (449.A238-A330)

***Osebnost**

- Obvladovanje jeze (447.K229)

***Povezava**

- Metode in tehnike sta zelo povezana z moralnim pogumom (450.A332)

***Iskanje dobrega** (454.A236)

- Iskanje pozitivnih rešitev

***Metode** (455.D226+D228)

- Klasične metode socialnega dela, ki jih uporabljaš na terenu

***Pristopi**

- Ekstrenalizacija (441.K84)

5. Moralni pogum in predsodki

***Imamo**

- Veliko predsodkov (468.K104)

***Moralni pogum**

- Moralni pogum se kaže skozi razbijanje predsodkov, stereotipov in govoric (469.K113-K114)
- Zavedanje svojih stisk in predsodkov (470.K185-K189)
- Zavedanje predsodkov in ustrezno ravnanje je moralno pogumno, vendar strokovno nujno potrebno (471.A202+A205+A208+A209)
- Z izkušnjami manjšaš predsodke (472.A386)
- Priznati predsodke (473.A395)
- Da predsodki ne vplivajo na tvoje delo (474.A398)

10.4. SPLETNA ANKETA

Moralni pogum v socialnem varstvu

Kratko ime ankete: Moralni pogum v socialnem
varstvu
Število vprašanj: 23

Aktivna od: 15.04.2015

Aktivna do: 06.05.2015

Avtor: Petra Jalšovec

Dne: 14.04.2015

XSPOL - Spol:

- ☐ Moški
- ☐ Ženski
- ☐ Ne želim odgovoriti

Q1 - Dosežena izobrazba?

- ☐ diplomirani/a socialni/a delavec/ka
- ☐ univerzitetni/a diplomirani/a socialni/a delavec/ka
- ☐ univerzitetni/a diplomirani/a sociolog/inja
- ☐ univerzitetni/a diplomirani/a psiholog/inja
- ☐ univerzitetni/a diplomirani/a pravnik/ca
- ☐ univerzitetni/a diplomirani/a pedagog/inja
- ☐ univerzitetni/a diplomirani/asocialni/a pedagog/inja
- ☐ Drugo:

Q2 - Trenutna zaposlitev?

- ☐ CSD - center za socialno delo
- ☐ DSO - dom za starejše občane
- ☐ VDC - varstveno delovni center
- ☐ CUDV - Center za usposabljanje, delo in varstvo
- ☐ CUV - Center za izobraževanje in vzgojo otrok in mladostnikov
- ☐ PSVZ - posebni socialnovarstveni zavod
- ☐ ZSVZ - zasebni socialnovarstveni zavod
- ☐ Druga socialna združenja na področju socialnega varstva (zbornice)
- ☐ Druge državne institucije na področju socialnega varstva
- ☐ NVO - nevladna organizacija - preprečevanje nasilja
- ☐ NVO - nevladna organizacija - zasvojenosti in odvisnosti
- ☐ NVO - nevladna organizacija - duševno zdravje
- ☐ NVO - nevladna organizacija - brezdomci
- ☐ NVO - nevladna organizacija - otroci in mladostniki
- ☐ NVO - nevladna organizacija - starejši
- ☐ NVO - nevladna organizacija - osebe s hendikepom in neodvisno življenje
- ☐ NVO - nevladna organizacija - psihosocialna pomoč
- ☐ NVO - nevladna organizacija - Romi, priseljenci, migranti ..
- ☐ NVO - nevladna organizacija - ostale različne socialne stiske
- ☐ Drugo:

Q3 - Koliko let delate na področju socialnega varstva?

- ☐ manj kot 5 let
- ☐ 5-10 let
- ☐ 10-15 let
- ☐ 15-20 let
- ☐ 20-25 let
- ☐ več kot 25 let

Q4 - Kaj je po vašem mnenju moralni pogum?

Q5 - Kako bi opredelili moralni pogum na področju socialnega varstva?

Q6 - Ali mislite, da je moralni pogum povezan s katerimi posebnimi osebnostnimi lastnostmi človeka oziroma značilnostmi?

- ☐ DA
☐ NE
☐ MOGOČE
☐ NE VEM

IF (1) Q6 = [1, 3]

Q7 - Če mislite, da je moralni pogum povezan s katerimi posebnimi osebnostnimi lastnostmi človeka oziroma značilnostmi, prosim vpišite katerimi.

Q8 - Ali mislite, da je moralni pogum povezan s človeškimi vrednotami?

- ☐ DA
☐ NE
☐ MOGOČE
☐ NE VEM

IF (2) Q8 = [1, 3]

Q9 - Če mislite, da je moralni pogum povezan s človeškimi vrednotami, prosim vpišite katerimi.

Q10 - Spodaj je navedenih nekaj trditev, ki izražajo stališča o moralnem pogumu. Pri vsaki trditvi označite ali se z njo strinjate ali ne.

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Sem nevtralen/a	Se strinjam	Zelo se strinjam
1. Moralni pogum pomeni osebno prepričanje in držo, ki jo določena oseba zavzema.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Moralni pogum oseba izraža, kadar se postavi zase.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Moralni pogum strokovna oseba izraža, kadar se postavi za druge.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Moralni pogum strokovna oseba izraža, kadar sprejema določene izzive.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Moralno pogumna je strokovna oseba, ko sprejema težke odločitve.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Moralni pogum je viden v zagovorništvu.	☐	☐	☐	☐	☐
7. O moralnem pogumu govorimo kadar strokovna oseba pogleda stran, ker ne more nič narediti, čeprav ve, da oseba doživlja krivice.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Moralni pogum pomeni delo v skladu s splošnimi družbenimi vrednotami.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Moralni pogum pomeni delo v skladu z osebnimi individualnimi vrednotami.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Moralni pogum izražamo, ko se borimo, dokler ne dosežemo cilja, ki smo ga soustvarili s sogovornikom, ki se je obrnil na nas po pomoč.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Moralni pogum pomeni mreženje z različnimi organizacijami in ljudmi, da se težava uspešno reši.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Moralni pogum pomeni, kadar oseba ve, kaj je najboljša za uporabnika ali uporabnico.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Moralni pogum pomeni opozarjanje različnih ministrstev, vlade, da stvari niso urejene ali dorečene.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Moralni pogum pomeni narediti nekaj več kot le opozarjanje, da določene stvari niso urejene ali dorečene.	☐	☐	☐	☐	☐
15. Moralni pogum pomeni ravno pravšnje mero strahu.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Moralni pogum pomeni spoprijemanje z različnimi strahovi v nas.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Moralni pogum pomeni spoprijemanje z različnimi strahovi sogovornikov(uporabnikov)skupaj z njimi.	☐	☐	☐	☐	☐
18. Moralni pogum je viden v praksi, v teoriji je težko opredeljiv.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Današnja družba ni pripravljena na moralno pogumna dejanja, saj le-ta niso zaželena.	☐	☐	☐	☐	☐
20. Za moralni pogum je potrebna razvita čustvena inteligenca.	☐	☐	☐	☐	☐
21. Moralni pogum v današnji družbi ne prihaja do izraza.	☐	☐	☐	☐	☐

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Sem nevtralen/a	Se strinjam	Zelo se strinjam
22. Moralni pogum pomeni sledenje lastnem prepričanju, čeprav je mogoče v nasprotju s splošnimi družbenimi prepričanji.					
23. Moralni pogum pomeni sprejemanje odločitev in posledic naše odločitve.	☐	☐	☐	☐	☐
24. Moralni pogum strokovna oseba izraža, ko najde svoj osebni pristop dela na podlagi vsega znanja, ki ga je pridobila ter ga tudi strokovno zavzema in v skladu s tem nastopa.	☐	☐	☐	☐	☐
25. Moralni pogum pomeni, ko narediš nekaj v dobro ljudi, četudi to ni v skladu z zakonodajo ali pooblastili strokovnega delavca.	☐	☐	☐	☐	☐
26. Moralni pogum pomeni postaviti se v zaščito sogovornika zoper druge institucije.	☐	☐	☐	☐	☐
27. Moralni pogum pomeni sledenje lastni intuiciji.	☐	☐	☐	☐	☐
28. Moralni pogum pomeni, ko oseba gleda na korist vseh udeleženi v problemu.	☐	☐	☐	☐	☐
29. Za razvoj moralnega poguma je pomembna vzgoja.	☐	☐	☐	☐	☐
30. Moralni pogum pomeni, ko greš čez strokovna ravnanja, ki jih določa kodeks etike in etičnih načel oziroma nad zakonodajo in narediš nekaj več, tako kot sam osebno meniš, kaj je strokovno.	☐	☐	☐	☐	☐
31. O moralnem pogumu ne vemo dosti in ne razmišljamo o njem.	☐	☐	☐	☐	☐
32. Moralni pogum pomeni, da ne slediš družbenim prepričanjem.	☐	☐	☐	☐	☐
33. Moralni pogum pomeni odkritost in poštenost do sebe in drugih.	☐	☐	☐	☐	☐

Q11 - Spodaj je navedenih nekaj primerov ravnanj. Pri vsaki trditvi označite ali se z njo strinjate ali ne.

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Sem nevtralen/a	Se strinjam	Zelo se strinjam
1. Moralno pogumno je, ko storiš nekaj samoumevnega za druge v strokovni sferi, kar bi sicer vsak dan naredil za drugega v zasebni sferi.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Moralno pogumno je, da ne slediš predsodkom in ne verjameš govoricam.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Moralno pogumno je, kadar za korist uporabnikov narediš več, kot le upoštevaš predpise in zakone.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Moralno pogumno je podati vse informacije uporabnikom ter jim omogočiti pozitivne izkušnje, iz katerih kasneje lahko sami izhajajo in ravnaajo drugače.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Moralno pogumno je na vse možne načine širiti socialno mrežo ljudi ter jim omogočiti pozitivne izkušnje, iz katerih kasneje	☐	☐	☐	☐	☐

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Sem nevtralen/a	Se strinjam	Zelo se strinjam
lahko sami izhajajo in ravnaajo drugače.					
6. Moralno pogumno je, ko strokovni delavec ponudi uporabniku še drugo perspektivo; kot le tisto, ki jo uporabnik vidi. Ta mu mogoče lahko spremeni življenjsko situacijo na boljše.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Moralno pogumno je, ko oseba postavi različna merila v podobnem primeru, kljub temu, da ravna po isti zakonodaji.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Moralno pogumno je zoperstaviti se avtoriteti, ki ravna krivično do osebe, ki jo želimo zaščititi.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Moralno pogumno je, da narediš najmanj, kar se od tebe pričakuje.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Moralno pogumno je aktivirati široko mrežo ljudi in ukrepati v danem trenutku najbolj primerno.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Moralno pogumno je spoprijemati se s strahom uporabnikov skupaj z njimi.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Moralno pogumno je, ko ne opozarjaš na različne krivice in jih ignoriraš.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Moralno pogumno je odzivati se na nasilje nad otroki (npr. ko starš udari svojega otroka v nakupovalnem centru).	☐	☐	☐	☐	☐
14. Moralno pogumno je zagovorništvo in ustavljanje drugih strokovnih delavcev pred (verbalno)nasilnimi napadi na uporabnika/uporabnico.	☐	☐	☐	☐	☐
15. Moralno pogumno je zagovorništvo in ustavljanje drugih oseb pred verbalno nasilnimi napadi na uporabnika/uporabnico.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Moralno pogumno je reagirati na zakonodajo, ki ljudem povzroča krivico.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Moralno pogumno je, ko si profesionalno prijazen in narediš veliko več za posameznika/družino, če posameznik/družina pride v spremstvu drugega strokovnjaka, kot bi v resnici naredil, če bi bila sam/sama in brez spremstva.	☐	☐	☐	☐	☐
18. Moralno pogumno je, ko strokovna oseba kljub zakonodajnim omejitvam ali brez pooblastil nastopi kot zagovornik osebi, ki to potrebuje.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Moralno pogumno je odgovorno in strokovno ravnati v zaščito ljudi - kljub družbenim pričakovanjem, ki niso v korist ljudem.	☐	☐	☐	☐	☐

Q12 - Ali mislite, da so različna strokovna znanja, metode, koncepti in pristopi povezani z moralnim pogumom?

- ☐ DA
- ☐ NE
- ☐ MOGOČE
- ☐ NE VEM

Q13 - Povejte mi, na katere od različnih metod, konceptov, znanj in pristopov se oprete, ko delujete moralno pogumno v svojem poklicu?

Q14 - Kaj vam najbolj krepi in vpliva moralni pogum v vaši stroki in delu?

Q15 - Kaj vam šibi moralni pogum in onemogoča, da bi bili moralno pogumnejši v vaši stroki in pri delu?

Q16 - Ali mislite, da vaše trenutno delovno okolje vpliva na to, kako moralno pogumno ravnate ?

- ☐ DA
- ☐ NE
- ☐ MOGOČE
- ☐ NE VEM

Q17 - Kako vaše trenutno delovno okolje vpliva na to, kako moralno pogumno ravnate?

- ☐ Pozitivno
- ☐ Negativno
- ☐ Spodbudno
- ☐ Ne spodbudno
- ☐ Drugo:

Q18 - Kdo ima največji vpliv na to, da se odločate za moralno pogumna dejanja? Odgovorite z številko od 1 do 5 kje 1 pomeni da nimajo nič vpliva da se odločate za moralno pogumna dejanja 5 pa pomeni, da je njihov vpliv velik.

	1	2	3	4	5
Sodelavke in sodelavci	☐	☐	☐	☐	☐
Direktor/direktorica	☐	☐	☐	☐	☐
Uporabnice/uporabniki	☐	☐	☐	☐	☐
Vi sami	☐	☐	☐	☐	☐
Družbena pričakovanja	☐	☐	☐	☐	☐
Zakonodaja in pravilniki	☐	☐	☐	☐	☐
Kodeks etike in etičnih načel v socialnem varstvu	☐	☐	☐	☐	☐

Q19 - Kdo ima največji vpliv na to, da se ne odločite za moralno pogumno dejanje? Odgovorite z številko od 1 do 5 kje 1 pomeni da nimajo nič vpliva da se ne odločate za moralno pogumna dejanja 5 pa pomeni, da je njihov vpliv velik.

	1	2	3	4	5
Sodelavke in sodelavci	☐	☐	☐	☐	☐
Direktor/direktorica	☐	☐	☐	☐	☐
Uporabnice/uporabniki	☐	☐	☐	☐	☐
Vi sami	☐	☐	☐	☐	☐
Družbena pričakovanja	☐	☐	☐	☐	☐
Zakonodaja in pravilniki	☐	☐	☐	☐	☐
kodeks etike in etičnih načel v socialnem varstvu	☐	☐	☐	☐	☐

Q20 - Se vam zdi, da ste bili na začetku poklicne poti drznejši kot sedaj?

- ☐ DA
☐ NE
☐ MOGOČE
☐ NE VEM

Q21 - Mislite, da ste z različnimi izkušnjah v praksi postali pogumnejši?

- ☐ DA
☐ NE
☐ MOGOČE
☐ NE VEM

Q22 - Spodaj je navedenih nekaj trditev o moralnem pogumu in delovnem okolju. Pri vsaki trditvi označite ali se z njo strinjate ali ne.

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Sem nevtralen/a	Se strinjam	Se zelo strinjam
1. Opazovanje uspešnih načinov reševanja, postopanja in delovanja vliva moralni pogum.	☐	☐	☐	☐	☐

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Sem nevtralen/a	Se strinjam	Se zelo strinjam
2. Zadelo v nevladni organizaciji mora biti strokovna oseba moralno pogumna, saj ni zagotovljenega plačila kot stalnega vira financiranja za strokovne delavce.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Zadelo v nevladni organizaciji si mora moralno poguma oseba veliko upati in upoštevati določeno zakonodajo, vendar je to ne utiša pred tem, da opozarja na krivice in se bori.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Zadelo v vladni organizaciji si mora strokovna oseba veliko upati in tudi upoštevati določeno zakonodajo, vendar je to ne utiša pred tem, da opozarja na krivice in se bori skupaj z uporabniki in uporabnicami.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Delovno okolje, ureditev delovnega okolja ter pritiski s strani direktorja/direktorice vplivajo na strokovno učinkovitost strokovnih delavcev in delavk.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Delovno okolje, ureditev delovnega okolja ter pritiski na podlagi družbenih pričakovanj vplivajo na strokovno učinkovitost strokovnih delavcev in delavk.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Delovno okolje, ureditev delovnega okolja ter pritiski države in zakonodaje vplivajo na strokovno učinkovitost strokovnih delavcev in delavk.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Strokovni tim, ki ti daje podporo, omogoča soustvarjanje, je odprt do različnih idej in nate deluje vzpodbudno, je idealen za razvoj moralnega poguma.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Birokratizacija poklica strokovni osebi manjša moralni pogum.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Stabilna tekoča finančna sredstva pozitivno vplivajo na moralni pogum.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Moralni pogum je v moralno pogumnem timu nalezljiv.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Preobremenitev strokovnih delavcev ne vpliva negativno na moralni pogum.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Opazovanje sodelavcev, ki rešujejo na videz nemogoče in nerešljive stvari, ti daje zagon, da si bolj moralno pogumen/pogumna.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Opazovanje izgubljanja človeškega faktorja pri delu z ljudmi v socialnem varstvu ter empatije v "pomagajočih" poklicih strokovnim delavcem manjša moralni pogum.	☐	☐	☐	☐	☐
15. Odsotnost moralnih vrednot pri strokovni osebi je povezana s tem, da strokovna oseba ne nastopa moralno pogumno pri svojem delu.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Pomanjkanje podpore sodelavcev ne vpliva na zmanjšanje moralnega poguma.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Pomanjkanje strokovnega znanja ne vpliva na pomanjkanje moralnega poguma.	☐	☐	☐	☐	☐
18. Pritisk s strani nadrejenih oseb in institucij vpliva na zmanjšanje moralnega	☐	☐	☐	☐	☐

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Sem nevtralen/a	Se strinjam	Se zelo strinjam
poguma.					
19. Povezovanje, sodelovanje in podpora drugih organizacij in strokovnjakov lahko vliva moralni pogum.	☐	☐	☐	☐	☐

Zaključna stran

Zahvaljujem se vam za čas in trud, ki ste ga vložili pri izpolnjevanju vprašalnika.

Vedite, da je svet veliko lepši, ko nekateri naredijo več, kot le to, kar se od njih pričakuje!

Lepo Vas pozdravljam in Vam želim vse dobro in lepo na vaši osebni in poklicni poti.

Le pogumno!

-Petra Jalšovec

10.5. ANALIZA ANKETE

10.5.1. SPOL

Tabela 27. Spol anketirancev

SPOL	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
Moški	20	15,9
Ženski	104	82,5
Ne želim odgovoriti	2	1,6
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

10.5.2. DOSEŽENA IZOBRAZBA

Tabela 28. Dosežena izobrazba

IZOBRAZBA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
diplomirani/a socialni/a delavec/ka	17	13,5
univerzitetni/a diplomirani/a socialni/a delavec/ka	59	46,8
univerzitetni/a diplomirani/a sociolog/inja	10	7,9
univerzitetni/a diplomirani/a psiholog/inja	6	4,8
univerzitetni/a diplomirani/a pravnik/ca	4	3,2
univerzitetni/a diplomirani/a pedagog/inja	2	1,6
univerzitetni/a diplomirani/asocialni/a pedagog/inja	4	3,2
Drugo	22	19,0
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

Druga izobrazba, ki so jo anketiranci opredelili, ven ponujene palete odgovorov:

- Niso odgovorili z vpisom izobrazbe (6)
- magisterij znanosti (3)
- Doktorat (2: SRP)
- Dipl. upravnih ved (2)
- dipl. upr. org. (2) – upravni organizator dela
- mag. Komunikologije (1)
- IV. stopnja: pravnica, VPŠ MB (1)
- prof. def. MVO in dom.ped. (1)
- soc.oskrbovalec (1)
- uni.dipl.varstvoslovka (1)
- uni.dipl. ekonomistka (1)
- uni. dipl. logistik (1)

10.5.3. TRENUTNA ZAPOSLOITEV

Tabela 29. Trenutna zaposlitev

ZAPOSLOITEV	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
CSD - center za socialno delo	57	45,2
DSO - dom za starejše občane	16	12,7
VDC - varstveno delovni center	10	7,9
CUDV - Center za usposabljanje, delo in varstvo	2	1,6
CUV - Center za izobraževanje in vzgojo otrok in mladostnikov	0	0
PSVZ - posebni socialnovarstveni zavod	0	0
ZSVZ - zasebni socialnovarstveni zavod	2	1,6
Druga socialna združenja na področju socialnega varstva (zbornice ...)	1	0,8
Druge državne institucije na področju socialnega varstva	3	2,4
NVO - nevladna organizacija - preprečevanje nasilja	4	3,2
NVO - nevladna organizacija - zasvojenosti in odvisnost	4	3,2
NVO - nevladna organizacija - duševno zdravje	5	4,0
NVO - nevladna organizacija - brezdomci	2	1,6
NVO - nevladna organizacija - otroci in mladostniki	2	1,6
NVO - nevladna organizacija -starejši	2	1,6
NVO - nevladna organizacija -osebe z hendikepom in neodvisno življenje	2	1,6
NVO - nevladna organizacija - psihosocialna pomoč	0	0
NVO - nevladna organizacija -Romi, priseljenci, migranti ...	2	1,6
NVO - nevladna organizacija -ostale različne socialne stiske	2	1,6
Drugo	10	7,8
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

Druga delovna mesta, ki so jih anketiranci opredelili ven palete možnih odgovorov:

- upokojenec/ka (3)
- zaposlitveni center (1)
- strokovno združenje (1)
- s. p. (1)
- center zaposlitvene in poklicne rehabilitacije (1)
- izobraževanje (1)
- družinski pomočnik (1)
- ni odgovora (1)

10.5.4. ŠTEVILO LET DELA NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA

Koliko let delate na področju socialnega varstva?

Tabela 30. Število let zaposlenosti na področju socialnega varstva

ŠTEVILO LET	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
manj kot 5 let	24	19,0
5-10 let	28	22,2
10-15 let	19	15,1
15-20 let	15	11,9
20-25 let	11	8,7
Več kot 25 let	29	23,0
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

10.5.5. MORALNI POGUM

Kaj je po vašem mnenju moralni pogum?

ČRKA E velja za tabelo odprtega kodiranja anketnega vprašanja "Kaj je po vašem mnenju moralni pogum"

KATEGORIJA: MORALNI POGUM

Tabela 31 Opredelitev moralnega poguma

Št. Odgovora	IZJAVA	KODA
1. E	Bit pogumen, da se držiš moralnih vrednot.	VREDNOTE
2. E	Biti močen	MOČ
3. E	biti zvest svojim vrednotam + jih zagovarjati	VREDNOTE
4. E	Boriti se za svoje in uporabnikove vrednote in prepričanja.	BORBA
5. E	Če smo pripravljeni javno spregovoriti, delovati ali zastopati pravice soljudi ali svoje lastne pravice.	SPREGOVORITI
6. E	Da človek ne laže sam sebi tudi, če je v veliki stiski.	ISKRENOST

7. E	Da delam tisto in tako, kot mi narekujejo lastne moralne norme, ne glede na odzive okolja	NORME
8. E	Da deluješ po etičnih in moralnih načelih	NAČELA
9. E	da narediš pravo stvar, kljub temu da tvegaš neprijetnost, kakšno zasmehovanje...	NAČELA
10. E	Da narediš tisto, kar je prav v skladu s svojim znanjem, prepričanjem, vestjo	DELOVANJE
11. E	da nekaj narediš ker veš da je to prav in dobro	DELOVANJE
12. E	Da ravnam tako kot mislim da je prav, kljub možnim posledicam.	DELOVANJE
13. E	da se nečesa lotiš tudi če te je strah	DELOVANJE
14. E	da se odločaš skladno z moralnimi normami, čeprav je včasih težko	ODLOČANJE
15. E	da se odločiš za strokovno ravnanje, kjer ocenjuješ da ni nujno, da bo izid nujno ugoden za uporabnika	ODLOČANJE
16. E	da se postaviš za tistega, ki se sam ne zmore zase	DELOVANJE
17. E	da se zaradi svojih moralnih načel upaš zoperstaviti trenutnim pritiskom v dani situaciji, ki te silijo v nemoralna dejanja, čeprav predvidevaš, da si za svojo izbiro lahko neugodno sankcioniran	DELOVANJE
18. E	da si upam zagovarjati svoje odločitve, ki so v korist stranki, ki ima težave, da si upam izpostaviti za pravice sebe in drugih,..	UPATI SI
19. E	da si upaš	UPATI SI

20. E	da si upaš biti človek in ne birokrat v dani delovni situaciji	UPATI SI
21. E	Da si upaš nekaj več, kot govori morala, a vedno prevzameš odgovornost za to.	UPATI SI
22. E	Da si upaš povedati na glas in pristojnim organom oz. osebam, ko kršijo moralo, etiko.	UPATI SI
23. E	da si upaš nekaj, kar si prepričan, da je prav	UPATI SI
24. E	da si ustvariš svoj svetovni nazor in ga znaš živeti in zagovarjati	USTVARJANJE
25. E	Da svoja ravnanja usmerjaš v smeri dejanj, katera dojemaš kot poštena	DELOVANJE
26. E	da te je nečesa strah storiti, vendar to storiš, ker veš da je prav	DELOVANJE
27. E	da v kritičnih situacijah prevzameš pobudo, ko jo nihče drug ne - npr. da koga rešiš, da pokličeš policijo, da ukrepaš	UPATI SI
28. E	Da zagovarjamo in se postavimo na stran tistega, kar menimo, da je prav, pravično, pošteno, da opozarjamo na to, kar se dogaja v družbi, da znamo videti, globalno, da ne nasedamo medijem, da imamo svoje stališče do stvari	DELOVANJE
29. E	Delovanje v prid moralnim vrednotam, ki so skupni ljudem v katerem delujemo. Širina tega kroga ljudi je odvisna. Pri našem delovanju seveda obstaja neko tveganje.	DELOVANJE

30. E	delovati skladno s svojimi moralnimi načeli kljub pritiskom od zunaj	DELOANJE
31. E	delovati v skladu s tem, kar verjameš, da je dobro in prav	DELOVANJE
32. E	Drznost tja, kamor je treba pogledati, pa večina noče.	DRZNOST
33. E	Gre za pokončnost in doslednost, za vztrajanje pri etičnosti ne glede na pritiske.	DELOVANJE
34. E	Imeti vrednosti, ravnati v skladu z njimi, zagovarjati etičnost, pravičnost, poštenost...stati za resnico tudi kadar to pomeni večjo izpostavljenost, prezir drugih, neugodne posledice..	NAČELA IN NORME
35. E	iti do konca, do ustrezne rešitve zadeve	DELOVANJE
36. E	izpostaviti svoje mnenje, kadar veš, da imaš prav. Zagovarjati tiste, ki se jim godi krivica. Z lastnim zgledom spodbujati pošteno, moralno, pokončno držo...tudi odpovedati se nečemu, kar ti ponujajo, če veš, da ni ...	DELOVANJE
37. E	izražanje lastnega mnenja	IZRAŽANJE
38. E	jasno zastopanje strokovnih stališč v skladu s splošno sprejetimi družbenimi vrednotami in principi socialnega dela	ZASTOPANJE
39. E	javno zastopati in udejanjati humane in pravične vrednote ter nasprotovati nepravičnosti in človeški pokvarjenosti.	ZASTOPANJE

40. E	je moč posameznika, da sledi svojim vrednotam, jih živi ter z vzgledom in konstruktivnimi akcijami so prispeva k udejanju le-teh v svojem življenju kot tudi širše v družbi	OSEBNO
41. E	je močan občutek do pravičnosti, ki se izraža na način, da oseba, ki to lastnost ima, jo izrazi ne glede na morebitne posledice (nerazumevanje s strani okolice)	OSEBNO
42. E	Je pogum, kjer posameznik sledi lastnim vrednotam, premaga strah in naredi nekaj več za dobrobit ljudi.	POGUM
43. E	je posamezno dejanje, kako storiti tisto, za kar vemo, da bi bilo prav storiti	DELOVANJE
44. E	Je vrlina in moč nesebično upreti se zlu in zlorabam.	VRLINA
45. E	je vztrajno, pogumno in zavzeto zavzemanje za človekove pravice in temeljne svoboščine. Je etična drža tako v zasebnem in poklicnem življenju.	ZAVZEMANJE
46. E	kljub oviram in tveganju ter strahu, ki ga ob tem morebiti čutiš, opraviš nekaj kar misliš, da ustreza tvojim moralnim normam	DELOVANJE
47. E	Ko črpamo nad-moč v predanosti svojemu poslanstvu in si priznamo, da smo tudi kdaj nemočni v plavanju proti toku. jkc	OSEBNO
48. E	ko se kljub možnosti tveganja naredi tvegan korak	DELOVANJE

49. E	ko veš da je nekaj narobe, pa je tako zapovedano, se boriš za popravek, nisi sprijaznjen s trenutno situacijo, ne rečeš tako pač je...	DELOVANJE
50. E	menim, da je pojem moralni pogum večplasten. V prvi vrsti gre za spoštovanje osnovnih-temeljnih vrednot, ki ga ima strokovni delavec kot človek, v nadaljevanje pa le tega prepletanje z vrednotami, ki jih ima človek na delovnem področju. Socialni delavci smo kontinuirano, vsak delovni dan izpostavljeni, smo soočeni z izzivom kako slediti le temu. Vrednote v nadaljevanju takoj povezujem z moralnim pogumom, ki iz tega izhaja. Ljudje smo pogumni na zelo različne načine, diferencirano na moške in ženske. Biti moralno pogumen je zame povezano s osebnostno držo v različnih vsebinah. Športu, partnerstvu, starševstvu, prijateljstvu, delovnih odnosih,... Biti moralno pogumen pomeni zame slediti svojih moralnim načelom, jim biti zvest in jih zastopati v vseh omenjenih interakcijah.	VEČPLASTEN POJEM
51. E	Mogoče pogum, da delaš oz. se odzoveš v skladu z moralo.	DELOVANJE
52. E	moralna odgovornost, da si nekaj upaš oz. da se lotiš tudi navidezno nemogočih nalog	ODGOVORNOST

53. E	moralni pogum je po mojem mnenju pogum, ki ne zajema osebnih koristi posameznika, ampak se opira na dobrobit vseh vključenih (v posameznem primeru, situaciji)	POGUM
54. E	Moralni pogum pomeni narediti nekaj, kar v začetku ni nujno skladno z veljavnimi normami, je pa osnovni namen in cilj delovanje v korist uporabnikom.	DELOVANJE
55. E	Moralni pogum pomeni zavzemati svoje stališče in tisto v kar verjameš ne glede na to, ali boš uspešen ali pripadaš s tem večini in ali to drugi popolnoma sprejemajo. Da stojiš za nečim, kar meniš, da je prav, ne glede na morebitne posledice. Preprosto, da ne postaneš ena izmed ovac samo zato, da ugajaš, temveč misliš s svojo glavo.	ZAVZEMANJE
56. E	Moralni pogum pomeni, da ima človek jasna stališča, ima mnenje in ne deluje oportunistično. Svojih stališč ne spreminja zaradi morebitnega dobička. Ve, kaj je prav in kaj ne in to zastopa tudi, če je na izgubi.	DELOVANJE
57. E	Moralni pogum si predstavljam moč za ravnanje po načelih notranjega glasu - vesti, ne glede na mnenje okolice.	RAVNANJE
58. E	Moralni pogum zame predstavlja sledenje nekaterim načelom, ki niso nujno družbene, vendar del našega osebnega prepričanja in vrednot- dimenzija poguma pa nastopi takrat, ko zagovarjaš ta stališča ne glede na to, kakšno mnenje ima o tem okolica.	NAČELA

59. E	moralni pogum, je pogum, ki izraža tvoja moralna prepričanja, ki jih izraziš tudi pred drugimi ljudmi	IZRAŽANJE
60. E	moralni pogum je iskanje moči za to, kako storiti tisto, kar vemo, da bi bilo prav	MOČ
61. E	moralno in etično ravnanje in zoperstavljanje se nemorali in slabemu ravnanju	RAVNANJE
62. E	moralno pogumna je oseba, ki v poplavi nemoralnih dejanj pogumno zagovarja in udejanja njemu lastna moralna dejanja, ne glede na posledice	ZAGOVARJANJE
63. E	načelnost, ohranjanje strokovne drže kljub poskusom zanemarjanja znanstveno teoretičnega in praktičnega v borbi za oder in lastne stolčke	OHRANJANJE
64. E	narediti nekaj v skladu s svojimi moralnimi načeli kljub nasprotovanju okolja ali strahu pred posledicami	DELOVANJE
65. E	narediti nekaj, kar je v skladu z moralo ne glede na posledice	DELOVANJE
66. E	Narediti stvari v korist človeka	DELOVANJE
67. E	ne bi se mogla opredeliti čisto točno	NI OPREDELJEN
68. E	Ne vem	NI OPREDELJEN
69. E	ne vem	NI OPREDELJEN
70. E	NEKAJ KAR MORAŠ STORITI, GLEDE NA SVOJE PREPRIČANJE	DELOVANJE

71. E	Ni mi ravno jasno, vendar pa menim, da je nekaj podobnega temu, da pri svojem delu ravnaš v skladu s svojimi vrednotami in prepričanju kaj meniš, da je prav.	DEOVANJE
72. E	odgovornost	ODGOVORNOST
73. E	Odgovornost do samega sebe	ODGOVORNOST
74. E	odgovornost, da zagovarjaš svoje stališče	ODGOVORNOST
75. E	Odkrito in aktivno zavzemanje za dobro pri ljudeh, med ljudmi.	ZAVZEMANJE
76. E	Odločati se odgovorno v skladu z etičnimi načeli in normami, ki zagovarjajo človekove pravice, enakost ..., čeprav to včasih pomeni kršitev zakona in splošno sprejete morale.	ODLOČANJE
77. E	odločati se po etičnih kriterijih	ODLOČANJE
78. E	odločno sprejemanje odločitev	ODLOČANJE
79. E	Osebna drža in sposobnost za sprejemanje odločitev in reagiranje.	OSEBNO
80. E	osebna zavedna zavzetost za dejanja, ki so etično človeška, da si upaš biti konstruktivno kritičen tudi v primeru, da bi imel sam zaradi tega težave	OSEBNO
81. E	Pogum da vztrajaš na principih in načelih v katere verjameš in ne da bi pri tem koga prizadel, onemogočil	POGUM
82. E	pogum delati in govoriti, kar je prav, dobro in koristno	POGUM

83. E	pogum je: da kljub posmehu in izločanje iz okolja, naprej pomagaš ljudem drugačnim potrebami	DELOVANJE
84. E	pogum s prevzemanjem odgovornosti	ODGOVORNOST
85. E	pogum za delovanje v skladu z moralnimi vrednotami	DELOVANJE
86. E	Pogum zagovarjati določena etična, moralna načela.	ZAGOVARJANJE
87. E	Pogum, da deluješ v skladu s svojo moralo.	DELOVANJE
88. E	Pogum, da ukrepamo po svojih moralnih načelih	UKREPANJE
89. E	Pogum, da v skladu z zakonodajo in strokovnim znanjem znaš oceniti kakšna odločitev je v danem trenutku najkoristnejša za subjekt, ki je udeležen v postopku ali storitvi in si v skladu s svojo notranjo držo sposoben za svojo odločitvijo, ki je argumentirana, tudi stati, kljub takšnim in drugačnim pritiskom.	ODLOČANJE
90. E	Pogum, da zagovarjaš kar je prav.	ZAGOVARJANJE
91. E	pogum, ki ga rabimo za uspešno in učinkovito delo	DELOVANJE
92. E	Pokončno zagovarjati svoja stališča/norme in jim slediti, kljub odporu okolja	ZAGOVARJANJE
93. E	postaviti se za moralne vrednote	ZAVZEMANJE
94. E	postavljena pravila, ki jih je potrebno spoštovati, tudi nenapisana.	DELOVANJE
95. E	Povedati na glas kar je prav	IZRAŽANJE

96. E	Ravnanje v skladu z lastnimi moralnimi načeli, katera so v skladu s splošno veljavnimi družbenimi normami in pravili	RAVNANJE
97. E	ravnati v skladu s svojimi moralnimi prepričanji ne glede na zunanje okoliščine	RAVNANJE
98. E	ravnati v skladu z moralnimi normami - osebnimi in profesionalnimi	RAVNANJE
99. E	ravnati v skladu z moralnim in etičnimi načeli, tudi kadar so v nasprotju z politiko ustanove, države ali splošno sprejetimi normami in potencialno tvegati svojo kariero in ugled	RAVNANJE
100. E	se ne bojiš posledic pravih ravnanj	RAVNANJE
101. E	spopasti se z problemom kljub pomislekom okolice	DELOVANJE
102. E	sposobnost (moč), da izpostaviš moralno neoporečno stališče do nečesa in si prizadevaš, da pritegneš tudi drugače misleče (ti običajno predstavljajo večino); šikaniranje te ne ustavi	SPOSOBNOST
103. E	stati za svojimi stališči in vrednotami	DELOVANJE
104. E	Stati za svojimi vrednotami, ne glede na negativne posledice	DELOVANJE
105. E	To je po mojem mnenju vera v samega sebe, v svoje sposobnosti in vrednote, na podlagi katerih zagovarjaš le to oziroma deluješ v smeri cilja	VERA

106.	E	to, da ljudje opozorijo na pomanjkljivosti sistema in niso tiho	DELOVANJE
107.	E	to, da si upaš kljub oviram narediti tisto, za kar veš, da je prav in dobro za človeka	UPATI SI
108.	E	Tole: da se profesionalni standardi ne podrejajo pritisku neprofesionalnih standardov.	TRDNOST
109.	E	tveganje in pripravljenost slediti resnici v stroki, osebno, poklicno	TVEGANJE
110.	E	upati se priti do cilja kljub vsakršnim oviram	UPATI SI
111.	E	upati si	UPATI SI
112.	E	upati si spregovoriti, pokazati, z dejanji pokazati na nepravilnosti, krivice, korupcijo, pristranost	UPATI SI
113.	E	upati si!	UPATI SI
114.	E	vrednota strokovnega delavca	VREDNOTA
115.	E	Vrednota, ki naj bi jo premogel imeti vsak, ki opravlja delo z ljudmi za dobro ljudi	VREDNOTA
116.	E	vrлина, da upaš jasno in glasno (tudi javno) povedati tisto, kar meniš da je prav	VRLINA
117.	E	vrлина, ki jo imaš ali pa nimaš	VRLINA
118.	E	vsekakor povezan z moralo, ki je tudi v SD ni veliko	MORALA
119.	E	Zagovarjati svoje moralne norme in prepričanja, kljub temu, da je v družbi moderno nekaj drugega.	ZAGOVARJANJE
120.	E	zame je moralni pogum to, da se znaš postaviti in stati za tistim, kar meniš, da je prav.	OSEBNO

121.	E	zavzemanje za lastne vrednote, usklajevanje, sprejemanje drugačnosti	ZAVZEMANJE
122.	E	zvestoba lastnim vrednotam	ZVESTOBA
123.	E	Zvestoba sama sebi	ZVESTOBA

Število izjav: 123

Neveljavni odgovori: 3

10.5.5.1. OSNO KODIRANJE

Moralni pogum

***BORBA**

- Boriti se za svoje in uporabnikove vrednote in prepričanja. (4.E)

***DELOVANJE**

- Da narediš tisto, kar je prav v skladu s svojim znanjem, prepričanjem, vestjo (10.E)

-da nekaj narediš ker veš da je to prav in dobro (11.E)

-Da ravnam tako kot mislim da je prav, kljub možnim posledicam. (12.E)

-da se nečesa lotiš tudi če te je strah (13.E)

- da se postaviš za tistega, ki se sam ne zmore zase (16.E)

-da se zaradi svojih moralnih načel upaš zoperstaviti trenutnim pritiskom v dani situaciji, ki te silijo v nemoralna dejanja, čeprav predvidevaš, da si za svojo izbiro lahko neugodno sankcioniran (17.E)

- Da svoja ravnanja usmerjaš v smeri dejanj, katera dojemaš kot poštena (25.E)

-da te je nečesa strah storiti, vendar to storiš, ker veš da je prav (26.E)

- Da zagovarjamo in se postavimo na stran tistega, kar menimo, da je prav, pravično, pošteno, da opozarjamo na to, kar se dogaja v družbi, da znamo videti, globalno, da ne nasedamo medijem, da imamo svoje stališče do stvari (28.E)

-Delovanje v prid moralnim vrednotam, ki so skupni ljudem v katerem delujemo. Širina tega kroga ljudi je odvisna. Pri našem delovanju seveda obstaja neko tveganje. (29.E)

-delovati skladno s svojimi moralnimi načeli kljub pritiskom od zunaj (30.E)

-delovati v skladu s tem, kar verjameš, da je dobro in prav (31.E)

- Gre za pokončnost in doslednost, za vztrajanje pri etičnosti ne glede na pritiske (33.E)

- iti do konca, do ustrezne rešitve zadeve (35.E)

-izpostaviti svoje mnenje, kadar veš, da imaš prav. Zagovarjati tiste, ki se jim godi krivica. Z lastnim zgledom spodbujati pošteno, moralno, pokončno držo...tudi odpovedati se nečemu, kar ti ponujajo, če veš, da ni ... (36.E)

- je posamezno dejanje, kako storiti tisto, za kar vemo, da bi bilo prav storiti (43.E)

- kljub oviram in tveganju ter strahu, ki ga ob tem morebiti čutiš, opraviš nekaj kar misliš, da ustreza tvojim moralnim normam (46.E)

-ko se kljub možnosti tveganja naredi tvegan korak (48.E)

-ko veš da je nekaj narobe, pa je tako zapovedano, se boriš za popravek, nisi sprijaznjen s trenutno situacijo, ne rečeš tako pač je... (49.E)

- Mogoče pogum, da delaš oz. se odzoveš v skladu z moralo. (51.E)

- Moralni pogum pomeni narediti nekaj, kar v začetku ni nujno skladno z veljavnimi normami, je pa osnovni namen in cilj delovanje v korist uporabnikom (54.E)

- Moralni pogum pomeni, da ima človek jasna stališča, ima mnenje in ne deluje oportunistično. Svojih stališč ne spreminja zaradi morebitnega dobička. Ve, kaj je prav in kaj ne in to zastopa tudi, če je na izgubi. (56.E)

- narediti nekaj v skladu s svojimi moralnimi načeli kljub nasprotovanju okolja ali strahu pred posledicami (64.E)

- narediti nekaj, kar je v skladu z moralo ne glede na posledice (65.E)

-Narediti stvari v korist človeka (66.E)

-Nekaj kar moraš storiti, glede na svoje prepričanje (70.E)

- Ni mi ravno jasno, vendar pa menim, da je nekaj podobnega temu, da pri svojem delu ravnaš v skladu s svojimi vrednotami in prepričanju kaj meniš, da je prav (71.E)
- pogum delati in govoriti, kar je prav, dobro in koristno (82.E)
- pogum je: da kljub posmehu in izločanju iz okolja, naprej pomagaš ljudem drugačnim potrebami (83.E)
- Pogum, da deluješ v skladu s svojo moralo (87.E)
- pogum, ki ga rabimo za uspešno in učinkovito delo (91.E)
- postavljena pravila, ki jih je potrebno spoštovati, tudi nenapisana. (94.E)
- spopasti se z problemom kljub pomislekom okolice (101.E)
- stati za svojimi stališči in vrednotami (103.E)
- Stati za svojimi vrednotami, ne glede na negativne posledice (104.E)
- to, da ljudje opozorijo na pomanjkljivosti sistema in niso tiho (106.E)
- *DRZNOST**
- Drznost tja, kamor je treba pogledati, pa večina noče (32.E)
- *ISKRENOST**
- Da človek ne laže sam sebi tudi, če je v veliki stiski (6.E)
- *IZRAŽANJE**
- izražanje lastnega mnenja (37.E)
- moralni pogum, je pogum, ki izraža tvoja moralna prepričanja, ki jih izraziš tudi pred drugimi ljudmi (59.E)
- Povedati na glas kar je prav (96.E)
- *MOČ**
- Biti močen (2.E)
- moralni pogum je iskanje moči za to, kako storiti tisto, kar vemo, da bi bilo prav (60.E)
- *MORALA**
- vsekakor povezan z moralo, ki je tudi v SD ni veliko (118.E)
- *NAČELA**
- Da deluješ po etičnih in moralnih načelih (8.E)
- da narediš pravo stvar, kljub temu da tvegaš neprijetnost, kakšno zasmehovanje... (9.E)
- Moralni pogum zame predstavlja sledenje nekaterim načelom, ki niso nujno družbene, vendar del našega osebnega prepričanja in vrednot- dimenzija poguma pa nastopi takrat, ko zagovarjaš ta stališča ne glede na to, kakšno mnenje ima o tem okolica. (58.E)
- *NAČELA IN NORME**
- Imeti vrednosti, ravnati v skladu z njimi, zagovarjati etičnost, pravičnost, poštenost...stati za resnico tudi kadar to pomeni večjo izpostavljenost, prezir drugih, neugodne posledice.. (34.E)
- *NI OPREDELJEN**
- ne bi se mogla opredeliti čisto točno (67.E)
- Ne vem (68.E)
- ne vem (69.E)
- *NORME**
- Da delam tisto in tako, kot mi narekujejo lastne moralne norme, ne glede na odzive okolja (7.E)
- *ODGOVORNOST**
- moralna odgovornost, da si nekaj upaš oz. da se lotiš tudi navidezno nemogočih nalog (52.E)
- odgovornost (72.E)
- Odgovornost do samega sebe (73.E)
- odgovornost, da zagovarjaš svoje stališče (74.E)
- *ODLOČANJE**
- da se odločaš skladno z moralnimi normami, čeprav je včasih težko (14.E)
- da se odločiš za strokovno ravnanje, kjer ocenjuješ da ni nujno, da bo izid nujno ugoden za uporabnika (15.E)
- Odločati se odgovorno v skladu z etičnimi načeli in normami, ki zagovarjajo človekove pravice, enakost ..., čeprav to včasih pomeni kršitev zakona in splošno sprejete morale (76.E)
- odločati se po etičnih kriterijih (77.E)
- odločno sprejemanje odločitev (78.E)
- Pogum, da v skladu z zakonodajo in strokovnim znanjem znaš oceniti kakšna odločitev je v danem trenutku najkoristnejša za subjekt, ki je udeležen v postopku ali storitvi in si v skladu s svojo notranjo

držo sposoben za svojo odločitvijo, ki je argumentirana, tudi stati, kljub takšnim in drugačnim pritiskom. (89.E)

***OHRANJANJE**

- načelnost, ohranjanje strokovne drže kljub poskusom zanemarjanja znanstveno teoretičnega in praktičnega v borbi za oder in lastne stolčke (63.E)

***OSEBNO**

- je moč posameznika, da sledi svojim vrednotam, jih živi ter z vzgledom in konstruktivnimi akcijami so prispeva k udejanju le-teh v svojem življenju kot tudi širše v družbi (40.E)

- je močan občutek do pravičnosti, ki se izraža na način, da oseba, ki to lastnost ima, jo izrazi ne glede na morebitne posledice (nerazumevanje s strani okolice) (41.E)

- Ko črpamo nad-moč v predanosti svojemu poslanstvu in si priznamo, da smo tudi kdaj nemočni v plavanju proti toku (47.E)

- Osebna drža in sposobnost za sprejemanje odločitev in reagiranje. (79.E)

- osebna zavedna zavzetost za dejanja, ki so etično človeška, da si upaš biti konstruktivno kritičen tudi v primeru, da bi imel sam zaradi tega težave (80.E)

- zame je moralni pogum to, da se znaš postaviti in stati za tistim, kar meniš, da je prav. (120.E)

***POGUM**

- Je pogum, kjer posameznik sledi lastnim vrednotam, premaga strah in naredi nekaj več za dobrobit ljudi (42.E)

- moralni pogum je po mojem mnenju pogum, ki ne zajema osebnih koristi posameznika, ampak se opira na dobrobit vseh vključenih (v posameznem primeru, situaciji) (53.E)

- pogum s prevzemanjem odgovornosti (84.E)

- pogum za delovanje v skladu z moralnimi vrednotami (85.E)

***RAVNANJE**

- Moralni pogum si predstavljam moč za ravnanje po načelih notranjega glasu - vesti, ne glede na mnenje okolice (57.E)

- moralno in etično ravnanje in zoperstavljanje se nemorali in slabemu ravnanju (61.E)

- Ravnanje v skladu z lastnimi moralnimi načeli, katera so v skladu s splošno veljavnimi družbenimi normami in pravili (96.E)

- ravnati v skladu s svojimi moralnimi prepričanji ne glede na zunanje okoliščine (97.E)

- ravnati v skladu z moralnimi normami - osebnimi in profesionalnimi (98.E)

- ravnati v skladu z moralnim in etičnimi načeli, tudi kadar so v nasprotju z politiko ustanove, države ali splošno sprejetimi normami in potencialno tvegati svojo kariero in ugled (99.E)

- se ne bojiš posledic pravih ravnanj (100.E)

***SPOSOBNOST**

- sposobnost (moč), da izpostaviš moralno neoporečno stališče do nečesa in si prizadevaš, da pritegneš tudi drugače misleče (ti običajno predstavljajo večino); šikaniranje te ne ustavi (102.E)

***SPREGOVORITI**

- Če smo pripravljeni javno spregovoriti, delovati ali zastopati pravice soljudi ali svoje lastne pravice. (5.E)

***TRDNOST**

- Tole: da se profesionalni standardi ne podrejajo pritisku neprofesionalnih standardov. (108.E)

***TVEGANJE**

- tveganje in pripravljenost slediti resnici v stroki, osebno, poklicno (109.E)

***UKREPANJE**

- Pogum, da ukrepamo po svojih moralnih načelih (88.E)

***UPATI SI**

- da si upam zagovarjati svoje odločitve, ki so v korist stranki, ki ima težave, da si upam izpostaviti za pravice sebe in drugih,.. (18.E)

- da si upaš (19.E)

- da si upaš biti človek in ne birokrat v dani delovni situaciji (20.E)

- Da si upaš nekaj več, kot govori morala, a vedno prevzameš odgovornost za to. (21.E)

- Da si upaš povedati na glas in pristojnim organom oz. osebam, ko kršijo moralo, etiko. (22.E)

- da si upaš nekaj, kar si prepričan, da je prav (23.E)

- da v kritičnih situacijah prevzameš pobudo, ko jo nihče drug ne - npr. da koga rešiš, da pokličeš policijo, da ukrepaš (27.E)

- to, da si upaš kljub oviram narediti tisto, za kar veš, da je prav in dobro za človeka (107.E)

- upati se priti do cilja kljub vsakršnim oviram (110.E)
- upati si (110.E)
- upati si spregovoriti, pokazati, z dejanji pokazati na nepravilnosti, krivice, korupcijo, -pristranost (112.E)
- upati si! (113.E)

***USTVARJANJE**

- da si ustvariš svoj svetovni nazor in ga znaš živeti in zagovarjati (24.E)

***VEČPLASTEN POJEM**

- menim, da je pojem moralni pogum večplasten. V prvi vrsti gre za spoštovanje osnovnih-temeljnih vrednot, ki ga ima strokovni delavec kot človek, v nadaljevanje pa le tega prepletanje z vrednotami, ki jih ima človek na delovnem področju. Socialni delavci smo kontinuirano, vsak delovni dan izpostavljeni, smo soočeni z izzivom kako slediti le temu. Vrednote v nadaljevanju takoj povezujem z moralnim pogumom, ki iz tega izhaja. Ljudje smo pogumni na zelo različne načine, diferencirano na moške in ženske. Biti moralno pogumen je zame povezano s osebnostno držo v različnih vsebinah. Športu, partnerstvu, starševstvu, prijateljstvu, delovnih odnosih,... Biti moralno pogumen pomeni zame slediti svojih moralnim načelom, jim biti zvest in jih zastopati v vseh omenjenih interakcijah. (50.E)

***VERA**

- To je po mojem mnenju vera v samega sebe, v svoje sposobnosti in vrednote, na podlagi katerih zagovarjaš le to oziroma deluješ v smeri cilja (105.E)

***VREDNOTE**

- Bit pogumen, da se držiš moralnih vrednot. (1.E)
- biti zvest svojim vrednotam + jih zagovarjati (3.E)
- vrednota strokovnega delavca (114.E)
- Vrednota, ki naj bi jo premogel imeti vsak, ki opravlja delo z ljudmi za dobro ljudi (115.E)

***VRLINA**

- Je vrlina in moč nesebično upreti se zlu in zlorabam (44.E)
- vrlina, da upaš jasno in glasno (tudi javno) povedati tisto, kar meniš da je prav (116.E)
- vrlina, ki jo imaš ali pa nimaš (117.E)

***VZTRAJANJE**

- Pogum da vztrajaš na principih in načelih v katere verjameš in ne da bi pri tem koga prizadel, onemogočil (81.E)

***ZAGOVARJANJE**

- moralno pogumna je oseba, ki v poplavi nemoralnih dejanj pogumno zagovarja in udejanja njemu lastna moralna dejanja, ne glede na posledice (62.E)
- Pogum zagovarjati določena etična, moralna načela (86.E)
- Pogum, da zagovarjaš kar je prav (90.E)
- Pokončno zagovarjati svoja stališča/norme in jim slediti, kljub odporu okolja (92.E)
- Zagovarjati svoje moralne norme in prepričanja, kljub temu, da je v družbi moderno nekaj drugega (119.E)

***ZASTOPANJE**

- jasno zastopanje strokovnih stališč v skladu s splošno sprejetimi družbenimi vrednotami in principi socialnega dela (38.E)
- javno zastopati in udejanjati humane in pravične vrednote ter nasprotovati nepravilnosti in človeški pokvarjenosti (39.E)

***ZAVZEMANJE**

- je vztrajno, pogumno in zavzeto zavzemanje za človekove pravice in temeljne svoboščine. Je etična drža tako v zasebnem in poklicnem življenju. (45.E)
- Moralni pogum pomeni zavzemati svoje stališče in tisto v kar verjameš ne glede na to, ali boš uspešen ali pripadaš s tem večini in ali to drugi popolnoma sprejemajo. Da stojiš za nečim, kar meniš, da je prav, ne glede na morebitne posledice. Preprosto, da ne postaneš ena izmed ovac samo zato, da ugajaš, temveč misliš s svojo glavo. (55.E)
- Odkrito in aktivno zavzemanje za dobro pri ljudeh, med ljudmi. (75.E)
- postaviti se za moralne vrednote (93.E)
- zavzemanje za lastne vrednote, usklajevanje, sprejemanje drugačnosti (121.E)

***ZVESTOBA**

- zvestoba lastnim vrednotam (122.E)

-Zvestoba sama sebi (123.E)

10.5.6. MORALNI POGUM V SOCIALNEM VARSTVU

Kako bi opredelili moralni pogum na področju socialnega varstva?

ČRKA F velja za tabelo odprtega kodiranja anketnega vprašanja "Kako bi opredelili moralni pogum na področju socialnega varstva?"

KATEGORIJA: MORALNI POGUM V SOCIALNEM VARSTVU

Tabela 32. Moralni pogum v socialnem varstvu

Številka odgovora	IZJAVA	KODA
1. F	Biti pogumen in prevzemati odgovornost za odločitve, ki so v skladu z etiko dela in za dobro uporabnika, čeprav se na ta način morda kdaj premikajo meje inštitucije in sistema, v katerem dujemo.	ODGOVORNOST
2. F	Boriti se za človekove pravice in biti jasno proti kršenju pravic, proti krivicam, ozaveščati javnost glede pravic in jih opozarjati na krivice, biti pravični in spoštljivi do vseh	BORBA
3. F	brez njega uporabniki oz. upravičenci nimajo možnosti za spremembe	MOŽNOST
4. F	brez strahu in proaktivno zavzemati se za pravice uporabnikov, kadar so jim kršene ali kadar jih sistem SV ne ščiti	ZAVZEMANJE

5. F	brezkompromisno boriti se z mlini na veter, v zadnjem času sploh zaradi nove zakonodaje zupjs	BEZKOMPROMISNOST
6. F	Brezkompromisnost	BEZKOMPROMISNOST
7. F	Da človek ne laže sam sebi tudi, če je v veliki stiski. Da si sam iskreno prizna ali je žrtev svoje nezavidljive situacije in pomisli tudi na odgovornost pri sebi.	ISKRENOST
8. F	da narediš nekaj za človeka, kar ni ravno v skladu z zakonom	UPATI SI
9. F	Da opozarjamo na krivičnost današnje družbe, ki je individualistično, tekmovalno, egoistično usmerjena, da opozarjamo na neoliberalizem in njegove pomanjkljivosti, ki ne vidi človeka. Da smo na strani naših uporabnikov, tistih, ki niso nič krivi, za situacijo in so iz današnje družbe izključeni, marginalizirani, nevidni. Stroka soc. dela in strokovni delavci moramo biti na strani teh ljudi, naših uporabnikov in jih zagovarjati, jim pomagati priskrbeti tiste stvari, ki jih za življenje nujno potrebujejo.	DELOVANJE
10. F	da ostaneš najprej človek, nato birokrat	OSEBNO
11. F	da se ne pustimo izsiljevati, ustrahovati ter da prevzamemo odgovornosti za vsa opravljena dejanja	ODGOVORNOST

12. F	da se sne ustrašiš groženj strank ter ravnaš v skladu z moralnimi načeli in stroko ter kodeksom etike	RAVNANJE
13. F	Da si do ljudi oz. svojih strank predvsem človek, ki jim želiš pomagati v njihovih stiskah, ne glede na zakonske predpise ali pravila.	OSEBNO
14. F	Da si pri delu potrpežljiv	POTRPEŽLJIVOST
15. F	Da si pripravljen nuditi pomoč odgovorno brez garanta da bo uspeh na koncu pozitiven.	ODGOVORNOST
16. F	Da si upamo opozoriti na krivice, ki se dogajajo nam ali drugim in delujemo v smeri te krivice odpraviti. Gre tudi za pomoč drugim do uveljavitve ali pridobitve določenih pravic.	UPATI SI
17. F	Da si upaš slediti etiki ne glede na to da te vsi prepričujejo, da ni možno nič storiti in da so zadeve zavožene.	UPATI SI
18. F	da si upaš v skladu z etiko in svojimi moralnimi načeli	UPATI SI
19. F	da si upaš videti človeka in si zanj vzeti čas, kot ga terja, ne kot ti nalagajo predpisi	UPATI SI
20. F	da storiš nekaj za dobro človeka in se ne zagovarjaš na zakone	DELOVANJE
21. F	da svoj svetovni nazor preizkušaš ali je ljudem, ki so v stiski v korist. Da si upaš kršiti kakšno butasto zakonsko določilo, če vidiš da ni v skladu z življenjem	UPATI SI

22. F	Da ukrepamo, v kolikor vemo, da nekdo potrebuje našo pomoč oz. izpostavimo tiste, ki nelegitimno koristijo našo pomoč.	UKREPANJE
23. F	Da uporabnikom ne rečeš zgolj tako je, tako je sistem izračunal, tako pravi zakon...iščeš rešitve zanje, skušaš pogledat čez planke in nikakor slepo ne verjameš navodilom, si radoveden...preizkušaš meje..	DELOVANJE
24. F	da v okviru moralnih, etičnih norm iščeš tudi inovativne rešitve in ne upoštevaš zgolj pravil, ki včasih delujejo negativno na situacije...	DELOVANJE
25. F	Da v prid vrednotam in za uporabnike smo pripravljeni sprejeti neko določeno tveganje, kot so npr. zakonska določila, stigma, ipd.,	TVEGANJE
26. F	dati prednost človeku pred administrativnostmi, birokratskim formalizmom	OSEBNO
27. F	delati etično, imeti velike moralne vrline pri delu na socialnem področju. Opozarjati na krivice v socialnem varstvu.	OPOZARJANJE
28. F	delati korektno	RAVNANJE
29. F	Delo iz perspektive moči.	RAVNANJE
30. F	Delo iz perspektive uporabnic/uporabnikov, sledenje etičnim načelom vedno pri svojem delu.	RAVNANJE
31. F	delo s strankami	DELOVANJE
32. F	delovati skladno z načeli socialnega varstva kljub pritiskom od zunaj	DELOVANJE

33. F	dosledno upoštevanje etičnih načel	UPOŠTEVANJE
34. F	Dosledno vztrajanje pri spoštovanju dostojanstva vseh posameznikov.	VZTRAJANJE
35. F	Enako, ob upoštevanju tudi etičnega kodeksa v socialnem varstvu.	UPOŠTEVANJE
36. F	ETIČNA IN MORALNA NAČELA PRI DELU Z UPORABNIKI	NAČELA
37. F	etična strokovna odgovornost	ODGOVORNOST
38. F	etični kodeks	NAČELA
39. F	ga zelo primanjkuje	PRIMANJKANJE
40. F	gre za dejanje, ki ga posameznik stori pri sistemskih spremembah npr. pri spremembi zakonodaje na področju socialnega varstva, ki so ključne	DELOVANJE
41. F	Hm? Je to pogum za upor krivicam zaradi kršenja človekovih pravic in svoboščin ter zaradi različnega sprejemanja uporabnikov socialnega varstva.	UPOR
42. F	Iskanje moči za to, kako storiti tisto, kar vemo, da bi	ISKANJE MOČI
43. F	iti čez vse ovire in najti ustrezno rešitev	DELOVANJE
44. F	je etična drža delavca na področju socialnega varstva ter zavzemanje za človekove pravice in temeljne svoboščine. Je temeljni pogoj za kvalitetno strokovno delo s uporabniki socialnega varstva.	DELOVANJE
45. F	je moč posameznika, da sledi svojim vrednotam, s poudarkom na vrednotah solidarnosti, povezovanja in zagovarja te vrednote na področju socialnega varstva kot tudi širše v družbi	VREDNOTE

46. F	Je na zelo nizki stopnji. Socialne delavce se je po mojem mnenju v preteklosti učilo, da se zaupa drugim institucijam (sodiščem, policiji....) in tako nekateri še vedno funkcionirajo. Le tisti z večletnimi delovnimi in življenjskimi izkušnjami, znajo zagovarjati socialno delo v tistem pravem pomenu in pokazati zrcalo tistim, ki imajo v sistemu drugačno nalogo. Hkrati pa tudi znajo oceniti kaj je zakonito in kaj ne.	PRIMANJKUJE
47. F	kadar narediš nekaj za kar si prepričan, da je prav, čeprav ni skladno z zakonodajo	DELOVANJE
48. F	kot določeno mero tveganja, ki jo prevzamem pri uresničevanju ciljev ali aktivnosti, ki sva jih zastavila z uporabnikom in so njemu v korist	TVEGANJE
49. F	mislim, da na področju socialnega varstva primanjkuje moralnega poguma. Vsi vemo, kaj bi bilo dobro, nihče se pa ne želi izpostaviti.	PRIMANJKUJE
50. F	mislimi z lastno glavo, večkrat izkoristiti diskrecijsko pravico, ne delati le po navodilih in liniji najmanjšega odpora. Opozarjati in zagovarjati....	DELOVANJE
51. F	moč, sposobnost argumentirano zagovarjati temeljne človekove pravice	DELOVANJE
52. F	moralnemu pogumu na področju socialnega varstva je v veliki meri prisotna vrednota spoštovanja in potrpežljivosti	VREDNOTE

53. F	Moralni pogum na področju socialnega varstva je trdno zavzemanje za načela socialnega dela, pravičnosti, enakopravnosti, nediskriminacije, ne glede na mnenje večine. Pomeni zagovorništvo šibkejših in izključenih, pomeni ne odstopanje od načel ne glede na posledice.	ZAVZEMANJE
54. F	moralni pogum na področju socialnega varstva zajema zavzemanje za dobrobit vsakega posameznika v družbi (sicer se sliši zelo splošno, \"plastično\", a je mišljeno predvsem v okvirih razumevanja in sprejemanja različnosti)	ZAVZEMANJE
55. F	Moralno delovanje na vseh področjih.	DELOVANJE
56. F	narediti nekaj, kar je v skladu z moralo ne glede na posledice	DELOVANJE
57. F	narediti več pozitivnega kot opredeljuje katalog dela ali zakon, da pomagaš ljudem v stiski	DELOVANJE
58. F	Narediti vse v korist človeka in v skladu z zakonodajo	DELOVANJE
59. F	ne glede na politiko in gospodarsko stanje osebna zavzetost za človeka in njegove pravice ne glede na status ljudi, starost, sposobnosti	ZAVZEMANJE
60. F	Ne vem	NI OPREDELJEN
61. F	ne vem	NI OPREDELJEN
62. F	nesebičnost, pravičnost, razumevanje	VREDNOTE
63. F	Nujen	OBVEZEN
64. F	Obvezen	OBVEZEN

65. F	odgovornost, da zagovarjaš svoje strokovno stališče	ODGOVORNOST
66. F	odločati in delovati v zagotavljanje največje koristi za uporabnika	ODLOČANJE
67. F	odločno postopanje v okviru zakona, spretna komunikacija	POSTOPANJE
68. F	Odločno zastopanje stroke oz. strokovnosti ne glede na politične, oblastne idr. pritiske - tako pri reševanju sistemskih vprašanj kot pri pomoči posamezniku oz. družini.	ZASTOPANJE
69. F	Osebna drža in spodobnost za prejemanje odločitev v poklicu.	OSEBNO
70. F	Osebna iniciativa, da naredimo moralno zase in za uporabnike	OSEBNO
71. F	ostati zvest samemu sebi	OSEBNO
72. F	podobno kot pri prejšnjem vprašanju, ne tugo upoštevanje pravil in zakonov, fleksibilnost	DELOVANJE
73. F	Podobno kot zgoraj, le da gre za vedenje, ravnanje in delovanje na področju socialnega varstva	DELOVANJE
74. F	Pogum soočiti se, iti naprej, delovati na zanemarjenih, zapostavljenih, bolečih področjih strokovno.	POGUM
75. F	Pogum storiti nekaj, kar morda ne sodi v okvirje neke institucije ter nositi posledice (dobre ali slabe). Gre za pogum zastopanja višjih vrednost.	
		POGUM

76. F	pogum za ravnanje v skladu z dostojanstvom osebe in njenimi osebnimi stiskami	RAVNANJE
77. F	pogum za uvajanje sprememb in izboljšav v socialnem varstvu	DELOVANJE
78. F	Pogum zagovarjati načela socialnega dela pri delu z uporabniki socialnega dela.	ZAGOVARJANJE
79. F	pogum zastopati moralne in etična načela tudi kadar niso v skladu s sprejetim načinom dela v ustanovi in tudi v odnosu do uporabnika in sodelavcev ter zunanjih sodelavcev	ZASTOPANJE
80. F	pokazati in boriti se za odpravo nepravilnosti/krivic/razlik znotraj ali zunaj organizacije, tako z vidika uporabnikov kot izvajalcev storitev, odločevalcev ali oblikovalcev politik	BORBA
81. F	Pomagati uporabniku pri doseganju opolnomočenja tudi takrat, ko mu močnejši/nadrejeni skušajo postaviti omejitve, ki niso nujne	RAVNANJE
82. F	pomoč ljudem v skladu z etičnimi, moralnimi normami, kar lahko vključuje tudi kljubovanju drugim akterjem, institucijam, zakoreninjenim družbenim normam, stereotipom	DELOVANJE
83. F	postaviti se za svoja moralna načela in na stran šibkejših kljub neugodnim pritiskom	ZAGOVARJANJE

84. F	Povem, opozarjam na kršenja morale na področju socialnega varstva	OPOZARJANJE
85. F	prevzeti odgovornost za svoja dejanja	ODGOVORNOST
86. F	pristop do strank, vodenje razgovorov, reševanje primerov ne samo skladno z veljavno zakonodajo, ampak tudi skladno z moralnimi normami in pravili o etiki in morali na področju socialnega varstva	DELOVANJE
87. F	ravnanje kljub strahu, da ti spremembe ne bodo uspele	RAVNANJE
88. F	Ravnanje v dobro ljudi, predvsem ranljivih skupin in posameznikov	RAVNANJE
89. F	razen izjem, je moralni pogum padel	PRIMANJKUJE
90. F	se odločiti	ODLOČANJE
91. F	si iskren do sebe in uporabnikov	ISKRENOST
92. F	si prizadevati za človeku vreden živlenski optimum	PRIZADEVANJE
93. F	slediti etičnemu kodeksu v sozvočju s svojo etično usmerjenostjo	SLEDENJE
94. F	spoštovati človeka in njegovo dostojanstvo	SPOŠTOVANJE
95. F	sprejemati in pomagati najbolj odstopajočim od uveljavljenih vrednot.	DELOVANJE
96. F	sprejeti odločitve	RAVNANJE
97. F	STATI OB STANI LJUDEM	DELOVANJE
98. F	Suvereno zastopanje poklica in maksimalna uporaba kompetenc v korist uporabnikov.	ZASTOPANJE

99. F	tako, kot pri prejšnjem vprašanju, s tem da je morala v socialnem varstvu povezana tudi z etiko v soc. varstvu, da zagovarjamo uporabnikove želje	ZAGOVARJANJE
100. F	težko, npr. da ukrepaš v primerih, ko vidiš neenakosti, da to sporočiš pristojnim organom (CSD, policija, šola)	OPOZARJANJE
101. F	To je ravnanje strokovnega delavca v skladu s svojim prepričanjem, seveda na podlagi veljavnih zakonskih predpisov. Pogum, da v določenih situacijah ravnaš drzno in se izpostaviš za pravo stvar.	RAVNANJE
102. F	UPATI SI KLJUB OMEJITVAM, A PREVZETI ODGOVORNOST	ODGOVORNOST
103. F	upoštevati zakonske podlage in jih biti sposoben zaobiti, ko na prvo mesto postaviš potrebe uporabnika, s katerim izdeláš edinstven načrt pomoči, slediti v prvi vrsti moči uporabnika ter tej prilagajati razpoložljivo.	UPOŠTEVANJE
104. F	Upreti se neoliberalni politiki na področju socialnega varstva, čeprav zaposleni tvega svojo zaposlitev.	BORBA
105. F	usklajevanje strokovnih in osebnih vsebin, uporaba zdrave pameti	OSEBNO

106.	F	uvesti ukrep ki je v korist šibkejšemu, sprejeti odločitev ki je v korist otroku kljub nasprotovanju sodelavcev, okolja.	UKREPANJE
107.	F	v sodelujočem odnosu s strankami	SODELOVANJE
108.	F	včasih tvegamo in naredimo po človeški plati in ne čisto tako kot pravi zakon...	TVEGANJE
109.	F	Verjetno podobno kot zadnje - da zagovarjaš in deluješ v skladu z načeli socialnega dela (sodelovanje, zastopništvo, zagovorništvo, raznolikost, enakopravnost ipd.)	ZAGOVARJANJE
110.	F	Vrednota, ki se žal v poskusih, da bi vsak zmožel prevzeti odgovornost svojih dejanj, ne ceni.	VREDNOTE
111.	F	Z DELOVANJEM V SKLADU Z ETIKO NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA, STROKOVNOSTJO IN ČLOVEŠKIM PRISTOPOM	DELOVANJE
112.	F	zagovarjati, boriti in odločiti v vseh primerih ko je to potrebno, zavzemati se za vse vrednote, pogum-odločitev	RAVNANJE
113.	F	Zagovorništvo, mediacija, opolnomočenje.	KONCEPTI
114.	F	Zagovarjati človeško dostojanstvo.	ZAGOVARJANJE
115.	F	Zahteva še več poguma	DELOVANJE
116.	F	Zastopanje nemočnih in zlorabljenih.	ZASTOPANJE
117.	F	Zavzemanje za šibkejše - pripravljenost biti tarča posmeha (tudi od sodelavcev) saj to pomeni več dela	ZAVZEMANJE

118.	F	zvestoba lastnim vrednotam ob upoštevanju strokovnih načel in veljavnih predpisov	ZVESTOBA
119.	F	Živeti z odrinjenimi	UPATI SI

Število odgovorov: 119

Neveljavni odgovori: 7

10.6.1.. OSNO KODIRANJE

Moralni pogum v socialnem varstvu

*** BEZKOMPROMISNOST**

-brezkompromisno boriti se z mlino na veter, v zadnjem času sploh zaradi nove zakonodaje zupjs (5.F)

-Brezkompromisnost (6.F)

***BORBA**

- Boriti se za človekove pravice in biti jasno proti kršenju pravic, proti krivicam, ozaveščati javnost glede pravic in jih opozarjati na krivice, biti pravični in spoštljivi do vseh (2.F)

-pkazati in boriti se za odpravo nepravilnosti/krivic/razlik znotraj ali zunaj organizacije, tako z vidika uporabnikov kot izvajalcev storitev, odločevalcev ali oblikovalcev politik (80.F)

-Upreti se neoliberalni politiki na področju socialnega varstva, čeprav zaposleni tvega svojo zaposlitev. (104.F)

***DELOVANJE**

-Da opozarjamo na krivičnost današnje družbe, ki je individualistično, tekmovalno, egoistično usmerjena, da opozarjamo na neoliberalizem in njegove pomanjkljivosti, ki ne vidi človeka. Da smo na strani naših uporabnikov, tistih, ki niso nič krivi, za situacijo in so iz današnje družbe izključeni, marginalizirani, nevidni. Stroka soc. dela in strokovni delavci moramo biti na strani teh ljudi, naših uporabnikov in jih zagovarjati, jim pomagati priskrbeti tiste stvari, ki jih za življenje nujno potrebujejo. (9.F)

-da storiš nekaj za dobro človeka in se ne zagovarjaš na zakone (20.F)

-Da uporabnikom ne rečeš zgolj tako je, tako je sistem izračunal, tako pravi zakon...iščeš rešitve zanje, skušaš pogledat čez planke in nikakor slepo ne verjameš navodilom, si radoveden...preizkušaš meje.. (23.F)

-da v okviru moralnih, etičnih norm iščeš tudi inovativne rešitve in ne upoštevaš zgolj pravil, ki včasih delujejo negativno na situacije... (24.F)

-delo s strankami (31.F)

-delovati skladno z načeli socialnega varstva kljub pritiskom od zunaj (32.F)

-gre za dejanje, ki ga posameznik stori pri sistemskih spremembah npr. pri spremembi zakonodaje na področju socialnega varstva, ki so ključne (40.F)

-iti čez vse ovire in najti ustrezno rešitev (43.F)

-je etična drža delavca na področju socialnega varstva ter zavzemanje za človekove pravice in temeljne svoboščine. Je temeljni pogoj za kvalitetno strokovno delo s uporabniki socialnega varstva. (44.F)

-kadar narediš nekaj za kar si prepričan, da je prav, čeprav ni skladno z zakonodajo (47.F)

-misliti z lastno glavo, večkrat izkoristiti diskrecijsko pravico, ne delati le po navodilih in liniji najmanjšega odpora. Opozarjati in zagovarjati.... (50.F)

-moč, sposobnost argumentirano zagovarjati temeljne človekove pravice (51.F)

-Moralno delovanje na vseh področjih. (55.F)

-narediti nekaj, kar je v skladu z moralno ne glede na posledice (56.F)

-narediti več pozitivnega kot opredeljuje katalog dela ali zakon, da pomagaš ljudem v stiski (57.F)

-Narediti vse v korist človeka in v skladu z zakonodajo (58.F)

-podobno kot pri prejšnjem vprašanju, ne togo upoštevanje pravil in zakonov, fleksibilnost (72.F)

-Podobno kot zgoraj, le da gre za vedenje, ravnanje in delovanje na področju socialnega varstva (73.F)

- pogum za uvajanje sprememb in izboljšav v socialnem varstvu (77.F)
- pomoč ljudem v skladu z etičnimi, moralnimi normami, kar lahko vključuje tudi kljubovanju drugim akterjem, institucijam, zakoreninjenim družbenim normam, stereotipom (82.F)
- pristop do strank, vodenje razgovorov, reševanje primerov ne samo skladno z veljavno zakonodajo, ampak tudi skladno z moralnimi normami in pravili o etiki in morali na področju socialnega varstva (86.F)
- Stati ob strani ljudem (97.F)
- sprejemati in pomagati najbolj odstopajočim od uveljavljenih vrednot. (95.F)
- Z delovanjem v skladu z etiko na področju socialnega varstva, strokovnostjo in človeškim pristopom (111.F)
- Zahteva še več poguma (115.F)
- *ISKANJE MOČI**
- Iskanje moči za to, kako storiti tisto, kar vemo, da bi (42.F)
- *ISKRENOST**
- Da človek ne laže sam sebi tudi, če je v veliki stiski. Da si sam iskreno prizna ali je žrtev svoje nezavidljive situacije in pomisli tudi na odgovornost pri sebi. (7.F)
- si iskren do sebe in uporabnikov (91.F)
- *KONCEPTI**
- Zagovorništvo, mediacija, opolnomočenje. (113.F)
- *MOŽNOST**
- brez njega uporabniki oz. upravičenci nimajo možnosti za spremembe (3.F)
- *NAČELA**
- Etična in moralna načela pri delu z uporabniki (36.F)
- etični kodeks (38.F)
- *NI OPREDELJEN**
- Ne vem (60.F)
- ne vem (61.F)
- *OBVEZEN**
- Nujen (63.F)
- Obvezen (64.F)
- *ODGOVORNOST**
- Biti pogumen in prevzemati odgovornost za odločitve, ki so v skladu z etiko dela in za dobro uporabnika, čeprav se na ta način morda kdaj premikajo meje institucije in sistema, v katerem dujemo (1.F)
- da se ne pustimo izsiljevati, ustrahovati ter da prevzamemo odgovornosti za vsa opravljena dejanja (11.F)
- Da si pripravljen nuditi pomoč odgovorno brez garanta da bo uspeh na koncu pozitiven. (15.F)
- etična strokovna odgovornost (37.F)
- odgovornost, da zagovarjaš svoje strokovno stališče (65.F)
- prevzeti odgovornost za svoja dejanja (85.F)
- Upati si kljub omejitvam, a prevzeti odgovornost (102.F)
- *ODLOČANJE**
- odločati in delovati v zagotavljanje največje koristi za uporabnika (66.F)
- se odločiti (90.F)
- *OPOZARJANJE**
- delati etično, imeti velike moralne vrline pri delu na socialnem področju. Opozarjati na krivice v socialnem varstvu. (27.F)
- Povem, opozarjam na kršenja morale na področju socialnega varstva (84.F)
- težko, npr. da ukrepaš v primerih, ko vidiš neenakosti, da to sporočiš pristojnim organom (CSD, policija, šola) (100.F)
- *OSEBNO**
- da ostaneš najprej človek, nato birokrat (10.F)
- Da si do ljudi oz. svojih strank predvsem človek, ki jim želiš pomagati v njihovih stiskah, ne glede na zakonske predpise ali pravila (13.F)
- dati prednost človeku pred administrativnostmi, birokratskim formalizmom (26.F)
- Osebna drža in spodobnost za prejemanje odločitev v poklicu. (69.F)
- Osebna iniciativa, da naredimo moralno zase in za uporabnike (70.F)

-ostati zvest samemu sebi (71.F)

-usklajevanje strokovnih in osebnih vsebin, uporaba zdrave pameti (105.F)

***POGUM**

-Pogum soočiti se, iti naprej, delovati na zanemarjenih, zapostavljenih, bolečih področjih strokovno. (74.F)

-Pogum storiti nekaj, kar morda ne sodi v okvirje neke institucije ter nositi posledice (dobre ali slabe). Gre za pogum zastopanja višjih vrednot. (75.F)

***POSTOPANJE**

-odločno postopanje v okviru zakona, spretna komunikacija (67.F)

***POTRPEŽLJIVOST**

-Da si pri delu potrpežljiv (14.F)

***PRIMANJKUJE**

-ga zelo primanjkuje (39.F)

-Je na zelo nizki stopnji. Socialne delavce se je po mojem mnenju v preteklosti učilo, da se zaupa drugim institucijam (sodiščem, policiji....) in tako nekateri še vedno funkcionirajo. Le tisti z večletnimi delovnimi in življenjskimi izkušnjami, znajo zagovarjati socialno delo v tistem pravem pomenu in pokazati zrcalo tistim, ki imajo v sistemu drugačno nalogo. Hkrati pa tudi znajo oceniti kaj je zakonito in kaj ne. (46.F)

-mislim, da na področju socialnega varstva primanjkuje moralnega poguma. Vsi vemo, kaj bi bilo dobro, nihče se pa ne želi izpostaviti. (49.F)

-razen izjem, je moralni pogum padel (89.F)

***PRIZADEVANJE**

-si prizadevati za človeku vreden življenjski optimum (92.F)

***RAVNANJE**

-da se ne ustrašiš groženj strank ter ravnaš v skladu z moralnimi načeli in stroko ter kodeksom etike (12.F)

-delati korektno (28.F)

-Delo iz perspektive moči. (29.F)

-Delo iz perspektive uporabnic/uporabnikov, sledenje etičnim načelom vedno pri svojem delu. (30.F)

-pogum za ravnanje v skladu z dostojanstvom osebe in njenimi osebnimi stiskami (76.F)

-Pomagati uporabniku pri doseganju opolnomočenja tudi takrat, ko mu močnejši/nadrejeni skušajo postaviti omejitve, ki niso nujne (81.F)

-ravljanje kljub strahu, da ti spremembe ne bodo uspele (87.F)

-Ravljanje v dobro ljudi, predvsem ranljivih skupin in posameznikov (88.F)

-sprejeti odločitve (96.F)

-To je ravnanje strokovnega delavca v skladu s svojim prepričanjem, seveda na podlagi veljavnih zakonskih predpisov. Pogum, da v določenih situacijah ravnaš drzno in se izpostaviš za pravo stvar. (101.F)

-zagovarjati, boriti in odločiti v vseh primerih ko je to potrebno, zavzemati se za vse vrednote, pogum-odločitev (112.F)

***SLEDENJE**

-slediti etičnemu kodeksu v sozvočju s svojo etično usmerjenostjo (93.F)

***SODELOVANJE**

-v sodelujočem odnosu s strankami (107.F)

***SPOŠTOVANJE**

-spoštovati človeka in njegovo dostojanstvo (94.F)

***TVEGANJE**

-Da v prid vrednotam in za uporabnike smo pripravljeni sprejeti neko določeno tveganje, kot so npr. zakonska določila, stigma, ipd., (25.F)

-kot določeno mero tveganja, ki jo prevzamem pri uresničevanju ciljev ali aktivnosti, ki sva jih zastavila z uporabnikom in so njemu v korist (48.F)

-včasih tvegamo in naredimo po človeški plati in ne čisto tako kot pravi zakon... (108.F)

***UKREPANJE**

-Da ukrepamo, v kolikor vemo, da nekdo potrebuje našo pomoč oz. izpostavimo tiste, ki nelegitimno koristijo našo pomoč. (22.F)

-uvesti ukrep ki je v korist šibkejšemu, sprejeti odločitev ki je v korist otroku kljub nasprotovanju sodelavcev, okolja. (106.F)

***UPATI SI**

-da narediš nekaj za človeka, kar ni ravno v skladu z zakonom (8.F)

-Da si upamo opozoriti na krivice, ki se dogajajo nam ali drugim in delujemo v smeri te krivice odpraviti. Gre tudi za pomoč drugim do uveljavitve ali pridobitve določenih pravic. (16.F)

-Da si upaš slediti etiki ne glede na to da te vsi prepričujejo, da ni možno nič storiti in da so zadeve zavožene. (17.F)

-da si upaš v skladu z etiko in svojimi moralnimi načeli (18.F)

-da si upaš videti človeka in si zanj vzeti čas, kot ga terja, ne kot ti nalagajo predpisi (19.F)

-da svoj svetovni nazor preizkušaš ali je ljudem, ki so v stiski v korist. Da si upaš kršiti kakšno butasto zakonsko določilo, če vidiš da ni v skladu z življenjem (21.F)

-Živeti z odrinjenimi (119.F)

***UPOR**

-Hm? Je to pogum za upor krivicam zaradi kršenja človekovih pravic in svoboščin ter zaradi različnega sprejemanja uporabnikov socialnega varstva. (41.F)

***UPOŠTEVANJE**

-dosledno upoštevanje etičnih načel (33.F)

-Enako, ob upoštevanju tudi etičnega kodeksa v socialnem varstvu. (35.F)

-upoštevati zakonske podlage in jih biti sposoben zaobiti, ko na prvo mesto postaviš potrebe uporabnika, s katerim izdeláš edinstven načrt pomoči, slediti v prvi vrsti moči uporabnika ter tej prilagajati razpoložljivo. (103.F)

***VREDNOTE**

-je moč posameznika, da sledi svojim vrednotam, s poudarkom na vrednotah solidarnosti, povezovanja in zagovarja te vrednote na področju socialnega varstva kot tudi širše v družbi (45.F)

-moralnemu pogumu na področju socialnega varstva je v veliki meri prisotna vrednota spoštovanja in potrpežljivosti (52.F)

-nesebičnost, pravičnost, razumevanje (62.F)

-Vrednota, ki se žal v poskusih, da bi vsak zmožel prevzeti odgovornost svojih dejanj, ne ceni. (110.F)

***VZTRAJANJE**

-Dosledno vztrajanje pri spoštovanju dostojanstva vseh posameznikov. (34.F)

***ZAGOVARJANJE**

-Pogum zagovarjati načela socialnega dela pri delu z uporabniki socialnega dela. (78.F)

-postaviti se za svoja moralna načela in na stran šibkejših kljub neugodnim pritiskom (83.F)

-tako, kot pri prejšnjem vprašanju, s tem da je morala v socialnem varstvu povezana tudi z etiko v soc. varstvu, da zagovarjamo uporabnikove želje (99.F)

-Verjetno podobno kot zadnje - da zagovarjaš in deluješ v skladu z načeli socialnega dela (sodelovanje, zastopništvo, zagovorništvo, raznolikost, enakopravnost ipd.) (109.F)

-Zagovarjati človeško dostojanstvo (114.F)

***ZASTOPANJE**

-Odločno zastopanje stroke oz. strokovnosti ne glede na politične, oblastne idr. pritiske Tako pri reševanju sistemskih vprašanj kot pri pomoči posamezniku oz. družini. (68.F)

-pogum zastopati moralne in etična načela tudi kadar niso v skladu s sprejetim načinom dela v ustanovi in tudi v odnosu do uporabnika in sodelavcev ter zunanjih sodelavcev (79.F)

-Suvereno zastopanje poklica in maksimalna uporaba kompetenc v korist uporabnikov. (98.F)

-Zastopanje nemočnih in zlorabljenih. (116.F)

***ZAVZEMANJE**

-brez strahu in proaktivno zavzemati se za pravice uporabnikov, kadar so jim kršene ali kadar jih sistem SV ne ščiti (4F)

-Moralni pogum na področju socialnega varstva je trdno zavzemanje za načela socialnega dela, pravičnosti, enakopravnosti, nediskriminacije, ne glede na mnenje večine. Pomeni zagovorništvo šibkejših in izključenih, pomeni ne odstopanje od načel ne glede na posledice. (53.F)

-moralni pogum na področju socialnega varstva zajema zavzemanje za dobrobit vsakega posameznika v družbi (sicer se sliši zelo splošno, "plastično", a je mišljeno predvsem v okvirih razumevanja in sprejemanja različnosti) (54.F)

-ne glede na politiko in gospodarsko stanje osebna zavzetost za človeka in njegove pravice ne glede na status ljudi, starost, sposobnosti (59.F)

-Zavzemanje za šibkejšo - pripravljenost biti tarča posmeha (tudi od sodelavcev) saj to pomeni več dela (117.F)

***ZVESTOBA**

-zvestoba lastnim vrednotam ob upoštevanju strokovnih načel in veljavnih predpisov (118.F)

10.5.7. LASTNOSTI

Ali mislite, da je moralni pogum povezan s katerimi posebnimi osebnostnimi lastnostmi človeka oziroma značilnostmi?

Tabela 33. Povezava moralnega poguma in lastnosti človeka

POVEZAVA MORALNEGA POGUMA S OSEBNOSTNIMI LASTNOSTI ČLOVEKA OZIROMA ZNAČILNOSTI	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
DA	103	81,7
NE	6	4,8
MOGOČE	15	11,9
NE VEM	2	1,6
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

10.5.7.1.. MORALNI POGUM JE ALI JE MOGOČE POVEZAN S OSEBNIMI LASTNOSTI ČLOVEKA OZIROMA ZNAČILNOSTIMI

Če mislite, da je moralni pogum povezan s katerimi posebnimi osebnostnimi lastnostmi človeka oziroma značilnostmi, prosim vpišite katerimi.

ČRKA G velja za tabelo odprtega kodiranja anketnega vprašanja " Če mislite, da je moralni pogum povezan s katerimi posebnimi osebnostnimi lastnostmi človeka oziroma značilnostmi, prosim vpišite katerimi."

KATEGORIJA: MORALNI POGUM IN LASTNOSTI

Tabela 34. Moralni pogum in lastnosti človeka

Številka odgovora	ODGOVOR	NAŠTETE LASTNOSTI
1. G	čast, pogum, čustva, predanost, poštenost,	Častnost
		Pogum
		Čustva
		Predanost
		Poštenost
2. G	človek ki se upa	Upati si
3. G	čustva, status v družbi, morala,...	Čustva
		Status
		Moralnost
4. G	da je stabilna osebnost, da je senzibilen za krivice, nepoštenje, da zna videti globalno...	Stabilnost
		Senzibilnosti
		Širina
5. G	delovana zavest, privzgojene vzgojne kakovosti: biti iskren, opozoriti na nepravilnosti in na povzročeno škodo, občutek za empatijo in prisotne druge vrednote	Delovna zavest
		Iskrenost
		Empatija
6. G	dobra samozavest, pozitivna samopodoba, pozitivno samovrednotenje	Samozavest
		Samopodoba
		Samovrednotenje
7. G	dobrosrčnost	Dobrosrčnost
8. G	Drznost	Drznost
9. G	drznost, načelnost	Drznost
		Načelnost
10. G	empatija do sočloveka	Empatija

11. G	Empatija, sočutje in skrb za ljudi	Empatija
12. G	Empatija; biti na strani šibkejšega	Empatija
13. G	empatijo, poštenostjo, radovednostjo	Empatija
		Poštenost
		Radovednost
14. G	etika, morala, toleranca, empatija, srečnost, altruizem, svetovni nazor,	Etika
		Moralnost
		Toleranca
		Empatija
		Srečnost
		Altruizem
		Svetovni nadzor
15. G	Hrbteničnost, drznost, čut za resnico in pravico itd.	Hrbteničnost
		Drznost
		Čut za resnico in pravico
16. G	Iskrenost	Iskrenost
17. G	iskrenost, poštenost	Iskrenost
		Poštenost
18. G	iskrenost, spoštljivost, poštenost, empatičnost	Iskrenost
		Poštenost
		Spoštovanje
		Empatija
19. G	Menim, da je moralni pogum povezan z vrednostnim sistemom i posameznika in njegovim nazorom. Pogum, vztrajnost, doslednost, empatija, spoštljivost, upoštevanje, drznost - osebno jih ne ocenjujem kot posebne osebnostne lastnosti. So pa v današnjem času redkost in v povezavi s tem posebnost - iskana manjkajoča dodana vrednost strokovnih delavcev, ki pa je vsekakor povezana s tem, da sta etika in morala v vsakdanji praksi grobo izrabljeni. Moralni pogum na področju socialnega varstva ni cenjen.	Pogum
		Vztrajnost
		Doslednost
		Empatija
		Spoštovanje
		Upoštevanje
		Drznost
20. G	mislim, da je povezan s samozavestjo,	Samozavest

21. G	Moralni pogum je povezan s strukturo osebnosti in njegovimi lastnostmi predvsem temperamentom, značajem in njegovimi sposobnostmi.	Temperament
22. G	načelnost, izkušnje, znanje, neustrašnost, zavedanje odgovornosti do svojega in tujega življenja	Načelnost
		Izkušnje
		Znanje
		Neustrašnost
		Odgovornost
23. G	Nesebičnost, odkritost, širokosrčnost, pogum, skrb	Nesebičnost
		Odkritost
		Širokosrčnost
		Skrb
		Pogum
24. G	Odgovornost	Odgovornost
25. G	Odgovornost	Odgovornost
26. G	odgovornost, poštenost, humanost,	Odgovornost
		Poštenost
		Humanost
27. G	Odločnost, empatija,	Odločnost
		Empatija
28. G	ODLOČNOST, ENERGIČNOST, TANKOČUTJE, PRAVIČNOST, ODGOVORNOST	Odločnost
		Energičnost
		Tankočutje
		Pravičnost
		Odgovornost
29. G	odločnost, predanost, zavzetost	Odločnost
		Predanost
		Zavzetost
30. G	Odločnost, premišljenost, naravnost.	Odločnosti
		Premišljenost
		Naravnost
31. G	odločnost, resnicoljubnost, humanost, predanost	odločnost
		Resnicoljubnost
		Humanost
		predanost
32. G	odločnost, široka splošna razgledanost, empatija...	Odločnost
		Splošna razgledanost
		empatija
33. G	odločnost, znanje, socialne veščine, socialna zrelost	odločnost
		Znanje
		Socialne veščine
		Socialna zrelost
34. G	odločnostjo, pogumom, vztrajnostjo, doslednostjo	Odločnost
		Pogum
		Vztrajnost
		Doslednost
35. G	Optimizem	Optimizem

36. G	Osebna in profesionalna socializacija.	Socializacija
37. G	Osebna in strokovna samozavest	Samozavest
38. G	osebnostna urejenost	Osebnostna urejenost
39. G	osebnostne lastnosti	Osebnostne lastnosti
40. G	pogum na splošno, zmožnost sočutja, altruizem, ekstravertiranost	Pogum
		Sočutje
		altruizem
		ekstravertiranost
41. G	Pogum, borbenost, sprejemanje kritike, premagovanje lastnih dvomov	Pogum
		Borbenost
		Sprejemanje kritike
		Premagovanje dvomov
42. G	Pogum, častnost, poštenost, morala	Pogum
		Častnost
		Poštenost
		Moralnost
43. G	Pogumen, samozavesten, strokoven.	Pogum
		Samozavest
		Strokovnost
44. G	Pogumom	Pogum
45. G	Pokončnost, ponos	Pokončnost
		Ponos
46. G	poštenost, da imaš rad svoj poklic in svoje delo, predvsem pa da imaš rad ljudi s katerimi delaš	Poštenost
		Ljubezen
47. G	poštenost, empatija, solidarnost	Poštenost
		Empatija
		Solidarnost
48. G	poštenost, iskrenost,	Poštenost
		Iskrenost
49. G	poštenost, iskrenost, empatičnost, kolegialnost	Poštenost
		Iskrenost
		Empatija
		Kolegialnost
50. G	poštenost, iskrenost, empatija, optimizem, ekstravertiranost, prijaznost	Poštenost
		Iskrenost
		Empatija
		Optimizem
		Ekstravertiranost
		Prijaznost
51. G	poštenost, samostojnost, zanesljivost, veselje	Poštenost
		Samostojnost
		Zanesljivost
		Veselje
52. G	poštenost, strokovnost, odločenost, iskrenost, načelnost	Poštenost
		Strokovnost

		Odločnost
		Iskrenost
		Načelnost
53. G	poštenost, zrelost, empatija, širina	Poštenost
		Zrelost
		Empatija
		Širina
54. G	POŠTENOSTJO, POGUMOM, ČLOVEŠKO TOPLINO	Poštenost
		Pogum
		Človeškost
55. G	poštenje, sočutje, značajnost, moralni čut, integriteta	Poštenost
		Sočutje
		Značajnost
		Moralnost
		Integriteta
56. G	poštenje, humanost	Poštenost
		Humanost
57. G	potreba po moči, znanju	Moč
		Znanje
58. G	povezan je z zvestobo samemu sebi	Zvestoba
59. G	pozitivni pogled na svet	Pozitivnost
60. G	pozitivno samopodobo, samospoštovanjem, sposobnost človeka, da je pomirjen s seboj osredinjen	Samopodoba
		Samospoštovanje
		Pomirjenost
61. G	Pripravljenost, da se izpostavi.	Osebna Izpostavljenost
62. G	razumevanje, spoštovanje	Razumevanje
		Spoštovanje
63. G	razumevanjem, sočutjem, spoštovanjem, upoštevanjem	Razumevanje
		Sočutje
		Spoštovanje
		Upoštevanje
64. G	razvita odgovornost in zmožnost moralnega odločanja (glede na posledice, ne samo to, kaj je določeno z zakoni), pogum za osebno izpostavljanje in tveganje, da te bodo morda obsojali, osebna trdnost, stabilnost, dobro prenašanje stresa; je pa seveda odvisno tudi od življenjske situacije človeka in njegove osveščenosti in razvite kritičnosti	Odgovornost
		odločnost
		Pogum
		Osebna izpostavljenost
		Trdnost
		stabilnost
		Osveščenost

		kritičnost
65. G	resnicoljubnost, poštenost, pravičnost, pogum, doslednost, vztrajnost	Resnicoljubnost
		Poštenost
		Pravičnost
		Pogum
		Doslednost
		Vztrajnost
66. G	retorične sposobnosti	Retorične sposobnosti
67. G	S karakterjem osebe in znanjem, ki ga posameznik ima.	Karakter
		Znanje
68. G	s sposobnostjo introspekcije in pripravljenosti za priznanje svojih napak in odprtostjo za osebno rast po moralnih zakonih	Introspekcija
		Priznavanje napak
		odprtost
69. G	samoiniciativnost, ambicioznost	Samoiniciativnost
		Ambicioznost
70. G	samostojnost, stati na svojih nogah, ne se pustiti da te drugi vozijo, davijo.	Samostojnost
		odločnost
71. G	samozaupanje, samoaktualizacija	Samozaupanje
		Samo aktualizacija
72. G	samozaupanjem, etičnimi načeli, pogumom, zmožnostjo tvegati in zagovarjati svoja stališča, empatijo	samozaupanje
		Pogum
		Tveganje
		Zagovor
		Empatija
73. G	Samozavest	Samozavest
74. G	samozavest, asertivnost, optimizem	Samozavest
		Asertivnost
		Optimizem
75. G	samozavest, empatija, prodornost, odločnost,...	Samozavest
		Empatija
		Prodornost
		Odločnost
76. G	samozavest, komunikacija, sposobnost analitičnega razmišljanja	Samozavest
		Komunikativnost
		Razmišljanje
77. G	Samozavest, odločnost, odprtost, pogum, etična drža	Samozavest
		odločnost
		Odprtost
		Pogum
		Etična drža
78. G	samozavest, poštenost, odkritost, nesebičnost, resnicoljubnost, odločnost idr.	Samozavest
		poštenost
		Odkritost
		nesebičnost

		resnicoljubnost
		odločnost
79. G	samozavest, trdnost, pripravljenost na dialog, sprejemanje drugih mnenj, sposobnost in pripravljenost učenja, konstruktivnega dialoga in odprte komunikacije. Skratka pripravljenost za strokovno rast.	Samozavest
		Trdnost
		Pripravljenost
80. G	samozavest, zaupanje vase, vera v dobro, empatičnost	Samozavest
		Vera
		Zaupanje
		Empatija
81. G	samozavestjo, poštenostjo	Samozavest
		Poštenost
82. G	simpatijo, empatijo	Simpatija
		Empatija
83. G	socialni čut, samospoštovanje in spoštovanje sočloveka	Čut
		Samospoštovanje
		Spoštovanje
84. G	Sočutje, občutljivost za krivice, ki se zgodijo drugim.	Sočutje
		Občutljivost
85. G	sočutje, posluh za ljudi, pozitivna energija	Sočutje
		Posluh
		Pozitivnost
86. G	sposobnost moralne presoje	Moralnost
87. G	spoštljivost, strpnost, človečnost	Spoštovanje
		strpnost
		Človečnost
88. G	spoštovanje, iskrenost	Spoštovanje
		Iskrenost
89. G	sprejemanje in razumevanje različnosti, čustvena inteligenca, empatija, odgovornost, spoštovanje	Sprejemanje
		Razumevanje
		Čustvena inteligenca
		Empatija
		Odgovornost
		Spoštovanje
90. G	Strpnost	Strpnost
91. G	strpnost, potrpežljivost, motivacija, komunikativnost,	Strpnost
		potrpežljivost
		Motivacija
		Komunikativnost
92. G	tveganje, izkušnje s preteklosti	Tveganje
		Izkušnje
93. G	vedoželjnost, odprtost za učenje, zaupanje vase, samozavest, ekstrovertnost,...	vedoželjnost
		Odprtost
		Zaupanje

		Samozavest
		Ekstravertiranost
94. G	Veliko mero samozavesti in trdne osebnosti.	Samozavest
95. G	vrednostni sistem, ki ima finančno neodvisnost nekje na dnu ter sodelovanje in pomoč nekje pri vrhu lestvice	Vrednote
96. G	vrednote, s katerimi strokovni delavec vstopa v delovni proces- poštenost, vljudnost	Vrednote
		Poštenost
		Vljudnost
97. G	VZGOJENOST NA PODROČJU MORALE, NEKAZNOVANOST	Vzgoja
		Nekaznovanje
98. G	z altruizmom, z osebno razgledanostjo in z vzgojo	Altruizem
		razgledanost
		Vzgoja
99. G	z držo posameznika, v različnih tako splošnih življenjskih situacijah kakor tudi delovnih.	Drža
100. G	z lastnostmi značaja (poštenost, iskrenost..), vrednostno lestvico posameznika, čustveno inteligenco, intelektualnimi kapacitetami	poštenost
		Iskrenost
		Vrednote
		Čustvena inteligenca
		Intelektualnost
101. G	z miselno naravnostjo	Miselna naravnost
102. G	zavertanost vase, odločnost, pogum, utemeljenost, močna volja, vizija, poštenost, doslednost, altruizem, neprisotnost strahu	Zaupanje
		odločnost
		Pogum
		Volja
		Vizija
		poštenost
		Doslednost
		Znanje
		Neprisotnost strahu
103. G	znanje, usposobljenost, empatija	Znanje
		Izkušnje
		empatija
104. G	zrela osebnost, modrost	Zrelost
		Modrost
105. G	Življenju v tesni tuji koži. Jkc1	Obuti tuje čevlje

Število odgovorov: 105
 Neveljavni odgovori: 13
 Ne, Ne vem: 8

10.5.7.2. TABELA LASTNOSTI

Tabela 35. Seznam lastnosti povezanih z moralnim pogumom

LASTNOST	ŠTEVILO ODGOVOROV
Poštenost	23
Empatija	20
Odločnost	15
Pogum	15
Samozavest	15
Iskrenost	10
Spoštovanje	8
Odgovornost	7
Znanje	6
Moralnost	5
Sočutje	5
Doslednost	4
Drznost	4
Altruizem	3
Ekstravertiranost	3
Humanost	3
Izkušnje	3
Načelnost	3
Odprtost	3
Optimizem	3
Predanost	3
Razumevanje	3
Resnicoljubnost	3
Strpnost	3
Vrednote	3
Vztrajnost	3
Zaupanje	3
Častnost	2
Človečnost	2
Čustva	2
Čustvena inteligenca	2
Osebna izpostavljenost	2
Komunikativnost	2
Nesebičnost	2
Odkritost	2
Pozitivnost	2
Pravičnost	2
Samopodoba	2
Samospoštovanje	2
Samostojnost	2
Samozaupanje	2
Stabilnost	2
Strokovnost	2
Širina	2
Tveganje	2

Trdnost	2
Upoštevanje	2
Vzgoja	2
Zrelost	2
Ambicioznost	1
Asertivnost	1
Borbenost	1
Čut	1
Čut za resnico in pravico	1
Delovna zavest	1
Dobrosrčnost	1
Drža	1
Energičnost	1
Etična drža	1
Etika	1
Hrbteničnost	1
Integriteta	1
Intelektualnost	1
Introspekcija	1
Karakter	1
Kolegialnost	1
Komunikacija	1
Komunikativnost	1
Kritičnost	1
Ljubezen	1
Modrost	1
Motivacija	1
Naravnost	1
Nekaznovanje	1
Neprisotnost strahu	1
Neustrašnost	1
Občutljivost	1
Obuti tuje čevlje	1
Osebnostne lastnosti	1
Osebnostna urejenost	1
Osveščenost	1
Pokončnost	1
Pomirjenost	1
Ponos	1
Posluh	1
Potrpežljivost	1
Premagovanje dvomov	1
Premišljenost	1
Prijaznost	1
Pripravljenost	1
Priznavanje napak	1
Prodornost	1
Radovednost	1
Razgledanost	1
Razmišljanje	1
Retorične sposobnosti	1
Samo aktualizacija	1
Samoiniciativnost	1
Samovrednotenje	1
Senzibilnosti	1

Simpatija	1
Skrb	1
Socializacija	1
Socialna zrelost	1
Socialne veščine	1
Solidarnost	1
Splošna razgledanost	1
Sprejemanje	1
Sprejemanje kritike	1
Srečnost	1
Status	1
Svetovni nadzor	1
Upati si	1
Širokosrčnost	1
Tankočutje	1
Temperament	1
Toleranca	1
Vedoželjnost	1
Vera	1
Veselje	1
Vizija	1
Vljudnost	1
Volja	1
Zagovor	1
Zanesljivost	1
Zavzetost	1
Značajnost	1
Zvestoba	1

10.5.8. VREDNOTE

Ali mislite, da je moralni pogum povezan s človeškimi vrednotami?

Tabela 36. Povezava moralnega poguma in vrednot

POVEZAVA MORALNEGA POGUMA S OSEBNOSTNIMI LASTNOSTI ČLOVEKA OZIROMA ZNAČILNOSTI	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
DA	112	88,9
NE	1	0,8
MOGOČE	13	10,3
NE VEM	0	0
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

10.5.8.1. MORALNI POGUM JE ALI JE MOGOČE POVEZAN S VREDNOTAMI ČLOVEKA

Če mislite, da je moralni pogum povezan s človeškimi vrednotami, prosim vpišite katerimi.

ČRKA H velja za tabelo odprtega kodiranja anketnega vprašanja " Če mislite, da je moralni pogum povezan s človeškimi vrednotami, prosim vpišite katerimi."

KATEGORIJA: MORALNI POGUM IN VREDNOTE

Tabela 37. Moralni pogum in vrednote

Številka odgovora	IZJAVA	NAŠTETE VREDNOTE
1. H	Čast	Častnost
2. H	če verjamemo v to, da z dobrimi dejanji pomagamo tudi sebi	Vera
3. H	človekova solidarnost, strpnost, sočutje	Solidarnost
		Strpnost
		Sočutnost
4. H	delo, družina	Delo
		Družina
5. H	dobrota preudarnost	Dobrota
		Preudarnost
6. H	dom, družina, delo, ljubezen, čustvenost, dobrota, energija, kreativnost, intuicija, odgovornost, poštenost, naklonjenost, modrost, optimizem, prijateljstvo, solidarnost, tveganje, veselje, spoštljivost, zagovarjanje	Dom
		Družina
		Ljubezen
		Čut
		Dobrota
		Energijo
		Kreativnost
		Intuicija
		Odgovornost
		Poštenost
		Naklonjenost
		Modrost
		Optimizem
		Prijateljstvo
		Tveganje
		Veselje
		Spoštovanje
		Zagovarjanje
		Delo
		Solidarnost
7. H	empatija, trdnost, trma, pogum, poštenost, iskrenost, veseleje do življenja, sprejemanje drugačnosti, sprejemanje ljudi takih kot so, neetiketiranje, brez stigmatiziranja, obsojanja	Empatija
		Trdnost
		Trma
		Pogum
		poštenost
		Iskrenost
		Veselje
		Sprejemanje
		Neetikiranje
		Destigmatizacija
8. H	empatija, zaupanje v sočloveka	Empatija
		Zaupanje
9. H	enakopravnost, poštenost	Enakost
		Poštenost

10. H	Enakopravnost, samostojnost, kvaliteta življenja	Enakost
		Samostojnost
		Kvaliteta življenja
11. H	Enakost	Enakost
12. H	Etika	Etika
13. H	etika, pravičnost, enakost, spoštovanje, sočutje	Etika
		Pravičnost
		Enakost
		Spoštovanje
		Sočutnost
14. H	humanost, upoštevanje različnosti	Humanost
		Upoštevanje
15. H	imeti rad sebe in druge	Ljubezen
16. H	Iskrenost	Iskrenost
17. H	iskrenost, ljubezen	Iskrenost
		Ljubezen
18. H	Iskrenost, poštenost	Iskrenost
		Poštenost
19. H	Iskrenost, poštenost, dialoškost	Iskrenost
		Poštenost
		Dialoškost
20. H	Kariera (poklic), spoštovanje...	Spoštovanje
21. H	Lojalnost	Lojalnost
22. H	lojalnostjo, poštenostjo, iskrenostjo, naravnostjo na raziskovanje - radovednostjo, vedoželjnostjo,...	Lojalnost
		poštenost
		Iskrenost
		Radovednost
		Vedoželjnost
23. H	ljubezen do bližnjega, vedeti kaj je moje kaj tvoje, vedeti do kam in kot biti vsiljiv z mnenji, dejanji, poznati navade ljudi, običaje.	Ljubezen
		Poštenost
		Kulturno kompetentno
24. H	ljubezen do vsakega človeka, pravičnost, poštenost, vsi ljudje smo sicer različni ampak tudi enakopravni imamo pravico do osnovnih dobrin ne glede na to kdo smo in kje živimo, solidarnost, nudenje pomoči tistim, ki ne zmorejo v današnji tekmi za preživetje, ko postaja vse bolj kdo bo koga,	Ljubezen
		Pravičnost
		Poštenost
		Solidarnost

		Pomoč
25. H	Ljubezen, spoštovanje	Ljubezen
		Spoštovanje
26. H	ljubezen, spoštovanje	Ljubezen
		Spoštovanje
27. H	mir, ljubezen, poštenost, iskrenost, notranji mir, pozitivnost, aktivnost, radoživost idr.	Mir
		Ljubezen
		Poštenost
		Iskrenost
		Pozitivnost
		Aktivizem
		Radoživost
28. H	načelnostjo, dostojanstvom	Načelnost
		Dostojanstvo
29. H	naklonjenost človeku, osebni mir in zadovoljstvo, širina mišljenja, sposobnost prilagajanja in spreminjanja, empatija, senzibilnost	Naklonjenost
		Mir
		Zadovoljstvo
		Razumevanje
		Empatija
		Senzibilnost
30. H	Odgovornost	Odgovornost
31. H	odgovornost, dostojnost, dobronamernost, človekoljubnost, sočutje, dobrot, pogum, disciplina, samozavest....	Odgovornost
		Dostojanstvo
		Dobronamernost
		človekoljubnost
		Sočutnost
		Dobrota
		Pogum
		Disciplina
		Samozavest
32. H	odgovornost, sočutje,	Odgovornost
		Sočutnost
33. H	odkritost, poštenje, odgovornost, zrelost	Odkritost
		Poštenost
		Odgovornost
		Zrelost
34. H	odločitev za resnico; sposobnost misliti širše, za skupno/javno dobro; altruizem	Odločnost
		Razgledanost
		Altruizem
35. H	odločnost in občutek za bližnjega	Odločnost
		Čut
36. H	Pogum, častnost, poštenost, morala	Pogum
		Častnost
		Poštenost
		Morala
37. H	Poštenost, iskrenost, pravičnost, zdravje,	Poštenost
		Iskrenost
		Pravičnost
		Zdravje

38. H	Poštenost	Poštenost
39. H	Poštenost	Poštenost
40. H	poštenost	Poštenost
41. H	Poštenost	Poštenost
42. H	POŠTENOST, DELOVNOST, POGUM, EMPATIJA...	Poštenost
		Delo
		Pogum
		Empatija
43. H	Poštenost, empatija	Poštenost
		Empatija
44. H	poštenost, dobrota, vera v ljudi, v dobro, iskrenost,...	Poštenost
		Dobrota
		Vera
		Iskrenost
45. H	poštenost, doslednost, etičnost	Poštenost
		Doslednost
		Etika
46. H	poštenost, empatija	Poštenost
		Empatija
47. H	poštenost, empatija, potreba po tem da pomagaš	Poštenost
		Empatija
		Pomoč
48. H	poštenost, etičnost, odločnost	Poštenost
		Etika
		Odločnost
49. H	poštenost, humanost	Poštenost
		Humanost
50. H	poštenost, iskrenost	Poštenost
		Iskrenost
51. H	poštenost, iskrenost	Poštenost
		Iskrenost
52. H	poštenost, osebna integriteta, korektnost,...	Poštenost
		Integriteta
		Korektnost
53. H	poštenost, pravičnost, resnicoljubnost, verodostojnost ...	Poštenost
		Pravičnost
		Resnicoljubnost
		Verodostojnost
54. H	poštenost, prijaznost, doslednost	Poštenost
		Prijaznost
		Doslednost
55. H	poštenost, prijaznost, odkritost, spoštovanje	Poštenost
		Prijaznost
		Odkritost
		Spoštovanje
56. H	poštenost, samozavest, pravičnost, srčnost	Poštenost
		Samozavest
		Pravičnost
		Srčnost
57. H	poštenost, skrb za sočloveka, solidarnost	Poštenost
		Skrb
		Solidarnost

58. H	Poštenost, socialni čut, pravičnost	Poštenost
		Čut
		Pravičnost
59. H	poštenost, spoštovanje sočloveka, neobremenjenost s predsodki, nekonformnost	Poštenost
		Spoštovanje
		Neobremenjenost
		Skromnost
60. H	poštenost, zaupanje	Poštenost
		Zaupanje
61. H	poštenosti, ljubezni brez preračunljivosti in iskanja lastne koristi,	Poštenost
		Ljubezen
62. H	poštenostjo, odgovornostjo do sebe in drugih	Poštenost
		Odgovornost
63. H	Poštenje	Poštenost
64. H	Poštenje	Poštenost
65. H	poštenje, delo, protestantska etika,	Poštenost
		Etika
66. H	POŠTENJE, MIR, LJUBEZEN, DRUŽINA, PRIJATELJSTVO	Poštenost
		Mir
		Ljubezen
		Družina
		Prijateljstvo
67. H	Pravica, dostojanstvo, spoštovanje, ipd.	dostojanstvo
		Pravica
		Spoštovanje
68. H	Pravičnost	Pravičnost
69. H	pravičnost in poštenost	Pravičnost
		Poštenost
70. H	pravičnost, enakopravnost, spoštovanje, etika,	Pravičnost
		Enakost
		Spoštovanje
		Etika
71. H	pravičnost, enakost, razgledanost, odprtost, sprejemanje drugačnosti	Pravičnost
		Enakost
		Razgledanost
		Odprtost
		Sprejemanje
72. H	pravičnost, iskrenost, spoštovanju sočloveka	Pravičnost
		Iskrenost
		Spoštovanje
73. H	pravičnost, ljubezen, nenasilje, mir	Pravičnost
		Ljubezen
		Nenasilje
		Mir
74. H	pravičnost, pomagati ljudem v stiski, iskrenost,	Pravičnost
		Pomoč
		Iskrenost

75. H	pravičnost, poštenost	Pravičnost
		Poštenost
76. H	pravičnost, poštenost, spoštovanje	Pravičnost
		Poštenost
		Spoštovanje
77. H	pravičnost/pravica, enakost, enakopravnost	Pravičnost
		Enakost
		Enakost
78. H	Predvsem s poštenostjo, za kar se človek nauči v svoji primarni družini in z moralnimi vrednotami v skupnosti.	Poštenost
79. H	resnica, pravičnost, mir, ljubezen, dostojanstvo	Resnicoljubnost
		Pravičnost
		Mir
		Ljubezen
		Dostojanstvo
80. H	resnicoljubnost, iskrenost, poštenost, pogum	Resnicoljubnost
		Iskrenost
		Poštenost
		Pogum
81. H	s poštenjem	Poštenost
82. H	s poštenjem, z etiko,	Poštenost
		Etika
83. H	samospoštovanje in spoštovanje drugih	Samospoštovanje
		Spoštovanje
84. H	skrb in ljubezen do sočloveka in sveta, ki nam je dan	Skrb
		Ljubezen
85. H	skrb za dobrobit človeka,	Skrb
86. H	skrb za sočloveka	Skrb
87. H	socialni čut	Čut
88. H	Socialno vključevanje, pravičnost, enakost, nediskriminacija	Vključevanje
		Pravičnost
		Enakost
		Nediskriminacija
89. H	sočutje do sočloveka	Sočutnost
90. H	sočutnost,pravičnost,pogum,neodvisnost, iskrenost	Sočutnost
		Pravičnost
		Pogum
		Neodvisnost
		Iskrenost
91. H	solidarnost, enakopravnost,...	Solidarnost
		Enakost
92. H	solidarnost, samorealizacija,	Solidarnost
		Samorealizacija
93. H	spoštovanje (tega, osebno menim, \"primanjkuje\")	Spoštovanje

94. H		spoštovanje človečnosti, družine, dobrih medosebnih odnosov do katerih pridemo izključno z odkrito in zrelo komunikacijo	Spoštovanje
			Odnosi
			Odkritost
			Zrelost
			Družina
95. H		Spoštovanje človeškega dostojanstva, pogum, vztrajnost doslednost, empatija.	Spoštovanje
			Pogum
			Vztrajnost
			Empatija
96. H		Spoštovanje stvarstva	Spoštovanje
97. H		spoštovanje, pravičnost	Spoštovanje
			Pravičnost
98. H		spoštovanje, razumevanje, sprejemanje	Spoštovanje
			Razumevanje
			Sprejemanje
99. H		Spoštovanje, zdravje, pravica do drugačnosti, vera itn.	Spoštovanje
			Zdravje
			pravica
			Vera
100. H		sprejemanje norm, poštenost, spoštovanje enakosti, nediskriminatornost, sprejemanje drugačnosti,	Sprejemanje
			Poštenost
			Spoštovanje
			Sprejemanje
101. H		Svoboda, odgovornost, enakopravnost ljudi, socialna pravičnost, prepričanje, da smo si ljudje enakovredni,	Svoboda
			Odgovornost
			Enakost
			Pravičnost
			Enakost
102. H		svoboda, poštenost, svobodomiselnost	Svoboda
			poštenost
			Svoboda
103. H		svoboda, pravica do izbire, spoštovanje, odgovornost	Svoboda
			Pravica
			Spoštovanje
			Odgovornost
104. H		svoboda, odprtost, odgovornost	Svoboda
			Odprtost
			Odgovornost
105. H		temeljne vrednote	Vrednote
106. H		vera, enakopravnost, poštenost, trdnost, različnost, izkušnost	Vera
			Enakost
			Poštenost
			Trdnost
			Različnosti
			Izkušnje
107. H		visoki moralni standardi, človečnost	Morala
			Človečnost
108. H		VREDNOTE, DOBRO DELO	Vrednote

			Delo
109.	H	z moralno etičnim kodeksom	Etika
110.	H	Z resnico in pravico, ki vodita k ravnovesju na dolgi rok.	Resnicoljubnost
			Pravica
111.	H	z vrednotami, ki se jih naučimo skozi izkušnje, vzgojo, življenje	Vrednote
112.	H	Zaupanje	Zaupanje

Število odgovorov: 112
 Neveljavni odgovori: 13
 Ne, Ne vem: 1

10.5.8.2. TABELA VREDNOT

Tabela 38. Seznam vrednot povezanih z moralnim pogumom

VREDNOTE	ŠTEVILO ODGOVOROV
Poštenost	51
Pravičnost	21
Spoštovanje	21
Iskrenost	15
Enakost	13
Ljubezen	13
Odgovornost	9
Empatija	8
Etika	8
Pogum	7
Sočutnost	6
Solidarnost	6
Mir	5
Sprejemanje	5
Čut	4
Delo	4
Dobrota	4
Dostojanstvo	4
Družina	4
Pravica	4
Resnicoljubnost	4
Skrb	4
Svoboda	4
Vera	4
Odkritost	3
Odločnost	3
Pomoč	3
Vrednote	3
Zaupanje	3
Doslednost	2
Humanost	2
Lojalnost	2
Morala	2

Odprtost	2
Prijateljstvo	2
Prijaznost	2
Razgledanost	2
Razumevanje	2
Samozavest	2
Trdnost	2
Veselje	2
Zdravje	2
Zrelost	2
Čast	1
Aktivizem	1
Altruizem	1
Častnost	1
Človečnost	1
Človekoljubnost	1
Destigmatizacija	1
Dialoškost	1
Disciplina	1
Dobronamernost	1
Dom	1
Energija	1
Integriteta	1
Intuicija	1
Izkušnje	1
Korektnost	1
Kreativnost	1
Kulturno kompetentno	1
Kvaliteta življenja	1
Modrost	1
Načelnost	1
Naklonjenost	1
Nediskriminacija	1
Neetikiranje	1
Nenasilje	1
Neobremenjenost	1
Neodvisnost	1
Odnosi	1
Optimizem	1
Pozitivnost	1
Preudarnost	1
Radovednost	1
Radoživost	1
Različnosti	1
Samorealizacija	1
Samospoštovanje	1
Samostojnost	1
Senzibilnost	1
Skromnost	1
Srčnost	1
Strpnost	1
Trma	1
Tveganje	1
Upoštevanje	1
Vedoželjnost	1

Vključevanje	1
Vztrajnost	1
Zadovoljstvo	1
Zagovarjanje	1

10.5.9. STALIŠČA O MORALNEM POGUMU

Spodaj je navedenih nekaj trditev, ki izražajo stališča o moralnem pogumu. Pri vsaki trditvi označite ali se z njo strinjate ali ne.

1. Moralni pogum je osebno prepričanje in drža, ki jo določena oseba zavzema.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	1	0,8
SE NE STRINJAM	7	5,6
SEM NEVTRALNA	5	4,0
SE STRINJAM	44	34,9
ZELO SE STRINJAM	69	54,8
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

2. Moralni pogum oseba izraža, kadar se postavi zase.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	4	3,2
SE NE STRINJAM	12	9,5
SEM NEVTRALNA	31	24,6
SE STRINJAM	53	42,1
ZELO SE STRINJAM	26	20,6
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

3. Moralni pogum strokovna oseba izraža, kadar se postavi za druge.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	0	0
SE NE STRINJAM	2	1,6
SEM NEVTRALNA	17	13,5
SE STRINJAM	44	34,9
ZELO SE STRINJAM	63	50,0
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

4. Moralni pogum strokovna oseba izraža, kadar sprejema določene izzive.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	0	0
SE NE STRINJAM	1	0,8
SEM NEVTRALNA	22	17,5

SE STRINJAM	56	44,4
ZELO SE STRINJAM	47	37,3
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

5. Moralno pogumna je strokovna oseba, ko sprejema težke odločitve.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	1	0,8
SE NE STRINJAM	12	9,5
SEM NEVTRALNA	27	21,4
SE STRINJAM	38	30,2
ZELO SE STRINJAM	48	38,1
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

6. Moralni pogum je viden v zagovorništvu.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	1	0,8
SE NE STRINJAM	2	1,6
SEM NEVTRALNA	18	14,3
SE STRINJAM	53	42,1
ZELO SE STRINJAM	52	41,3
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

7. O moralnem pogumu govorimo kadar strokovna oseba pogleda stran, ker ne more nič narediti, čeprav ve, da oseba doživlja krivice.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	93	73,8
SE NE STRINJAM	25	19,8
SEM NEVTRALNA	3	2,4
SE STRINJAM	3	2,4
ZELO SE STRINJAM	2	1,6
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

8. Moralni pogum pomeni delo v skladu s splošnimi družbenimi vrednotami.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	12	9,5
SE NE STRINJAM	31	24,6
SEM NEVTRALNA	39	31,0

SE STRINJAM	30	23,8
ZELO SE STRINJAM	14	11,1
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

9. Moralni pogum pomeni delo v skladu z osebnimi individualnimi vrednotami.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	5	4,0
SE NE STRINJAM	13	10,3
SEM NEVTRALNA	28	22,2
SE STRINJAM	60	47,6
ZELO SE STRINJAM	20	15,9
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

10. Moralni pogum izražamo, ko se borimo, dokler ne dosežemo cilja, ki smo ga soustvarili s sogovornikom, ki se je obrnil na nas po pomoč.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	2	1,6
SE NE STRINJAM	12	9,5
SEM NEVTRALNA	24	19,0
SE STRINJAM	41	32,5
ZELO SE STRINJAM	47	37,3
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

11. Moralni pogum pomeni mreženje z različnimi organizacijami in ljudmi, da se težava uspešno reši.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	0	0
SE NE STRINJAM	7	5,6
SEM NEVTRALNA	17	13,5
SE STRINJAM	55	43,7
ZELO SE STRINJAM	47	37,3
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

12. Moralni pogum pomeni, kadar oseba ve, kaj je najboljša za uporabnika ali uporabnico.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	43	34,1
SE NE STRINJAM	44	34,9
SEM NEVTRALNA	18	14,3

SE STRINJAM	15	11,9
ZELO SE STRINJAM	6	4,8
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

13. Moralni pogum pomeni opozarjanje različnih ministrstev, vlade, da stvari niso urejene ali dorečene.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	3	2,4
SE NE STRINJAM	7	5,6
SEM NEVTRALNA	20	15,9
SE STRINJAM	54	42,9
ZELO SE STRINJAM	42	33,3
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

14. Moralni pogum pomeni narediti nekaj več kot le opozarjanje, da določene stvari niso urejene ali dorečene.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	1	0,8
SE NE STRINJAM	1	0,8
SEM NEVTRALNA	4	3,2
SE STRINJAM	47	37,3
ZELO SE STRINJAM	73	57,9
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

15. Moralni pogum pomeni ravno pravšnjo mero strahu.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	15	11,9
SE NE STRINJAM	19	15,1
SEM NEVTRALNA	33	26,2
SE STRINJAM	49	38,9
ZELO SE STRINJAM	10	7,9
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

16. Moralni pogum pomeni spoprijemanje z različnimi strahovi v nas.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	3	2,4
SE NE STRINJAM	10	7,9
SEM NEVTRALNA	17	13,5

SE STRINJAM	61	48,4
ZELO SE STRINJAM	35	27,8
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

17. Moralni pogum pomeni spoprijemanje z različnimi strahovi sogovornikov(uporabnikov) skupaj z njimi.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	1	0,8
SE NE STRINJAM	7	5,6
SEM NEVTRALNA	26	20,6
SE STRINJAM	61	48,4
ZELO SE STRINJAM	31	24,6
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

18. Moralni pogum je viden v praksi, v teoriji je težko opredeljiv.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	10	7,9
SE NE STRINJAM	20	15,9
SEM NEVTRALNA	38	30,2
SE STRINJAM	42	33,3
ZELO SE STRINJAM	16	12,7
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

19. Današnja družba ni pripravljena na moralno pogumna dejanja, saj le-ta niso zaželeni.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	5	4,0
SE NE STRINJAM	17	13,5
SEM NEVTRALNA	25	19,8
SE STRINJAM	47	37,3
ZELO SE STRINJAM	32	25,4
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

20. Za moralni pogum je potrebna razvita čustvena inteligenca.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	1	0,8
SE NE STRINJAM	4	3,2
SEM NEVTRALNA	7	5,6

SE STRINJAM	48	38,1
ZELO SE STRINJAM	66	52,4
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

21. Moralni pogum v današnji družbi ne prihaja do izraza.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	8	6,3
SE NE STRINJAM	22	17,5
SEM NEVTRALNA	21	16,7
SE STRINJAM	45	35,7
ZELO SE STRINJAM	30	23,8
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

22. Moralni pogum pomeni sledenje lastnem prepričanju, čeprav je mogoče v nasprotju s splošnimi družbenimi prepričanji.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	1	0,8
SE NE STRINJAM	8	6,3
SEM NEVTRALNA	22	17,5
SE STRINJAM	50	39,7
ZELO SE STRINJAM	45	35,7
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

23. Moralni pogum pomeni sprejemanje odločitev in posledic naše odločitve.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	0	0
SE NE STRINJAM	0	0
SEM NEVTRALNA	7	5,6
SE STRINJAM	52	41,3
ZELO SE STRINJAM	67	53,2
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

24. Moralni pogum strokovna oseba izraža, ko najde svoj osebni pristop dela na podlagi vsega znanja, ki ga je pridobila ter ga tudi strokovno zavzema in v skladu s tem nastopa.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	3	2,4
SE NE STRINJAM	2	1,6
SEM NEVTRALNA	14	11,1

SE STRINJAM	50	39,7
ZELO SE STRINJAM	57	45,2
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

25. Moralni pogum pomeni, ko narediš nekaj v dobro ljudi, četudi to ni v skladu z zakonodajo ali pooblastili strokovnega delavca.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	6	4,8
SE NE STRINJAM	9	7,1
SEM NEVTRALNA	39	31,0
SE STRINJAM	39	31,0
ZELO SE STRINJAM	33	26,2
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

26. Moralni pogum pomeni postaviti se v zaščito sogovornika zoper druge institucije.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	0	0
SE NE STRINJAM	7	5,6
SEM NEVTRALNA	33	26,2
SE STRINJAM	56	44,4
ZELO SE STRINJAM	30	23,8
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

27. Moralni pogum pomeni sledenje lastni intuiciji.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	5	4,0
SE NE STRINJAM	13	10,3
SEM NEVTRALNA	37	29,4
SE STRINJAM	60	47,6
ZELO SE STRINJAM	11	8,7
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

28. Moralni pogum pomeni, ko oseba gleda na korist vseh udeleženi v problemu.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	5	4,0
SE NE STRINJAM	14	11,1
SEM NEVTRALNA	28	22,2

SE STRINJAM	46	36,5
ZELO SE STRINJAM	33	26,2
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

29. Za razvoj moralnega poguma je pomembna vzgoja.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	2	1,6
SE NE STRINJAM	8	6,3
SEM NEVTRALNA	25	19,8
SE STRINJAM	54	42,9
ZELO SE STRINJAM	37	29,4
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

30. Moralni pogum pomeni, ko greš čez strokovna ravnanja, ki jih določa kodeks etike in etičnih načel oziroma nad zakonodajo in narediš nekaj več, tako kot sam osebno meniš, kaj je strokovno.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	13	10,4
SE NE STRINJAM	24	19,0
SEM NEVTRALNA	43	34,1
SE STRINJAM	31	24,6
ZELO SE STRINJAM	15	11,9
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

31. O moralnem pogumu ne vemo dosti in ne razmišljamo o njem.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	8	6,4
SE NE STRINJAM	20	15,9
SEM NEVTRALNA	18	14,3
SE STRINJAM	56	44,4
ZELO SE STRINJAM	24	19,0
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

32. Moralni pogum pomeni, da ne slediš družbenim prepričanjem.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	16	12,7
SE NE STRINJAM	36	28,6
SEM NEVTRALNA	45	35,7

SE STRINJAM	17	13,5
ZELO SE STRINJAM	12	9,5
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

33. Moralni pogum pomeni odkritost in poštenost do sebe in drugih.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	1	0,8
SE NE STRINJAM	0	0
SEM NEVTRALNA	5	4,0
SE STRINJAM	45	35,7
ZELO SE STRINJAM	75	59,5
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

10.5.10. PRIMERI RAVNANJ

Spodaj je navedenih nekaj primerov ravnanj. Pri vsaki trditvi označite ali se z njo strinjate ali ne.

1. Moralno pogumno je, ko storiš nekaj samoumevnega za druge v strokovni sferi, kar bi sicer vsak dan naredil za drugega v zasebni sferi.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	4	3,2
SE NE STRINJAM	22	17,6
SEM NEVTRALNA	42	33,3
SE STRINJAM	39	31,0
ZELO SE STRINJAM	19	15,1
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

2. Moralno pogumno je, da ne slediš predsodkom in ne verjameš govoricam.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	1	0,8
SE NE STRINJAM	4	3,2
SEM NEVTRALNA	9	7,1
SE STRINJAM	55	43,7
ZELO SE STRINJAM	57	45,2
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

3. Moralno pogumno je, kadar za korist uporabnikov narediš več, kot le upoštevaš predpise in zakone.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	0	0
SE NE STRINJAM	4	3,2
SEM NEVTRALNA	21	16,7
SE STRINJAM	52	41,3
ZELO SE STRINJAM	49	38,8
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

4. Moralno pogumno je podati vse informacije uporabnikom ter jim omogočiti pozitivne izkušnje, iz katerih kasneje lahko sami izhajajo in ravnajo drugače.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	0	0
SE NE STRINJAM	7	5,6
SEM NEVTRALNA	18	14,3
SE STRINJAM	47	37,3
ZELO SE STRINJAM	54	42,8
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

5. Moralno pogumno je na vse možne načine širiti socialno mrežo ljudi ter jim omogočiti pozitivne izkušnje, iz katerih kasneje lahko sami izhajajo in ravnajo drugače.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	0	0
SE NE STRINJAM	5	4,0
SEM NEVTRALNA	21	16,6
SE STRINJAM	47	37,3
ZELO SE STRINJAM	53	42,1
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

6. Moralno pogumno je, ko strokovni delavec ponudi uporabniku še drugo perspektivo; kot le tisto, ki jo uporabnik vidi. Ta mu mogoče lahko spremeni življenjsko situacijo na boljše.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	0	0
SE NE STRINJAM	5	4,0
SEM NEVTRALNA	15	11,8
SE STRINJAM	54	42,9
ZELO SE STRINJAM	52	41,3
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

7. Moralno pogumno je, ko oseba postavi različna merila v podobnem primeru, kljub temu, da ravna po isti zakonodaji.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	8	6,4
SE NE STRINJAM	16	12,7
SEM NEVTRALNA	37	29,4
SE STRINJAM	41	32,5
ZELO SE STRINJAM	24	19,0
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

8. Moralno pogumno je zoperstaviti se avtoriteti, ki ravna krivično do osebe, ki jo želimo zaščititi.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	0	0
SE NE STRINJAM	1	0,8
SEM NEVTRALNA	8	6,3
SE STRINJAM	48	38,1
ZELO SE STRINJAM	69	54,8
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

9. Moralno pogumno je, da narediš najmanj, kar se od tebe pričakuje.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	62	49,2
SE NE STRINJAM	31	24,6
SEM NEVTRALNA	16	12,7
SE STRINJAM	9	7,2
ZELO SE STRINJAM	8	6,3
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

10. Moralno pogumno je aktivirati široko mrežo ljudi in ukrepati v danem trenutku najbolj primerno.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	1	0,8
SE NE STRINJAM	4	3,2
SEM NEVTRALNA	26	20,6
SE STRINJAM	49	38,9
ZELO SE STRINJAM	46	36,5
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

11. Moralno pogumno je spoprijemati se s strahom uporabnikov skupaj z njimi.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	1	0,8
SE NE STRINJAM	5	4,0
SEM NEVTRALNA	27	21,4
SE STRINJAM	56	44,4
ZELO SE STRINJAM	37	29,4
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

12. Moralno pogumno je, ko ne opozarjaš na različne krivice in jih ignoriraš.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	89	70,6
SE NE STRINJAM	26	20,6
SEM NEVTRALNA	2	1,6
SE STRINJAM	5	4,0
ZELO SE STRINJAM	4	3,2
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

13. Moralno pogumno je odzivati se na nasilje nad otroki (npr. ko starš udari svojega otroka v nakupovalnem centru).

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	3	2,4
SE NE STRINJAM	7	5,6
SEM NEVTRALNA	24	19,0
SE STRINJAM	40	31,7
ZELO SE STRINJAM	52	41,3
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

14. Moralno pogumno je zagovorništvo in ustavljanje drugih strokovnih delavcev pred (verbalno) nasilnimi napadi na uporabnika/uporabnico.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	2	1,6
SE NE STRINJAM	2	1,6
SEM NEVTRALNA	10	7,9
SE STRINJAM	46	36,5
ZELO SE STRINJAM	66	52,4
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

15. Moralno pogumno je zagovorništvo in ustavljanje drugih oseb pred verbalno nasilnimi napadi na uporabnika/uporabnico.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	2	1,6
SE NE STRINJAM	4	3,2
SEM NEVTRALNA	9	7,1
SE STRINJAM	53	42,1
ZELO SE STRINJAM	58	46,0
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

16. Moralno pogumno je reagirati na zakonodajo, ki ljudem povzroča krivico.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	0	0
SE NE STRINJAM	8	6,3
SEM NEVTRALNA	46	36,5
SE STRINJAM	70	55,6
ZELO SE STRINJAM	2	1,6
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

17. Moralno pogumno je, ko si profesionalno prijazen in narediš veliko več za posameznika/družino, če posameznik/družina pride v spremstvu drugega strokovnjaka, kot bi v resnici naredil, če bi bila sam/sama in brez spremstva.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	62	49,2
SE NE STRINJAM	32	25,4
SEM NEVTRALNA	14	11,1
SE STRINJAM	8	6,3
ZELO SE STRINJAM	10	8,0
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

18. Moralno pogumno je, ko strokovna oseba kljub zakonodajnim omejitvam ali brez pooblastil nastopi kot zagovornik osebi, ki to potrebuje.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	4	3,2
SE NE STRINJAM	9	7,1
SEM NEVTRALNA	37	29,4
SE STRINJAM	39	31,0
ZELO SE STRINJAM	37	29,3
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

19. Moralno pogumno je odgovorno in strokovno ravnati v zaščito ljudi - kljub družbenim pričakovanjem, ki niso v korist ljudem.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	0	0
SE NE STRINJAM	2	1,6
SEM NEVTRALNA	17	13,5
SE STRINJAM	47	37,3
ZELO SE STRINJAM	60	47,6
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

10.5.11. POVEZAVA ZNANJA, METOD, KONCEPTOV IN PRISTOPOV Z MORALNIM POGUMOM

Ali mislite, da so različna strokovna znanja, metode, koncepti in pristopi povezani z moralnim pogumom?

Tabela 39. Povezava metod, konceptov, pristopov in drugih znanj z moralnim pogumom

ODGOVOR	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
DA	78	61,9
NE	10	7,9
MOGOČE	32	25,4
NE VEM	6	4,8
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

10.5.12. ZNANJA, METODE, KONCEPTI IN PRISTOPI

Povejte mi, na katere od različnih metod, konceptov, znanj in pristopov se oprete, ko delujete moralno pogumno v svojem poklicu?

ČRKA I velja za tabelo odprtega kodiranja anketnega vprašanja "Povejte mi, na katere od različnih metod, konceptov, znanj in pristopov se oprete, ko delujete moralno pogumno v svojem poklicu?"

KATEGORIJA: METODE, KONCEPTI IN PRISTOPI IN DRUGA RAZLIČNA ZNANJA

Tabela 40. Metode, koncepti, pristopi in druga različna znanja

Številka odgovora	IZJAVA	KODA
-------------------	--------	------

1. I	Aktivistično delo, zagovorništvo	KONCEPTI
2. I	argumenti za odločitve, znanje	ZNANJA
3. I	Celotno znanje socialnega dela, še posebej pa zagovorništvo, etnično občutljivo SD, antirasistično SD, SD občutljivo na spol...	KONCEPTI
4. I	deklaracijo o človekovih pravicah, znanje o psihologiji in naravi človeka, lastne izkušnje	ZNANJA
5. I	delo s posameznikom in skupino, empatija, mediacija, kodeks etike	ZNANJA IN METODE
6. I	Delo v korist uporabnika in ohraniti dostojanstvo človeka	ZNANJA
7. I	delovni odnos, znanje o etiki	ZNANJA IN KONCEPTI
8. I	empatija, soudeležnost	ZNANJA IN KONCEPTI
9. I	etična načela	ZNANJA
10. I	etična načela v socialnem varstvu	ZNANJA
11. I	etični kodeks	ZNANJA
12. I	ETIKA UDELEŽENOSTI, OPOLNOMOČENJE SOCIALNO DELAVSKI DELOVNI ODNOS....	KONCEPTI
13. I	gre bolj za človeški odnos, kjer vse teorije včasih odpadejo	ZNANJA
14. I	humanistični, eksistencialni pogled na človeka; Teorija izbire/RT	ZNANJA
15. I	ind. in skup. pristop, ocena tveganja	PRISTOPI IN KONCEPTI
16. I	Individualni pristop, individualna obravnava uporabnika v smislu iskanja tistih rešitev, ki zasledujejo varovanje njegove koristi	PRISTOPI IN KONCEPTI (v rešitev usmerjen, IDPP)

17. I	individualni pristop, opolnomočenje, uporabniška evalvacija, zagovorništvo	PRISTOPI, METODE in KONCEPTI
18. I	Individualno delo, krepitev moči uporabnika, uporaba strokovnih kompetenc	ZNANJA IN KONCEPTI
19. I	INTERDISCIPLINARNOST, INDIVIDUALNI PRISTOP	ZNANJA
20. I	Izkušnje	ZNANJA
21. I	izkušnje, na svoje občutke, na pogovore z ljudmi, ki jim zaupam	ZNANJA
22. I	Kako bi bilo meni dobro v njegovi situaciji.	OSEBNO
23. I	Koncept delovanja v skupnosti, sistemsko delo, antidiskriminatorna praksa, zagovorništvo, zaščita, soustvarjanje	METODE IN KONCEPTI
24. I	koncept empatije, povezovanja, zdravega razuma in etičnih načel	ZNANJA
25. I	Koncept pomoči, etična naravnost,	ZNANJA IN KONCEPTI
26. I	koncept soustvarjanja rešitev, načelo interpozicije	ZNANJA IN KONCEPTI
27. I	koncepti in metode, ki so uporabniku blizu	METODE IN KONCEPTI
28. I	korist uporabnika	ZNANJA
29. I	lastna integriteta in intuicija	OSEBNO
30. I	lastni filing (občutek)	OSEBNO
31. I	Lussijeve načela soc. dela, Glaserja in njegovo teorijo izbire, geštalt terapijo, Gostenčnika, upoštevam tudi duhovne komponente človeka oz. duhovno dimenzijo človeka pri reševanju njegove stiske	ZNANJA
32. I	merite, krepitev. Opogumljanje	KONCEPTI
33. I	metode socialnega dela	METODE

34. I	motivacijski intervju, etični kodeksi, principi dela po konceptu zmanjševanja škode	ZNANJA
35. I	na avtonomija in individualnost, etika udeležnosti	ZNANJA IN KONCEPTI
36. I	Na izkušnje, čustveno inteligenco in znanje.	ZNANJA
37. I	na kodeks etičnih načel in moralnih norm, na splošna družbena pravila o poštenem ravnanju v korist pomoči potrebnih, na lastno vest...	ZNANJA
38. I	Na Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu	ZNANJA
39. I	na lastna znanja in izkušnje	ZNANJA
40. I	na lastno intuicijo	OSEBNO
41. I	na metode socialnega dela	METODE
42. I	na nobene	NIČ
43. I	Na prepričanje, da lahko informirana izbira- moja in od uporabnice- naredi spremembo	ZNANJA
44. I	na pridobljeno znanje, izkušnje, notranjo trdnost	ZNANJA IN OSEBNO
45. I	na svoja strokovna psihološka znanja	ZNANJA
46. I	na svojo vest in vsa svoja znanja	ZNANJA IN OSEBNO
47. I	na tisto, ki je v danem trenutku najbolj primerna v odnosu do uporabnika - zato je potrebno imeti široko znanje	ZNANJA
48. I	Na TOM telefonu uporabljamo Rogersov nedirektivni pristop.	PRISTOPI
49. I	na vsa do sedaj pridobljena znanja	ZNANJA
50. I	NAČELA SOC. DELA, KODEKS	ZNANJA

51. I	ne upoštevam mnenj iz druge strani za katere sem PREPRIČANA da bodo uporabnici/uporabniku škodovala	OSEBNO
52. I	ne vem	NIČ
53. I	ni metoda, je pa moje vodilo: ne sodi, pomagaj	VODILO
54. I	Nobenega	NIČ
55. I	notranji občutek,	OSEBNO
56. I	odkrivanje virov moči	KONCEPTI
57. I	odprta komunikacija, pogajanje, izkušnje iz prakse in izkušnje drugih na podobnem problemu	ZNANJA
58. I	odvisno od situacije	ODVISNO
59. I	opazovanje, poslušanje, pomoč nadrejenega, posvetovanje, timska obravnava, študij literature/primerov	ZNANJA
60. I	Opolnomočenje	KONCEPTI
61. I	osebni pristop, družbeni nauk Cerkve	OSEBNO
62. I	Osebni pristop, jaz stavki, odločnost.	OSEBNO
63. I	osebno, konkretno. Predvsem pa svojo presojo; stranka je tista za katero je potrebno urediti kar največ kar zmoremo	OSEBNO
64. I	perspektiva moči, etika udeležенosti, delo z neprostovoljnimi uporabniki, zagovorništvo	METODE IN KONCEPTI
65. I	perspektiva moči, partnerstvo	KONCEPTI
66. I	Perspektiva moči, uporabnik je tisti, ki ve, raziskovati skupaj z uporabnikom, uporabnik je kompetenten soustvarjalec, v korist uporabnika	KONCEPTI
67. I	pogajanja, kompromis,	METODE

68. I	Pogovarjanje, skupinsko delo	METODE
69. I	pomemben je uporabnik in skupaj z njim iskati možne rešitve	KONCEPTI
70. I	poslušam, sprašujem in raziskujem, svojega mnenja ne vsiljujem, ga pa ponudim kot eno od možnosti, vživljam se v uporabnika, opogumljam iskanje rešitev, za katere menim, da so uporabniku v korist in to z njim preverim	ZNANJA, METODE IN KONCEPTI
71. I	poštenost in iskrenost do uporabnika	OSEBNO
72. I	pravice ljudi, konvencije, osebna prepričanja, izkušnje, znanje, širina - evropski projekti	ZNANJE IN OSEBNO
73. I	Pravičnost	OSEBNO
74. I	predvsem na timsko delo, ter na meditativni pristop v situaciji	ZNANJA
75. I	pridobljeno strokovno znanje, družinska terapija, vzgoja v družini, lastne vrednote in prepričanja	ZNANJA IN OSEBNO
76. I	proaktivnost, zagovorništvo, osebno načrtovanje	KONCEPTI
77. I	psihološka strokovna doktrina	ZNANJA
78. I	ravnam tako, kot bi želela, da v enaki situaciji nekdo ravna z mano	OSEBNO
79. I	razne prakse, življenjske izkušnje, zakonodaja, študiji primerov	ZNANJA IN OSEBNO
80. I	razumevanje, poslušanje, opolnomočenje,...	ZNANJA IN KONCEPTI
81. I	socialno delavski odnos, jezik uporabnika, opolnomočenje	METODE IN KONCEPTI

82. I	socialno delo s posameznikom ali družino. tukaj in zdaj	METODE IN KONCEPTI
83. I	sodelovanje, pozitivna komunikacija, asertivnost, empatija ...	ZNANJA
84. I	soudeležnost v problemu, soudeležnost v rešitvi; soustvarjanje soc. dela	KONCEPTI
85. I	soustvarjanje pri reševanju problemov	KONCEPTI
86. I	spregovoriti o krivicah, ki jih prikrivajo \"močnejši\"	OSEBNO
87. I	Supervizija	METODE
88. I	supervizija, intervizija	METODE
89. I	svetovanje, mediacija	METODE
90. I	teorija izbire	ZNANJA
91. I	teorija izbire,	ZNANJA
92. I	Timska obravnava najtežjih primerov, vključitev v zahtevne primere tudi drugih strokovnjakov, ki so s primerom povezani, uporabljam znanja pridobljena na kvalitetnih izobraževanjih, znanja, ki jih dobim od kolegov z večletnimi izkušnjami, predvsem pa se trudim ravnati v skladu s svojo vestjo tudi za druge tako kot če bi šlo zame	ZNANJA IN OSEBNO
93. I	V roke vzamem knjigo Naomi Klain; pogledam dokumentarec Moorov dokumentarec in podobno	KNJIGE IN DOKUMENTARCI
94. I	večkrat poskušam razmišljati po zdravi kmečki pameti	OSEBNO
95. I	vedno le to, kaj bi bilo dobro za drugega	OSEBNO
96. I	Vest	OSEBNO
97. I	Vrednote	OSEBNO
98. I	vzajemno usklajevanje in sprejemanje dogovorov	KONCEPTI

99. I		vzpostavitev delovnega odnosa	KONCEPTI
100. I		vzpostavljanje in razvijanje delovnega odnosa, dialog, ocena tveganja in ogroženosti, ocena moči uporabnika, etika udeležnosti..	KONCEPTI
101. I		vživljanje, učenje na izkušnja, primerjave, avtoritarnost pa vendar razumevanje, odločnost, doslednost, humor	ZNANJA
102. I		Zagovorništvo	KONCEPTI
103. I		Zagovorništvo	KONCEPTI
104. I		Zagovorništvo	KONCEPTI
105. I		Zagovorništvo	KONCEPTI
106. I		Zagovorništvo, antidiskriminatorna praksa, socialno vključevanje, elementi delovnega odnosa, kodeks etike...	KONCEPTI, PRISTOPI IN ZNANJA
107. I		zagovorništvo, individualna obravnava stiske in rešitve le-te,...	KONCEPTI
108. I		zagovorništvo, krepitev moči...	KONCEPTI
109. I		Zagovorništvo, normalizacija	KONCEPTI
110. I		zagovorništvo, opolnomočenje	KONCEPTI
111. I		Zagovorništvo, perspektiva moči, sistemsko socialno delo.	KONCEPTI
112. I		zagovorništvo, spremljanje,	KONCEPTI
113. I		zagovorništvo, učenje samogavorništva, asertivnost	KONCEPTI
114. I		Zaupam oz. verjamem v svoje strokovno znanje - torej strokovni pristop, (samo)zavest stroke in končno zaupanje vase.	OSEBNO
115. I		znanstvena kritičnost in refleksija	OSEBNO

116.	I	ZNANJA IN IZKUŠNJE KI JIH PRIDOBIS PRI DELU	ZNANJA
117.	I	Znanje s področja fenomenološke psihoterapije, alternativna znanja.	ZNANJA
118.	I	Znotraj delovnega odnosa z uporabnikom, ko soustvarja možne rešitve in ko ravnam iz perspektive moči uspešnem ravnati moralno pogumno, saj lahko človeka obravnavam celostno. Zlasti v okviru osebne pomoči.	KONCEPTI
119.	I	Že sam kodeks in opravljen strokovni izpit me vodita k moralno pogumnim dejanjem.	ZNANJA

Število izjav: 119
Neveljavni odgovori: 7

10.5.12.1. OSNO KODIRANJE

Povezava moralnega poguma s konceptnima, metodama, pristopom in drugim različnimi znanji.

***KNJIGE IN DOKUMENTARCI**

-V roke vzamem knjigo Naomi Klain; pogledam dokumentarec Moorov dokumentarec in podobno (93.I)

***KONCEPTI**

-Aktivistično delo, zagovorništvo (1.I)

-Celotno znanje socialnega dela, še posebej pa zagovorništvo, etnično občutljivo SD, antirasistično SD, SD občutljivo na spol... (3.I)

-Etika udeležnosti, opolnomočenje, socialno delavski delovni odnos (12.I)

-merite, krepitev. Opogumljanje (32.I)

-odkrivanje virov moči (56.I)

-Opolnomočenje (60.I)

-perspektiva moči, partnerstvo (65.I)

-Perspektiva moči, uporabnik je tisti, ki ve, raziskovati skupaj z uporabnikom, uporabnik je kompetenten soustvarjalec, v korist uporabnika (66.I)

-pomemben je uporabnik in skupaj z njim iskati možne rešitve (69.I)

-proaktivnost, zagovorništvo, osebno načrtovanje (76.I)

-soudelženost v problemu, soudelženost v rešitvi; soustvarjanje soc. dela (84.I)

-soustvarjanje pri reševanju problemov (85.I)

-Vzajemno usklajevanje in sprejemanje dogovorov (98.I)

-vzpostavitev delovnega odnosa (99.I)

-vzpostavljanje in razvijanje delovnega odnosa, dialog, ocena tveganja in ogroženosti, ocena moči uporabnika, etika udeležnosti.. (100.I)

-Zagovorništvo (102.I; 103.I; 104.I; 105.I)

-zagovorništvo, individualna obravnava stiske in rešitve le-te,... (107.I)

-zagovorništvo, krepitev moči... (108.I)

- Zagovorništvo, normalizacija (109.I)
- zagovorništvo, opolnomočenje (110.I)
- Zagovorništvo, perspektiva moči, sistemsko socialno delo. (111.I)
- zagovorništvo, spremljanje, (112.I)
- zagovorništvo, učenje samogavorništa, asertivnost (113.I)
- Znotraj delovnega odnosa z uporabnikom, ko soustvarjava možne rešitve in ko ravnam iz perspektive moči uspešnem ravnati moralno pogumno, saj lahko človeka obravnavam celostno. Zlasti v okviru osebne pomoči. (118.I)
- *KONCEPTI, PRISTOPI IN ZNANJA**
- Zagovorništvo, antidiskriminatorna praksa, socialno vključevanje, elementi delovnega odnosa, kodeks etike... (106.I)
- *METODE**
- metode socialnega dela (33.I)
- na metode socialnega dela (41.I)
- pogajanja, kompromis, (67.I)
- Pogovarjanje, skupinsko delo (68.I)
- Supervizija (87.I)
- supervizija, intervizija (88.I)
- svetovanje, mediacija (89.I)
- *METODE IN KONCEPTI**
- Koncept delovanja v skupnosti, sistemsko delo, antidiskriminatorna praksa, zagovorništvo, zaščita, soustvarjanje (23.I)
- koncepti in metode, ki so uporabniku blizu (27.I)
- perspektiva moči, etika udeležенosti, delo z neprosto voljnimi uporabniki, zagovorništvo (64.I)
- *NIC**
- na nobene (42.I)
- ne vem (52.I)
- Nobenega (54.I)
- *ODVISNO**
- odvisno od situacije (58.I)
- *OSEBNO**
- Kako bi bilo meni dobro v njegovi situaciji. (22.I)
- lastna integriteta in intuicija (29.I)
- lastni filing (občutek) (30.I)
- na lastno intuicijo (40.I)
- ne upoštevam mnenj iz druge strani za katere sem PREPRIČANA da bodo uporabniki/uporabniku škodovala (51.I)
- notranji občutek, (55.I)
- osebni pristop, družbeni nauk Cerkve (61.I)
- Osebni pristop, jaz stavki, odločnost. (62.I)
- osebno, konkretno. Predvsem pa svojo presojo; stranka je tista za katero je potrebno urediti kar največ kar zmoremo (63.I)
- poštenost in iskrenost do uporabnika (71.I)
- Pravičnost (73.I)
- ravnam tako, kot bi želela, da v enaki situaciji nekdo ravna z mano (78.I)
- spregovoriti o krivicah, ki jih prikrivajo "močnejši" (86.I)
- večkrat poskušam razmišljati po zdravi kmečki pameti (94.I)
- vedno le to, kaj bi bilo dobro za drugega (95.I)
- Vest (96.I)
- Vrednote (97.I)
- Zaupam oz. verjamem v svoje strokovno znanje - torej strokovni pristop, (samo)zavest stroke in končno zaupanje vase. (114.I)
- znanstvena kritičnost in refleksija (115.I)
- *PRISTOPI**
- Na TOM telefonu uporabljamo Rogersov nedirektivni pristop. (48.I)
- *PRISTOPI IN KONCEPTI**
- ind. in skup. pristop, ocena tveganja (15.I)

-Individualni pristop, individualna obravnava uporabnika v smislu iskanja tistih rešitev, ki zasledujejo varovanje njegove koristi (16.I)

***PRISTOPI, METODE in KONCEPTI**

-individualni pristop, opolnomočenje, uporabniška evalvacija, zagovorništvo (17.I)

***VODILO**

-ni metoda, je pa moje vodilo: ne sodi, pomagaj (53.I)

***ZNANJA**

-argumenti za odločitve, znanje (2.I)

-deklaracijo o človekovih pravicah, znanje o psihologiji in naravi človeka, lastne izkušnje (4.I)

-Delo v korist uporabnika in ohraniti dostojanstvo človeka (6.I)

-etična načela (9.I)

-etična načela v socialnem varstvu (10.I)

etični kodeks (11.I)

-gre bolj za človeški odnos, kjer vse teorije včasih odpadejo (13.I)

-humanistični, eksistencialni pogled na človeka; Teorija izbire/RT (14.I)

- Interdisciplinarnost, individualni pristop (19.I)

-Izkušnje (20.I)

-izkušnje, na svoje občutke, na pogovore z ljudmi, ki jim zaupam (21.I)

-koncept empatije, povezovanja, zdravega razuma in etičnih načel (24.I)

-korist uporabnika (28.I)

-Lussijeve načela soc. dela, Glaserja in njegovo teorijo izbire, geštalt terapijo, Gostenčnika, upoštevam tudi duhovne komponente človeka oz. duhovno dimenzijo človeka pri reševanju njegove stiske (31.I)

-motivacijski intervju, etični kodeksi, principi dela po konceptu zmanjševanja škode (34.I)

-Na izkušnje, čustveno inteligenco in znanje. (36.I)

-na kodeks etičnih načel in moralnih norm, na splošna družbena pravila o poštenem ravnanju v korist pomoči potrebnih, na lastno vest... (37.I)

-Na Kodeks etičnih načel v socialnem varstvu (38.I)

-na lastna znanja in izkušnje (39.I)

-Na prepričanje, da lahko informirana izbira- moja in od uporabnice- naredi spremembo (43.I)

-na svoja strokovna psihološka znanja (45.I)

-na tisto, ki je v danem trenutku najbolj primerna v odnosu do uporabnika - zato je potrebno imeti široko znanje (47.I)

-na vsa do sedaj pridobljena znanja (49.I)

-Načela socialnega dela, kodeks (50.I)

-odprta komunikacija, pogajanje, izkušnje iz prakse in izkušnje drugih na podobnem problemu (57.I)

-opazovanje, poslušanje, pomoč nadrejenega, posvetovanje, timska obravnava, študij literature/primerov (59.I)

-predvsem na timsko delo, ter na meditativni pristop v situaciji (74.I)

-psihološka strokovna doktrina (77.I)

-sodelovanje, pozitivna komunikacija, asertivnost, empatija ... (83.I)

-teorija izbire (90.I; 91.I)

-vživljanje, učenje na izkušnja, primerjave, avtoritarnost pa vendar razumevanje, odločnost, doslednost, humor (101.I)

-Znanja in izkušnje, ki jih pridobiš pri delu (116.I)

-Znanje s področja fenomenološke psihoterapije, alternativna znanja. (117.I)

-Že sam kodeks in opravljen strokovni izpit me vodita k moralno pogumnim dejanjem. (119.I)

***ZNANJA IN KONCEPTI**

-delovni odnos, znanje o etiki (7.I)

-empatija, soudeležnost (8.I)

-Individualno delo, krepitev moči uporabnika, uporaba strokovnih kompetenc (18.I)

-Koncept pomoči, etična naravnost, (25.I)

-koncept soustvarjanja rešitev, načelo interpozicije (26.I)

-na avtonomija in individualnost, etika udeležnosti (35.I)

-razumevanje, poslušanje, opolnomočenje,... (80.I)

-socialno delavski odnos, jezik uporabnika, opolnomočenje (81.I)

-socialno delo s posameznikom ali družino. tukaj in zdaj (82.I)

***ZNANJA, METODE IN KONCEPTI**

-poslušam, sprašujem in raziskujem, svojega mnenja ne vsiljujem, ga pa ponudim kot eno od možnosti, vživljam se v uporabnika, opogumljam iskanje rešitev, za katere menim, da so uporabniku v korist in to z njim preverim (70.I)

***ZNANJA IN METODE**

-delo s posameznikom in skupino, empatija, mediacija, kodeks etike (5.I)

***ZNANJA IN OSEBNO**

-na pridobljeno znanje, izkušnje, notranjo trdnost (44.I)

-na svojo vest in vsa svoja znanja (46.I)

-pravice ljudi, konvencije, osebna prepričanja, izkušnje, znanje, širina - evropski projekti (72.I)

-pridobljeno strokovno znanje, družinska terapija, vzgoja v družini, lastne vrednote in prepričanja (75.I)

-razne prakse, življenjske izkušnje, zakonodaja, študiji primerov (79.I)

-Timska obravnava najtežjih primerov, vključitev v zahtevne primere tudi drugih strokovnjakov, ki so s primerom povezani, uporabljam znanja pridobljena na kvalitetnih izobraževanjih, znanja, ki jih dobim od kolegov z večletnimi izkušnjami, predvsem pa se trudim ravnati v skladu s svojo vestjo tudi za druge tako kot če bi šlo zame (92.I)

10.5.13. MORALNI POGUM KREPI IN VLIVA

Kaj vam najbolj krepi in vliva moralni pogum v vaši stroki in delu?

ČRKA J velja za tabelo odprtega kodiranja anketnega vprašanja "Kaj vam najbolj krepi in vliva moralni pogum v vaši stroki in delu?"

KATEGORIJA: MORALNI POGUM KREPI

Tabela 41. Moralni pogum krepi

Številka odgovora	IZJAVA	KODA
1. J	Avtonomija	Avtonomija
2. J	če pomagaš vsaj enemu in ga rešiš, si naredil veliko	Povratna informacija o delu
3. J	DELO Z UPORABNIKI	Uporabniki
4. J	dobre izkušnje	Izkušnje
5. J	dobre povratne informiranost uporabnikov, nadrejenega, sodelavcev	Povratna informacija o delu
6. J	dobri odnosi med strokovnimi delavci	Sodelovanje in podpora
7. J	dobri odnosi na delu in doma	Sodelovanje in podpora
8. J	dobri rezultati	Povratna informacija o delu
9. J	Dobro počutje pomoči potrebnega.	Povratna informacija o delu

10. J	dobro rešeni primeri, očitni pozitivni rezultati večletnega dela, ljudje, ki pridejo in ti povedo, da si dober človek, čeprav si bil odkrit in te sprva niso marali. Pogum mi dajejo ljudje, ki sem jim v naši državi čedalje bolj povzročajo krivice, ker jim želim pomagati. Je pa res, da ne vem, kako dolgo bom zmogla ta boj.	Povratna informacija o delu
11. J	dobro sodelovanje v timu, ki omogoča strokovno refleksijo dela, podpora strokovnjakov iz drugih institucij, primeri dobrih praksah iz tujine, dobro poznavanje konceptov (sprotno učenje in nadgrajevanje znanj)	Sodelovanje in podpora
12. J	dolgoletne izkušnje in znanje, formalno in neformalno, pravičnost, korektnost	Izkušnje
13. J	doseženi uspehi, lastna drža	Povratna informacija o delu
14. J	eksperti iz izkušenj	Uporabniki
15. J	etične vrednote, evangeljska načela	Vrednote in načela
16. J	ideja o boljšem jutri	Vizija
17. J	izmenjava mnenj z drugimi strokovnjaki in udeleženi	Sodelovanje in podpora
18. J	IZOBRAŽEVANJA, SUPERVIZIJA	Sodelovanje in podpora
19. J	izobraževanje, izkušnje,	Sodelovanje in podpora
20. J	ko mi uporabnica/uporabnik osebno pove, da ji/mu je delo z mano pomagalo pri situaciji, izboljšati situacijo	Povratna informacija o delu

21. J	Ko ugotovim, da sem ravnala v korist uporabniku, ne glede na to, da najprej nisem natančno vedela kam se spuščava.	Povratna informacija o delu
22. J	Kolegi	Sodelovanje in podpora
23. J	Krivica! Diskriminacija!	Diskriminacija in krivice
24. J	lastna izkušnja in pozitivna potrditev sodelavcev in uporabnikov	Povratna informacija o delu
25. J	Lastna strokovna drža	Osebna in strokovna drža
26. J	lastna vera vase	Vera
27. J	lastna življenjska naravnost, pogled na svet in vrednote	Osebna in strokovna drža
28. J	lastni nadzori, podpora kolektiva	Osebna in strokovna drža
29. J	lastno prepričanje	Osebna in strokovna drža
30. J	lastno prepričanje o tem kaj je prav in kaj narobe	Osebna in strokovna drža
31. J	lastno znanje in osebnostne lastnosti	Osebna in strokovna drža
32. J	Mirnosti in sposobnost jasnega presojanja.	Osebna in strokovna drža
33. J	Misel, da se ravnovesje da vzpostaviti, da vedno obstaja boljša pot od slabše in boljše stanje od slabšega.	Osebna in strokovna drža
34. J	moj občutek za pravičnost; sposobnost biti na strani manj močnih, deprivilegiranih	Osebna in strokovna drža
35. J	moja življenjska izkušnja, moj otrok,	Osebna in strokovna drža
36. J	moje znanje in usposobljenost	Osebna in strokovna drža
37. J	moralna vzgoja v otroštvu	Osebna in strokovna drža
38. J	Napredek in zadovoljstvo uporabnika.	Povratna informacija o delu
39. J	ne vem	Ne ve
40. J	notranji občutek za pravičnost, lastna vest, kodeks etičnih načel	Osebna in strokovna drža

41. J	Občutek, da delaš dobro, zadovoljni uporabniki, odnosi s strankami, sodelavci	Povratna informacija o delu
42. J	Odziv uporabnikov in tudi spremembe, ki jih dožem.	Povratna informacija o delu
43. J	odzivi strank	Povratna informacija o delu
44. J	optimizem, pozitivno mišljenje, predanost	Osebna in strokovna drža
45. J	osebe s katerimi delam	Uporabniki
46. J	osebna naravnost	Osebna in strokovna drža
47. J	osebna naravnost, da je delati tako prav; zaupanje uporabnikov/nadrejenega	Osebna in strokovna drža
48. J	osebna vizija, soustvarjanje z uporabniki	Osebna in strokovna drža
49. J	osebno zadovoljstvo in notranji mir po pogumnem dejanju in supervizija	Osebna in strokovna drža
50. J	osebno zadovoljstvo ob zadovoljstvu uporabnika	Osebna in strokovna drža
51. J	osebnostne značilnosti, sodelavci, direktor	Sodelovanje in podpora
52. J	Podobno misleči ljudje.	Podpora
53. J	Podpora prijateljev	Podpora
54. J	podpora sodelavcev	Podpora
55. J	pomoč drugim, odpravljanje krivic	Osebna in strokovna drža
56. J	potrditev s strani uporabnika, da je bilo to zanj dobro, potrditev stroke	Povratna informacija o delu
57. J	povratne informacije uporabnic/kov; intervizije, timsko delo..	Povratna informacija o delu
58. J	pozitiven odziv, doseg težko realiziranega cilja, ohranitev vrednot	Povratna informacija o delu
59. J	pozitivna sprememba pri uporabnikih, tudi majhna	Povratna informacija o delu
60. J	pozitivne izkušnje pridobljene do sedaj	Povratna informacija o delu

61. J	pozitivni premiki, dobri rezultati, krivice, ki se godijo ljudem	Povratna informacija o delu
62. J	pozitivni rezultati dela	Povratna informacija o delu
63. J	Pravičnost	Osebna in strokovna drža
64. J	prepričanost vase in pozitivne izkušnje, pozitivne spremembe	Osebna in strokovna drža
65. J	prepričanje, da je enaka obravnava pred zakonom in pristopanjem do virov moči pravica vseh ljudi, ne glede na njihove osebne okoliščine ali druge situacije v katerih so.	Prepričanje
66. J	ravnanja, v korist uporabnika	Osebna in strokovna drža
67. J	rešena težava	Povratna informacija o delu
68. J	rešitev težave uporabnika	Povratna informacija o delu
69. J	rezultati, napredek uporabnikov, zadovoljstvo vseh vpletenih, rezultati, ki pokažejo, da se je splačalo vztrajati	Povratna informacija o delu
70. J	Sama	Osebna in strokovna drža
71. J	Samorefleksija, odzivi uporabnikov	Povratna informacija o delu
72. J	Samozavest in prepričanost v svoje strokovno znanje, kompetence in osebnostne lastnosti	Osebna in strokovna drža
73. J	skrb za osebo s cerebralno paralizo	Uporabniki
74. J	skrb zase, strokovno izpopolnjevanje, izkustveno učenje ...	Osebna in strokovna drža
75. J	sodelavci z moralnim pogumom, uporabniki	Sodelovanje in podpora
76. J	sodelovanje v kolektivu	Sodelovanje in podpora
77. J	sodelovanje- medstrokovni tim.	Sodelovanje in podpora
78. J	spoštovanje sočloveka	Osebna in strokovna drža

79. J	spremljanje uporabnikov in njihovih potencialov, odziv uporabnikov na pravilen moralni odziv, ki mu sledim	Povratna informacija o delu
80. J	stik s svojim razumevanjem svojega poslanstva, smisla strokovnega angažiranja	Osebna in strokovna draža
81. J	stranke, ki se ne znajdejo (starejši, bolni - psihiatrični bolniki, otroci...)	Uporabniki
82. J	strokovno izpopolnjevanje, sodelovanje s timom	Sodelovanje in podpora
83. J	strokovno znanje, poznavanje zakonodaje, delovne in življenjske izkušnje	Osebna in strokovna drža
84. J	Strokovnost	Osebna in strokovna drža
85. J	supervizija, učenje	Osebna in strokovna drža
86. J	Uporabniki - ki z našo pomočjo delajo korake naprej v življenju, čeprav gre za male korake, gre pri njih za velike korake in pogumno živijo naprej, kljub krivični družbi, krivicam, nepoštenju. Da najdejo svoj smisel življenja, kljub težavam, stiskam in jih premagujejo.	Uporabniki
87. J	uporabniki, sodelavci	Sodelovanje in podpora
88. J	Uporabniki. Skupaj z njimi, kot aktivnimi udeleženci v procesu izvajanja socialnovarstvene storitve je moč vsakodnevno preverjati in vrednotiti uspešnost lastnega strokovnega dela.	Uporabniki
89. J	Uspeh	Povratna informacija o delu
90. J	uspeh zadanega cilja	Povratna informacija o delu
91. J	Uspehi, skupnostno delo, delo v timu	Povratna informacija o delu

92. J	uspešna rešitev težave, zadovoljstvo uporabnika	Povratna informacija o delu
93. J	zadovoljstvo uporabnika	Uporabniki
94. J	Uspešno rešeni primeri in povratne informacije oz. odzivi (nekdaj) obravnavanih primerov.	Povratna informacija o delu
95. J	veselje do dela z ljudmi	Osebna in strokovna drža
96. J	V zadovoljstvo uporabnikov	Uporabniki
97. J	Vest	Osebna in strokovna drža
98. J	vest.	Osebna in strokovna drža
99. J	Vsakodnevni dokazi o tem, da imam prav.	Povratna informacija o delu
100. J	vztrajnost in prepričanost v svoje delo	Osebna in strokovna drža
101. J	zadovoljen uporabnik	Uporabniki
102. J	zadovoljni uporabniki	Uporabniki
103. J	ZADOVOLJSTVO LJUDI	Povratna informacija o delu
104. J	zadovoljstvo stanovalcev	Uporabniki
105. J	zadovoljstvo strank	Uporabniki
106. J	zadovoljstvo strank, ki so išče iz stiske	Uporabniki
107. J	zadovoljstvo uporabnika	Uporabniki
108. J	zadovoljstvo uporabnika	Uporabniki
109. J	zadovoljstvo uporabnika	Uporabniki
110. J	zadovoljstvo uporabnika in podpora sodelavcev	Povratna informacija o delu / Uporabniki
111. J	zadovoljstvo uporabnikov	Uporabniki
112. J	zadovoljstvo uporabnikov, mirna vest	Povratna informacija o delu / Uporabniki
113. J	zadovoljstvo uporabnikov, preverjanje z metodo supervizije	Povratna informacija o delu / Uporabniki
114. J	zadovoljstvo uporabnikov, rešitev težav..	Povratna informacija o delu / Uporabniki
115. J	ZADOVOLJSTVO UPORABNIKOV, REŠITVE KATERE REŠIJO STISKE	Povratna informacija o delu / Uporabniki
116. J	Zadovoljstvo uporabnikov, stanovalcev DSO.	Uporabniki

117.	J	zadovoljstvo uporabnikov, uspešno rešene situacije, mojdnost in skrb do sebe	Povratna informacija o delu
118.	J	zavedanje, da pomagaš sočloveku	Osebna in strokovna drža
119.	J	znanje in strokovnost, širina in osebnostna zrelost	Osebna in strokovna drža
120.	J	znanje, izkušnje iz preteklosti ter lastne moralne vrednote	Povratna informacija o delu
121.	J	znanje, usposobljenost, samozavest	Osebna in strokovna drža
122.	J	želja po prispevanju k izboljšavi kvalitete svojega življenja in življenja drugih	Osebna in strokovna drža
123.	J	Želja, da se z vsemi uporabniki ravno dostojanstveno, pošteno in človeško. Ko vidim, da človeku pomagam po najboljših močeh, najbolje pa skupaj z njim.	Osebna in strokovna drža

Število izjav: 123

Neveljavni odgovori: 3

10.5.13.1. OSNO KODIRANJE

Moralni poqum krepj

*** AVTONOMIJA**

–Avtonomija (1.J)

***DISKRIMINACIJA IN KRIVICE**

-Krivica! Diskriminacija! (23.J)

***IZKUŠNJE**

-dobre izkušnje (4.J)

-dolgoletne izkušnje in znanje, formalno in neformalno, pravičnost, korektnost (12.J)

***NE VE**

-ne vem (39.J)

***OSEBNA IN STROKOVNA DRŽA**

- Lastna strokovna drža (25.J)
- lastna življenjska naravnost, pogled na svet in vrednote (27.J)
- lastni nadzori, podpora kolektiva (28.J)
- lastno prepričanje (29.J)
- lastno prepričanje o tem kaj je prav in kaj narobe (30.J)
- lastno znanje in osebnostne lastnosti (31.J)
- Mirnosti in sposobnost jasnega presojanja. (32.J)
- Misel, da se ravnovesje da vzpostaviti, da vedno obstaja boljša pot od slabše in boljše stanje od slabšega. (33.J)
- moj občutek za pravičnost; sposobnost biti na strani manj močnih, deprivilegiranih (34.J)
- moja življenjska izkušnja, moj otrok, (35.J)
- moje znanje in usposobljenost (36.J)
- moralna vzgoja v otroštvu (37.J)
- notranji občutek za pravičnost, lastna vest, kodeks etičnih načel (40.J)
- optimizem, pozitivno mišljenje, predanost (44.J)
- osebna naravnost (46.J)
- osebna naravnost, da je delati tako prav; zaupanje uporabnikov/nadrejenega (47.J)
- osebna vizija, soustvarjanje z uporabniki (48.J)
- osebno zadovoljstvo in notranji mir po pogumnem dejanju in supervizija (49.J)
- osebno zadovoljstvo ob zadovoljstvu uporabnika (50.J)
- pomoč drugim, odpravljanje krivic (55.J)
- Pravičnost (63.J)
- prepričanost vase in pozitivne izkušnje, pozitivne spremembe (64.J)
- ravnanja, v korist uporabnika (66.J)
- Sama (70.J)
- Samozavest in prepričanost v svoje strokovno znanje, kompetence in osebnostne lastnosti (72.J)
- skrb zase, strokovno izpopolnjevanje, izkustveno učenje ... (74.J)
- spoštovanje sočloveka (78.J)
- stik s svojim razumevanjem svojega poslanstva, smisla strokovnega angažiranja (80.J)
- strokovno znanje, poznavanje zakonodaje, delovne in življenjske izkušnje (83.J)
- Strokovnost (84.J)
- supervizija, učenje (85.J)

- veselje do dela z ljudmi (95.J)
- Vest (97.J; 98.K)
- vztrajnost in prepričanost v svoje delo (100.J)
- zavedanje, da pomagaš sočloveku (118.J)
- znanje in strokovnost, širina in osebnostna zrelost (119.J)
- znanje, usposobljenost, samozavest (121.J)
- želja po prispevanju k izboljšavi kvalitete svojega življenja in življenja drugih (122.J)
- Želja, da se z vsemi uporabniki ravno dostojanstveno, pošteno in človeško. Ko vidim, da človeku pomagam po najboljših močeh, najbolje pa skupaj z njim. (123.J)

***PODPORA**

- Podobno misleči ljudje. (52.J)
- Podpora prijateljc (53.J)
- podpora sodelavcev (54.J)

***PREPRIČANJE**

- prepričanje, da je enaka obravnava pred zakonom in pristopanjem do virov moči pravica vseh ljudi, ne glede na njihove osebne okoliščine ali druge situacije v katerih so. (65.J)

***POVRATNA INFORMACIJA O DELU**

- če pomagaš vsaj enemu in ga rešiš, si naredil veliko (2.J)
- dobro povratne informiranost uporabnikov, nadrejenega, sodelavcev (5.J)
- dobri rezultati (8.J)
- Dobro počutje pomoči potrebnega. (9.J)
- dobro rešeni primeri, očitni pozitivni rezultati večletnega dela, ljudje, ki pridejo in ti povedo, da si dober človek, čeprav si bil odkrit in te sprva niso marali. Pogum mi dajejo ljudje, ki sem jim v naši državi čedalje bolj povzročajo krivice, ker jim želim pomagati. Je pa res, da ne vem, kako dolgo bom zmogla ta boj. (10.J)
- doseženi uspehi, lastna drža (13.J)
- ko mi uporabnica/uporabnik osebno pove, da ji/mu je delo z mano pomagalo pri situaciji, izboljšati situacijo (20.J)
- Ko ugotovim, da sem ravnala v korist uporabniku, ne glede na to, da najprej nisem natančno vedela kam se spuščava. (21.J)
- lastna izkušnja in pozitivna potrditev sodelavcev in uporabnikov (24.J)
- Napredek in zadovoljstvo uporabnika. (38.J)
- Občutek, da delaš dobro, zadovoljni uporabniki, odnosi s strankami, sodelavci (41.J)
- Odziv uporabnikov in tudi spremembe, ki jih dosežem. (42.J)
- odzivi strank (43.J)

- potrditev s strani uporabnika, da je bilo to zanj dobro, potrditev stroke (56.J)
- povratne informacije uporabnic/kov; intervizije, timsko delo.. (57.J)
- pozitiven odziv, doseg težko realiziranega cilja, ohranitev vrednot (58.J)
- pozitivna sprememba pri uporabnikih, tudi majhna (59.J)
- pozitivne izkušnje pridobljene do sedaj (60.J)
- pozitivni premiki, dobri rezultati, krivice, ki se godijo ljudem (61.J)
- pozitivni rezultati dela (62.J)
- rešena težava (67.J)
- rešitev težave uporabnika (68.J)
- rezultati, napredek uporabnikov, zadovoljstvo vseh vpletenih, rezultati, ki pokažejo, da se je splačalo vztrajati (69.J)
- Samorefleksija, odzivi uporabnikov (71.J)
- spremljanje uporabnikov in njihovih potencialov, odziv uporabnikov na pravilen moralni odziv, ki mu sledim (79.J)
- Uspeh (89.J)
- uspeh zadanega cilja (90.J)
- Uspehi, skupnostno delo, delo v timu (91.J)
- uspešna rešitev težave, zadovoljstvo uporabnika (92.J)
- Uspešno rešeni primeri in povratne informacije oz. odzivi (nekdanji) obravnavanih primerov. (94.J)
- Vsakodnevni dokazi o tem, da imam prav. (99.J)
- Zadovoljstvo ljudi (103.J)
- zadovoljstvo uporabnika in podpora sodelavcev (110.J)
- zadovoljstvo uporabnikov, mirna vest (112.J)
- zadovoljstvo uporabnikov, preverjanje z metodo supervizije (113.J)
- zadovoljstvo uporabnikov, rešitev težav.. (114.J)
- Zadovoljstvo uporabnikov, rešitve katere rešijo stiske (115.J)
- zadovoljstvo uporabnikov, uspešno rešene situacije, moč in skrb do sebe (117.J)
- znanje, izkušnje iz preteklosti ter lastne moralne vrednote (120.J)
- *SKRB
- *SODELOVANJE IN PODPORA**
- dobri odnosi med strokovnimi delavci (6.J)
- dobri odnosi na delu in doma (7.J)

-dobro sodelovanje v timu, ki omogoča strokovno refleksijo dela, podpora strokovnjakov iz drugih institucij, primeri dobrih praksah iz tujine, dobro poznavanje konceptov (sprotno učenje in nadgrajevanje znanj) (11.J)

-izmenjava mnenj z drugimi strokovnjaki in udeleženi (17.J)

-Izobraževanja, supervizija (18.J)

-izobraževanje, izkušnje, (19.J)

-Kolegi (22.J)

-osebne značilnosti, sodelavci, direktor (51.J)

-sodelavci z moralnim pogumom, uporabniki (75.J)

-sodelovanje v kolektivu (76.J)

-sodelovanje- medstrokovni tim. (77.J)

-strokovno izpopolnjevanje, sodelovanje s timom (82.J)

-uporabniki, sodelavci (87.J)

***UPORABNIKI**

-Delo z uporabniki (3.J)

-eksperti iz izkušenj (14.J)

-osebe s kat-skrb za osebo s cerebralno paralizo (73.J)erimi delam (45.J)

-stranke, ki se ne znajdejo (starejši, bolni - psihiatrični bolniki, otroci...) (81.J)

-zadovoljstvo uporabnika (93.J)

-V zadovoljstvo uporabnikov (96.J)

-Uporabniki - ki z našo pomočjo delajo korake naprej v življenju, čeprav gre za male korake, gre pri njih za velike korake in pogumno živijo naprej, kljub krivični družbi, krivicam, nepoštenju. Da najdejo svoj smisel življenja, kljub težavam, stiskam in jih premagujejo. (86.J)

-Uporabniki. Skupaj z njimi, kot aktivnimi udeleženci v procesu izvajanja socialnovarstvene storitve je moč vsakodnevno preverjati in vrednotiti uspešnost lastnega strokovnega dela. (88.J)

-zadovoljen uporabnik (101.J)

-zadovoljni uporabniki (102.J)

-zadovoljstvo stanovalcev (104.J)

-zadovoljstvo strank (105.J)

-zadovoljstvo strank, ki so išče iz stiske (106.J)

-zadovoljstvo uporabnika (107.J; 108.J; 109.J)

-zadovoljstvo uporabnika in podpora sodelavcev (110.J)

-zadovoljstvo uporabnikov (111.J)

-zadovoljstvo uporabnikov, mirna vest (112.J)

-zadovoljstvo uporabnikov, preverjanje z metodo supervizije (113.J)

-zadovoljstvo uporabnikov, rešitev težav.. (114.J)

-Zadovoljstvo uporabnikov, rešitve katere rešijo stiske (115.J)

-Zadovoljstvo uporabnikov, stanovalcev DSO. (116.J)

***VERA**

-lastna vera vase (26.J)

***VIZIJA**

-ideja o boljšem jutri (16.J)

***VREDNOTE IN NAČELA**

-etične vrednote, evangeljska načela (15.J)

10.5.14. MORALNI POGUM MANJŠA

Kaj vam šibi moralni pogum in onemogoča, da bi bili moralno pogumnejši v vaši stroki in pri delu?

ČRKA K velja za tabelo odprtega kodiranja anketnega vprašanja "Kaj vam šibi moralni pogum in onemogoča, da bi bili moralno pogumnejši v vaši stroki in pri delu?"

KATEGORIJA: MORALNI POGUM MANJŠA

Tabela 42. Moralni pogum manjša

Številka odgovora	IZJAVA	KODA
1. K	"vmešavanje politike"	Politika in zakonodaja
2. K	AGRESIVNOST UPORABNIKOV	Uporabniki
3. K	birokratske ovire, toga zakonodaja, strah pred izgubo zaposlitve	Politika in zakonodaja
4. K	da nimam zaslombe pri sodelavcih, pogosti spori s tem v zvezi, nerazumevanje, celo degradiranje sodelavcev pred uporabniki	Delovno okolje

5. K	Delovni pogoji, večkrat ne podpora strokovnega tima, drugačen pogled/izkušnje na delo in življenje samo.	Delovno okolje
6. K	Delovno okolje, ki ni vedno naravnano k sprejemanju moralno pogumnih.	Delovno okolje
7. K	družbena klima, zakonske omejitve	Delovno okolje
8. K	Hiter tempo življenja, omejen čas za stranke	Delovno okolje
9. K	institucije, ta država, njeni predpisi	Politika in zakonodaja
10. K	Izgorelost, lenoba, otopelost	Delovno okolje
11. K	izgorevanje, občutek nemoči	Delovno okolje
12. K	kdaj pomanjkanje znanja, neizkušenost	Osebnost
13. K	ko sem sama v slabi koži	Osebnost
14. K	krivice, ki se dogajajo ljudem in celotni družbi	Krivice
15. K	MDDSZ	Politika in zakonodaja
16. K	mi ga ne šibi, me pa jezijo mlačni strokovni delavci	Nič ne manjša
17. K	ministrstvo in zakonodaja (zupjs in sploh Zsvarpre)	Politika in zakonodaja
18. K	misli na morebitne hude posledice po lastno družino in otroke	Strah
19. K	mnenja in ravnanja večine, apatičnost, nesodelovanje tima	Delovno okolje
20. K	Nadrejeni	Delovno okolje
21. K	nadrejeni – ministrstvo	Politika in zakonodaja
22. K	nasilna komunikacija svojcev	Uporabniki
23. K	nasprotovanje sodelavcev in nadrejenih	Delovno okolje
24. K	naveličanost kolegov, črnogledost za poklic soc. delavca	Delovno okolje
25. K	Ne podpora šefa	Delovno okolje
26. K	ne vem	Ne ve

27. K	ne vem	Ne ve
28. K	ne vem	Ne ve
29. K	ne vem če mi kaj posebej preprečuje	Nič ne manjša
30. K	ne vidim ovire	Nič ne manjša
31. K	nedomišljena zakonodaja	Politika in zakonodaja
32. K	negativna naravnost okolja, drugih strok, družbe	Okolje
33. K	negativni odnosi s sodelavci. Stres	Delovno okolje
34. K	negotovost,	Strah
35. K	Nekateri oportunistični sodelavci, togost sistema...	Delovno okolje
36. K	nekateri sektorji imajo "avtomatsko" zakonsko večjo moč, vedno bolj pa opažam, da tudi po osebnih kriterijih strokovni delavci delajo razlike iz katerega sektorja prihajaš	Delovno okolje
37. K	nemoralna politika, neupoštevanje stroke	Delovno okolje
38. K	Neoliberalistično usmerjena družba, ki vidi le kapital, ko človek več ne predstavlja nobene vrednote, ko nekaj velja le tisti, ki nekaj ima ne glede na to kako je do tega prišel, družba ki je egoistično, tekmovalno usmerjena, ki izloča ljudi in vedno več ljudi postaja izključenih, marginaliziranih in jih ta družba za to celo krivi.	Okolje
39. K	nepopolno znanje, strah pred posledicami	Poklic
40. K	neposluh v institucijah	Delovno okolje
41. K	nepredvidljivost nadrejenih (mdds)	Politika in zakonodaja
42. K	nerazumevanje delovnega okolja	Delovno okolje
43. K	nerazumevanje sodelavcev	Delovno okolje

44. K	Neurejena zakonodaja in neposlušnost zakonodajalca in pristojnih za spremembe, na katere se opozarja že več let	Politika in zakonodaja
45. K	Neuspehi	Poklic
46. K	Neuspehi	Poklic
47. K	Neuspehi	Poklic
48. K	Nič	Nič ne manjša
49. K	Nič	Nič ne manjša
50. K	Nič	Nič ne manjša
51. K	Nič	Nič ne manjša
52. K	nič, tega pri meni ni	Nič ne manjša
53. K	občutek nemoči	Osebno
54. K	Občutek, da nisi slišan s strani različnih institucij, občutek nemoči zaradi zakonskih ovir, negativne izkušnje.	Delovno okolje
55. K	Obseg in narava dela	Poklic
56. K	odnosi v kolektivu	Delovno okolje
57. K	Odzivi družbe, slab sistem, nič se ne premakne na bolje	Okolje
58. K	OMEJENA ZAKONODAJA	Politika in zakonodaja
59. K	Omejitve delovnega okolja v javnem sektorju	Delovno okolje
60. K	omejitve zakonodaje	Politika in zakonodaja
61. K	Osamljenost	Osebno
62. K	Osebna omejitve.	Osebno
63. K	ovire v sistemu, stroki, splošna družbena klima, nepodpora s strani sodelavcev, omejitve zakonodaje,	Delovno okolje
64. K	ozek družbeni okvir	Okolje
65. K	pogosta negotovost in nemoralnost ostalih, ki so vključeni v zadevo (pomanjkanje poguma)	Delovno okolje
66. K	pogrešane instrukcije od tistih ki bi morali dati ta prave	Delovno okolje
67. K	polena pod noge od sodelavcev/kolegov	Delovno okolje

68. K	Pomanjkanje strokovnega znanja in izkušenj	Poklic
69. K	posplošene kritike	Delovno okolje
70. K	povračilni ukrepi drugih, če se postaviš za korektnost in pravico.	Delovno okolje
71. K	prav nič, sem moralno pogumna:)	Nič ne manjka
72. K	premalo poguma	Osebnost
73. K	preobremenitve pri delu - ni časa za posvečanje primerom, slaba organizacija dela v organizaciji, kjer delam	Delovno okolje
74. K	preobremenjenost z delom	Delovno okolje
75. K	prestrašeni in anemični sodelavci, ki delajo po liniji najmanjšega odpora	Delovno okolje
76. K	pričakovanja okolice, sodelavcev, nekaterih strank	Okolje
77. K	Prisilno kolektivistični sistem, ki zanika individualne posebnosti, inovativnost, spremembe.	Delovno okolje
78. K	pritisk javnosti, grožnja z inšpekcijo	Delovno okolje
79. K	ravnati moraš v skladu s politiko institucije in paziti, da iščeš smiselne kompromise, marsikdo ne upa sodelovati, ker se noče izpostavljati oz. tvegati svojega ugodnega položaja, tako je na žalost pač lažje, včasih človeka, ki je moralno pogumen označijo za Kposebneža in motečega elementa v timu	Delovno okolje
80. K	Razvidnost rezultatov moralnih ravnanj.	Delovno okolje
81. K	rigidnost inštitucij, ki ne delujejo več v korist človeka, ki so mu namenjene, ampak le ohranjajo sebe.	Delovno okolje
82. K	saj se nič ne da	Okolje
83. K	samokritika, kritika, okolje, splošno prepričanje	Osebnost

84. K	sankcije s strani nadrejenih, ko je ogrožena moja varnost, zaposlitev	Delovno okolje
85. K	Se ne dam, da bi me šibilo!	Nič ne manjša
86. K	slabo počutje, nesigurnost vase	Oseбно
87. K	sodelavci, diktatorji	Delovno okolje
88. K	Strah	Strah
89. K	Strah	Strah
90. K	strah pred izgubo službe	Strah
91. K	strah pred izgubo službe, ki je moja integriteta	Strah
92. K	strah pred izgubo zaposlitve	Strah
93. K	strah pred nadrejenimi, ujetnik sem te zaposlitve	Strah
94. K	strah pred posledicami zaradi sistemskih omejitev	Strah
95. K	strah za lastno eksistenco; izločenost-vendar me to ni nikoli ustavilo	Strah

96. K	Številne situacije na področju socialnega varstva zahtevajo multidisciplinarni pristop in sodelovanje številnih služb, posameznikov, institucij....Moj moralni pogum šibi nepripravljenost teh pomembnih subjektov, da bi v kompleksnih in zahtevnih situacija vstopili v reševanje, ker se bojijo prevzeti odgovornost za lastna ravnanja, Poleg tega pa tudi togost sistema, zastarela zakonodaja, k ob odsotnosti sodelovanja stroke ne zmore slediti praksi - razvoju inovativnih, sodobnih in raznovrstnih, uporabnikovim spremenjenim potrebam prilagojenih oblik in programov.in nenazadnje, t.i. strokovnjaki, resni in ugledni ljudje, ki so za ceno populizma, odra in vsečnosti pripravljeni zanemariti vse svoje strokovno znanje. Uspešno zadovoljujejo lastne potrebe s čimer kršijo ne le etične temveč tudi vse moralne okvire.	Delovno okolje
97. K	To, da ostali strokovnjaki, ne vidijo smisla v tem.	Delovno okolje
98. K	toga zakonodaja	Politika in zakonodaja
99. K	TOGA ZAKONODAJA, BIROKRACIJA, NEPREVZEMANJE ODGOVORNOSTI ZA LASTNO DELO	Politika in zakonodaja in Delovno okolje
100. K	toga zakonodaja, zahteve ministrstev	Politika in zakonodaja
101. K	v službeni karieri so bila določena obdobja, ko je vodstvo zavoda zaviralo moralni pogum	Delovno okolje
102. K	včasih - nadrejeni ne sprejema, da se bolj boriš zase in za druge!!	Delovno okolje
103. K	včasih zakonodaja	Politika in zakonodaja

104.	K	vedno težje problemske situacije	Delovno okolje
105.	K	Zakonodaja	Politika in zakonodaja
106.	K	Zakonodaja	Politika in zakonodaja
107.	K	Zakonodaja	Politika in zakonodaja
108.	K	Zakonodaja	Politika in zakonodaja
109.	K	Zakonodaja	Politika in zakonodaja
110.	K	Zakonodaja	Politika in zakonodaja
111.	K	Zakonodaja	Politika in zakonodaja
112.	K	Zakonodaja	Politika in zakonodaja
113.	K	Zakonodaja	Politika in zakonodaja
114.	K	zakonodaja in trenutne družbene vrednote in norme	Politika in zakonodaja
115.	K	zakonodaja, direktor	Politika in zakonodaja
116.	K	zakonodaja, kolegi ki mislijo drugače	Politika in zakonodaja
117.	K	zakonodaja, nenehne spremembe zakonodaje,...	Politika in zakonodaja
118.	K	zakonodaja, nerazumevanje s strani sodelavcev in celotne družbe	Politika in zakonodaja
119.	K	Zakonodaja.	Politika in zakonodaja
120.	K	zakonska pooblastila, zakonodaja na področju soc. varstva - ZUPJS ipd.	Politika in zakonodaja
121.	K	zaviranje s strani nadrejenih, enoumje, nekorektnost in nestrokovnost inšpekcijskih služb..	Delovno okolje
122.	K	Znanje	Poklic

Število izjav: 122

Neveljavni odgovori: 4

10.5.14.1. OSNO KODIRANJE

Moralni pogum manjša

*** DELOVNO OKOLJE**

-da nimam zaslombe pri sodelavcih, pogosti spori s tem v zvezi, nerazumevanje, celo degradiranje sodelavcev pred uporabniki (4.K)

- Delovni pogoji, večkrat ne podpora strokovnega tima, drugačen pogled/izkušnje na delo in življenje samo. (5.K)
- Delovno okolje, ki ni vedno naravnano k sprejemanju moralno pogumnih. (6.K)
- družbena klima, zakonske omejitve (7.K)
- Hiter tempo življenja, omejen čas za stranke (8.K)
- Izgorelost, lenoba, otopelost (10.K)
- izgorevanje, občutek nemoči (11.K)
- mnenja in ravnanja večine, apatičnost, nesodelovanje tima (19.K)
- Nadrejeni (20.K)
- nasprotovanje sodelavcev in nadrejenih (23.K)
- naveličanost kolegov, črnogledost za poklic soc. delavca (24.K)
- Ne podpora šefa (25.K)
- negativni odnosi s sodelavci. Stres (33.K)
- Nekateri oportunistični sodelavci, togost sistema... (35.K)
- nekateri sektorji imajo "avtomatsko" zakonsko večjo moč, vedno bolj pa opažam, da tudi po osebnih kriterijih strokovni delavci delajo razlike iz katerega sektorja prihajaš (36.K)
- nemoralna politika, neupoštevanje stroke (37.K)
- neposluh v institucijah (40.K)
- nerazumevanje delovnega okolja (42.K)
- nerazumevanje sodelavcev (43.K)
- Občutek, da nisi slišan s strani različnih institucij, občutek nemoči zaradi zakonskih ovir, negativne izkušnje. (54.K)
- odnosi v kolektivu (56.K)
- Omejitve delovnega okolja v javnem sektorju (59.K)
- ovire v sistemu, stroki, splošna družbena klima, nepodpora s strani sodelavcev, omejitve zakonodaje, (63.K)
- pogosta negotovost in nemoralnost ostalih, ki so vključeni v zadevo (pomanjkanje poguma) (65.K)
- pogrešane instrukcije od tistih ki bi morali dati ta prave (66.K)
- polena pod noge od sodelavcev/kolegov (67.K)
- posplošene kritike (69.K)
- povračilni ukrepi drugih, če se postaviš za korektnost in pravico. (70.K)
- preobremenitve pri delu - ni časa za posvečanje primerom, slaba organizacija dela v organizaciji, kjer delam (73.K)
- preobremenjenost z delom (74.K)
- prestrašeni in anemični sodelavci, ki delajo po liniji najmanjšega odpora (75.K)
- Prisilno kolektivistični sistem, ki zanika individualne posebnosti, inovativnost, spremembe. (77.K)
- pritisk javnosti, grožnja z inšpekcijo (78.K)
- ravnati moraš v skladu s politiko institucije in paziti, da iščeš smiselne kompromise, marsikdo ne upa sodelovati, ker se noče izpostavljati oz. tvegati svojega ugodnega položaja, tako je na žalost pač lažje, včasih človeka, ki je moralno pogumen označijo za posebneža in motečega elementa v timu (79.K)
- Razvidnost rezultatov moralnih ravnanj. (80.K)
- rigidnost inštitucij, ki ne delujejo več v korist človeka, ki so mu namenjene, ampak le ohranjajo sebe. (81.K)
- sankcije s strani nadrejenih, ko je ogrožena moja varnost, zaposlitev (.84K)
- sodelavci, diktatorji (87.K)
- Številne situacije na področju socialnega varstva zahtevajo multidisciplinarni pristop in sodelovanje številnih služb, posameznikov, institucij....Moj moralni pogum šibi nepripravljenost teh pomembnih subjektov, da bi v kompleksnih in zahtevnih situacija vstopili v reševanje, ker se bojijo prevzeti odgovornost za lastna ravnanja, Poleg tega pa tudi togost sistema, zastarela zakonodaja, k ob odsotnosti sodelovanja stroke ne zmore slediti praksi - razvoju inovativnih, sodobnih in raznovrstnih, uporabnikovim spremenjenim potrebam prilagojenih oblik in programov.in nenazadnje, t.i. strokovnjaki, resni in ugledni ljudje, ki so za ceno populizma, odra in všečnosti pripravljeni zanemariti vse svoje strokovno znanje. Uspešno zadovoljujejo lastne potrebe s čimer kršijo ne le etične temveč tudi vse moralne okvire. (96.K)
- To, da ostali strokovnjaki, ne vidijo smisla v tem. (97.K)
- v službeni karieri so bila določena obdobja, ko je vodstvo zavoda zaviralo moralni pogum (101.K)

- včasih - nadrejeni ne sprejema, da se bolj boriš zase in za druge!! (102.K)
- vedno težje problemske situacije (104.K)
- zaviranje s strani nadrejenih, enoumje, nekorektnost in nestrokovnost inšpekcijskih služb.. (121.K)
- *KRIVICE**
- krivice, ki se dogajajo ljudem in celotni družbi (14.K)
- *NE VE**
- ne vem (26.K; 27.K; 28.K)
- *NIČ NE MANJŠA**
- mi ga ne šibi, me pa jezijo mlačni strokovni delavci (16.K)
- ne vem če mi kaj posebej preprečuje (29.K)
- ne vidim ovire (30.K)
- Nič (48.K; 49.K; 50.K; 51.k)
- nič, tega pri meni ni (52.K)
- prav nič, sem moralno pogumna:) (71.K)
- Se ne dam, da bi me šibilo! (85.K)
- *OKOLJE**
- negativna naravnost okolja, drugih strok, družbe (32.K)
- Neoliberalistično usmerjena družba, ki vidi le kapital, ko človek več ne predstavlja nobene vrednote, ko nekaj velja le tisti, ki nekaj ima ne glede na to kako je do tega prišel, družba ki je egoistično, tekmovalno usmerjena, ki izloča ljudi in vedno več ljudi postaja izključenih, marginaliziranih in jih ta družba za to celo krivi. (38.K)
- Odzivi družbe, slab sistem, nič se ne premakne na bolje (57.K)
- ozek družbeni okvir (64.K)
- pričakovanja okolice, sodelavcev, nekaterih strank (76.K)
- saj se nič ne da (82.K)
- *OSEBNO**
- ko sem sama v slabi koži (13.K)
- kdaj pomanjkanje znanja, neizkušenost (12.K)
- občutek nemoči (53.K)
- Osamljenost (61.K)
- Osebna omejitve. (62.K)
- premalo poguma (72.K)
- samokritika, kritika, okolje, splošno prepričanje (83.K)
- slabo počutje, nesigurnost vase (86.K)
- *POKLIC**
- nepopolno znanje, strah pred posledicami (39.K)
- Neuspehi (45K; 46K; 47.K)
- Obseg in narava dela (55.K)
- Pomanjkanje strokovnega znanja in izkušenj (68.K)
- Znanje (122.K)
- *POLITIKA IN ZAKONODAJA**
- "vmešavanje politike" (1.K)
- birokratske ovire, toga zakonodaja, strah pred izgubo zaposlitve (3.K)
- institucije, ta država, njeni predpisi (9.K)
- MDDSZ (15.K)
- ministrstvo in zakonodaja (zupjs in sploh Zsvarpre) (17.K)
- nadrejeni – ministrstvo (21.K)
- nedomišljena zakonodaja (31.K)
- nepredvidljivost nadrejenih (mddsz) (41.K)
- Neurejena zakonodaja in neposlušnost zakonodajalca in pristojnih za spremembe, na katere se opozarja že več let (44.K)
- Omejena zakonodaja (58.K)
- omejitve zakonodaje (60.K)
- toga zakonodaja (98.K)
- Toga zakonodaja, birokracija, ne prevzemanje odgovornosti za lastno delo (99.K)
- toga zakonodaja, zahteve ministrstev (100.K)
- včasih zakonodaja (103.K)

- Zakonodaja (105.K; 106.K; 107.K; 108.K; 109.K; 110.K; 111.K; 112.K; 113.K)
- zakonodaja in trenutne družbene vrednote in norme (114.K)
- zakonodaja, direktor (115.K)
- zakonodaja, kolegi ki mislijo drugače (116.K)
- zakonodaja, nenehne spremembe zakonodaje,... (117.K)
- zakonodaja, nerazumevanje s strani sodelavcev in celotne družbe (118.K)
- Zakonodaja. (119.K)
- zakonska pooblastila, zakonodaja na področju soc. varstva - ZUPJS ipd. (120.K)
- *STRAH**
- misli na morebitne hude posledice po lastno družino in otroke (18.K)
- negotovost, (34.K)
- Strah (88.K; 89K)
- strah pred izgubo službe (90.K)
- strah pred izgubo službe, ki je moja integriteta (91.K)
- strah pred izgubo zaposlitve (92.K)
- strah pred nadrejenimi, ujetnik sem te zaposlitve (93.K)
- strah pred posledicami zaradi sistemskih omejitev (94.K)
- strah za lastno eksistenco; izločenost- vendar me to ni nikoli ustavilo (95.K)
- *UPORABNIKI**
- Agresivnost uporabnikov (2.K)
- nasilna komunikacija svojcev (22.K)

10.5.15. VPLIV DELOVNEGA OKOLJA NA MORALNI POGUM

Ali mislite, da vaše trenutno delovno okolje vpliva na to, kako moralno pogumno ravirate?

Tabela 43. Vpliv delovnega okolja na moralni pogum

ODGOVOR	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
DA	78	61,9
NE	17	13,5
MOGOČE	29	23,0
NE VEM	2	1,6
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

10.5.16. TRENUTNO DELOVNO OKOLJE VPLIVA

Kako vaše trenutno delovno okolje vpliva na to, kako moralno pogumno ravirate?

Tabela 44. Vpliv trenutnega delovnega okolja na moralni pogum

ODGOVOR	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
POZITIVNO	47	37,3
NEGATIVNO	11	8,7
SPODBUDNO	40	31,7
NESPODBUDNO	20	15,9
DRUGO	8	6,4
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

Drugi odgovori, ki so jih anketiranci opredelili ven palete možnih odgovorov:

- čeprav delam v nevladni organizaciji, gre tu večinoma za pritoževanje, izločevanje "vladnih" strokovnih delavk; tega ne vidim kot pogum (1)
- določajo mi rešitve, nisem svoboda v strokovnih odločitvah (1)
- ne vpliva (1)
- občasno spodbudno (1)
- odvisno od situacije (1)
- pomanjkanje delovnih izkušenj na mojem področju (nekaj mesecev) (1)
- se ne oziram (1)
- ni odgovora (1)

10.5.17. POZITIVEN VPLIV NA MORALNI POGUM

Kdo ima največji vpliv na to, da se odločate za moralno pogumna dejanja?

Odgovorite z številko od 1 do 5 kje 1 pomeni da nimajo nič vpliva da se odločate za moralno pogumna dejanja 5 pa pomeni, da je njihov vpliv velik.

SODELAVKE IN SODELAVCI	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
1	9	7,1
2	19	15,1
3	41	32,5
4	33	26,2
5	24	19,1
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

ARITMETIČNA SREDINA: $422/126 = 3,35$

DIREKTOR/DIREKTORICA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
1	12	9,6
2	28	22,2
3	28	22,2
4	32	25,4
5	26	20,6

ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0
---------------------------	------------	--------------

ARITMETIČNA SREDINA: $410/126=3,25$

UPORABNICE/UPORABNIKI	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
1	1	0,8
2	6	4,8
3	15	12,0
4	35	27,8
5	69	54,8
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

ARITMETIČNA SREDINA: $543/126=4,31$

VI SAMI	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
1	0	0
2	1	0,8
3	3	2,4
4	19	15,1
5	103	81,7
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

ARITMETIČNA SREDINA: $602/126=4,77$

DRUŽBENA PRIČAKOVANJA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
1	8	6,3
2	30	23,8
3	60	47,6
4	23	18,3
5	5	4,0
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

ARITMETIČNA SREDINA: $365/126=2,90$

ZAKONODAJA IN PRAVILNIKI	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
1	11	8,7
2	32	25,4

3	31	24,6
4	33	26,2
5	19	15,1
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

ARITMETIČNA SREDINA: $395/126=3,13$

KODEKS ETIKE IN ETIČNIH NAČEL V SOCIALNEM VARSTVU	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
1	3	2,4
2	4	3,2
3	24	19,0
4	42	33,3
5	53	42,1
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

ARITMETIČNA SREDINA: $516/126=4,10$

10.5.18. NEGATIVEN VPLIV NA MORALNI POGUM

Kdo ima največji vpliv na to, da se ne odločite za moralno pogumno dejanje?

Odgovorite z številko od 1 do 5 kje 1 pomeni da nimajo nič vpliva da se ne odločate za moralno pogumna dejanja 5 pa pomeni, da je njihov vpliv velik.

SODELAVKE IN SODELAVCI	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
1	31	24,6
2	26	20,6
3	42	33,3
4	18	14,3
5	9	7,2
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

ARITMETIČNA SREDINA: $326/126= 2,59$

DIREKTOR/DIREKTORICA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
1	29	23,0
2	24	19,0

3	32	25,4
4	22	17,5
5	19	15,1
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

ARITMETIČNA SREDINA: $356/126=2,83$

UPORABNICE/UPORABNIKI	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
1	44	34,9
2	22	17,5
3	27	21,4
4	17	13,5
5	16	12,7
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

ARITMETIČNA SREDINA: $317/126= 2,52$

VI SAMI	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
1	26	20,6
2	7	5,6
3	23	18,3
4	24	19,0
5	46	36,5
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

ARITMETIČNA SREDINA: $435/126= 3,45$

DRUŽBENA PRIČAKOVANJA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
1	23	18,3
2	29	23,0
3	43	34,1
4	24	19,0
5	7	5,6
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

ARITMETIČNA SREDINA: $314/126= 2,71$

ZAKONODAJA IN PRAVILNIKI	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
1	17	13,4
2	21	16,7
3	38	30,2
4	29	23,0
5	21	16,7
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

ARITMETIČNA SREDINA: $394/126 = 3,13$

KODEKS ETIKE IN ETIČNIH NAČEL V SOCIALNEM VARSTVU	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
1	39	31,0
2	16	12,7
3	34	27,0
4	24	19,0
5	13	10,3
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

ARITMETIČNA SREDINA: $334/126 = 2,65$

10.5.19. MORALNI POGUM IN ZAČETEK POKLICNE POTI

Se vam zdi, da ste bili na začetku poklicne poti drznejši kot sedaj?

Tabela 45. Moralni pogum in začetek poklicne poti

ODGOVOR	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
DA	18	14,3
NE	92	73,0
MOGOČE	14	11,1
NE VEM	2	1,6
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

10.5.20. MORALNI POGUM IN IZKUŠNJE

Mislite, da ste z različnimi izkušnjah v praksi postali pogumnejši?

Tabela 46. Moralni pogum in izkušnje v praksi

ODGOVOR	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
DA	100	79,4
NE	6	4,8
MOGOČE	16	12,6
NE VEM	4	3,2
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

10.5.21. MORALNI POGUM IN DELOVNO OKOLJE

Spodaj je navedenih nekaj trditev o moralnem pogumu in delovnem okolju. Pri vsaki trditvi označite ali se z njo strinjate ali ne.

1. Opazovanje uspešnih načinov reševanja, postopanja in delovanja vliva moralni pogum.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	1	0,8
SE NE STRINJAM	0	0
SEM NEVTRALNA	8	6,3
SE STRINJAM	67	53,2
ZELO SE STRINJAM	50	39,7
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

2. Za delo v nevladni organizaciji mora biti strokovna oseba moralno pogumna, saj ni zagotovljenega plačila kot stalnega vira financiranja za strokovne delavce.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	8	6,4
SE NE STRINJAM	12	9,5
SEM NEVTRALNA	32	25,4
SE STRINJAM	43	34,1
ZELO SE STRINJAM	31	24,6
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

3. Za delo v nevladni organizaciji si mora moralno poguma oseba veliko upati in upoštevati določeno zakonodajo, vendar je to ne utiša pred tem, da opozarja na krivice in se bori.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	2	1,6
SE NE STRINJAM	6	4,8

SEM NEVTRALNA	29	23,0
SE STRINJAM	49	38,9
ZELO SE STRINJAM	40	31,7
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

4. Za delo v vladni organizaciji si mora strokovna oseba veliko upati in tudi upoštevati določeno zakonodajo, vendar je to ne utiša pred tem, da opozarja na krivice in se bori skupaj z uporabniki in uporabnicami.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	1	0,8
SE NE STRINJAM	2	1,6
SEM NEVTRALNA	20	15,8
SE STRINJAM	55	43,7
ZELO SE STRINJAM	48	38,1
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

5. Delovno okolje, ureditev delovnega okolja ter pritiski s strani direktorja/direktorice vplivajo na strokovno učinkovitost strokovnih delavcev in delavk.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	0	0
SE NE STRINJAM	10	7,9
SEM NEVTRALNA	23	18,3
SE STRINJAM	51	40,5
ZELO SE STRINJAM	42	33,3
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

6. Delovno okolje, ureditev delovnega okolja ter pritiski na podlagi družbenih pričakovanj vplivajo na strokovno učinkovitost strokovnih delavcev in delavk.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	3	2,4
SE NE STRINJAM	9	7,1
SEM NEVTRALNA	28	22,3
SE STRINJAM	61	48,4
ZELO SE STRINJAM	25	19,8
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

7. Delovno okolje, ureditev delovnega okolja ter pritiski države in zakonodaje vplivajo na strokovno učinkovitost strokovnih delavcev in delavk.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	1	0,8
SE NE STRINJAM	5	4,0
SEM NEVTRALNA	17	13,5
SE STRINJAM	73	57,9
ZELO SE STRINJAM	30	23,8
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

8. Strokovni tim, ki ti daje podporo, omogoča soustvarjanje, je odprt do različnih idej in nate deluje vzpodbudno, je idealen za razvoj moralnega poguma.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	0	0
SE NE STRINJAM	0	0
SEM NEVTRALNA	9	7,1
SE STRINJAM	48	38,1
ZELO SE STRINJAM	69	54,8
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

9. Birokratizacija poklica strokovni osebi manjša moralni pogum.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	5	4,0
SE NE STRINJAM	9	7,1
SEM NEVTRALNA	21	16,7
SE STRINJAM	45	35,7
ZELO SE STRINJAM	46	36,5
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

10. Stabilna tekoča finančna sredstva pozitivno vplivajo na moralni pogum.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	5	4,0
SE NE STRINJAM	16	12,6
SEM NEVTRALNA	29	23,0
SE STRINJAM	39	31,0
ZELO SE STRINJAM	37	29,4
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

11. Moralni pogum je v moralno pogumnem timu nalezljiv.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	1	0,8
SE NE STRINJAM	4	3,2
SEM NEVTRALNA	15	11,9
SE STRINJAM	57	45,2
ZELO SE STRINJAM	49	38,9
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

12. Preobremenitev strokovnih delavcev ne vpliva negativno na moralni pogum.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	27	21,4
SE NE STRINJAM	46	36,5
SEM NEVTRALNA	20	15,9
SE STRINJAM	23	18,3
ZELO SE STRINJAM	10	7,9
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

13. Opazovanje sodelavcev, ki rešujejo na videz nemogoče in nerešljive stvari, ti daje zagon, da si bolj moralno pogumen/pogumna.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	0	0
SE NE STRINJAM	3	2,4
SEM NEVTRALNA	15	11,9
SE STRINJAM	55	43,6
ZELO SE STRINJAM	53	42,1
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

14. Opazovanje izgubljanja človeškega faktorja pri delu z ljudmi v socialnem varstvu ter empatije v "pomagajočih" poklicih strokovnim delavcem manjša moralni pogum.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	6	4,8
SE NE STRINJAM	21	16,6
SEM NEVTRALNA	34	27,0
SE STRINJAM	36	28,6
ZELO SE STRINJAM	29	23,0
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

15. Odsotnost moralnih vrednot pri strokovni osebi je povezana s tem, da strokovna oseba ne nastopa moralno pogumno pri svojem delu.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	0	0
SE NE STRINJAM	15	11,9
SEM NEVTRALNA	18	14,3
SE STRINJAM	48	38,1
ZELO SE STRINJAM	45	35,7
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

16. Pomanjkanje podpore sodelavcev ne vpliva na zmanjšanje moralnega poguma.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	18	14,3
SE NE STRINJAM	51	40,5
SEM NEVTRALNA	28	22,2
SE STRINJAM	26	20,6
ZELO SE STRINJAM	3	2,4
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

17. Pomanjkanje strokovnega znanja ne vpliva na pomanjkanje moralnega poguma.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	26	20,6
SE NE STRINJAM	54	42,9
SEM NEVTRALNA	25	19,8
SE STRINJAM	18	14,3
ZELO SE STRINJAM	3	2,4
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

18. Pritisk s strani nadrejenih oseb in institucij vpliva na zmanjšanje moralnega poguma.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	4	3,2
SE NE STRINJAM	9	7,2
SEM NEVTRALNA	27	21,4
SE STRINJAM	57	45,2
ZELO SE STRINJAM	29	23,0
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

19. Povezovanje, sodelovanje in podpora drugih organizacij in strokovnjakov lahko vpliva moralni pogum.

IZJAVA	ŠTEVILO ODGOVOROV	ODSTOTEK (%)
SPLOH SE NE STRINJAM	0	0
SE NE STRINJAM	1	0,8
SEM NEVTRALNA	11	8,7
SE STRINJAM	63	50,0
ZELO SE STRINJAM	51	40,5
ŠTEVILO ODGOVOROV:	126	100,0

11. IZJAVA O AVTORSTVU



Univerza v Ljubljani

IZJAVA

Spodaj podpisana Petra Jalšovec, študentka drugostopenjskega študija Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani, z vpisno številko 6130117, s svojim podpisom izjavljam, da sem avtorica magistrskega dela z naslovom: »MORALNI POGUM V LUČI ZAPOSLENIH NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA«.

S svojim podpisom zagotavljam:

- da je predloženo magistrsko delo rezultat mojega samostojnega raziskovalnega dela ter da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev citirana in navedena v seznamu virov, ki je sestavni del predloženega magistrskega dela;
- da se zavedam, da je plagiatstvo, ne glede na obliko in način predstavljanja tujega avtorskega dela kot svojega, v nasprotju z akademsko etiko in s pričakovanimi moralnimi prepričanji ter pomeni hujšo kršitev pravil in predpisov, ki urejajo to področje, kot tudi posledic, ki jih ima takšno dejanje za predloženo delo in z njim povezani status;
- da sem seznanjen/-a z določili Pravilnika o študiju na programih druge stopnje;
- da je predloženo pisno delo identično elektronski verziji istega dela;
- da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 16/07, 68/08 in 110/13) dovoljujem, da se zgoraj navedeno magistrsko delo objavi v digitalni zbirki eGradiva in repozitoriju UL.

V Ljubljani, 21. avgust 2015

Podpis avtorja/-ice:

S svojim podpisom:

- dovoljujem knjižnici Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani uporabo svojega rojstnega datuma za namen obdelave magistrskega dela v sistemu COBISS;
- soglašam z objavo svojega magistrskega dela na svetovnem spletu;

V Ljubljani, 17. avgust 2015

Podpis avtorja/-ice: